

Universitatea de Stat din Moldova

Sesiune națională de comunicări științifice studențești

4-5 mai 2017

Rezumatele comunicărilor

Chișinău, 2017

Universitatea de Stat din Moldova

Sesiune națională de comunicări științifice studentești

4-5 mai 2017

Rezumatele comunicărilor

**Științe sociale
Științe juridice și economice**

*CEP USM
Chișinău, 2017*

082:378=00
S 50

Sesiune națională de comunicări științifice studentești

4-5 mai 2017

Rezumatele comunicărilor

**Științe sociale
Științe juridice și economice**

Responsabil de ediție:

Tatiana BULIMAGA, Șef secție PVEȘ, DCI

Sesiune națională de comunicări științifice studentești : Științe sociale. Științe juridice și economice, 4-5 mai 2017: Rezumatele comunicărilor / Univ. de Stat din Moldova; resp. ed.: Tatiana Bulimaga. – Chișinău: CEP USM, 2017. – 223 p.
Texte: lb. rom., rusă. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – 110 ex.

ISBN 978-9975-71-897-4.

082:378=00
S 50

**Responsabilitatea asupra conținutului
rezumatelor revine în exclusivitate
autorilor și conducătorilor științifici**

ISBN 978-9975-71-897-4

© Universitatea de Stat
din Moldova, 2017

DREPT

ÎNCĂLCAREA LEGISLAȚIEI PRIVIND ORGANIZAREA ȘI DESFĂȘURAREA JOCURILOR DE NOROC – PROPUNERE DE LEGE FERENDA

Cristina CHIHAI, Facultatea de Drept

În alin. (1) art.54 al Legii nr.291 din 16.12.2016 cu privire la organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc (în continuare – Legea nr. 291/2016) se stabilește: „Persoanele fizice și juridice vinovate de încălcarea prezentei legi poartă răspundere administrativă, penală și/sau civilă, în conformitate cu legislația Republicii Moldova”. Cu toate acestea, la moment, lipsește o normă penală în care ar fi încriminată o asemenea faptă.

Pentru comparație, legile penale ale altor state conțin astfel de reglementări, de exemplu: art. 284 „Organizarea neautorizată a jocurilor de noroc” din Codul penal al Germaniei; art.171-2 „Organizarea și desfășurarea ilegală a jocurilor de noroc” din Codul penal al Federației Ruse; art. 203-2 „Practicarea jocurilor de noroc” din Codul penal al Ucrainei etc. Aceste modele de reglementare străine ar trebui urmate de legiuitorul moldovean, implementarea lor fiind realizată din perspectiva realităților sociale din Republica Moldova. Posibilitatea tragerii la răspundere penală pentru organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc ar reiesi din art. 241 „Practicarea ilegală a activității de întreprinzător” din Codul penal. Însă această posibilitate se atestă doar atunci când subiectul, care organizează și desfășoară jocurile de noroc, urmărește obținerea unui profit permanent, iar activitatea pe care o desfășoară se soldează cu obținerea profitului în proporții mari sau deosebit de mari. În special, organizarea și desfășurarea unui joc de noroc interzis (activitate menționată la lit. a) alin. (2) art. 54 al Legii nr. 291/2016), este pasibilă de răspundere penală prin prisma dispozițiilor de la lit. b) art.125 și art. 241 CP RM. Totuși, alte activități ilegale specificate în alin. (2) art. 54 al Legii nr. 291/2016 scapă incidenței art. 241 CP RM.

În același timp, art. 241 CP RM nu poate fi aplicat în ipoteza desfășurării jocurilor de noroc interzise de legislație, dacă făptuitorul

nu urmărește scopul de a obține un profit permanent. Este adevărat că într-o asemenea ipoteză devine posibilă aplicarea art. 277/1 „Încălcarea legislației cu privire la jocurile de noroc” sau a art. 356 „Jocul de noroc și ghicitul în locuri publice” din Codul contravențional. Însă răspunderea contravențională nu poate fi suficientă în cazul în care gradul de pericol social al celor săvârșite este unul sporit, iar valorile lezate sunt importante pentru societate.

Pe cale de consecință, recomandăm completarea Codului penal cu art. 241/2 „Încălcarea legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc” cu următorul conținut:

„(1) Încălcarea legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc interzise, fără licență sau într-un loc interzis, dacă prin aceasta a fost obținut un profit în proporții mari, se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 3.000 unități convenționale, cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 1.000 la 3.000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(2) Aceeași acțiune:

a) soldată cu obținerea unui profit în proporții deosebit de mari;

b) săvârșită de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, se pedepsește cu amendă în mărime de la 2.000 la 4.000 unități convenționale sau cu închisoare de până la 2 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 3.000 la 6.000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice”.

În paralel, este necesară modificarea art. 277/1 din Codul contravențional, astfel încât să fie asigurată concordanța cu modalitățile normative prevăzute la lit. c)-g) alin. (2) art. 54 al Legii nr. 291/2016.

Conținutul art. 241/2 CP RM, enunțat mai sus, corespunde principiului legalității, precum și regulilor de claritate, accesibilitate și previzibilitate a legii penale, stabilite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Or, Legea nr. 291/2016 conține întreaga informație necesară interpretării și aplicării precise a prevederilor art. 241/2 CP RM.

Astfel, din alin.(4) art.6 al acestei legi, aflăm care este înțelesul noțiunii „organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc interzise”:

„Jocurile de noroc ce nu corespund cerințelor prezentei legi sunt interzise, inclusiv: a) pariurile încheiate pe rezultatele unor concursuri clandestine; b) jocurile ale căror rezultate pot fi influențate prin dexteritatea organizatorului de joc, a mânuitorului mijloacelor de joc (precum cauciucurile cu timbre, capacele cu bile etc.); c) jocurile de tip pariuri, indiferent de forma de organizare și mijloacele de joc utilizate, care folosesc ca suport (obiect) de joc rezultatele loteriilor, indiferent de modul în care se organizează aceste jocuri și în care participanții au posibilitatea să indice (pronosticeze) rezultatele acestor evenimente; d) alte jocuri de noroc care nu sunt prevăzute de prezenta lege. Din alte articole ale Legii nr. 291/2016 (de exemplu, din art.31) aflăm care este înțelesul noțiunii „organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc fără licență”. În fine, din aceeași lege aflăm conținutul noțiunii „organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc într-un loc interzis”. Este vorba de lit. e) alin. (3) art. 12, art. 32, 33, 40, 42, 53 și altele.

Recomandat

Vitalie STATI, dr. în drept, conf. univ.

CONVERGENȚA DREPTULUI DE AZIL CU INSTITUȚIA PROTECȚIEI DIPLOMATICE

Corina ȘIMAN, Facultatea de Drept

Atât azilul, cât și protecția diplomatică reprezintă niște instituții ale dreptului internațional public îndreptate spre ocrotirea persoanei fizice, dar care se diferențiază în mod esențial. Întâi de toate, accentuăm că protecției diplomatice i se atribuie două semnificații.

În cazul protecției diplomatice *stricto sensu*, în calitate de parte vătămată apare statul național (ca rezultat al prejudiciului indirect), iar cetățeanul prejudiciat va fi considerat beneficiar al protecției prin intermediul statului național. Protecția diplomatică, în sens vast, presupune intervenția statului național prin intermediul reprezentanței diplomatice, însă în calitate de parte vătămată apare nemijlocit cetățeanul [1]. La rândul său și azilul, care întotdeauna este politic, cunoaște două forme: teritorial și diplomatic. Azilul teritorial se acordă persoanelor care au intrat, în mod legal, pe teritoriul statului cărui i se solicită azilul și numai dacă sunt persecutate pentru credința, opi-

niile ori pentru afilierea lor politică sau pentru acte care pot fi considerate ofense politice [2]. Iar azilul diplomatic, potrivit art.1 al Convenției de la Caracas asupra azilului diplomatic din 1954, este acordat în legătură, pe vase de război, și în tabere sau avioane militare persoanelor care sunt cercetate din motive sau pentru delikte politice.

O diferență notabilă dintre instituția azilului și cea a protecției diplomatice o constituie aspectul cetățeniei, or nu este posibilă acordarea de azil propriului național. Totodată, accentuăm că în timp ce dreptul la exercitarea protecției diplomatice, *stricto sensu*, este un drept al statului, lucru menționat și în art. 2 al Proiectului de articole privind protecția diplomatică al Comisiei de Drept Internațional [3], subliniem că dreptul de azil reprezintă un drept al individului, acesta fiind totuși un drept fundamental al omului consacrat de Declarația Universală a Drepturilor Omului. Este interesantă abordarea protecției diplomatice, în sens îngust, în raport cu instituția azilului. În conformitate cu art. 8 paragr. 2 al Proiectului de articole privind protecția diplomatică al Comisiei de Drept Internațional: „Un stat poate să exercite protecția diplomatică în privința unei persoane recunoscute drept refugiat de către acesta, în conformitate cu standardele acceptate la nivel internațional, dacă această persoană, la data prejudiciului și la data prezentării oficiale a cererii, își are reședința legală și obișnuită în acest stat”. Iar comentariul la norma respectivă ne explică că „termenul de «refugiat» din paragr. 2 nu se limitează la refugiați în sensul definiției din Convenția privind statutul refugiaților din 1951 și Protocolul său din 1967, ci se referă, de asemenea, și la persoanele ce nu se încadrează, în mod strict, în definiția respectivă” și că „Comisia a preferat să nu stabilească limite în privința termenului, pentru a permite statului să exercite protecția diplomatică în privința oricărei persoane ce a fost recunoscută și tratată de el ca refugiat”. O asemenea recunoaștere trebuie totuși să se bazeze pe „standardele acceptate la nivel internațional” referitoare la recunoașterea refugiaților. Astfel, este posibilă exercitarea protecției diplomatice de către un stat în privința unei persoane ce i s-a acordat azil în conformitate cu Convenția de la Caracas asupra azilului teritorial din 1954. În același timp, apreciem ca fiind imposibilă exercitarea protecției diplomatice în privința unei persoane ce i s-a acordat azil diplomatic, deoarece „dreptul internațional general (...) nu recunoaște această formă a

dreptului de azil” [4]. În acest sens, ar fi oportun să explicăm de ce această formă de azil nu este recunoscută de dreptul internațional general prin prisma constatării Curții Internaționale de Justiție în speța *Dreptul de azil* [5]. Curtea a evidențiat că în cazul azilului diplomatic, refugiatul se află pe teritoriul statului în care a fost comisă infracțiunea. O decizie de acordare a azilului diplomatic implică o **derogare de la suveranitatea aceluia stat**. Aceasta sustrage infractorul de la jurisdicția statului teritorial și constituie o intervenție în domeniul ce ține exclusiv de competența statului respectiv.

Curios este faptul că, examinând cauza *Dreptul de azil*, Curtea a menționat: „Columbia se limitează a afirma că refugiatul l-a rugat pe ambasador să-i acorde **protecția diplomatică a azilului**, din moment ce libertatea și viața lui erau în pericol”. Observăm aici utilizarea greșită a noțiunii de protecție diplomatică, indiferent de sensul acesteia, îngust sau larg. Or azilul diplomatic și protecția diplomatică reprezintă două instituții deosebite ale dreptului internațional, purtând semnificații diferite, dar și presupunând condiții de exercitare și scopuri distincte. În doctrină s-a pus problema dacă azilul nu ar constitui o formă de protecție diplomatică. Făcând trimitere la diferențele menționate *supra*, considerăm că o astfel de opinie nu este deloc temeinică.

Așadar, deși există posibilitatea ca azilul și protecția diplomatică să se intersecteze, în virtutea rolului comun ce le animează, acestea nu trebuie să fie confundate, fiind noțiuni distincte.

Referințe:

1. CUCOȘ, D. *Protecția diplomatică a naționalilor în dreptul internațional public*. Chișinău: CEP USM, 2007, p. 12.
2. IANCU, Gh. *Dreptul de azil. Privire comparativă cu statutul juridic al refugiatului*. București: All Beck, 2002, p. 52.
3. Proiectul de articole privind protecția diplomatică al CDI din 2006 însoțit de comentarii, publicat pe http://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_8_2006.pdf.
4. SCAUNAȘ, S. *Drept internațional public*. București: All Beck, 2002, p. 145.
5. Cauza *Dreptul de azil (Columbia c. Peru)*, hotărârea din 20 noiembrie 1950, publicată pe <http://www.icj-cij.org/docket/files/7/1849.pdf>.

Recomandat

Diana SÂRCU-SCOBIOALĂ, dr. hab., conf. univ.

EFECTELE NULITĂȚILOR ÎN PROCESUL PENAL

Serghei PÂNTEA, Facultatea de Drept

Promovând politica unui stat de drept, Republica Moldova tinde spre realizarea cât mai eficientă a principiilor legalității, umanismului și democratismului [1, p.85]. În acest sens, se impune necesitatea asigurării respectării stricte a legislației. Accesul liber la justiție incumbă statului obligația pozitivă de a institui și promova un ansamblu de garanții particulare eficiente de procedură care, în mod imperativ, însoțesc cursul unei cauze penale [2, p.23], printre acestea se regăsesc și sancțiunile. Între diferitele reguli de procedură, legea distinge: unele care conțin formalități substanțiale și altele care conțin formalități nesubstanțiale.

Încălcarea sau violarea celor dintâi va atrage nulitatea [3, p.21], pe când în cazul celor de-al doilea, deși înscrise pentru o bună administrare a justiției, nu sunt prevăzute sub sancțiunea nulității. Pentru a opera nulitatea actului procesual sau procedural, trebuie să se constate o încălcare a dispozițiilor legale de drept substanțial. Actul nul nu produce efectele actului valid, fiind lipsit de forță juridică conform adafului „*quod nullum est, nullum producit effectum*”.

Nulitatea produce patru efecte principale: a) efectul direct sau distructiv – atrage ineficiența juridică a actelor întocmite cu încălcarea legii și deci desființarea actelor efectuate ca urmare a nerespectării legii; b) actul este considerat ca fiind lipsit de efecte juridice, din momentul efectuării lui (*ex tunc*), și nu din momentul constatării nulității (*ex nunc*); c) efectul reparator – actele anulate trebuie, în mod obligatoriu, refăcute, atunci când este posibil; d) efectul indirect – constă în anularea actelor anterioare, concomitente și posterioare, care se află în legătură cu actul anulat. În literatura de specialitate, se discută despre efectul extensiv al nulității, punându-se problema dacă nulitatea unui act atrage și nulitatea actelor anterioare, concomitente sau posterioare față de care nulitatea actului declarat se impune prin legătură causală.

În dreptul comparat, s-a apreciat că deseori nu se califică în mod corect legătura causală în materia efectelor. Eroarea poate consta în concluzionarea unei consecințe dintr-o secvență, care prezumă o legătură causală între două evenimente, pur și simplu pentru că urmează într-un mod cronologic. *Post hoc ergo propter hoc*, sau *după aceea*,

de aceea, datorită acestui fapt, o eroare, care se explică prin ea însăși [6, p.682]. Așadar, se impune revizuirea *de novo* pentru a susține cerințele impuse de norma legală pe care se bazează adevărul final [6, p.680].

Potrivit regulii fructul pomului otrăvit [5, p.108], proba se recunoaște ca inadmisibilă dacă a fost obținută în baza altei probe, dobândită cu încălcarea prevederilor legale. Pomul otrăvit și fructul sunt ambele excluse din procesul penal. Curtea Supremă a SUA a făcut aluzie la fructul pomului otrăvit în *cauza Silverthorne Lumber Co. c. SUA 1920* [6]. În cele mai dese cazuri, această regulă este aplicabilă pentru procedeele probatorii de administrare a corpurilor delictive. Sintagma fructul pomului otrăvit a fost utilizată pentru prima dată în *cauza Nardone v. SUA, 1939* [8]. Doctrina fructul pomului otrăvit a fost aplicabilă pentru prima dată în cadrul încălcărilor Amend. IV în *cauza Wong Sun v. SUA 1963* [9]. În aceeași ordine de idei, prezintă interes *cauza Fox c. Chief Constable of Gwent* [10].

Cu această ocazie, ne expunem în favoarea principiului *fraus omnia corrumpit*, astfel încât susținem că într-adevăr este necesară o analiză în fiecare speță concretă cu privire la aplicarea efectelor extensive ale nulității asupra celorlalte acte, nefiind obligatorie, impunându-se prin legătură causală și nu prin alternare cronologică.

În corespundere cu cele expuse mai sus, este îndreptățită opinia în favoarea nulității actelor în consecință, fie excluderea probelor dependente de pomul otrăvit, or susținem că lipsa certitudinii lasă loc interpretării. În acest sens, interpretarea nu poate avea loc decât în sensul celor defavorizați, astfel încât reiterăm că CtEDO impune statelor obligații pozitive, iar legislația procesuală indică în art.8 CPP, asupra interpretării în favoarea bănuitului, învinuitului, inculpatului.

Referințe:

1. GLADCHI, Gh. ș.a. *Noua Legislație penală și procesual penală*. Chișinău: Helmax-Exim, 2007.
2. POALELUNGI, M. ș.a. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013.
3. IONESCU-DOLJ, I. *Curs de procedură penală română*. București: Ed. Socec & Co, 1937.
4. NEAGU, I. *Tratat de procedură penală.PG. Ed.III*. București: Universul Juridic, 2013.
5. DOLEA, I. ș.a. *Codul de procedură penală: Comentariu*. Chișinău: Cartier Juridic, 2005.

6. ALDISERT, R.J. *The judicial process*. St. Paul: West publishing co., 1996.
7. *Silverthorne Lumber Co. v. SUA*, 251 SUA 385, 40 S. Ct. 182, 64, L.Ed. 319 (1920).
8. *Nardone c. SUA*, 308 SUA 338, 60 S.Ct. 266, 84 L. Ed. 307 (1939).
9. *Wong Sun c. SUA*, 371 SUA 471, 83 S.Ct. 407, L. Ed. 2d 441(1963).
10. *Fox c. Chief Constable of Gwent*, 1 AC 281, HL (1986).

**LATURA OBIECTIVĂ A COMPONENTEI DE
INFRAȚIUNE PREVĂZUTĂ DE
art. 328 CP RM**

Serghei PÂNTEA, Facultatea de Drept

Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, așa cum este cunoscut în legislația națională în vigoare, în diferite forme se regăsea încă în CPR din 1865 [1,p.1036-1038]. Astfel, capitolul II, „Crimele și delictele comise de funcționarii publici în exercițiul funcțiunii lor”, în special secțiunea V, paragr. I și II. Ulterior, prevederi similare, s-au regăsit în CPR din 1936 [2,p.103-104], titlul III, cap. I, „Delicte săvârșite de funcționari publici”, în special, art. 247 (în ipoteza acțiunilor ce intră în atribuțiile altei „puteri”).

Actualmente, art. 328 CP, sub denumirea marginală „Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu”, în modalitatea-tip a componenței de infracțiune prevăzute la alin. (1) al normei precitate, incriminează „săvârșirea de către o persoană publică a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice”.

Latura obiectivă a componenței de infracțiune prevăzute de art. 328 CP poate îmbrăca doar forma acțiunii. Aceasta urmează să se manifeste prin depășirea vădită a limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege. În așa mod, se disting patru ipoteze, în care acțiunile: a) vădit depășesc competența persoanei cu funcție de răspundere, ținând cont de competența persoanei cu funcție de răspundere ierarhic superioară; b) ar putea fi întreprinse de subiect doar în prezența unor circum-

stanțe excepționale indicate în lege; c) nu pot fi comise de nimeni, în nicio circumstanță; d) ar putea fi săvârșite doar de către un organ colegial [3,p.49-53]. Analogic, opinia este susținută de autorii R. Popov și V. Stati [4,p.986].

În continuare, infracțiunea specificată la alin. (1) art. 328 CP RM este o infracțiune materială [4,p.987]. Ea se consideră consumată din momentul producerii daunelor în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice. Dacă fapta de depășire a limitelor drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege nu implică producerea unor asemenea urmări, răspunderea poate fi aplicată în conformitate cu art. 313 Codul contravențional [5, p.988].

Dispozițiile normelor ce își găsesc sediul în capitolul XV al CP au fost criticate cu ocazia expertizării Codului penal [5,p.17]. În aceeași ordine de idei, autorii S. Brînză și V. Stati sunt de părerea că sintagma „daune în proporții considerabile cauzate intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale pers...” nu se caracterizează prin perfecțiune, fiind vagă, echivocă, interpretabilă [6,p.907]. Legiuitorul nu a stabilit anticipat criteriile de evaluare, aplicabile în orice caz concret. Astfel, organele judiciare au posibilitatea ca în raport de împrejurările concrete ale comiterii faptei să hotărască dacă aceste consecințe s-au produs sau nu [7,p.68].

Suntem de părerea că, aprecierea caracterului „*vădit*” sau a daunelor „*considerabile*” reprezintă o discreție excesivă a organelor judiciare, abilitate cu dreptul de a aplica legea, iar norma criticată prezintă grave semne de imperfecțiune. Actualmente, la CC RM este pendinte sesizarea 8g din 17.01.2017 și sesizarea nr.113g din 23.09.2016, fiind respinsă ca inadmisibilă sesizarea 141g/2016 din 24.11.2016.

În jurisprudența sa, CtEDO, în hotărârea *Calogero Diana c. Italiei 1996*, a apreciat că „din moment ce o anumită lege oferă autorităților o putere de apreciere, este imposibil să fie redactată în termeni foarte cerți...”. În mod analogic, poate fi invocată hotărârea *Rekvenyi c. Ungariei, 1999*. Astfel remarcăm că, într-adevăr, una din tehnicile-tip de reglementare constă în recurgerea mai degrabă la categorii generale decât la liste exhaustive. Într-o altă ordine de idei, în *cauza Liivik c. Estoniei (2009)*, Curtea că a avut loc o violare a art. 7 al Convenției. Remarcăm că limitarea trebuie să fie îndeajuns de rezonabilă încât să nu antreneze o restrângere excesivă a exercițiului dreptului, de natură

să pună sub semnul întrebării însăși existența acestuia. Norma juridică, cu atât mai imperios necesar în cazul normei juridico-penale, trebuie să fie suficient de clară, previzibilă și lipsită de echivoc, astfel încât să fie îndepărtată, pe cât posibil, eventualitatea arbitrarului sau a abuzului autorităților, ceea ce în condițiile art. 328 CP este cu desăvârșire omis. În cele din urmă, remarcăm că norma analizată, în parte ce ține de latura obiectivă a infracțiunii, impune o revizuire esențială, în vederea atingerii scopului legii penale.

Referințe:

1. CP al României, promulgat la 01.05.1865, în redacția 04.05.1895.
2. CP Carol al II-lea, ÎDR nr. 471 din 17.03.1936. În: *MO*, p.I. nr. 65 din 18.03.1936.
3. ATAMAN, N. Excesul de putere (parte componentă). În: *Revista Națională de Drept*, nr. 5.
4. POALELUNGI, M. ș.a. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013.
5. *Expertiza Codului penal*. Vincent Coussirat-Coustere, 19.02.2003.
6. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de drept penal*. PS. Vol. II. Chișinău: Tipografia Centrală, n 2015.
7. GRIGOROVICI, A. *Infracțiuni de serviciu sau în legătură cu serviciul*. București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1976.

NATURA JURIDICĂ A OPȚIUNII

Maxim MACOVEI, Facultatea de Drept

Una din primele mențiuni despre folosirea opțiunii este întâlnită în *Politica* lui Aristotel, care descrie exemplul unei speculații reușite, realizată de filosoful Thales. Thales a achiziționat de la proprietarii preselor de măslină din zona orașelor Milet și Chios dreptul de a folosi presele în viitor, **dar dacă nu și-ar fi dorit, ar putea să n-o facă**, pierzând banii deja plătiți. Când a venit vara, și recolta într-adevăr s-a adeverit a fi foarte bogată, Thales a putut câștiga sume mari pentru acordarea dreptului de folosință a preselor tuturor doritorilor (astăzi am spune că Thales a cesionat dreptul său potestativ terților). În mare măsură, această istorioară redă cu exactitate natura juridică a opțiunii: opțiunea reprezintă înțelegerea părților, în temeiul căreia beneficiarul

(în continuare în text va fi folosit numele Thales pentru a personifica beneficiarul) dobândește „**dreptul, dar nu obligația**”, și, bineînțeles, reprezintă asumarea unei obligații, „obligația, dar nu dreptul” celeilalte părți.

Sediul materiei. Conform prevederilor art.792 Codul civil al Republicii Moldova: „părțile pot conveni asupra **dreptului unilateral** al cumpărătorului de a achiziționa un bun până la un **anumit moment** (opțiunea de cumpărare) sau asupra **dreptului** vânzătorului de a vinde în aceleași condiții un bun cumpărătorului (opțiunea de vânzare). În privința contractelor de opțiune se aplică normele de vânzare-cumpărare dacă părțile nu convin altfel”. Considerăm că reglementarea opțiunii în Codul civil este defectuoasă, din mai multe considerente:

a) în primul rând, este necesară indicarea expresă a faptului că dreptul beneficiarului opțiunii este corelativ cu obligația ofertantului. Dezasamblarea construcției opțiunii ne permite să evidențiem elementele constitutive ale acesteia;

b) obligația ofertantului, care este ținut să execute o anumită prestație și/sau să transmită un drept în momentul în care cealaltă parte a transmis acceptarea;

c) dreptul potestativ (secundar) al lui Thales, care este corelativ obligației ofertantului. Executarea obligației este suspendată până în momentul acceptării de către cealaltă parte;

d) mecanismul ofertei irevocabile, în sensul că ofertantul rămâne legat de propria declarație de voință, iar cealaltă parte o poate accepta sau refuza.

În același timp, considerăm că opțiunea este un act juridic *sui-generis*, indiferent de faptul dacă opțiunea este prevăzută ca o clauză într-un contract (de locațiune, spre exemplu) sau în calitate de document aparte. Deși opțiunea se structurează printr-o ofertă irevocabilă, opțiunea este o construcție mult mai complexă, diferențele dintre acestea vor fi analizate *infra*.

De asemenea, faptul că opțiunea este reglementată ca o varietate a vânzării-cumpărării nu limitează aplicabilitatea acesteia doar la un singur tip de contracte. În temeiul principiului libertății contractuale, opțiunea poate fi aplicată oricărui contract, dacă o permite natura acestuia. **Opțiunea poate fi aplicată și în cazul locațiunii, arendei, leasngului, creditului** etc. Totuși este discutabilă, dacă nu exclusă chiar aplicabilitatea opțiunii în privința contractelor reale.

Nu în ultimul rând, sintagma „până la un anumit moment” este lacunară și nu ne răspunde la întrebările: înăuntrul cărui termen poate fi făcută acceptarea? Ce se întâmplă dacă părțile nu au indicat acest termen? Se aplică în acest caz regulile ofertei irevocabile sau nu?

De ce alegem opțiunea? De ce părțile preferă uneori să întocmească propunerea unei oferte prin intermediul încheierii unui contract de opțiune sau includerea unei asemenea clauze într-un contract?

În primul rând, acest fapt este legat de circumstanța că oferta irevocabilă leagă ofertantul pe întreaga durată a ofertei. Punând la dispoziție o ofertă irevocabilă, ofertantul acordă celeilalte părți un drept potestativ (secundar), ca prin simpla manifestare a voinței beneficiarului să dea naștere unui contract și pe durata acestei perioade este supus incertitudinii. Această stare pe perioada așteptării creează riscuri considerabile. Pe perioada valabilității ofertei, condițiile pieței sau alte circumstanțe se pot schimba, iar condițiile ofertei vor înceta să reprezinte interesele ofertantului. Respectiv, ofertele practic nu se acordă pe perioade mai îndelungate cu titlu gratuit. Pentru a crea condițiile de conciliere a acestor interese, este folosit în practică mecanismul depunerii unor plăți, de către beneficiarul care dorește să primească o ofertă irevocabilă pe termen lung și toate comoditățile ce reies din aceasta. În al doilea rând, încheierea acordului privind acordarea ofertei irevocabile își are scopul de a reglementa relațiile părților pe perioada de timp ce precedă acceptarea ofertei și de a prevedea un șir de obligații de informare (prezentarea dărilor de seamă financiare, spre exemplu), modul de interacțiune și comunicare a părților în perioada de timp ce precedă acceptarea, regimul confidențialității și alte aspecte organizatorice. Fără încheierea unui contract, aceste aspecte ar fi, conform prevederilor legii, practic, imposibil de reglementat.

Recomandări. Se recomandă încheierea unui contract de opțiune sau includerea unei clauze de opțiune, doar dacă sunteți gata să vă asumați riscul interpretării eronate a opțiunii de către autoritățile publice mai ales și sunteți siguri că veți putea stabili conținutul în mod corespunzător, în același timp, formulând clauza în așa fel, ca să nu lăsați loc de interpretare cu privire la natura juridică a clauzei/contractului. Este necesar să stabiliți mai ales: termenul înăuntrul căruia poate fi transmisă acceptarea și modalitatea acceptării; dacă se stabilește un preț (prima de opțiune) pe durata valabilității opțiunii, și dacă acest

preț se restituie când Thales nu dă curs opțiunii; drepturile și obligațiile părților pe durata valabilității opțiunii (confidențialitate, interdicția de înstrăinare, gajare, ipotecare etc.); dacă este sau nu permisă cesionarea dreptului potestativ al lui Thales.

Practica judecătorească la fel nu ne oferă prea multe răspunsuri. În cauzele *Inspectoratul Fiscal de Stat vs Oleg Voronin și SA „Auto-prim-Service” vs ÎM „IPB-Leasing Grup” SRL*, opțiunea este analizată superficial și insuficient pentru a trage unele concluzii cu privire la natura juridică a acesteia.

*Recomandat
Ion CREȚU, magistrul, lector superior*

MONITORIZAREA SALARIAȚILOR LA LOCUL DE MUNCĂ – INGERINȚĂ ÎN VIAȚA PRIVATĂ SAU GARANȚIE A ANGAJATORULUI?

Maria PÎSLARUC, Facultatea de Drept

Actualitatea temei se datorează faptului că trăim cu toții în secolul XXI – secolul tehnologiilor informaționale, repectiv în orice domeniu al vieții noastre persistă mijloace și tehnologii informaționale, raporturile de muncă nefiind o excepție în acest sens. Deseori apare întrebarea, are dreptul angajatorul să monitorizeze corespondența, calculatorul de serviciu al salariatului, pentru a urmări ce link-uri au fost accesate, să verifice telefonul de serviciu sau să supravegheze video salariatul la locul de muncă?

Pornim de la faptul că potrivit art.11 din Codul muncii al RM, angajatorul este obligat să asigure salariații cu utilaj, instrumente, documentație tehnică și alte mijloace necesare pentru îndeplinirea obligațiilor lor de muncă, totodată având această obligație, logic ar rezulta că angajatorul are dreptul de a verifica cum aceste mijloace puse la dispoziție sunt utilizate de către salariat. Pentru a-și valorifica acest drept, angajatorul trebuie să aibă la îndemână anumite mijloace și metode pentru a monitoriza și verifica cum este desfășurată activitatea salariaților la locul de muncă, însă acest fapt nu este prevăzut de legislația națională la moment. Spre deosebire de legislația Republicii Moldova,

în legislația română sunt reglementări ce vizează expres dreptul angajatorului de a supraveghea video salariații la locul de muncă. În România Agenția Națională de Supraveghere a Prelucrării Datelor cu Caracter Personal în vederea implementării Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date, în 2012 a emis Decizia nr.52/2012 privind prelucrarea datelor cu caracter personal prin utilizarea mijloacelor de supraveghere video. În art.8 al Deciziei nr.52/2012 se prevede că prelucrarea datelor cu caracter personal ale angajaților prin mijloace de supraveghere video este permisă pentru îndeplinirea unor obligații legale exprese sau în temeiul unui interes legitim, cu respectarea drepturilor persoanelor angajate, în special a informării prealabile a acestora. Alin. (3) al aceluiași articol, reglementează interdicția „prelucrării datelor cu caracter personal ale angajaților prin mijloace de supraveghere video în interiorul birourilor unde aceștia își desfășoară activitatea la locul de muncă, cu excepția situațiilor prevăzute de lege”, ceea ce constituie o limitare esențială a aplicabilității prevederilor menționate.

Pentru a vedea care este percepția salariaților din RM, am efectuat un sondaj de opinie, 78% dintre respondenți fiind angajați în câmpul muncii. Analiza sondajului a demonstrat faptul că 47,4 % dintre salariați consideră locul de muncă un spațiu privat, 26,3% sunt de părerea că este un spațiu public, și, respective, 26,3% califică locul de muncă ca un spațiu semipublic. Având în vedere prevalarea percepției locului de muncă ca spațiu privat, totuși 54% dintre salariați susțin că monitorizarea calculatorului nu este o intervenție în viața privată, pentru că este în exercitarea atribuțiilor de serviciu, la fel cum 70% dintre respondenți consideră că verificarea telefonului de serviciu este o garanție a angajatorului.

Prezintă interes jurisprudența CEDO în acest domeniu, în special *hotărârea Copland vs Marea Britanie* (2007), Curtea a constatat violarea art. 8 al Convenției care presupune respectarea vieții private și de familie, dat fiind faptul că corespondența și telefonul salariații au fost monitorizate, fără o prealabilă avizare, totodată instituția nu avea la acel moment o politică de control.

În anul 2016 a fost pronunțată *hotărârea Bărbulescu vs România*, în speță salariatul Bărbulescu era manager de vânzări, care avea un

cont yahoo creat în interes de serviciu. Ulterior angajatorul a informat salariatul că comunicațiile sale pe Yahoo Messenger au fost monitorizate timp de o săptămână și înregistrările au arătat că acesta a folosit internetul în scopuri personale, contrar regulamentului intern. Reclamantul a răspuns în scris că el a folosit Yahoo Messenger doar în scopuri profesionale, la care angajatorul i-a prezentat transcrierea comunicărilor sale. Cu toate că în transcrierile prezentate de angajator erau prezentate detalii despre viața intimă, familială și sănătatea salariatului, Curtea a hotărât cu șase voturi împotriva la unu, că nu a avut loc violarea art.8 al Convenției, deoarece salariatul a fost avizat în momentul angajării despre monitorizare și angajatorul a acționat în cadrul competențelor disciplinare.

Concluzionând asupra celor expuse, este oportună propunerea *de lege ferenda*, ce presupune includerea în Codul muncii art. 91¹ cu următorul conținut:

(1) Prelucrarea datelor cu caracter personal ale angajaților prin mijloace de supraveghere video nu se poate efectua decât cu preavizarea prealabilă a acestora, pentru îndeplinirea unor obligații legale exprese sau în temeiul unui interes legitim cu respectarea drepturilor persoanelor angajate.

(2) Monitorizarea de către angajator a calculatorului de serviciu, a poștei de serviciu, vizualizarea paginilor web accesate de salariat, precum și restricționarea accesului la unele pagini web poate fi efectuată doar în cazul în care are loc prin intermediul calculatorului de serviciu cu respectarea drepturilor persoanelor angajate, în special a informării prealabile a acestora.

În această ordine de idei, analizând tendințele și practicile contemporane, prevederea din CM la art.91 alin.(1) lit.f) „la adoptarea unei decizii care afectează interesele salariatului, angajatorul nu este în drept să se bazeze pe datele personale ale salariatului obținute exclusiv în urma prelucrării automatizate sau pe cale electronică”, practic cade în desuetudine, și urmează a fi abrogată.

Recomandat
Tatiana MACOVEI, dr., lector

VÂRSTA – CONDIȚIE A RĂSPUNDERII PENALE. ASPECTE COMPARATIVE CU LEGISLAȚIA ALTOR STATE

Ion MIHALAȘ, Facultatea de Drept

Vârsta răspunderii penale este vârsta la atingerea căreia persoana, în conformitate cu normele dreptului penal, poate fi trasă la răspundere penală pentru comiterea faptelor social-periculoase. Este evident faptul că orice persoană devine capabilă să conștientizeze impactul social al faptelor sale nu din momentul nașterii. Din această cauză, în legislația penală a majorității statelor este prevăzută o vârstă minimă de la care survine răspunderea penală.

Vârsta minimă de la care persoana devine subiect al infracțiunii diferă mult de la țară la țară și variază (7 ani în India și Elveția), (13 ani în Franța), (14 ani – Germania, Federația Rusă, Republica Moldova), (15 ani – în Suedia, Danemarca și Polonia), (16 ani – SUA, 14 ani – Japonia, 10-12 ani – Irlanda, 15 ani – Finlanda, 16 ani – Kazahstan).

În conformitate cu legislația penală în vigoare a Republicii Moldova, distingem următoarele categorii de minori:

– până la vârsta de 14 ani – minorii care nu răspund penal, chiar dacă comit infracțiuni;

– între 14 și 16 ani – minorii care răspund doar pentru comiterea unor anumite infracțiuni, stabilite expres și exhaustiv în alin.(2) art.21;

– între 16 și 18 ani – minorii care răspund penal în conformitate cu dispozițiile Părții speciale a Codului penal;

– pentru anumite infracțiuni, răspunderea penală survine, datorită unor condiții obiective, doar începând cu 18 ani.

Legislația Franței. Răspunderea penală survine începând cu vârsta de 16 ani, iar pentru anumite categorii de infracțiuni, expres stabilite de lege, de la 14 ani. Delincvenții minori sunt de competența unei jurisdicții speciale. Considerăm bine-venit acest tratament penal aplicat minorilor în Franța și optăm pentru înființarea judecătoriilor specializate în RM, care ar examina infracțiunile săvârșite de minori, judecătoria în cauză având atât studii juridice, cât și psihologice sau pedagogice.

Legislația Germaniei. Minorul până la vârsta de 14 ani este consi-

derat iresponsabil. Minorul între 14 și 18 ani este considerat pasibil de răspundere penală, dacă în momentul săvârșirii faptei avea un nivel de dezvoltare moral și intelectual care să-i permită înțelegerea caracterului ilicit al conduitei sale (prezumția relativă de iresponsabilitate). Față de minorul pentru care se dovedește că nu are acest grad de maturitate se pot lua numai măsuri cu caracter educativ și de ocrotire.

Legislația Federației Ruse. Codul penal al FR (alin. (3) art. 20) stipulează că dacă minorul a atins vârsta răspunderii penale, dar în urma retardării în dezvoltarea sa psihică, care nu este legată de o dereglare psihică, nu era capabil în deplină măsură să conștientizeze caracterul de fapt și pericolul social al acțiunilor (inacțiunilor) sale sau să le conducă, el nu poate fi tras la răspundere penală. De asemenea, considerăm bine-venită decizia legiuitorului rus de a sistematiza într-un capitol aparte pedepsele aplicate minorilor și particularitățile acestor pedepse și venim cu propunerea ca o asemenea sistematizare să conțină și Codul penal al RM.

Legislația Olandei. Pentru minorii cu vârsta cuprinsă între 12 și 18 ani sunt prevăzute sancțiuni respective, cea mai severă fiind detenția în penitenciarul destinat tinerilor infractori pentru o perioadă ce nu depășește 24 de luni (art. 77), scopul politicii penale fiind educarea tinerei generații în spiritul respectării legii. Prezintă interes faptul că perioada de detenție pentru tinerii infractori nu poate depăși 24 de luni, precum și faptul că judecătorul care a pronunțat sentința îl poate libera „sub cuvânt de onoare” pe tânărul aflat în conflict cu legea. Munca în folosul comunității, de la vârsta de 14 ani, este un lucru care ar trebui implementat și în legislația penală a Republicii Moldova.

Legislația României. Conform art.113 CP al României, minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal. Este supusă răspunderii penale persoana cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ.

Legislația Poloniei. Este pasibilă de răspunderea penală persoana care a atins vârsta de 17 ani (§1 art.10). Minorul care, la atingerea vârstei de 15 ani, săvârșește una dintre infracțiunile prevăzute expres de lege, poate fi tras la răspundere penală în baza principiilor menționate în Cod.

Legislația Letoniei. Răspunderea penală survine de la 14 ani pentru toate infracțiunile săvârșite indiferent de gravitatea lor. Față de minori nu poate fi aplicată pedeapsa privativă de libertate.

Legislația Ucrainei. Conform alin.(1) art. 22, sunt pasibile de răspundere penală persoanele care la momentul săvârșirii infracțiunii au atins vârsta de 16 ani. Pentru anumite categorii de infracțiuni, răspunderea survine începând cu vârsta de 14 ani.

În concluzie, considerăm că vârsta de la care survine răspunderea penală în Republica Moldova ar trebui micșorată de legiuitor cu cel puțin 1 an, deoarece progresul tehnic din ziua de astăzi, accesul pe larg la resursele media, televiziune, la spațiul online face posibil ca minorii să cunoască încă de la o vârstă fragedă ce este bine și ce este rău, ce este permis și ce este interzis. Considerăm bine-venit ca în legislația penală a Republicii Moldova să fie insituită prezumția relativă de iresponsabilitate pentru minorul între 14 și 18 ani, dacă în momentul săvârșirii faptei sale, minorul avea un nivel de dezvoltare moral și intelectual care nu putea să-i permită înțelegerea caracterului ilicit al conduitei sale.

Recomandat
Stela BOTNARU, dr., conf. univ.

MEDIUL VIRTUAL – UN SPAȚIU AL „LEGITIMĂRII” PENTRU ADEMENIREA MINORULUI ÎN SCOPURI SEXUALE

Nicoleta LUPU, Facultatea de Drept

Activitatea copiilor pe Internet constituie o stare de fapt și reflectă fidel modul în care tehnologia a modelat iremediabil societatea și viața cotidiană. Internetul a schimbat într-un mod covârșitor felul în care copiii interacționează cu lumea: ei au acces la un volum imens de informații și la căi infinite de exprimare a creativității. Cu toate acestea, mediul online, pe lângă beneficiile evidente, comportă, în lipsa unei informări corecte și a unei orientări adecvate, provocări a căror țintă sunt, în principal, minorii. Or, siguranța online a copiilor este mai actuală și mai alarmantă ca oricând.

Racolarea copilului – un comportament premeditat, menit să asigure încrederea și cooperarea copiilor până la implicarea lor într-o relație

sexuală – este un proces ce începe cu alegerea de către infractor a unui loc-țintă, ce va fi atrăgător pentru copii. Pe măsura dezvoltării încrederii între copilul-victimă și infractor, cel din urmă caută să convingă copiii să accepte o relație sexuală, introducând un element sexual în relația lor.

Din punct de vedere criminologic, este semnificativă constatarea potrivit căreia mediul electronic a devenit un autentic furnizor de legitimație pentru pedofili și pentru conduita lor, fără ca aceasta să însemne că tehnologia poartă vina proliferării acestui fenomen. Cum bine s-a spus, nu tehnologia, ci utilizatorii ei comit abuzuri împotriva copiilor [1].

Noul trend în domeniu, insidios și periculos deopotrivă, este așa-numitul *grooming* [2], un mod de acțiune prin care, o persoană cu inclinații pedofile, pregătește transferul relației cu un minor, de pe ecranul calculatorului, în lumea reală, în scopul săvârșirii, față de acel minor, a unei infracțiuni privind viața sexuală. Într-un studiu de referință [3], Rachel O’Connell identifică cinci etape ale *grooming*-ului. Mai întâi, se realizează legătura de amicitie cu minorul. Apoi se încearcă stabilirea unei veritabile relații de prietenie, minorul fiind îndemnat să vorbească despre problemele lui, ori despre faptul că cei din jurul lui nu-i înțeleg aspirațiile și felul de a fi. În a treia etapă, făptuitorul efectuează o evaluare a riscului de a fi descoperit de terți. Etapa a patra marchează o consolidare a relației de prietenie și încredere, în care minorul și făptuitorul simt că pot discuta despre orice subiect. În fine, ultimul stadiu este cel în care făptuitorul îi va cere copilului să-i transmită o imagine a sa, într-o ipostază sexual explicită.

Vorbind despre implicațiile juridico-penale ale temei abordate, este absolut necesar de menționat faptul că art.175¹ din Codul Penal al Republicii Moldova [4] incriminează expres „**Ademenirea minorului în scopuri sexuale**”. Articolul dat a suferit modificări substanțiale prin Legea nr.121 pentru modificarea articolului 175¹ din Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [5], care nu doar a redenumit norma din *Acostarea copiilor în scopuri sexuale* în *Ademenirea minorului în scopuri sexuale*, dar a și a completat latura obiectivă a infracțiunii cu noi acțiuni alternative (convingerea, manipularea, șantajul, amenințarea, promisiunea de a oferi avantaje) și a introdus trei circumstanțe agravante.

Dacă e să facem referință la bunele practici europene, menite să prevină și să estompeze efectele adverse ale utilizării de către minori a

tehnologiilor informaționale și de comunicare, sunt demne de menționat exemplele unor așa state ca Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Franța, Germania, Finlanda, Belgia, Spania, Italia și Republica Cehă, unde furnizorii de servicii de internet trebuie să asigure un software gratuit pentru controlul parental, iar conținuturile și comportamentele prejudiciabile pot fi semnalate cu sprijinul diverselor părți interesate (poliția, ONG-uri etc.).

În finalul acestei abordări tematice interdisciplinare am dori să venim cu un șir de recomandări destinate să anticipeze și să minimalizeze potențialele cazuri de victimizare/autovictimizare a copiilor în spațiul cibernetic:

1) Sensibilizarea, protejarea și responsabilizarea minorilor în lumea digitală prin elaborarea de strategii, planuri de acțiune, studii, precum și prin adoptarea de acte legislative pertinente.

2) Utilizarea unui spectru cât mai larg de mecanisme tehnice, precum sisteme de filtrare, sisteme de verificare a vârstei, instrumente de control parental, astfel încât minorilor să le fie asigurat accesul la un conținut adecvat vârstei lor în mediul virtual.

3) Elaborarea cadrului curricular necesar în vederea instituționalizării predării temelor care vizează siguranța online și a competențelor digitale în instituțiile de învățământ de toate categoriile, precum și în cele de plasament/asistență socială a minorilor.

4) Consolidarea cooperării în ceea ce privește site-urile web cu conținut ilegal și dăunător care provin din alte state prin diverse acorduri cu țările terțe, schimbul de cele mai bune practici în acest domeniu etc.

Referințe:

1. CARR, J. *Child abuse, child pornography and the internet*. Londra, 2004, p.38.
2. ECPAT International. *Violence against Children in Cyberspace* (A contribution to the United Nations Study on Violence against Children), Bangkok, 2005, p.46-51.
3. O'CONNELL, R. *A typology of child cybersexploitation and online grooming practices*. University of Central Lancashire, 2003, p.8.
4. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.985 din 18 aprilie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74.
5. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.121 din 02 iunie 2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2016, nr.184-192.

Recomandat

Stanislav COPEȚCHI, dr., conf. univ.

UTILITARISMUL CESIUNII DE CREANȚĂ

Iulia VARTIC, Facultatea de Drept

În ipoteza clasică a raportului obligațional avem următoarea situație: creditorul care este în drept să ceară executarea obligației și debitorul care este ținut să o execute. Ce se întâmplă în cazul cesiunii de creanță? Codul civil la art. 556 alin. (1) stabilește că o creanță transmisibilă și sesizabilă poate fi cesionată de titular (cedent) unui terț (cesionar) în baza unui contract. Ca rezultat al contractului de cesiune cedentul este substituit de cesionar în drepturile ce decurg din creanță. Iar acest drept rămâne neschimbat cu toate accesoriile sale (art. 558 CC).

Dacă am face o retrospectivă în trecut, trăgând o linie paralelă în prezent, observăm cum de la o instituție nerecunoscută deschis de romani [1] a devenit aplicabilă pe larg în prezent. Cel mai des este folosită de către companiile colectoare de datorii ce achită substanță împrumutului, iar restul ce poate să obțină de la debitor: penalități și alte dobânzi constituie profitul acestora și în cadrul contractelor de investiții. Am analizat un pic jurisprudența CSJ ce ține anume de litigiile privind cesiunea de creanță în cadrul contractelor de investiții în construcții, problema nu este în contractul de cesiune, acesta fiind perfect valabil, dar în faptul că compania care are obligația de a construi ajunge în procesul de insolvență, iar conform Legii insolvenței doar creanțele persoanelor fizice născute din contracte de investire în construcția de locuințe sunt creanțe garantate nu și a persoanelor juridice [2], respectiv acestea din urmă ajung a fi creditori chirografari de rangul V.

Pentru a demonstra că această instituție este într-adevăr utilitară, vom argumenta prin cazuri concrete din jurisprudența CSJ. În prima speță ipoteza este în felul următor, „Chișinău-Gaz” avea o creanță față de SA „Termocom” pentru neachitarea consumului de gaze naturale. Ulterior „Chișinău-Gaz” transmite această creanță către SA „Moldovagaz”, celei din urmă revenindu-i dreptul de a încasa datoria pentru consumul de gaze naturale, iar pe lângă, solicitând și plata de întârziere și penalitățile [3]. Important în această speță, fapt care demonstrează că instituția cesiunii este convenabilă, este contextul în care s-a aplicat, și anume, modificarea legii cu privire la gazele naturale, potrivit

căreia unitățile de distribuție care au peste 100 de mii de consumatori trebuie să separe activitatea de distribuitor și furnizor.

În următorul caz, cesiunea este operată ca metodă de stingere a datoriiilor. SRL „Standardul Calității” înregistra o datorie față de SRL „Leul”. A fost încheiat un contract de cesiune de creanță între SRL „Standardul Calității” ca cedent și SRL „Leul” în calitate de cesionar și SRL „Copidem” în calitate de debitor, ulterior, în scopul stingerii datoriei reciproce dintre SRL „Leul” și SRL „Standardul Calității” a fost semnată o tranzacție de împăcare, care confirmă faptul că SRL „Standardul Calității” nu are nicio datorie față de SRL „Leul” și că datoria a fost stinsă prin contractul de cesiune a creanței [4].

Următoarea speță este mai interesantă, creanța în cauză rezultă din cambii. Consiliul municipal Chișinău este creditorul lui „Sintec-Gaz” SRL. Ulterior Consiliul municipal Chișinău transmite creanță lui „Oferta Plus” SRL, cea din urmă o cedează lui „Granteam” LLC USA. „Sintec-Gaz” SRL nu și-a onerat obligația și dat fiind faptul că această creanță rezultă din cambii, în temeiul art. 559 alin. (2) Cod civil, responsabil pentru executarea ei, solidar cu debitorul (SRL „Sintec Gaz”) este cedentul, adică Consiliul municipal Chișinău. În contractul de cesiune încheiat între Consiliul municipal Chișinău și „Oferta Plus” SRL la pct. 2.2 a fost introdusă clauza prin care cedentul nu răspunde de executarea obligației către debitor, această clauză fiind în contradicție cu normele imperative ale art. 559(2) CC [5].

Ultimul caz despre care vrem să vorbim este ipoteza în care s-a transmis o creanță, iar atunci când cesionarul a înaintat pretenția față de debitorul cedat, află că de fapt nu a existat o creanță între cedent și debitor [6]. Respectiv se solicită declararea nulității contractului de cesiune pe motiv că a fost fondat pe o cauză falsă. În acest context este relevant de menționat că nu sunt stipulate în CC care ar fi clauzele esențiale ale contractului de cesiune. În literatura de specialitate, se vehiculează ideea precum că individualizarea creanței ar fi una esențială, prezentând interes mai mare pentru cesionar.

În această ordine de idei, vrem să propunem ca documentele ce atestă existența creanței să fie parte integrantă a contractului, lucru ce ar fi bine-venit introdus în practică printr-o hotărâre cu titlu de recomandare a CSJ.

Propunerea *de lege ferenda* este de a modifica art. 562 în următoarea redacție: „Dacă o creanță este cedată de același titular de mai mul-

te ori, toate contractele de cesionare a acelei creanțe sunt nule”. Prin norma care o avem la art.562, considerăm că, legiutorul încearcă să instituie un maraton între cesionari – cine primul notifică debitorul acela devine titular al creanței! Un contract este încheiat pentru a produce efecte juridice, ce efecte juridice se produc prin încheierea unor asemenea contracte?! Clar lucru că atunci când creanța este divizibilă, parțial, dar totuși se produc efectele juridice stipulate în contract, problema apare în cazul creanțelor indivizibile, motiv pentru care propunem această modificare.

Cu titlu de plan compart, instituția cesiunii de creanță este mai detaliat reglementată de legiutorul român, fiind prevăzută și limita în care cedentul garantează executarea obligației către debitor art. 1585 (3) Cod civil Român, situația precum și situația în caz de cesiune parțială.

Referințe:

1. Transmiterea între vii a unei creanțe era inadmisibilă deoarece raportul obligațional avea un caracter strict personal.
2. LEGE Nr. 149 din 29.06.2012 art 50 (2) lit c.
3. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=16823
4. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=15536
5. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=7457
6. http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=20203

Recomandat
Aliona CARA, dr., conf. univ.

APĂRAREA VIEȚII INTRAUTERINE PRIN NORME JURIDICO-PENALE: ABSURDITATE SAU NECESITATE?

*Alina GAJA
Facultatea de Drept*

Progresul continuu de care are parte rasa umană, dezvoltarea științifică, tehnologică, socială, se datorează perpetuității acestei națiuni. Omul, ca entitate fizică, are menirea de a continua lanțul de generații care nu se lasă întrerupt de milioane de ani.

În cele ce urmează, se cere a răspunde la întrebarea: „Când începe protecția legală a vieții?”.

Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin acte atât internaționale cât și naționale. Astfel, potrivit prevederilor art.2 al Convenției Europene a Drepturilor Omului [11], „dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege”. De asemenea, Constituția Republicii Moldova [10] la alin.(1) art.24, reglementează că „statul garantează fiecărui om dreptul la viață și integritate fizică și psihică”. Mai mult, în conformitate cu alin.(1) art.2 CP RM [7], *inter alia* se stipulează că „legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia [...]”.

Mai mult, subliniem că viața reprezintă existența socială a persoanei, adică realizarea posibilității de a participa la relațiile sociale, de a-și exercita drepturile și interesele și de a-și executa obligațiile, având ca premisă ansamblul proceselor biochimice din organismul uman ce condiționează dezvoltarea persoanei, reproducerea acesteia, relația persoanei cu mediul ambiant etc. [1, p.147]. În știința dreptului există două concepții cu privire la momentul apariției vieții persoanei [1, p.155]:

1) concepția „*pro life*”, conform căreia viața persoanei începe din momentul concepției;

2) concepția „*pro choice*”, în conformitate cu care viața persoanei începe din momentul nașterii.

În context subliniem ideile teoriei acceptate în doctrina [1, p.155]: în sensul legii penale a RM, momentul de începere a vieții persoanei este nu cel al concepției, dar cel al declanșării nașterii.

Într-un alt registru, menționăm că Convenția pentru Drepturile Copilului [12] lărgeste aria de protejare a dreptului la viață. Raționamentul celor expuse se extrag din preambulul acesteia în care se speci-

fică că „dată fiind lipsa sa de maturitate fizică și intelectuală, copilul are nevoie de protecție și îngrijire specială, inclusiv de o protecție juridică adecvată, atât înainte cât și după nașterea sa (subl. ne aparține)”. O altă prevedere de maximă importanță se regăsește în Actul Final al Conferinței Internaționale a Națiunilor privind Drepturile Omului din 1968, care statuează că părinții au dreptul fundamental să determine în mod liber și responsabil câți copii urmează să aibă.

Prin urmare, se pune problema apărării vieții și până la declanșarea nașterii. De altfel, în conformitate cu lit.a) alin.(1) art. 1500 CC RM [6], ce presupune o transpunere a adagiului latinesc *Nasciturus pro iam nato habetur, quotiens de commodis eius agitur*, în sens civil, fătul deține un anumit statut juridic. Statutul de embrion și făt este indisolubil legat de femeia gravidă, or acesta se află timp de 9 luni (în mod normal) în cavitatea uterină a mamei.

Unele infracțiuni din Codul penal al RM, care au în calitate de victimă femeia gravidă, deci implicit cu fătul. Cu titlu de exemplu: sunt infracțiunile prevăzute la lit.e) alin.(2) art. 145; lit.b) alin.(2) art.151; lit.c), alin. (2) art.152 CP RM etc. În sensul acestor circumstanțe agravante, nu se poate vorbi despre o pluralitate de victime, așa cum fătul nu este considerat subiect ce intră sub incidența protecției legii penale. Componenta de infracțiune de rezonanță pentru subiectul cercetat este art.159 CP RM (provocarea ilegală a avortului), datorită faptului că victima, în cazul dat, este femeia însărcinată, și nu produsul concepției. Cu referire la subiectul în cauză, CtEDO, prin intermediul cauzelor: *Vo. c. Franței*, 2004 [4], *A, B, C. c. Irlandei*, 2010 [2] și *Evans c. Regatului Unit*, 1998 [3], se pronunță asupra faptului că art.2 din Convenție nu protejează și fătul.

Acest fapt, și anume, protejarea sau lipsa de protecție a vieții intrauterine rămâne la latitudinea statelor. În acest sens, specificăm că legislația unor state prevede în mod distinct *fătul* în calitate de victimă a infracțiunii.

Astfel, Codul penal al Spaniei (art.157) [9] și cel al Germaniei (art.218b, art.218c, art.219, art.219a) [8] oferă protecția fătului încă din momentul concepției lui. De asemenea, Noul Cod penal al României [13] la art.202 din capitolul „Agresiuni contra fătului”, reglementează variante speciale ale infracțiunilor de ucidere, vătămare corporală, ucidere sau vătămare corporală din culpă a copilului nenăscut, având ca subiect pasiv circumstanțial fătul și la un moment

determinat – în timpul nașterii și în timpul sarcinii [5, p.67], prevederi ce nu sunt regăsite în legislația noastră. Trăgând o linie concluzivă, menționăm că lipsa protecției vieții intrauterine este o lacună a legiuitorului moldav. În acest sens propunem, cu titlu *de lege ferenda* introducerea în Codul penal al Republicii Moldova un nou articol – art. 147¹ intitulat „Vătămarea fătului”, care să aibă următorul conținut:

(1) Vătămarea fătului, în timpul nașterii, care a împiedicat instalarea vieții extrauterine se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani.

(2) Vătămarea fătului, în timpul nașterii, care a cauzat ulterior copilului o vătămare gravă, medie și ușoară a integrității corporale sau a sănătății, se pedepsește cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 h sau cu închisoare de până la 3 ani.

(3) Acțiunile ilegale comise asupra femeii gravide, care au împiedicat instalarea vieții extrauterine a fătului se pedepsesc cu închisoare de la 4 la 7 ani.

(4) Acțiunile ilegale comise asupra femeii gravide, care au dus la vătămarea gravă, medie și ușoară a integrității corporale sau a sănătății fătului, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 5 ani.

(5) Vătămarea fătului în perioada sarcinii de către femeia însărcinată nu se pedepsește.

Referințe:

1. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Vol.I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015.
2. Cauza A, B, C contra Irlanda, cererea nr. 25579/05, 16 decembrie 2010.
3. Cauza Evans contra Regatul Unit, cererea nr. 6339/05, 7 martie 2006.
4. Cauza Vo contra Franța, cererea nr. 53924/00, 8 iulie 2004.
5. CIOCLEI, V. *Drept penal. Partea specială: Infracțiuni contra persoanei*. București: C.H. Beck, 2009.
6. Codul civil al Republicii Moldova din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.06.2002, nr. 82-86.
7. Codul penal al Republicii Moldova din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 14.04.2009, nr. 72-74.
8. Codul penal German, adoptat la 13.11.1998. [Accesat 12.02.2017] Disponibil: <https://ru.scribd.com/doc/93570222/Codul-Penal-German>
9. Codul penal Spaniol, adoptat prin Legea 10 la 23.11.1995. [Accesat 12.02.2017] Disponibil: <https://ru.scribd.com/doc/91084903/Codul-Penal-Spaniol>
10. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, în vigoare, 27.08.1994. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.08.1994, nr. 1.

11. Convenția Europeană a Drepturilor Omului, semnată la 4 noiembrie 1950 la Roma, în vigoare pe 3 septembrie 1953. [Accesat 12.02.2017]
Disponibil: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf
12. Convenția pentru Drepturile Copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989. [Accesat 12.02.2017]
Disponibil: https://www.unicef.org/moldova/CRC_RO.pdf
13. Noul Cod penal al României, adoptat prin Legea nr. 286/2009. [Accesat 12.02.2017] Disponibil: <http://legeaz.net/noul-cod-penal/>

*Recomandat
Dorina GUREV, dr., lector*

CONOTAȚII JURIDICO-PENALE PRIVIND PIRAMIDELE FINANCIARE

Vlad BERCU, Pavel DIGORI, Facultatea de Drept

Practicarea unei piramide financiare este unul dintre exemplele activității care intră sub incidența art.241¹ Cod penal al Republicii Moldova [1]. Schemele piramidale reprezintă un flagel ce pune în pericol securitatea economică a statului, astfel interpretarea corectă a art.241 CP RM are o relevanță substanțială pentru instituirea unor mecanisme de contracarare a schemelor piramidale și de sancționare a subiecților infracțiunii. Prin prisma practicii penale, tematica dată are o notorietate internațională, cunoscându-se peste 2000 de cazuri ale organizării și exercitării unor activități prin care se recrutează persoane (potențiali deponenți), cu promisiunea unor remunerații ulterioare, dacă aceștia, la rândul lor, vor racola noi membri. Novația științifică pe care o aduce grupul de lucru este modificarea componenței de infracțiune din cadrul art.241¹ CP, pentru a deveni mai comprehensibil atât pentru practicieni, cât și pentru publicul larg. Metodele utilizate au fost cercetarea și compararea atât a doctrinei și a legislației autohtone, cât și a celei străine, analiza statisticilor în domeniu și parcurgerea practicii naționale și internaționale. *In fine* sub aspect utilitarist, impactul social-economic al unor asemenea „îndeletniciri” impune atât legislatorul să creeze o bază normativă eficientă, cât și practicienii la aplicarea corectă a acesteia.

Constituția Republicii Moldova [2] la art.126, protejează activitatea de întreprinzător, ce impune crearea unui cadru favorabil pentru

dezvoltarea acestor relații social-economice, care sunt de un interes statal. Pentru a transpune în practică ideea fundamentală exprimată în cadrul Constituției, legiuitorul nostru a legiferat un șir de legi care reglementează modul de înregistrare a persoanelor juridice și a activității acestora precum: Legea nr.220/2007 [3] privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali; Legea nr.550/1995 [4] instituțiilor financiare etc. Acest factor este important în cadrul laturii obiective a infracțiunii, care prevede la art.241¹ CP alin.(1) „*Practicarea activității financiare fără înregistrare și fără autorizare în modul prevăzut de legislație*”, ceea ce înseamnă că fapta prejudiciabilă descrisă aduce atingere primordial bunei desfășurări a activității de întreprinzător de profil (prin omisiunea înregistrării și prin acțiunea de practicare a activității financiare fără autorizație).

Una din modalitățile faptice ale acestei infracțiuni este propunerea persoanelor, prin ofertă publică, să depună ori să colecteze mijloace financiare sau să se înscrie pe liste cu promisiunea câștigurilor financiare rezultate din creșterea numărului de persoane recrutate sau înscrise, indiferent cum se realizează această colectare sau înscriere pe liste [5] – ceea ce *de facto* reprezintă o schemă piramidală. Cu alte cuvinte, o piramidă financiară este un circuit în care investitorilor li se promit câștiguri substanțiale, într-un termen foarte scurt, și care, practic, trăiește din extinderea bazei de deponenți până în momentul în care nu se mai poate susține, pentru că nu are din ce să returneze câștigurile [6]. Principiul de bază fiind – fiecare nou membru urmează să facă o depunere bănească după care să racoleze alte persoane, deja de pe urma depunerilor acestora, el va avea un câștig. Problema acestui circuit este că numărul populației este unul limitat, și piramida nu poate crește la nesfârșit, așa că doar vârful acesteia va avea un profit esențial, iar celelalte 80-90% vor rămâne în cel mai bun caz fără nimic, sau mai rău – în pierdere. Important este că organizatorii și promotorii schemei piramidale tot timpul vor manifesta față de fapta prejudiciabilă atitudinea psihică de intenție directă. Victimă a faptei prevăzute la art.241¹ CP poate fi absolut orice persoană.

Practica națională și internațională: Schema Ponzi, denumită în cinstea autorului ei Charles Ponzi, care pe teritoriul SUA la începutul sec.XX a înșelat mii de cetățeni din New England, convingându-i să investească într-o schemă de speculații cu mărci postale. În acea perioadă, dobânda anuală la conturile bancare era de 5%. Ponzi a promis că

poate oferi un profit de 50% în numai 90 de zile; în final acele depuneri bănești colectate nu erau nicăieri investite, iar banii erau împărțiți între membrii de vârf ai organizației. „Fondul Mercury”, un caz din practica națională [7], în care un cetățean pe parcursul unei perioade de timp desfășurându-și activitatea infracțională, fiind instigat în calitate de complice de către un alt individ, a putut colecta depuneri financiare de până la 70.000 MDL per individ. „Qnet” este o schemă piramidală paravan clasică, care a activat și pe teritoriul RM, care în loc să colecteze depunerile direct, această organizație oferea bunuri al căror preț de cost era cu mult mai mic decât sumele investite de deponenți, astfel ascunzând activitatea infracțională desfășurată de aceștia. „Ezubao” [8] - acest caz care s-a petrecut în China este uimitor prin faptul că sumele implicate erau de 7,6 mld. de dolari, iar victimele se cifrează în jurul a 900 mii de persoane. Un alt caz de o notorietate internațională este „MMM”, condusă de Sergey Mavrodin, suma depunerilor neputând fi calculată exact, iar victimele acestei piramide fiind în număr de 15 milioane de persoane.

Sumând cele relatate, propunem: abrogarea alin.(2) art.241¹ CP RM; eliminarea răspunderii penale pentru persoanele juridice, odată ce o condiție a faptei prejudiciabile constă în omisiunea subiectului infracțiunii de a se înregistra; înăsprirea limitelor sancțiunilor pecuniare; introducerea expresă în cadrul normei a unui temei care să prevadă liberarea de răspundere penală a persoanei care a săvârșit o astfel de infracțiune, dar a contribuit activ la descoperirea și contracararea acesteia.

În concluzie piramidele financiare fiind niște creații tehnice complexe ale unor criminali de o inteligență deosebită, dau bătaie de cap chiar și practicienilor experimentați, care deseori confundă calificarea corectă a art.241¹ cu escrocheria, astfel studiul tematicii date este unul de interes și importanță deosebită.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr. 72-74.
2. Constituția Republicii Moldova, adoptată în 29 iulie 1994, intrată în vigoare la 27 august 1994. În: *Monitorul Oficial*, 1994, nr.1.
3. Legea privind înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali nr. 220 din 19 octombrie 2007. În: *Monitorul Oficial*, 2007, nr. 184-187.

4. Legea instituțiilor financiare nr. 550 din 21 iulie 1995. În: Monitorul Oficial în 2011, nr. 78-81.
5. BRÎNZA, S., STATI, V. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. II, Chișinău: 2015, p. 94.
6. STATI, V. Răspunderea penală pentru practicarea ilegală a activității financiare (art. 241¹ CP RM). Partea II. În: *Revista Națională de Drept*, 2012, nr. 12, p. 2.
7. Decizia Curții de Apel Bălți nr. 1a-721/16 din 09.11.2016.
8. NOVAC, C. Practicarea ilegală a activității financiare (art. 241¹ CP RM): aspecte teoretice și practice. În: *Revista Națională de Drept*, 2016, nr. 8, p. 50.

Recomandat

Stanislav COPEȚCHI, dr., conf. univ.

Dorina GUREV, dr., conf. univ.

INDEPENDENȚA JUDECĂTORILOR VS PRONUȚAREA UNEI HOTĂRÂRI CONTRARE LEGII

Cristian ONICA, Facultatea de Drept

Legea cu privire la statutul judecătorului precum și art. 116' din Constituția RM prevăd că *Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii* [1].

O altă normă regăsită în Legea cu privire la statutul judecătorului stipulează următoarele în articolul ce garantează **inviolabilitatea judecătorului**: „Judecătorul nu poate fi tras la răspundere pentru opinia sa exprimată în îndeplinirea justiției și pentru hotărârea pronunțată dacă nu va fi stabilită, prin sentință definitivă, vinovăția lui de abuz criminal [2]”. Pe lângă aceste garanții, legiuitorul a considerat necesar să stabilească o serie de cazuri în care judecătorii sunt atrași la răspundere, și când se pune problema atragerii la răspundere apar două opțiuni: **răspundere disciplinară** în conformitate cu Legea cu privire la răspundere disciplinară a judecătorului și **răspundere penală** în conformitate cu prevederile normelor din Codul penal al RM (art. 307). Problema încadrării faptei apare odată cu interpretarea normei. Se nasc următoarele întrebări: *Când hotărârea, sentința, decizia sau încheierea este contrară legii ? Cum demonstrăm buna-știință ? Cum delimităm infracțiunea de răspundere disciplinară?*

Hotărârea, sentința, decizia sau încheierea este contrară legii, atunci când are la bază încălcări de natură materială sau procesuală [3]. Este necesar ca această încălcare să fie suficient de gravă și este obligatoriu să existe o confirmare juridică a faptului că hotărârea, sentința, decizia sau încheierea este contrară legii. O astfel de confirmare o reprezintă casarea totală sau parțială a actului procedural corespunzător de către instanța ierarhic superioară sau recunoașterea actului respectiv de către CEDO drept hotărâre prin care au fost încălcate drepturile și libertățile fundamentale ale omului [4]. În opinia noastră, cât de gravă nu ar fi încălcarea, considerăm că judecătorul nu trebuie să fie pedepsit pentru opinia sa exprimată în actele care le emite.

O altă problemă este stabilirea cazului când este considerată această faptă săvârșită cu bună-știință. Luând în considerație că toate legile se publică și sunt accesibile pentru toți, se pune problema că nu ar exista cazuri când legiuitorul ar comite infracțiunea fără bună-știință. O altă opinie s-ar crea în jurul practicii judiciare uniforme, care, deși nu este obligatorie, nerespectarea ei duce la răspunderea judecătorului, la răspundere disciplinară desigur.

Cel mai important rămâne să găsim o delimitare a infracțiunii de răspundere disciplinară pentru că fapta similară este pedepsită și disciplinar. În sursa citată mai sus există opinia că această delimitare este constituită după faptul cât de gravă este infracțiunea.

Printre țările care incriminează această faptă sunt: Germania și Federația Rusă. FR reprezentând sursa de inspirație a legiuitorului din Moldova, iar Germania vine cu o inovație în acest sens și introduce noțiunea de „pervertire a justiției”, ceea ce, în opinia noastră, reprezintă și scopul final al normei respective, împiedicarea pervertirii justiției.

La etapa actuală, art.307 Cod Penal prezintă mari incertitudini și imprevizibilități în privința aplicării sale și poate duce la încălcări ale principiilor garantate de constituție judecătorilor, ceea ce e absolut inadmisibil pentru o normă penală și chiar există o excepție de neconstituționalitate ridicată în acest sens în data de 15 decembrie 2016 de Curtea Supremă de Justiție cu referire la cazul Domnica Manole. Din acest motiv, venim cu propuneri de perfecționare a cadrului normativ, și anume, prin două soluții alternative sau de ce nu, complementare. Am concluzionat faptul că această infracțiune apare ca rezultat al unei acțiuni infracționale care a precedat pronunțarea unui act judecătoresc

contrar legii și credem că numai în aceste cazuri poate servi ca motiv de răspundere penală, astfel ajungem la faptul că anume **coruperea pasivă** și **traficul de influență** generează acte judecătorești ilegale. Interesul personal în emiterea actelor contrare legii judecătorul din start nu îl poate avea, există instituția recuzării sau abținerii care exclude posibilitatea judecării cauzei de un judecător cu interese în cauza respectivă. Ca soluție propunem „dizolvarea” art. 307 și includerea normelor acestuia în cadrul art. 324 și 326 sub forma de agravantă în textul următor: „ (acțiunile incriminate)... care au avut drept rezultat pronunțarea unei sentințe, decizii, încheieri sau hotărâri contrare legii se pedepsește cu închisoare de la 5 la 7 ani cu amendă în mărime de la 5000 la 6000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 10 ani.”

O altă soluție ar fi **completarea** textului art. 307 pentru a reduce imprezizibilitatea aplicării și problemele de interpretare cu următoarele prevederi: „(3) Prin hotărâri, sentințe, decizii sau încheieri contrare legii s-au cauzat daune în proporții mari, s-au încălcat drepturi fundamentale ale persoanei, s-au efectuat încălcări fundamentale în procesul de administrare a justiției”.

„(4) Buna-știință urmează a fi probată. Aceasta reprezintă săvârșirea cu intenție precum și din anumit interes în emiterea hotărârii, sentinței, deciziei sau încheierii contrare legii în beneficiul său sau în detrimentul unei părți.”

Este cert faptul că judecătorii, ca și toți ceilalți cetățeni trebuie să răspundă în fața legii și să fie pedepsiți pentru infracțiunile care le comit, însă niciodată nu trebuie să interpretăm legea la absurd, nicio normă penală nu trebuie să creeze situația prin care se încalcă garanțiile oferite de stat sau imunitățile unor entități importante, cum ar fi în cazul nostru, judecătorii. Procesul de judecată nu este unul perfect și nici nu e lipsit de erori, dar acestea nu trebuie să fie asimilate sau confundate cu cazul în care există intenție directă în comiterea unei infracțiuni. Pentru a clarifica cazurile respective venim cu o serie de explicații și propuneri de soluții la problemele identificate și cu excluderea cazurilor în care norma e utilizată cu un alt scop decât cel penal.

Referințe:

1. Constituția RM din 29.07.1994.
2. Legea cu privire la statutul judecătorului, nr 544. din 20.07.1995.

3. BRÎNZĂ, S., STATI, V. *Tratat de Drept penal. Partea specială*. Vol. II. p. 779.
4. *Ibidem*.

*Recomandat
Stanislav COPEȚCHI, dr., conf. univ.*

ASPECTE DEFINITORII ALE PRINCIPIULUI EGALITĂȚII SUVERANE A STATELOR

Nicolae COȘLEȚ, Facultatea de Drept

Epoca modernă a dat un impuls major evoluției dreptului internațional public. Această evoluție se datorează, în mare parte, consolidării principiilor fundamentale ca urmare a luptei pentru independență a coloniilor americane (1775-1782) și Revoluției Franceze din anul 1789.

Din toate timpurile, după cum afirmă Georges Scelle, statele au fost „obsedate de teritoriu”. Pentru a avea o putere și o influență mai mare, statele au încercat să-și extindă hotarele.

Conceptul de „suveranitate”, născut în societățile imperiale la superanitas (din dreptul roman), a găsit forma modernă într-un context cultural specific, cel al Europei de la sfârșitul Evului Mediu. Cuvântul suveranitate este un termen pur francez [1]. Acest termen a apărut în Franța pentru prima dată.

Vom porni de la definiția generală și cea mai frecvent utilizată a conceptului de suveranitate, și anume: *calitatea puterii de stat de a fi autoritatea supremă în interiorul unui teritoriu*.

Acest principiu al egalității suverane a statelor este proclamat în numeroase instrumente internaționale, inclusiv tratate, declarații și chiar jurisprudența internațională. Astfel, Carta ONU, 26 iunie 1945, l-a declarat deja în al doilea paragraf din preambulul său și în alin. (2) art. 1, urmat de alin. (1) art. 2 care stabilesc în mod expres egalitatea suverană a statelor. Actul constitutiv al Uniunii Africane din 11 iulie 2000 proclamă egalitatea suverană în art. 4. Acest principiu este proclamat și de Declarația cu privire la principiile de drept internațional privind relațiile de prietenie și cooperare între state în conformitate cu Carta ONU adoptată de rezoluția 2625 (XXV) a Adunării Generale (AG).

Printre cele mai importante acte internaționale, ce determină natura juridică a principiului egalității suverane a statelor, este de menționat și Declarația privind principiile ce guvernează relațiile dintre statele participante la conferința pentru securitate și cooperare în Europa, adoptată la Helsinki în 1975. Această Declarație menționează următoarele: „Statele membre vor respecta egalitatea suverană a oricărui stat, inclusiv drepturile ce reies din suveranitate, printre care dreptul fiecărui stat la egalitate de iure, la integritate teritorială, la independență politică. Statele vor respecta dreptul fiecăruia din ele la libera alegere a sistemului politic, economic, social și cultural. Statele recunosc dreptul la elaborarea legislației și a regulamentelor a proprii”. Luând în considerație faptul că acest document a fost semnat de liderii a 30 de state europene, SUA și Canada, putem cu siguranță spune că de fapt anume de la această dată și prin acest act a fost instaurată cu adevărat egalitatea suverană a statelor pe plan internațional.

Pornind de la conținutul acestei declarații, observăm că principiul egalității suverane a statelor în dreptul internațional public semnifică faptul că toate statele se bucură de aceleași drepturi și își asumă obligații pe plan internațional unul față de altele.

Printre drepturile statelor putem menționa dreptul statelor la suveranitate deplină, dreptul la integritate teritorială și independență politică, dreptul statelor la libera alegere și dezvoltare a sistemelor politice, sociale, economice și culturale etc. Printre obligațiile pe care un stat trebuie să le îndeplinească se număra obligația statului la respectarea calității unui alt stat ca subiect de drept internațional, obligația de a nu interveni în afacerile interne ale altui stat și, nu în ultimul rând, îndeplinirea cu bună-credință de către state a obligațiilor asumate în conformitate cu normele dreptului internațional.

Conceptul de „egalitate suverană a statelor” reprezintă egalitatea *de iure* a statelor și independența lor. Prin urmare, suveranitatea aparținând statului în calitatea sa de subiect în dreptul internațional. Bazându-se pe acest principiu, conform Rezoluției 2625, statele „au drepturi și obligații egale și sunt membri egali ai comunității internaționale, indiferent de deosebirile de ordin economic, social, politic sau de altă natură”[2]. Este evident faptul că atât drepturile cât și obligațiile diferă de la stat la stat, întrucât statele pot dobândi diferite drepturi și obligații bazate pe acordurile pe care le încheie. Egalitatea lor se manifestă prin faptul că indiferent de stat, fie el mai puternic

sau mai slab, statului nu-i pot fi impuse anumite tratate. Prin urmare, aceasta joacă un rol important în situația în care unele state mai dezvoltate și mai puternice ar dori să-și impună interesele proprii la masa de negocieri cu state mai slabe. Deci este evident că statele mici sunt protejate, iar cele puternice nu sunt pe poziție dominantă. Acest principiu stă la baza tuturor negocierilor și la formarea dreptului internațional, fiind un garant al egalității și păcii pe glob.

Principiul egalității suverane a statelor se află în legătura strânsă cu celelalte principii ale dreptului internațional public. Acest lucru se datorează faptului că din suveranitate reies direct o serie de consecințe juridice, cum ar fi: suveranitatea permanentă asupra bogățiilor și resurselor naturale, dreptul de liberă alegere a regimului social politic, integritatea frontierelor statului, dreptul de a stabili relații oficiale, de a participa la viața internațională, de a adopta orice măsuri necesare pentru conducerea vieții interne și externe a poporului respectiv [3].

Referințe:

1. MEYER, G. *Lehrbuch des deutschen Staatsrechts*. Ediția a 8-a. 2005, p. 5 și 20.
2. Rezoluția nr. 2625 din Declarația Adunării Generale a ONU. din 24 octombrie 1970.
3. ECOBESCU, N., DUCULESCU, V. *Drept internațional public*. București 1993, p. 157.

MAMA SUROGAT – SUBIECT AL INFRACTIUNII DE PRUNCUCIDERE

Anișoara FURTUNĂ, Facultatea de Drept

Mama este izvorul vieții, începutul tuturor începuturilor, catalizatorul circuitului existenței omenești. Mama – unica ființă capabilă să aducă pe lume un copil, printr-un proces numit naștere. Nașterea reprezintă actul fiziologic prin care un organism care a petrecut o perioadă de timp dezvoltându-se, astfel încât să poată supraviețui pe cont propriu, se separă de organismul în care s-a dezvoltat, acest proces provoacă modificări atât în organismul mamei, cât și are un impact asupra psihicului mamei în momentul nașterii. În condițiile tulburării fizice sau psihice, cu diminuarea discernământului, provocate de naș-

tere mama poate recurge la omorârea propriului copil nou-născut, de aceea s-a considerat necesară inserarea unui articol distinct în Codul penal care ar delimita uciderea nou-născutului de către mamă de infracțiunea de omor intenționat. Pruncuciderea este o specie a infracțiunii de omor, pentru care se stabilește un regim mai blând de sancționare și care cuprinde în conținutul său constitutiv configurația tipică a omorului, la care se adaugă și elementele circumstanțiale descrise în dispoziția de incriminare a art.147 CP RM. Aceste condiții circumstanțiale, prevăzute în textul normativ al art.147 CP RM, se referă în special la timpul de comitere a infracțiunii, la calitatea deținută de subiectul infracțiunii și la starea fizică sau psihică deosebită provocată de procesul fiziologic al nașterii [1].

Din cele menționate, atestăm calitatea specială unică a subiectului infracțiunii de pruncucidere, și anume, „mama nou-născutului”, determinată atât prin semnele de sex (numai femeia), cât și prin relațiile de rudenie cu victima (mama copilului) [2].

În acest context, apare întrebarea dacă „mama surogat” poate sau nu poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la art.147 CP RM? Maternitatea surogat, la ora actuală nu este recunoscută de lege în Republica Moldova, iar în lumina infracțiunii de trafic de persoane, aceasta este chiar interzisă sub imperativitatea legii penale (în cazul în care acțiunea principală a faptei, exprimată în folosirea femeii în calitate de mamă surogat este însoțită de una dintre modalitățile normative ale acțiunii/inacțiunii adiacente expres prevăzute de art.165 CP RM).

În momentul nașterii, organismul femeii suportă anumite modificări fizice și psihice, iar probabilitatea ca mama surogat (biologică sau nebiologică) să evolueze în calitate de subiect al infracțiunii de pruncucidere, deși nu poate fi negată, pare a fi un subiect tabu pentru teoria dreptului penal a Republicii Moldova, fiind neglijată analiza unei asemenea ipoteze.

Mama surogat este femeia în uterul căreia se transferă embrionul format în urma fertilizării unui ovul provenit de la ea însăși sau de la altă femeie, care dă naștere copilului, pentru ca ulterior acestui moment să îl predea cuplului infertil [3]. Astfel, se atestă două situații: când mama surogat este și mama biologică a copilului și când mama surogat este doar mama purtătoare. În orice caz, nu calitatea de mamă biologică purtătoare sau mamă nebiologică purtătoare ne interesează în vederea aplicării art.147 CP RM, ci condiția tulburării fizice sau

psihice, cu diminuarea discernământului mamei, cauzată de procesul nașterii. Or, ni se pare inechitabil a i se imputa infracțiunea de omor intenționat mamei surogat nebiologice (de gestație), iar mamei surogat biologice – art.147 CP RM în situația în care omoară copilul nou-născut, în timpul nașterii sau imediat după naștere, atât timp cât în ambele cazuri infracțiunea este săvârșită ca rezultat al stării de tulburare fizică sau psihică în care se află mama, cu diminuarea discernământului, cauzată de naștere.

În ipoteza în care mama biologică nu este mama purtătoare a copilului, nu va putea fi aplicat art.147 CP RM, fiindcă ceea ce atenuează răspunderea penală în cazul art.147 CP RM (în raport cu art.145 CP RM) este starea emoțională specială în care se află mama – starea de tulburare fizică sau psihică, cu diminuarea discernământului, *cauzată de naștere*. Cauza nașterii se impune în calitate de condiție *sine qua non* a pruncuciderii. Dacă această stare nu este cauzată de naștere, cele comise nu constituie pruncucidere. Considerăm că în cazul în care mama biologică, care nu este și mama purtătoare, omoară copilul nou-născut, calificarea trebuie făcută în baza art.145 alin.(2) lit.e¹).

Legitimitatea maternității de substituție este cel puțin discutabilă, fiind la etapa actuală un segment destul de problematic și pentru Republica Moldova. Deși, pe de o parte, neinterzisă *expressis verbis* de lege, iar pe de altă parte, nici permisă, creează un real impediment familiilor care nu pot concepe un copil și care văd maternitatea surogat drept o ultimă soluție. Și legislația României este lacunară la capitolul mamei surogat, creând dispute între doctrinari și practicieni.

Din punctul de vedere al dreptului comparat, maternitatea surogat este interzisă prin lege în Austria, Germania, Franța și unele state americane, în același timp, în Australia, Marea Britanie, Islanda, Canada, Olanda, maternitatea surogat este permisă doar dacă nu există o remunerare. *Per a contrario*, maternitatea surogat este permisă în majoritatea statelor americane, în India, Federația Rusă, Georgia, Ucraina, Israel.

Cu toate acestea, atât timp cât legislația Republicii Moldova este precară în acest domeniu, nu putem decât să ne conformăm normelor în vigoare, iar recunoașterea calității de mamă surogat prin lege sau nerecunoașterea acesteia nu reprezintă teme de aplicare a art.145 CP RM, în detrimentul art.147 CP RM, pentru mama purtătoare care a omorât nou-născutul, în timpul sau imediat după naștere, ca urmare a

tulburărilor fizice sau psihice, cu diminuarea discernământului, din cauza nașterii.

Referințe:

1. STATI, V. Din nou despre infracțiunea de pruncucidere. Considerații critice asupra unor opinii doctrinare. În: *Studia Universitatis, USM*, 2008, nr.1(11), p. 121.
2. GÎRLA, L. *Aspecte teoretice și practice privind infracțiunea de pruncucidere*: Monografie. Chișinău: CEP USM, 2006, p.11.
3. GEORGESCU, A.C. Controlul fertilității, aspecte bioetice și sociale. În: *Educația în drepturile omului*, România, Comisia Națională a României pentru UNESCO. București, 2016, p.166.

Recomandat

Mihaela BOTNARENCO, dr., lector

MECANISMUL COMPORTAMENTULUI CRIMINAL

Diana CUCIUC, Facultatea de Drept

Viața omului constă dintr-o totalitate de necesități materiale și spirituale. Datorită faptului că omul este o ființă socială, pe parcursul evoluției s-a simțit necesitatea organizării unui mecanism care să funcționeze și să protejeze însăși societatea prin normele de conduită instituite. Pentru anumite satisfacții personale, o parte din membrii societății sar peste limitele instituite, săvârșind fapte care atentează la anumite valori sociale, purcedând prin comportamentul lor la crime.

Comportamentul criminal, de cele mai dese ori, nu reprezintă o manifestare involuntară sau inconștientă, dar este un rezultat al unei atitudini prompte creată în interiorul individului, ca urmare a influențării unor factori endogeni și exogeni. Pentru a înțelege mai ușor mecanismul formării comportamentului criminal, este important să ținem cont că el parcurge mai multe stadii până a ajunge să primească o formă exteriorizată. Începe cu formarea trebuințelor, ulterior conștientizarea lor și a posibilităților obiective de satisfacere, nașterea interesului, declanșarea proceselor motivaționale, analizarea situației create, luarea unor decizii concrete și trecerea nemijlocită la îndeplinirea unor acțiuni cu notație criminală.

La baza comportamentului criminal stă o anumită cauză, un anumit fenomen care joacă rolul unui catalizator.

Cauzele care determină un comportament criminal sunt diferite. Pentru a înțelege mai bine mecanismul comportamentului criminal, trebuie să fie analizate elementele constitutive ale acestuia.

Criminologii au stabilit trei etape ale mecanismului comportamentului criminal. Prima etapă, are loc nașterea motivului și conștientizarea necesităților inerente individului, a căror satisfacere marchează fundamental activitatea lui, definindu-i comportamentul. Odată ce le conștientizează, individul raportează necesitățile sale la posibilitățile de realizare, la condițiile sociale și altele care se finalizează cu formarea interesului. La etapa a doua, se declanșează un proces deliberativ unde se confruntă diverse interese, se analizează și se cântăresc avantajele și dezavantajele care urmează a fi obținute, are loc într-un final luarea deciziei de a săvârși sau de a se abține de la comiterea crimei. Cea de a treia etapă, este realizarea intenției criminale și coincide cu manifestarea unui comportament criminal. Autorii Valerii Bujor și Octavian Bejan au determinat formarea următorului lanț: necesitate-interes-motiv-scop-deliberare-luarea deciziei-realizarea intenției criminale. Fiecare element este un catalizator pentru elementul următor. Necesitatea acționează cu corelarea lucrurilor în natură, ea manifestă starea individului interioară cât și în coraport cu mediul în care trăiește. Nevoia este elementul care determină comportamentul în scopul satisfacerii necesității. Dacă individul nu și-ar satisface necesitățile, atunci el s-ar simți neliniștit, neîmplinit fizic sau spiritual.

Drept exemplu poate fi adus cazul în care o persoană pentru a-și satisface o trebuință spirituală, cum ar fi dorința de a ajunge un om de știință remarcabil, va corupe comisia pentru a accepta o teză de doctorat care de facto nu corespunde cerințelor stabilite.

Trebuințele de ordin primar sunt cele ce au un caracter biologic, răspund cerințelor fiziologice ale individului, ele sunt: aer, apă, odihnă, mișcare etc. Ulterior, omul are nevoie de satisfacere a unor necesități spirituale. Ele se formează pe calea socializării și au un caracter tot atât de puternic ca și cele biologice, uneori întrecând prin intensitatea lor. Drept exemplu al trebuințelor spirituale poate servi: cunoașterea, comunicarea, perfecționarea intelectuală și altele. Criminologii au stabilit o multitudine de trebuințe care pot sta la baza comportamentului criminal și care nu diferă de trebuințele care stau la baza unui comportament nondelincvent. În concluzie, necesitatea este un catalizator al interesului, care apare în urma unor trebuințe și în

lipsa căruia nu poate exista. Interesul – constituie orientarea conștientă a individului spre menținerea sau schimbarea situației în care se află. Esența interesului își are rădăcinile în condițiile de viață ale individului, adică mediul social. În această ordine de idei, interesul este determinat de mediul social și locul pe care îl ocupă individul în cadrul societății. Scopul – este rezultatul pe care tinde să îl obțină într-un final individul. Scopurile, de cele mai dese ori, apar în legătură cu necesitățile organismului față de lumea exterioară, iar mijlocitorul dintre ele este interesul, motivul. Psihologul Alfred Adler menționa că scopul există chiar și atunci când faptele sunt săvârșite în stare de afect. Deliberarea este procesul de analizare, cântărire a argumentelor pro și contra săvârșirii unei crime, adică a scopului pe care și l-a pus. Ulterior, procesul de deliberare se finalizează cu luarea unei decizii concrete, fie menținerea interesului de a comite crima în numele realizării tendințelor sale, fie renunțarea la interesul de a săvârși crima având la bază alte interese mai importante și, în acest caz, are loc oprirea mecanismului comportamentului criminal. Următoarea fază constă în pregătirea nemijlocită, care presupune luarea anumitor măsuri organizatorice, crearea condițiilor necesare pentru săvârșirea crimei, alăturarea altor participanți, procurarea mijloacelor sau confecționarea acestora, formarea unui alibi.

Așadar, după înteprinderea tuturor măsurilor necesare, putem trece la ultima etapă, adică înfăptuirea crimei. În final, am ajuns la sfârșitul mecanismului comportamentului criminal. Este cert faptul că, de la caz la caz, mecanismul diferă pentru unele aspecte și rămâne constant în ce privește alte aspecte. Ținem să concluzionăm că atât mecanismul unui comportament criminal, cât și al unui comportament licit includ aceleași faze. Diferența constă în interesul urmărit, în natura faptei pe care o săvârșește. Pentru a găsi căile eficiente de combatere și prevenire a unui comportament criminal, este necesar preventiv de a stabili cum funcționează acest mecanism la fiecare etapă și de a modifica vectorul comportamental prin instituirea unor măsuri eficiente la nivel legislativ și nonlegislativ.

Referințe:

1. BUJOR, V., BEJAN, O. *Interes și crimă*. Chișinău 2004, p.31, 32.
2. BUJOR, V., BEJAN, O. *Mecanismul comportamentului criminal*. Chișinău, 2003, p. 33.

3. BEJAN, O. *Explicația criminologică a comportamentului criminal*. Chișinău 2009, p.12.
4. FLOREA, E. *Основы криминальной персонологии*. Chișinău, 2009, p.15.

ASPECTE LEGALE PRIVIND BIOMEDICINA ÎN CONTEXTUL DREPTULUI INTERNAȚIONAL

Diana CRUCICHEVICI, Facultatea de Drept

Termenii „biomedicină” și „biomedical” au diferite origini și traiectorii. *The American Medical Dictionary* (1923) a definit acest termen ca „medicina clinică bazată pe principiile de fiziologie și bichimie”[1]. Roberto Andorno în lucrarea sa *Principles of international biolaw* definește: „biomedicina cuprinde toate aplicările de cunoștințe biologice și medicale și tehnologii pentru ființele umane”[2].

Cooperarea internațională cu privire la drepturile omului în biomedicină tinde să armonizeze standardele legale și să stabilească mecanisme adecvate pentru a se asigura că aceste standarde sunt puse în aplicare în mod eficient. Această situație a fost percepută de către unele organisme internaționale, în special UNESCO și Consiliul Europei cu privire la drepturile omului și biomedicina și precedată, inspirată din inițiativa diverselor organizații internaționale: Organizația Mondială a Sănătății (OMS), Asociația Medicală Mondială (AMM, care a valorificat celebra Declarație de la Helsinki privind cercetarea biomedicală) și Consiliul Organizațiilor Internaționale de Științe Medicale (CIOMS). În prezent, două instrumente juridice internaționale în domeniul biomedicinii sunt deosebit de remarcante: **Declarația UNESCO cu privire la genomul omului și drepturile omului și Convenția Europeană privind drepturile omului și biomedicina**, ambele adoptate în anul 1997. Prin activitatea sa, Comitetul Internațional de Bioetică (IBC), agenție a ONU, a elaborat și transmis Statelor sale membre, în vederea aprobării, trei instrumente globale referitoare la biomedicină: **Declarația Universală asupra genomului uman și a drepturilor omului din 1997; Declarația Internațională asupra datelor genetice umane din 2003 și Declarația Universală asupra bioeticii și drepturilor omului din 2005**, fiind adoptate în

unanimitate de către toate statele membre ale UNESCO. Pe lângă cele enumerate, **Declarația UNESCO privind responsabilitățile generațiilor actuale față** diversității culturale a omenirii, importanței genomului uman și a biodiversității pentru generațiile viitoare. **Declarația Națiunilor Unite privind clonarea umană** nu interzice clonarea în mod explicit, nici măcar clonarea reproductivă, însă **Protocolul adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a demnității ființei umane cu privire la aplicarea biologiei și medicinei** al Consiliului Europei, **cu privire la interzicerea clonării ființelor umane** din anul 1998, declară: „Orice intervenție care dorește să creeze o ființă umană identică genetic cu o altă ființă umană, fie viu sau mort, este interzisă” fiind corelat cu art. 11 din **Declarația Universală asupra genomului uman și a drepturilor omului** care declară în mod explicit: „Practici care sunt contrare demnității umane, cum ar fi clonarea reproductivă a ființelor umane, nu sunt permise. **Declarația Asociației Medicale Mondiale de la Geneva** din 1948 poate fi considerată modernul jurământ al lui Hippokrate, iar **Declarația Asociației Medicale Mondiale de la Helsinki** din 1964 consacră principiile etice pentru cercetarea medicală care implică subiecți umani, inclusiv cercetarea asupra materialului uman identificabil și a datelor. **Declarația Asociației Medicale Mondiale de la Lisabona privind drepturile pacientului** din 1981 este un document cu privire la drepturile omului și reprezintă o parte din drepturile principale ale pacientului pe care profesia medicală le susține și le promovează. **Declarația Asociației Medicale Mondiale de la Washington privind armele biologice** din 2002 tinde să prevină dezvoltarea armelor biologice care au drept scop obliterarea sănătății umane și a calității vieții, solicitând responsabilitatea oamenilor de știință și dirijarea cunoștințelor lor numai într-o direcție bună, procreativă, la îmbunătățirea sănătății la nivel mondial.

La nivel european, Consiliul Europei a adus o contribuție importantă în dezvoltarea unei legi bio-internaționale prin elaborarea **Convenției privind drepturile omului și biomedicinei („Convenția de la Oviedo”)** din 1997. Prezenta Convenție este urmată de patru Protocoale cu referire la biomedicină: **Protocol privind interzicerea clonării ființelor umane** – interzice clonarea în mod deliberat, pentru a crea ființe umane genetic identice, fiind contrară demnității umane și constituie o

utilizare abuzivă a biologiei și medicinei; **Protocolul privind transplantul de organe** prevede că orice transplant trebuie să fie efectuat cu respectarea drepturilor și libertăților donatorilor, potențialilor donatori și ale beneficiarilor de organe și țesuturi; **Protocolul privind cercetarea biomedicală** are ca scop să asigure protecția demnității și identității tuturor ființelor umane, fără discriminare; **Protocolul privind testarea genetică în scopuri medicale** răspunde preocupărilor cu privire la posibila utilizare improprie a testelor genetice și are drept scop de a proteja demnitatea și identitatea tuturor ființelor umane în acest domeniu. În plus, este recunoscută natura fundamentală a principiilor drepturilor omului consacrate în **Declarația Universală a Drepturilor Omului**; **Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice**; **Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și drepturile culturale**; **Convenția cu privire la drepturile copilului**; **Carta Socială Europeană**; **Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO)**; **Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene** și într-un context mai specific: **Convenția împotriva traficului de organe umane**; **Convenția privind lupta împotriva traficului de ființe umane**; **Convenția Europeană pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea automată a datelor cu caracter personal**.

Referințe:

1. Cambrosio & Keating 2001, p. 1223, The American Heritage Medical Dictionary 2013, [On-line]: http://www.swir.ch/images/stories/pdf/en/SWIR_1_2014_Biomedicine.pdf.
2. Principles of international biolaw, Seeking common ground at the intersection of bioethics and human rights, Roberto Andorno, Collection: Droit bioéthique et société, Editeur: Bruylant, p.3 from 223.

Recomandat
Valentin ROȘCA, dr., lector

Articolul 116. STATUTUL JUDECĂTORILOR
(1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți,
imparțiali și inamovibili, potrivit legii

Daniel ȚURCAN
Facultatea de Drept

Dezvoltarea articolului cu privire la statutul judecătorului este de o importanță deosebită anume astăzi, în condițiile în care observăm o presiune socială sporită, exagerată, chiar asupra sistemului judiciar. Focusându-se asupra principiului libertății presei și libertății de opinie, societatea, necondiționat, afectează asigurarea independenței corpului judecătoresc. Datorită activității speciale desfășurată de judecător, acestuia trebuie să i se asigure garanții în raport cu celelalte „puteri”. Pentru a exista o „putere” judecătorească autonomă, e necesar prioritar să fie îndeplinite trei condiții, respectiv: organele care pronunță dreptul să fie adecvate acestei funcții; desemnarea judecătorilor să nu depindă de factorul politic și să fie asigurată independența efectivă a persoanelor fizice investite în funcția de judecător [1]. Judecătorul – în calitatea sa de garant al drepturilor fundamentale – este împuternicit să le ocrotească, și împotriva voinței majorității, dar în concordanță cu legea. Anume acest fapt îl face vulnerabil în fața mulțimii, statul fiind obligat să-i ofere siguranță.

Din Principiile fundamentale referitoare la independența magistraturii, adoptate la Milano în anul 1985 și confirmate de Adunarea Generală ONU în același an, rezultă că independența judecătorilor trebuie garantată de stat și enunțată în Constituție sau în altă lege națională, iar celelalte „puteri” constituite în stat sunt datorate să o respecte. Și art.124 alin. (3) din Constituția României proclamă acest principiu fundamental.

Organismele internaționale au adoptat și alte acte declarative privind îndreptarea principiului independenței judecătorului:

- Proiectul de Declarație Universală privind independența justiției, elaborat de dr. Singhvi (1987);
- Principiile de la Tokyo privind independența puterii judecătorești în regiunea juridică asiatică (adoptat în 1981);
- Codul Asociației Internaționale a Avocaților privind standardele minime de independență a puterii judecătorești, adoptat la New Delhi (1982);

- Proiectul standardelor independenței puterii judecătorești și a profesiei de avocat (elaborat în 1986).

De principiu, în doctrina juridică, inclusiv cea constituțională, se acreditează ideea că independența judecătorilor poate fi analizată dintr-o dublă perspectivă: o independență funcțională a judecătorilor; o independență personală a acestora.

Independența funcțională – pornește de la ideea că justiția se realizează prin intermediul unei categorii specializate de organe (de autorități), apte să îndeplinească funcția de judecată. Din punct de vedere funcțional „puterea” judecătorească trebuie să statueze asupra cauzelor aduse judecății, fără restricții, amenințări sau intervenții, directe sau indirecte, din partea justițiabililor sau din partea altei „puteri” constituite în stat. În Republica Moldova, în conformitate cu legislația în vigoare, independența funcțională a judecătorilor este consacrată, în mod indirect, în dispozițiile Legii fundamentale. Art. 115 alin. (1) al Constituția Republicii Moldova prevede: „Justiția se îndeplinește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel, și prin judecătorii”.

Independența judecătorului presupune și o latură personală, referitoare la statutul acestui „personaj-cheie” al societății contemporane. Independența personală se manifestă cu prioritate în privința carierei profesionale a judecătorului cu scopul de a-l feri pe acesta de capriciile celorlalte „puteri” constituite în stat, și în mod deosebit în raport cu „puterea” executivă. În acest sens, judecătorii din RM sunt abilitați cu imunitate judecătorească. Trebuie subliniat, de la bun început, că noțiunea de imunitate judecătorească face parte din conceptul larg de independență judecătorească. Imunitatea judecătorească nu este un scop în sine, ci servește independenței judecătorului, care ar trebui să fie în măsură să examineze cazurile, fără să se teamă de răspundere civilă sau penală pentru examinarea cu bună-credință a cauzei.

Independența funcțională trebuie să fie dublată de independența personală a judecătorului, întrucât în acest mod se poate asigura și garanția o independență reală a reprezentanților „puterii” judecătorești.

Revenind la subiectul imunității judecătorești, astăzi sunt prezente un șir de dispute, unii membri ai societății pledând pentru eliminarea acesteia. Noi însă considerăm că în condițiile deficienței grave prezentate mai sus, eliminarea imunității ar diminua în totalitate viabilitatea unui sistem judecătorec independent. Aname această prerogativă este indiciul primordial al unei justiții independente.

Judecătorii tuturor statelor membre CSI (Federația Rusă, Belarus, Ucraina, Georgia) au parte de imunitate oferită de stat. Mai mult de atât, și state membre ale Uniunii Europene, ca România, Bulgaria, Lituania, Estonia oferă această prerogativă magistraților fiind stipulat faptul că „*Judecătorii, procurorii și magistrații-asistenți pot fi percheziționați, reținuți sau arestați preventiv numai cu încuviințarea secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii*”.

Concluzionând, putem afirma că în Statul de Drept, independența judecătorilor nu este un privilegiu acordat membrilor corpului judecătoresc, dar ea reprezintă o garanție pentru cetățeni. Numai un sistem judiciar imparțial, inamovibil și, cel mai important, independent este în stare să asigure adevărata echitate socială.

Referințe:

1. MARIN, R., MARTIN, J. *Le troisième pouvoir*. Presses des Editions CEF, Nisa, nr.7, 1989, p. 28-29; DELEANU, I., ENACHE, M. Statul de Drept. În: *Dreptul*, 1993, nr.7, p. 8.

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

TELEVIZIUNEA PUBLICĂ: STAREA ACTUALĂ ȘI TENDINȚE DE DEZVOLTARE

Vera PLEȘCA, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

Procesul și perioada de tranziție și aderare la Uniunea Europeană a R.Moldova este un factor major de influență asupra politicului, economicului și societății per ansamblu. Această cale de parcurgere cu o durată de circa două decenii nu a lăsat loc de discuții nici pentru domeniul mediatic autohton, venind astfel cu schimbări și efecte de durată asupra televiziunii publice din R. Moldova. Nu putem omite faptul că procesul de schimbare, de modificare și formare al unei societăți democratice se datorează atât instituțiilor media, cât și jurnalistului în calitate de intermediar și formator de opinie care, datorită funcției de informare a populației, este unul dintre catalizatorii principali în montarea unui sistem social-democrat cu noi principii și valori, cu indivizi care aflându-se continuu în căutarea unor repere moderne solicită produse mediatice la standarde europene. Or, după cum specifică și M. Bălășescu referindu-se la televiziunea de astăzi, „ecranul nu este doar o interfață din sticlă și plastic, ci o fereastră deschisă spre lumi imaginare sau reale, demult apuse sau cât se poate de contemporane, tot atâtea „universuri paralele” care îi ajută pe oameni să trăiască puțin și viețile altor semeni, să retrăiască evenimente la care au participat cândva sau să creeze evenimente posibile doar în imaginație” [1, p. 113].

În Republica Moldova transformările democratice au păstrat în câmpul lor televiziunea națională – instituție a Comitetului de Stat pentru Radio și Televiziune a Consiliului de Miniștri al R.S.S. M. mai întâi, mai apoi a Companiei de Stat „TeleradioMoldova”, ulterior a Instituției Publice a Audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova”. În această perioadă, baza tehnico-materială a televiziunii, calitatea programelor ei, spectrul tematic, și nu numai, au fost îmbunătățite în funcție de politica editorială și noile perspective de reorganizare a instituției. Trebuie să menționăm faptul că „societatea contemporană este marcată de influențele mass-media” [2, p. 3] care datorită misiunii lor „...se implică direct în afacerile publice, conferindu-le valențele și

dimensiunile societății informaționale, iar impactul produsului mediatic asupra vieții publice și a celei private, în bună parte, este determinat de politicile editoriale promovate de entitatea media” [2, p. 3] și, totodată, de interdependența dintre evoluția mijloacelor tehnice de comunicare și procesul de dezvoltare a televiziunii publice în raport cu nivelul de prestigiu al jurnalistului în calitate de „persoană de încredere” a societății care utilizează audiovizualul mediatic nu în propriile interese (sau ale cuiva), ci în calitate de „public service” îmbinat cu pluralismul de opinie extern și intern [3]. Perioada de tranziție la piața liberă și de aderare la Uniunea Europeană a R. Moldova se manifestă pregnant prin procesul de reorganizare și de modernizare a televiziunii publice. În condițiile contemporane ale „lumii deschise” la nivel local, regional și continental se formează o rețea internațională de liber schimb de informații, de difuzare televizată ce are ca suport cu evoluția cadrului legislativ și tehnologiile moderne ale mijloacelor de comunicare. Modificarea sistemului audiovizual autohton s-a produs și ca urmare a implementării noilor programe de pregătire și calificare înaltă a cadrelor jurnalistice prin schimb de experiență în domeniul mediatic. Totuși, procesul de modernizare a televiziunii publice Moldova 1, care activează în baza Codului Audiovizualului al Republicii Moldova [4] reprezintă astăzi „un model de TV hibrid: moldo-ruso-american” [5, p. 41] care prin intermediul emisiunilor rusești imită modelul emisiunilor americane, iar „sub pretextul unei false libertăți au fost aduse pe ecran pseudovalorile”[5]. Acest mecanism de transformare a dus la modificări în sistemul de asigurare tehnică a comunicării audiovizuale, în sistemul de organizare a procesului de producere televizată, a suferit modificări și produsul televizat (gen, format, discurs, mesaj, public-țintă). Totuși, schimbările de ordin tehnic, cum ar fi „schimbarea designului în studioul de știri, tendința de a conferi buletinelor informative o personalizare după modelul televiziunii americane comerciale încă nu înseamnă o schimbare conceptuală a televiziunii. Stagnarea continuă să domine emisiunile postului TV Moldova 1, fabricate după vechile tipare, unde prevalează subiecte lungi și monotone, în care informațiile se pierd. Evenimentele sunt prezentate cu întârziere sau sunt omise complet (7 aprilie 2009)” [5, p. 44].

Astfel, sistemul mediatic audiovizual autohton „...reprezintă o problemă importantă a oricărei societăți moderne [...] mai ales atunci

când societatea dată se află în proces de transformări politice, economice și culturale. Focalizându-ne pe sistemul audiovizual vechi, avem șansa de a ne confrunța cu blocarea dezvoltării în continuare” [3, p.49]. Or, promovarea și acceptarea tendințelor de modernizare și formarea unui sistem audiovizual nou sunt importante pentru un stat democratic. Iar dacă vom forma noi structuri, atunci vom obține noi nivele de dezvoltare a sistemului mediatic.

Referințe:

1. BĂLĂȘESCU, M. *Manual de producție de televiziune*. Iași: Polirom, 2003. 205 p.
2. PARFENTIEV, B. *Politicile Editoriale ale TV Moldova 1: analiză istorico-mediologică*/Autoreferat al tezei de doctor în științe istorice. Chișinău: USM, 2011. 31 p.
3. HOFFMAN-RIEM, W. Strukturelemente einer Neuordnung des Rundfunks In: *Auf dem Weg zu einer neuen Medienordnung: Materialele congr. șt. intern., februarie 1993*. Baden-Baden/Hamburg: Nomos, 1994, p. 23-48.
4. Legea Codului audiovizualului 18.08.2006. În: *Monitorul Oficial*, nr. 131-133, art.nr:679.
http://lex.justice.md/document_rom.php?id=041D82D8:3A07C731
5. TIPA, V. *Cultura audiovizuală: provocări și tendințe*. Chișinău: Elan Poligraf SRL. 440 p.

Recomandat

Andrei DUMBRĂVEANU, dr., conf. univ.

AUDIT INFORMAȚIONAL: „TUCANO COFFEE”

Finodora MARCU, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

În perioada aprilie-mai 2016, am realizat un audit informațional al rețelei de cafenele „Tucano Coffee”. Acest proiect a inclus cercetarea pe mai multe paliere, printre care: analiza istoricului companiei, studierea site-ului oficial, a modalităților de promovare pe rețelele de socializare, analiza comunicării nemijlocit pe teren, adică în cadrul localurilor „Tucano Coffee” și realizarea unui sondaj de opinie în rândurile clienților asestei rețele de cafenele.

Scopul acestui proiect a fost de a analiza strategia de comunicare utilizată în cadrul rețelei „Tucano Coffee” aplicată față de clienții și

potențialii clienți ai acesteia, cât și față de angajații cafenelei și elaborarea de recomandări și sugestii pentru ulterioara ei îmbunătățire.

Astfel, în urma cercetării realizate, am concluzionat că „Tucano Coffee” stă bine la capitolul strategie de comunicare cu clienții. Pe lângă motto-ul promovat intens „Love, Peace, Coffee”, a decorului de interior și exterior al localului, dar și a simbolului acestui brand – pasărea Tucan, clienții „Tucano Coffee” au apreciat atmosfera prezentă în local. Acesta fiind lucrul pe care directorul companiei Ruslan Cojocaru a pus în deosebi accentul în procesul de dezvoltare al brandului.

Conform sondajului de opinie realizat în cadrul acestui proiect, 33% dintre respondenți au susținut că „Tucano Coffee” vinde atmosferă, 27% au susținut că acesta vinde prestigiu (cultivă elitismul), iar 24% au susținut că vinde produse deosebite. Pe lângă acestea, clienții „Tucano Coffee” s-au arătat extrem de mulțumiți de paleta neobișnuită de culori utilizată în interiorul localului (85%), de decorațiile utilizate (76%), de muzica difuzată (73%) și de originalitatea produselor oferite (70%). Cu toate acestea, 55% dintre respondenți s-au arătat mai puțin mulțumiți de accesibilitatea prețurilor la produsele oferite și de raportul calitate-preț pentru local.

Un instrument de comunicare des utilizat în ziua de azi de majoritatea companiilor este site-ul oficial al acestora, unde se pot găsi informații despre istoricul companiei, specificul acesteia și alte date utile consumatorului. Site-ul oficial al „Tucano Coffee” corespunde tuturor cerințelor enumerate *supra*, însă mai are de lucrat asupra următoarelor aspecte: butonul de schimbare al limbii – site-ul se deschide, firește, în limba română, abia la ultima rubrică: #tucanofriends apare sus opțiunea de a schimba limba Ro/En. Un alt aspect important este meniul, acesta fiind prezentat pe site ca imagine, aranjată incorect și fără opțiunea de a face zoom pe meniu, lucru ce complică analiza meniului de către vizitator.

Pentru promovarea pe rețelele de socializare, „Tucano Coffee” a optat pentru următoarele rețele de socializare: Facebook, Instagram, Pinterest, Twitter, LinkedIn. Utilizând specificul fiecărei rețele de socializare în avantajul său, „Tucano Coffee” a reușit să obțină în momentul realizării studiului 40.072 de aprecieri pe Facebook și 8.865 de urmăriri pe Instagram.

„Tucano Coffee” este, fără îndoială, un exemplu pentru celelalte

rețele de cafenele din spațiul autohton. Având la bază o strategie de comunicare bine definită și un produs de calitate, a reușit să se dezvolte și să se poziționeze pe piață ca brand. Cu toate acestea însă, rețeaua de localuri publice „Tucano Coffee” mai are de lucrat la capitoul de disciplinare a angajaților și îmbunătățire a procesului de comunicare cu clienții. În cercetarea noastră, ne vom opri detaliat asupra acestui aspect.

Referințe:

1. MUCCHIELLI, A. *Comunicarea în Instituții și Organizații*. Iași: Polirom, 2008. 280 p.
2. MIFTODE, V. *Metodologia sociologică: Metode și tehnici de cercetare sociologică*. Galați: Porto-Franco, 1995. 392 p.
3. PETCU, M., coord. *Dicționar enciclopedic de Comunicare și termeni asociați*. București: C.H.Beck, 2014. 546 p.

*Recomandat
Silvia GROSSU, dr., conf. univ.*

ZIARUL MOLDOVA SUVERANĂ: MODALITĂȚI DE ABORDARE A REALITĂȚII

Victor GULCA, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

Ziarul, deși în prezent nu mai deține monopolul asupra pieței mediatic, după cum se întâmpla acum câteva sute de ani, continuă să fie o sursă de informație esențială pentru un număr mare de populație. În comparație cu alte elemente ale sistemului mass-mediei, efectele pe care le generează informația din ziar asupra cititorilor sunt directe, puternice și de lungă durată, iar modul în care ziarul reflectă realitatea formează percepțiile și opiniile acestora, influențând felul lor de a gândi și de a acționa. Or, una și aceeași problemă poate fi tratată în plan mediatic foarte diferit, în funcție de politica informațională a ziarului, de unghiul de abordare folosit, de limbajul și tonalitatea expunerii etc. Astfel, fiecare ziar proiectează un anumit gen de realitate, care devine mediu de existență pentru consumatorii acestor produse mediatic. Analiza ziarelor din perspectiva modalităților de abordare a realității este importantă, întrucât ea oferă posibilitatea de a identifica efectele și, respectiv, curente de opinie pe care le formează într-o

societate. Obiectul cercetării în cauză este publicația periodică *Moldova Suverană*, iar subiectul – produsul jurnalistic al acestuia, pus în circuit în luna decembrie 2016. Variabilele cercetării au fost: problematica ziarului, diapazonul tematic, genul jurnalistic, unghiul de abordare și funcțiile mediatice, iar metoda de cercetare – cea cantitativ-calitativă.

În perioada cercetată, materialele informative au apărut într-un număr aproape egal cu cele analitice 160 și, respectiv, 62 de materiale. Majoritatea acestora abordează realitatea politică – 78 de materiale; pe locul doi se situează cele din domeniul divertismentului, cu 67 de materiale; pe locul trei – cele din domeniul social, cu 32 de materiale; pe a patra poziție se clasează cele din domeniul economic cu 27 de materiale, cea din urmă poziție revenind articolelor culturale, 18 la număr.

Problemele cele mai des abordate sunt: alegerile Parlamentare în România; alegerile americane și victoria lui Trump; conflictul armat din Siria; relațiile ruso-turce (după asasinarea ambasadorului rus); înarmarea Rusiei, inclusiv în domeniul nuclear; rezultatele alegerilor din mai multe state; introducerea în teoria unionismului convențional etc.

În plan național, ziarul acordă o atenție sporită și îl favorizează preponderent pe Președintele Republicii Moldova Igor Dodon, iar în plan internațional, Federația Rusă devine subiectul cel mai mediatizat și este prezentată numai într-o lumină favorabilă. De exemplu, în numărul din 23 decembrie, 6 articole, într-un volum total de 2 pagini A2, din cele 4 existente, îl vizează pe noul președinte al Moldovei. În perioada de cercetare Igor Dodon a fost subiectul a 20 de articole analitice. De aici rezultă concluzia că volumul articolelor despre Dodon a permis completarea a jumătate de ziar. Totodată, această publicație a pus în circuit 14 articole dedicate Federației Ruse și 4 – președintelui rus Vladimir Putin. În total avem 18 materiale, între care și articole analitice, ce vizează nemijlocit Federația Rusă. Faptele enunțate anterior denotă lipsă de echidistanță și o politică editorială cu un caracter vădit socialist și pro-rus. Este însă inacceptabil ca un ziar independent să mediatizeze realitatea preferențial și unilateral.

Trump apare ocazional în *Moldova Suverană*, în contextul unor articole despre FR, el fiind considerat drept un candidat favorabil pentru Putin. Articole integrale dedicate noului președinte american

lipsească. Alt lider politic, Traian Băsescu apare în 4 articole, dar este prezentat într-o lumină deloc favorabilă, el fiind criticat pentru situația cu cetățenia și nu numai.

Se atestă o antipatie totală față de România. Știrile din România sunt preponderent negative, prezentând realitatea de acolo vădit eronat, atât cea din domeniul politic, cât și pe cele din domeniile social și economic. Ziarul ridiculizează unionismul și prezintă o mulțime de știri negativiste venite din Europa. Un articol prezent în 7 numere este „Introducerea în teoria Unionismului convențional”. Un material foarte voluminos, ce pretinde a prezenta minusurile unionismului, dar care este lipsit de o bază faptică.

Deși este un cotidian și, în mod firesc, ar trebui să publice mai multe materiale informative, volumul articolelor ce se încadrează în categoria jurnalismului analitic îl depășește pe cel al jurnalismului de informare. Majoritatea produselor de opinie și comentative, chiar și cele pe teme sociale sau economice, sunt persuasive, având o vădită conotație politică. Analiza a demonstrat că ziarul *Moldova Suverană* acordă un rol esențial funcției de interpretare, aceasta prevalând cantitativ și calitativ asupra celorlalte funcții mediatice. Din perspectiva genurilor, cele mai multe la număr sunt articolele, urmate de editoriale și, în final, de comentarii.

Pe locul doi se situează funcția de informare, care pine în circuit, în temei, știri și foarte rar, interviuri sau reportaje. Știrile sunt, de regulă, desfășurate, ceea ce le apropie, izbitor de mult, de relatare. Aceste două funcții stau la baza celorlalte trei: funcția de socializare, cea de culturalizare și apoi funcția de divertisment.

În concluzie, ziarul *Moldova Suverană* reflectă realitatea selectiv, mediatizând doar anumite evenimente și trecând cu vederea altele, nu mai puțin valoroase ca primele. Subiectele sunt abordate, de regulă, prin prisma politicului și urmăresc trei scopuri de bază:

1. să promoveze imaginea președintelui Igor Dodon;
2. să pună în lumină pozitivă Federația Rusă și relațiile moldo-ruse;
3. să pună în lumină negativă România și relațiile moldo-române.

Aceste constatări demonstrează caracterul partizan și manipulator al acestei publicații periodice, analizate în care informarea se împletește strâns cu dezinformarea.

Recomandat
Georgeta STEPANOV, dr. hab., conf.univ.

ROLUL RADIOULUI ÎN PROMOVAREA PERSONALITĂȚILOR CULTURAL-ISTORICE

Cristina PRISACARI, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

Cultura este principalul pilon al societății, „recensământul tuturor faptelor” [6, p.682] care circulă pe arena existențială a unui popor și se încadrează în limitele cunoașterii obiective. Cultura este acea hartă mentală unde sunt inserate și structurate adevărate sisteme de valori care ne servesc drept ghid de orientare în această societate. De aici gândurile pulsează cursiv spre ideea că unealta care asigură progresul și dezvoltarea multilaterală este esențialmente cultura. Cultura este ceva flexibil, dinamic care nu poate fi spațiat și „se pretează la o «definiție deschisă» oricând susceptibilă de corecturi și adăugiri” [5, p.45]. Acest motor existențial a fost lansat în libera circulație încă din antichitate și pe parcursul timpului trece printr-un proces de dezvoltare și printr-o școală acerbă de instruire. Unul dintre mijloacele de propagare a culturii este radioul care își trage rădăcinile din anul 1894 odată cu descoperirea undelor herțiene.

Pierre Albert și Andre-Jean Tudesq în monografia *Istoria radio-televiziunii* stipulează că, devenind afacerea profesioniștilor, programele de radio se specializează și se întind pe aproape toată durata zilei. Multe emisiuni retransmit activități ce nu fuseseră concepute pentru radio, concerte, cântece, piese de teatru, conferințe, lecturi de extrase din cărți sau ziare; dar, încetul cu încetul, sub influența noii tehnici, apar noi genuri: teatru radiofonic, foiletoane radiofonice al căror efect asupra ascultătorilor poate fi surprinzător. Rolul cultural al radioului este subliniat mai ales în Europa, peste o jumătate din programe este, în general, consacrată muzicii (concerte și arte lirice, în special); emisiunile literare și istorice caută să difuzeze patrimoniul cultural. Radioul școlar și, în unele țări, emisiunile religioase contribuie de asemenea la întărirea caracterului cultural al radioului. Trebuie să ne axăm și pe faptul că domeniul culturii nu a fost pe deplin exploatat, a avut și perioade de declin. Emisiunile culturale au fost mai puțin cotate. Impunerea limbajului de lemn în perioada totalitarismului a dus la existența unei pseudoculturi și, după cum menționa Gabriel Liiceanu, la crearea unei memorii a valorilor distruse.

Pornind de la aceste idei, am încercat să identificăm rolul radioului în promovarea culturii având drept fundament și punct de reper emisiunea „Portret cultural-istoric”. Această emisiune este de tip informativ-culturală cu durata de la 8 la 15 min, difuzată la postul Național Fm în fiecare zi, al cărei realizator și prezentator este Vitalie Șelaru. Ținând cont de categoriile de vârstă și de publicul-țintă care asimilează informația, emisiunea statuează un anumit „pachet” de norme și valori care conturează unele detalii, precum limbajul, stilul de gândire, tonul, sloganul.

Limbajul este cel care prestigiază o emisiune, trădează gradul de cultură, pune în circuit valorile și creează o conotație stilistică/artistică. Limbajul utilizat de Vitalie Șelaru este cizelat, încadrat în tiparele corectitudinii, debitul și fluxul vorbirii este intens, adaptat în conformitate cu specificul informației. Informația bună, gândită și structurată permite emisiunii să fie „miezoasă”, ponderală, să aibă o încărcătură de detalii și nuanțe. Autorul este un căutător de sensuri, cel care încearcă să scoată în vizor personalități mai puțin cunoscute, dar a căror realizări și-au lăsat amprenta pe fila existenței istorice. Astfel, noutatea este punctul forte al acestei emisiuni difuzată de patru ori pe zi, dar cu informație repetată de la început.

Centrul de greutate al emisiunii este documentarea detaliată, utilizarea informațiilor inedite, o bogată experiență biografică, accesul la resursele lingvistice caracteristice stilului radiofonic. Ineditul sau elementul de diferențiere printre celelalte tipuri de emisuni și programe culturale este utilizarea cortinei muzicale – care sugerează faptul că strategia discursivă este susținută pe fond muzical, ceea ce dinamizează materialul, îl face memorabil. Însoțit de sonoritate stimulează gândirea și influențează memoria. Din emisiune nu lipsesc însă răspunsurile, declarațiile sau inserturile care se apropie de un document cu temă fixă, mizată pe autenticitate și naturalețe.

Din cele spuse, concluzionăm că radioul are rolul de magnet cultural ca să atragă tinerii spre orizontul cunoașterii și al dezvoltării, modelează personalitatea umană și schițează modele de comportament. O rubrică – care poate fi numită temerar o adevărată galerie de portrete rezistente în timp. În esență, rolul emisiunilor radiofonice este de a produce coparticiparea auditoriului. Presa, în general, ocupă un loc prioritar în panteonul valorilor universale prin păstrarea identității culturale. Pentru a privi spre viitor cu încredere și optimism, avem nevoie

să cunoaștem trecutul, cunoaștere posibilă prin valorificarea personalităților care au făcut posibilă această etapă istorică. Este o încercare reușită de a scoate la suprafață bijuterii culturale incontestabile.

Referințe:

1. RUSU-PĂȘĂRIN, G. *Comunicarea radiofonică, provocările prezentului*. București: Tritonic, 2012.
2. ALBERT, P. și TUDESQ, A.-J. *Istoria radioteleviziunii*. București: Institutul European, 2002.
3. CAUNE, J. *Cultură și comunicare*. Cartea Românească, 2000.
4. HALL, T. Edward, *Au-delà culture*. Paris: Editions du Seuil, 1987.
5. MOLES, Abraham. *Sociodinamica Culturii*. București: Editura Științifică, 1974.
6. TAYLOR, E.B. *Cultura primitivă*. București: Polirom, 2001.

*Recomandat
Mariana MARCU, lector*

FOTOGRAFIA PUBLICITARĂ CA ELEMENT AL COMUNICĂRII VIZUALE

Mirela PANFILOV, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

Apărută ca idee a lui Aristotel încă în perioada antică, descoperită la începutul sec. XIX prin contribuțiile lui John Herschel (1819), a fizicianului francez, Joseph Nicéphore Niepce (1839), a inventatorului francez – Louis Daguerre (1839, „Daghereotip”), perfecționată și cunoscută în forma prezentă la sfârșitul secolului al XIX-lea (fotografia color apare grație eforturilor fizicianului James Clerk Maxwell,) fotografia domină sfera comunicării publicitare până în prezent. Inițial fotografia era percepută ca un fenomen artistic, de care puteau beneficia doar demnitarii de la curțile înalte. Dar, odată extins la nivel tipografic, fenomenul ia o altă turnură – comercială, prin felul în care este realizată și distribuită. Prima fotografie publicitară din lume este considerat „Fluturile” de culori, a fizicianului Louis Daguerre, care și-a prezentat descoperirea în cadrul diferitelor conferințe și reuniuni științifice. La scurt timp după instalarea imaginii fotografice în publicitate și în publicațiile periodice europene, grație eforturilor lui Carol Pop de Szathmary și ale fraților Manaki (autorii primului fotoreportaj), această artă cucerește și teritoriile românești. Și

fotografia publicitară se dezvoltă vertiginos, folosind imaginile surprinse de aparatul fotografic pentru a prezenta favorabil un anumit serviciu sau produs de marcă. Astfel prima fotografie publicitară în care sunt folosite fețele oamenilor apare în România, în jurul anilor 1900: Regina Maria a României a fost prima doamnă de titlu înalt, care a acceptat să pozeze pentru a face publicitate produselor de marcă „Pond's”, ale agenției J.W.Thompson.

În Basarabia miraculoasa descoperire a ajuns ceva mai târziu. În anul 1864, apar atelierele de fotografie Sumovski, nu doar la Chișinău, ci și în alte orașe basarabene. M. Zinger și A.Kogan au răspândit arta fotografică în Basarabia, capturând în obiectiv cele mai arătoase edificii din Chișinău, fotografiile color care actualmente sunt păstrate și expuse periodic la Muzeul de Istorie Națională a Moldovei. Dar primii care au apelat la imaginea fotografică pentru a-și promova produsul, au fost fețele bisericеști. Clerul avea propriile publicații periodice, în care apăreau și anunțuri publicitare, însoțite de imaginile obiectelor de vânzare: veșminte preotești, icoane, candelے și alte accesorii de cult religios. Pentru a promova noile produse comerciale de parfumerie, produse alimentare sau cu tentă festivă, în Basarabia, erau antrenate personalități/celebrități marcante ale timpului. Mai mult chiar: persoane obișnuite puteau căpăta celebritate prin publicarea portretelor pe pagini de reviste sau pe coperte publicitare, bineînțeles contra unor sume mari de bani.

În epoca comercială, fotografia tot mai stăruitor se axează pe dimensiunea publicitară. Apar școli de fotografie publicitară, care creează noi concepte, tendințele evoluției imaginii sunt racordate la spectrul progresului mondial. Studiile *Getty Images* din anul 2008 determină următoarele tendințe, care se mențin:

- calitatea imaginii primează, și nu cantitatea;
- femeia apare tot mai des în imaginea de business și politică, astfel se atestază tendința spre egalitate de genuri, iar stereotipurile femeii de bucatărie sunt evident diminuate;
- imagini mai realiste de la birou, școală etc.;
- celebrități de nișă sunt prezente tot mai des în ochii publicului.

Studiile de dată recentă din domeniul fotografiei publicitare, conform Institutului de Cercetare Fotografică din Columbia, recomandă: prezența oamenilor de rând, selecția prin castinguri de fotografie, în defavoarea celebrităților; ipostaze naturale ale omului în fotografie,

apare modelul degajat, relaxat, care privește în ochi cumpărătorul; povestea publicitară – o nouă formă de prezentare a produsului.

Pentru studiul de caz am ales publicitatea brandurilor autohtone – produsele „Ponti” și serviciile „Unite”. Firma de colanți „Ponti” face apel încă la vechile canoane publicitare, în care modelul apare cu o tentă superioară cumpărătorului, nu sunt respectați parametrii de stil, cadrare, lumină, relief. Combinația de culoare, text, imagine este una nepotrivită, vulgară și stridentă. Nu este respectat publicul-țintă, nu este bine definit produsul în fotografie, imaginea publicitară făcând trimitere la diferite subtexte, colaterale sau străine mesajului de bază.

Compania de telecomunicații „Unite” este un brand autohton, care pe an ce trece oferă o evoluție din ce în ce mai reușită a imaginii vizuale. Panourile publicitare prezintă fotografii cu tentă națională, captând astfel atenția unui public mai larg. E bine folosită metafora publicitară și sunt bine cadrate stilurile, trecerea de la technocrație la tradiție este benefică. Anul acesta „Unite” ne încântă cu o serie nouă de produse publicitare, prezentând fotografia de tip poveste, oferind-ne o atmosferă caldă, în care regăsești binele de acasă; tenta comercială nu este sâcâitoare, superioritatea neafișată. Sunt prezente imagini de familie, tineri fericiți, atmosferă de casă, bucuria de-a petrece timpul împreună, nelimitat grație serviciilor „Unite”, prestate prin abonament, telefon, tabletă sau laptop.

În concluzie, putem să remarcăm că pentru a fi un bun specialist în promovarea prin fotografia publicitară e nevoie să ținem cont de parametrii comun acceptați, să-i racordăm la specificul național, să eliminăm tenta comercială în favoarea celei umane. Doar astfel vom obține încrederea publicului nostru țintă și marele trofeu – fidelitatea clienților/cumpărătorilor.

*Recomandat
Silvia GROSSU, dr., conf. univ.*

DISCURS POLITIC – PARTICULARITĂȚI ȘI PRACTICI

Carina ZATIC, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

Pentru acest studiu de caz am identificat două alocuțiuni, aflate pe aceeași dimensiune politică. Este vorba de Igor Dodon, Președintele Republicii Moldova și Șeful de Stat al României Klaus Iohannis. Este nevoie să punctăm ca o analiză complexă a unui discurs se află la

intersecția mai multor discipline – retorica, lingvistica, filosofia, sociologia și psihologia.

Contextul discursurilor analizate

Liderii coaliției guvernamentale i-au cerut președintelui K. Iohannis să susțină un discurs prin care să facă apel la calm, în contextul amplelor proteste în mai multe orașe ale țării cu privire la Ordonanța de Urgență cu nr. 13 (discursul a durat 14 min). Igor Dodon susține un briefing de presă cu referire la protestele organizate după alegerile prezidențiale din 13 noiembrie 2016. Multimea și-a manifestat nemulțumirea față de rezultatul alegerilor, aceștia enunțau că alegerile au fost fraudate (discursul a durat 9 min).

Textul politic își propune să persuadeze publicul-țintă prin activarea principiului AIDA (Atenție, Interes, Dorință, Acțiune), în sensul obținerii de la acesta a votului de încredere. Utilizând metoda cantitativă a lui Harold Lasswell, am identificat temele abordate în discursuri. O temă recurentă în discursurile prezente este schimbarea, deci miza persuasiunii lor ar putea fi schimbarea situației țării lor într-una mai bună. Iohannis, de exemplu, vorbește despre criza financiară ca despre o oportunitate de a schimba situația actuală cu care se confruntă populația și despre direcția greșită spre care au mers în urma alegerilor care au avut loc.

O diferență mare între cele două discursuri este gradul de prezență a adversarului în text. În cazul lui I. Dodon adversarul este omniprezent pe tot parcursul discursului. K. Iohannis își atacă contracandidații surprinzător de subtil, și o face cu stil, într-o manieră diplomată. Limbajul folosit de I. Dodon pentru a-și ataca oponentul este violent. Atacurile sale sunt foarte directe, în comparație cu cele ale lui K. Iohannis, care e mai puțin incisiv.

Atunci când Dodon își atacă adversarii, se observă elemente ale patosului. Acestea sunt adesea accentuate de enunțurile exclamative: *Noi 7 ani, partidele pro-moldovenești, am așteptat această victorie, să nu credeți că nu o să apărăm această victorie. Noi o să ne protejăm victoria. Eu am organizat 560 de proteste în ultimii 4 ani, nu vă jucați cu focul, zeci și sute de mii de oameni din teritoriu mă sună și mă întreabă când să vină la proteste. Nimeni nu iese la proteste până eu nu o să spun, nu vă jucați cu focul.*

K. Iohannis în schimb militează pentru folosirea logosului. Sentimentele sale nu sunt manifestate în mod direct. Șeful de Stat al Româ-

niei combină patosul cu logosul, creând un echilibru între cele două pe parcursul discursului: *România are nevoie de un guvern care lucrează transparent, care guvernează predictibil, la lumina zilei, nu noaptea, pe furiș.*

Legiferați pentru România, dați legi bune pentru România, nu pentru un grup de politicieni cu probleme! Conduceți, cei care ați câștigat alegerile, dar conduceți responsabil!

Strategiile aplicate de către subiecții politici diferă de la unul la altul, însă o strategie interesantă de captare a atenției destinatarului, fiind una eficientă, este folosirea ironiei. Secvențe din textul lui K. Iohannis se caracterizează prin accente ironice, folosite însă tot pentru a vorbi despre adversar: *M-aș fi adresat și Guvernului, dar este ocupat. Dar oricum, la ei am fost deja. Președinții celor două Camere... Ați obosit deja? Ghinion! Asta este marja de manevră. Cine trebuie să vină cu soluția? Păi în mod natural cel care a creat problema, PSD!*

Formulările ironice sunt cele care scot în evidență urme de afectivitate ale oratorului român. Ambii candidați fac apel la valori general-valabile pentru a impresiona publicul și pentru a crea impresia de autoritate, cu o încărcătură afectivă ridicată: vocea poporului, solidaritate, națiune, calm. În contrast, I.Dodon face apel la agresiune, violență, ceea ce va provoca ulterior reprezentanții mass-mediei. În acest context, diplomația actorului politic a alunecat, fiind foarte ușor ca publicul să observe partea vulnerabilă a unui subiect politic, ceea ce constituie o greșeală politică.

Stilurile care-i definesc pe cei doi sunt de asemenea diferite. Președintele României adoptă un stil impersonal, obiectiv, este un mod abil de a capta publicul. În contrast, stilul I.Dodon este mai prolix, și, pe alocuri, abstract și populist: *Liniștiți-vă, alegerile au trecut. Nu folosiți copii ca carne de tun, avem nevoie de liniște în R.M. Haideți să discutăm, ce e cu aroganța asta, de la cine ați învățat, de la Filat? Coborâți-vă cu picioarele pe pamânt. Credeți că veți obține ceva cu aceste proteste? Calmați-vă odată, ați pierdut”.*

Stilul lui este mult mai complex decât al lui K. Iohannis, pentru că este foarte schimbător pe tot parcursul textului, este ceea ce-l particularizează. La începutul discursului este mai emoțional, făcând apel la calm, deși aflându-se în antiteză cu acest discurs agresiv. Tonul său este mai tensionat, pe când K. Iohannis este mai calm, mai calculat, tot timpul informal și distant.

Discursul politic reprezintă o formulă a unui actor politic, așa precum afirma și E. Bernays, părintele relațiilor publice: *În fiecare aspect zilnic al vieții noastre suntem dominați de un număr relativ redus de persoane, care trag acele sfori ce controlează mintea publicului.*

În concluzie, retorica lui I. Dodon dă dovadă de imaturitate politică, având un vector ofensiv, cu reminiscențe de ordin sovietic, se conturează o imagine a unui actor politic construit din culise. K. Iohannis se remarcă datorită pragmatismului care, pe parcursul timpului, a devenit carisma acestuia, retorica discursului este una echilibrată, de o factura semantică și stilistică impunătoare.

Referințe:

1. RUS, Fl.C. *PR Politic*. Iași: Tritonic, 2006.
2. DUGHIN, Al. *Bazele geopoliticii*. Vol. 1: *Geopolitica României*. București: Euroasitica, 2011.
3. POWELL, J. *Noul Machiavelli*. București: Cartier, 2012.

*Recomandat
Aneta GONȚA, dr., lector*

ROLUL NEW MEDIEI ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ: INFORMARE VS MANIPULARE

Daniela OSIPOVA, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

Internetul a devenit în ultimele două decenii cel mai important mijloc de comunicare de masă și un concurent important al presei scrise, radioului și televiziunii pe piața mass-mediei datorită capacității de înmagazinare a informației, accesării și conexiunii rapide și interactive.

Într-un sondaj efectuat în perioada octombrie-noiembrie 2014, au fost publicate rezultatele: 80,5% din utilizatorii internetului la domiciliu navighează zilnic sau aproape zilnic, rețelele de socializare sunt accesate de 81% din populație, paginile de știri (67%), care, la fel, au trimeri la rețelele de socializare. În centrul acestei lumi virtuale, în paralel cu cea reală, se află tânăra generație, care este cel mai ușor de manipulat.

La etapa actuală, societatea noastră este „acaparată” de new media care încă nu are o definiție acceptată de toți. În esență, acestea se referă la noile tehnologii care au cuprins întreaga lume și au dobândit

popularitate, cuprinzând toate sferele vieții social-politice. New media cuprinde: a) *mijloacele de informare tradiționale* – ziarul, radioul, televiziunea – proiectate pe web și b) *formele native de comunicare ale acestui spațiu* – site-urile, blogurile și rețelele de socializare. Acestea devin indispensabile pentru epoca în care trăim, perioada în care „informația din *world wide web* devine o sursă de informare mai credibilă și mai citită, în comparație cu bătrânul ziar tipărit”, scrie Dorina Guțu în cartea sa intitulată *New media*, indiferent dacă ne referim la bloguri, rețele de socializare sau site-urile instituțiilor media. În acest context, Benoit Sillard a menționat că noile media și internetul au bulversat procesul de formare a opiniilor publice: acestea permit cetățenilor să se exprime direct, să comenteze actualitățile, să identifice probleme și să formuleze soluții concrete. Astfel, are loc constituirea unui spațiu public extins, care este în același timp local și internațional, orientat spre posibilitatea participării la dialog a fiecărei persoane conectate la rețeaua globală și a transmiterii și preluării informațiilor de un număr mare de utilizatori.

New media oferă posibilitatea fiecărui individ ca să se promoveze, o șansă oportună pentru a transmite informația către o audiență vastă și nemijlocit realizarea unei propagande online, deși se oferă mai multă libertate de exprimare. Presa a întrebuițat această unealtă pentru a-și realiza funcția sa primordială, cea de a informa societatea despre realitatea în care trăiește, influențând viața socială și cea culturală, ajungând chiar la un război mediatic prin tehnicile utilizate și informația virală. Mass-media cuprinde întreaga sferă de activitate a individului, fiind dirijată și influențată de aceasta. Astfel, se propagă diferite idei ce sunt luate drept adevăruri, sunt asimilate niște informații necredibile, diferite zvonuri ce au impact deosebit asupra conștiinței cetățenilor și ulterior luarea deciziilor. Mass-media își face simțită prezența, prin intermediul fiecărui mijloc de informare în masă: ziar, post de radio, TV sau agenții de știri. Instituțiile media au o agendă activă plină de evenimente care se comentează, stârnesc curiozități, scandaluri, aceste informații fiind distribuite și pe rețele de socializare. Este nevoie de o educație mediatică ce ar preveni manipularea și ar contribui la depistarea informațiilor false.

Educația mediatică se referă la procesul de accesare, analizare, evaluare și creare a mesajelor în moduri, genuri și forme mediatice. Furnizează oamenilor instrumente prin care:

- să analizeze în mod critic mesajele;
- să detecteze propaganda, cenzura sau discriminarea (inclusiv motivațiile acestor acțiuni) din știri sau alt gen de programe;
- să instaleze diferite aplicații ce identifică informația falsă și atenționează despre aceasta. Un exemplu în acest sens este aplicația „De necrezut”, care avertizează utilizatorii săi în cazul în care un site ar putea răspândi *fake news* prin afișarea mesajului „Pare de necrezut? Verifică informația și din alte surse”. Lista aplicației „De necrezut” conține 70 de site-uri. Aceasta poate fi descărcată de pe google store.

Cultura mediatică poate fi considerată o extensie a culturii generale. Transformând procesul de consum al mesajelor mediatiche într-o activitate critică și activă, oamenii conștientizează mai bine potențialul de manipulare al mass-mediei (în special, prin publicitate și tehnici asociate relațiilor publice) și, de asemenea, este asigurată o mai bună percepție și înțelegere a rolurilor pe care mass-media le joacă în construirea unei viziuni asupra realității.

Referințe:

1. GUȚU, D. *New media*. București: Tritonic, 2007. p. 22.
2. STEPANOV, G., TACU, M., coord. *Valori ale mass-mediei în epoca contemporană*. Vol. VI. Chișinău: CEP USM, 2016, p. 64.
3. Aplicația de necrezut. [Accesat 13.02.2017] Disponibil: <http://www.mediafax.ro/life-inedit/aplicatia-de-necrezut-vaneaza-fake-news-urile-din-romania-care-sunt-cele-70-de-site-uri-vizate-16156645>
4. Mass-media în era informațională. (Manuel Castells)[Accesat 15.02.2017] Disponibil:http://www.academia.edu/9998079/Manuel_Castells_Mass-media_%C3%AEn_Era_Informa%C8%9Biei
5. Rezultatele sondajului în urma măsurării audienței. [Accesat 15.02.2017] Disponibil: <http://www.md.audience.gemius.com/>
6. Sondaj de la ANRCET [Accesat 20.02.2017] Disponibil: <http://www.anrceti.md/news15012015>

*Recomandat
Mariana TACU, dr., conf. univ.*

TEHNICI DE PERSUADARE ÎN PUBLICITATEA COMERCIALĂ

Victoria SÎNICA, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

Publicitatea vinde bunuri și servicii. Piața de produse din Republica Moldova este vastă, respectiv și concurența. În acest context, rolul publicității este de a convinge publicul-țintă de calitatea și unicitatea unui anumit produs. În procesul de persuadare, se folosesc diverse tehnici de influențare, pentru a modifica atitudinile și comportamentele oamenilor în favoarea agenților economici. Tocmai din motivul că publicitatea persuadează, alegem produsele pe care ni le oferă top-shop-ul, pentru că au prețuri avantajoase, calitate înaltă, iar specialiștii în publicitate ar spune că se bucură și de o publicitate bună. Analizând un video advertising pentru salteaua Dormeo Memory 2+12 Fresh, promovată în cadrul top-shop-ului, am identificat mai multe tehnici de persuadare. Cele mai aplicate sunt următoarele:

1. Dezinformarea. Este prezentarea incompletă a informațiilor privind un produs, cu scopul de a evidenția doar principalele sale aspecte pozitive și avantajele. În video advertising-ul pe care l-am selectat pentru analiză, se spune că salteaua Dormeo Memory 2+12 Fresh conține un burete care asigură confortul în timpul somnului și un plus de energie. Ei nu specifică faptul, afirmat de expertul în saltele – Simon, că acel material împiedică aerisirea, de unde rezultă supraîncălzirea și generează apariția mucegaiului, dar și transpirația în timpul somnului.

2. Apelul la autoritate. Faptul că protagonistul acestui video advertising, care vorbește despre efectele pozitive ale saltelei Dormeo este Nadia Comăneci are un scop bine gândit. Foarte mulți oameni cunosc această personalitate și știu despre înaltele performanțe pe care le are în domeniul sportului. Receptorii cred că și ei vor avea un succes similar, dacă vor începe să doarmă pe salteaua Dormeo.

3. Repetiția. Repetarea frecventă, în același spot, a denumirii produsului ori a unor cuvinte-cheie este o tehnică des utilizată în publicitate. În video advertising se repetă deseori numele produsului „Dormeo Memory 2+12 Fresh” pentru a fi memorat și, nu în ultimul rând, anumite beneficii și detalii pe care le oferă, cum ar fi: este o saltea ergonomică; are strat generos de spumă cu memorie; salteaua se

adaptează în totalitate formelor corpului uman; ajută la o circulație mai bună a sângelui în tot corpul și este recomandat în mod special pentru persoanele cu dureri de spate și de gât”. De menționat este și faptul că declarațiile Nadiei Comăneci, care este o stea a sportului românesc și, respectiv, o autoritate, sunt repetate de 3 ori. Prin repetiție se pune accent pe cele mai importante idei și cele mai convingătoare detalii, pe care receptorul le-ar reține și l-ar determina să-și modifice atitudinea.

4. Exagerarea. Această tehnică constă în descrierea unui obiect utilizând superlativul, fie că ne referim la aspectele lui negative, fie la cele pozitive. În video se exagerează atunci când se spune că „saltelele vechi pot fi foarte neigienice, pline de bacterii și uneori pot conține chiar și mucegai toxic și, de asemenea, pot avea între 10.000-10.000.000 de acarieni”. Drept contraargument celor afirmate servește dovada calității lucrurilor produse în trecut. Dacă o saltea va fi neaerisită, neschimbată și necurățată adecvat, evident că aceasta se va deteriora și va conține bacterii și acarieni. Acest lucru este cauzat și de locul amplasării ei, în mod special dacă este un loc umed. Așadar, o saltea cu mucegai și bacterii poate fi rezultatul altor factori externi și nu din cauza țesutului acesteia. În concluzie, exagerarea este o tehnică utilizată pentru a impresiona și pentru a stârni curiozitatea receptorilor.

5. Comparația. Această tehnică de persuadare are rolul de a pune produsul nostru într-o lumină pozitivă în raport cu altele. În opinia noastră, comparația are tangențe cu exagerarea, doar că la această tehnică apare un alt element cu care produsul se prezintă analogic și se scot în evidență anumite particularități. Utilizând tehnica comparației, se atestă, la nivel de imagine, o tendință de influențare a oamenilor. În momentul în care specialiștii vorbesc despre calitatea altor saltele, aceștia le prezintă imagini alb-negru; astfel, urmăresc să le arate drept lipsite de importanță, de valoare, iar la nivel de subconștient acționează asupra mentalității umane, care percepe produsele plasate pe un loc secund ca fiind o bătaie de cap în plus. Actorii prezenți în video au fețe obosite și nemulțumite din cauza faptului că au dormit pe saltele vechi, incomode și de proastă calitate. În imagine se arată o condiție fizică a oamenilor nu prea bună și niște persoane care nu par deloc fericiți. În momentul în care, prin comparare, se prezintă salteaua Dormeo, se folosește o imagine colorată, atractivă, care inspiră siguranță,

o stare de bine și de confort. Se creează impresia că oamenii care au dormit pe salteaua Dormeo sunt mult mai odihniți și au un somn sănătos, adorm și se trezesc zămbind.

Concluzii: Principalul obiectiv al top-shop-ului este acela de a atrage clienți noi și de a-i menține pe cei deja existenți. Pentru a reuși, specialiștii apelează la diverse tehnici de persuadare prin care încearcă să convingă oamenii asupra calității și utilității produselor lor. Top-shop-ul persuadează atunci când ne îndeamnă: „sunați acum și primiți 2 produse la preț de 1” sau „sunați acum și primiți un cadou” etc. Venind cu asemenea oferte interesante, devenim curioși și atrași de produsele pe care le comercializează, iar noi avem tendința de a ne schimba atitudinile și comportamentele în favoarea emițătorilor de mesaje publicitare.

*Recomandat
Ala ZAVADSCHI, dr., conf. univ.*

COMUNICAREA VERBALĂ, NONVERBALĂ ȘI PARAVERBALĂ – COMPONENTE ALE IMAGINII JURNALISTULUI DE TELEVIZIUNE

Daniela BEJAN, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

Comunicarea este un termen atestat în 1364 și provine din lat. *communis* ceea ce desemnează „a fi, a se pune în relație, a face cunoscut ceva cuiva, a împărtăși ceva cu cineva, a face ceva comun, a transmite ceva” [1]. Fiind împărțită în trei mari categorii (verbală, nonverbală și paraverbală), comunicarea îndeplinește cele mai importante funcții în procesul de dezvoltare, socializare și evoluție umană. Comunicarea verbală reprezintă transferul de informații prin intermediul limbajului oral între un emițător și un receptor, prin care se transmit idei, sentimente, emoții și opinii, pentru a socializa, negocia și influența. Cel de-al doilea tip îl reprezintă comunicarea nonverbală, ce exprimă comportamente care transmit semnificații fără a utilize cuvinte. *Comunicarea nonverbală – implică suma stimulilor (cu excepția celor verbali) prezenți în contextul unei situații de comunicare, generați de individ și care conțin un mesaj potențial* [2, p.32]. Comunicarea paraverbală nu există ca formă aparte a comunicării,

însă apare concomitent cu cea verbală. În cazul acestui tip de comunicare, informația este codificată și transmisă prin elemente prozodice și vocale, care însoțesc cuvântul și vorbirea. În această categorie se înscriu: caracteristicile vocii (intensitatea rostirii, ritmul și debitul vorbirii, intonația, pauzele în vorbire etc.)

Prin imagine se înțelege reprezentarea pe care un grup sau opinia publică în general o are cu privire la o persoană fizică sau juridică, la un produs sau la o țară [3]. Comunicarea televizată reprezintă la momentul actual una dintre principalele surse de informare, educare, dar și de manipulare. Un element de bază în realizarea acestui proces este prezentatorul, care prin caracteristicile sale psihologice, de limbaj, comportament, aspectele culturale dar și prin felul cum arată, reușește să provoace reacții, să atragă public, audiență. De imaginea pe care un jurnalist o are în fața publicului depinde, în mare parte, succesul pe care îl obține produsul televizat. Pentru a identifica modalitățile de creare a imaginii jurnalistului de televiziune prin intermediul comunicării *verbale, nonverbale și paraverbale* ne-am propus să analizăm doi prezentatori de la două emisiuni diferite: Lorena Bogza, emisiunea „În Profunzime” , ProTV și Natalia Morari, emisiunea „Interpol”, TV7. Ca rezultat al monitorizării, am identificat următoarele:

➤ **Natalia Morari.** În procesul de comunicare, prezentatorul manifestă o atitudine respectuoasă față de interlocutori, chiar de la bun început, salutându-l pe fiecare în parte, fapt ce denotă prezența unor aptitudini de comunicare și de formare a unui climat favorabil pentru discuție. În continuare, jurnalistul folosește un stil de comunicare flexibil, devine participant activ și implicat al grupului ce nu este ușor manipulabil. Este directă în adresarea întrebărilor și dă dovadă de multă insistență, ceea ce permite atingerea obiectivelor propuse. În completarea comunicării verbale intervin elementele paraverbale, așa precum pauzele dese, tonul ridicat, dar și volumul vocii la rostirea unor propoziții, fapt ce accentuează mesajul verbal. Comunicarea non-verbală a jurnalistului este reprezentată de mișcări ale mâinilor: palme larg deschise – ce exprimă sinceritate; gesturi cu degetul arătător – accentuare și atragerea atenției asupra unui mesaj important; palmele îndreptate în jos – dominare; degete încleștate – frustrare sau ostilitate; mâna sub bărbie – interes, apreciere pozitivă. De asemenea, observăm diferite moduri de a privi: pe deasupra ochelarilor – dă impresia că este un spion, profesor sau o persoană cu atitudine critică ce

poate aduce tensiune; privire în jos – ce poate exprima rușine sau minciună; încrețirea sprâncenelor demonstrează nemulțumire și nervozitate; zâmbetul care apare uneori ironic, alteori sincer – devine un mod de minimalizare a tensiunii și de favorizare a climatului comunicării.

➤ **Lorena Bogza.** În conformitate cu aspectele determinante ale comunicării, putem afirma că prezentatoarea respectivă utilizează elemente ale stilurilor emotiv și reflexiv. Frazele, propozițiile au o încărcătură puternică emoțională, dar în unele momente, predomină stilul reflexiv, manifestat prin vorbire clară, atitudine serioasă și hotărâtă, calculată și calmă, revenind la întrebările inițiale, atunci când nu primește un răspuns. De asemenea, prezentatoarei îi este specific și stilul flexibil, fapt identificat în momentele când schimbă tactica de comunicare în funcție de temă, intervievați, dar și în contextul situațiilor care se prefigurează pe parcursul interacțiunii. La nivel nonverbal, moderatoarea emisiunii demonstrează o serie de manifestări care indică neîncredere, îndoială ori tendințe de apropiere de public, precum și gesturi de dominare a interlocutorului.

În concluzie, putem afirma că semnalele verbale, nonverbale și paraverbale identificate în urma monitorizării comportamentului comunicațional transmit diverse informații despre personalitatea prezentatorilor, strategiile și tacticile de interacțiune, care-i particularizează în raport cu alți jurnaliști.

Referințe:

1. *Le Petit Robert: dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française.* Paris, 1972
2. CHIRU, Irena. Comunicare interpersonală. București: Tritonic, 2003.
3. *Conceptul de imagine. Tipuri de imagine publică.*
<http://www.rasfoiesc.com/business/marketing/comunicare/Conceptul-de-imagine-tipuri-de33.php> (vizitat 20.02.2017)

*Recomandat
Zinaida GRIBINCEA, lector*

SERVICII INOVAȚIONALE ÎN BIBLIOTECA PUBLICĂ RAIONALĂ CĂUȘENI

Natalia POPUȘOI, Facultatea Jurnalism și Științe ale Comunicării

Secolul XX a adus cu sine o evoluție științifică, culturală și economică a lumii fără precedent. Este cunoscut faptul că în secolul trecut au existat mai multe invenții și inovații decât în întreaga istorie a omenirii. Această evoluție a societății are la bază informația și cunoașterea. Informația determină modificarea stării noastre de cunoaștere a lumii înconjurătoare. Elementul de bază în dezvoltarea societății informaționale și a cunoașterii îl reprezintă biblioteca.

Pentru a face față cerințelor societății informaționale, biblioteca trebuie să-și modifice radical serviciile prestate. Programul Novateca a apărut în momentul cel mai oportun, atunci când necesitatea de informare a cetățenilor a depășit nivelul de utilizare în masă a informației scrise, când Internetul promitea deja accesibilitate momentană la mii de surse, fără a depune mare efort și fără a răsfoi teancuri de publicații.

Din anul 2012 s-au început implementarea de diferite activități inovatoare. Așadar, noi bibliotecarii ne-am pus scopul să satisfacem cât mai efectiv necesitățile utilizatorilor, să atragem cât mai mulți beneficiari la bibliotecă, fiind în stare să demonstrăm și să argumentăm că suntem buni profesioniști și competitivi pe piața comunității. S-au modificat radical serviciile bibliotecii, implementând servicii moderne și interesante. Bibliotecarii au trecut peste 20 de module de instruire de formare profesională continuă, ei învăța cum să identifice necesitățile utilizatorilor, să creeze și să mențină durabilitatea serviciilor noi implementate în bibliotecă. Bibliotecarii sunt bine pregătiți multilateral: cunosc tehnologii moderne, sunt buni formatori, buni psihologi, sunt binevoitori față de fiecare utilizator.

S-a schimbat imaginea bibliotecarului, el a devenit un lider al comunității – este cointerestat de tot ce se întâmplă în localitate, este prezent la ședințele consiliului local, la activitățile majore din comunitate, își aduce aportul la implicarea activă a bibliotecii, având încă o șansă să promoveze biblioteca și serviciile sale.

Până în prezent, putem enumera în jur de 32 de servicii, care au fost create pentru diverse grupuri-țintă (copii-maturi). Aceste servicii sunt axate pe șapte domenii:

1. **Incluziune digitală** – aici sunt incluse serviciile ce cuprind instruirea IT pentru bibliotecari și pentru toți doritorii de a cunoaște managementul calculatorului și tehnologiile moderne. În Centrul Regional de Formare Căușeni au fost instruiți peste 520 de beneficiari din diferite domenii.

2. **Cultură** – cuprinde servicii care prevăd desfășurarea activităților culturale și de socializare, distractive, divertisment, recreere etc. Cel mai de succes serviciu – **SNB „Open MIC”** – serviciu de divertisment și recreere, care cuprinde activități de totalizare lunară a tuturor serviciilor active de bibliotecă. Serviciul se desfășoară în format nonformal cu multă muzică și divertisment. La aceste activități au participat peste 400 de utilizatori de vârstă 5-68 de ani din diferite domenii (profesori, bibliotecari, medici, pensionari, elevi, tineri, adolescenți).

3. **Educație** – cele mai de succes: **Ore de engleză**: la moment sunt organizate pentru 7 grupe de beneficiari de la vârsta 6-58 de ani (pentru persoanele care cunosc avansat engleza, cât și pentru începători) acest serviciu a adus în timp de 3 luni peste 250 de utilizatori noi.

La fel, există și servicii care dezvoltă creativitatea copiilor, dar și la adulți, de exemplu: **SNB „Biblio-Deko”** – acest serviciu a fost replicat în 24 de biblioteci din raionul Căușeni și în 15 biblioteci din republică a avut un impact semnificativ la modernizarea spațiilor de bibliotecă. **Advocacy** de bibliotecă = parteneri + noi posibilități + finanțe.

4. **Comunicare** – **SNB „YouthHub”** – portalul tinerilor. Activitățile Youth Hub – instruire, traininguri și competiții de inteligență și creativitate. Accesarea rețelelor de socializare, crearea conturilor (Facebook, Twitter, Instagram, Skype etc.) pentru toți.

5. **Dezvoltare economică** – căutarea locurilor de muncă, achiziții și vânzări on-line, achitarea facturilor on-line, informare la deschidere de afaceri etc. Acest domeniu este unul din cele mai interesate de utilizatorii bibliotecii (câștigă timp și siguranță, nu se confruntă cu corupția).

6. **Sănătate** – **„Frumusețe și sănătate pentru toți”** – tratamente naturiste, make-up și îngrijirea unghiilor; produse cosmetice și prezentări ale companiilor Avon, Oriflame, Mary Kay, Faberlic ș.a.

7. **E-Guvernare** – instruirea în domeniul utilizării serviciilor e-Guvernare. BPR Căușeni a obținut în anul 2016 Certificatul de acreditare în oferirea serviciilor E-GOV, un bibliotecar a devenit E-Ambasador

al bibliotecii. În cadrul acestui serviciu au fost instruiți 42 de bibliotecari din raion, 31 de tineri de 14-19 ani.

Introducerea noilor servicii a contribuit la creșterea numărului de utilizatori:

Vârsta utilizatorilor	2014	2015	2016
7-14 ani	600	656	898
15-21 ani	429	451	623
22-35 ani	126	159	204
36...	198	202	297
TOTAL:	1353	1468	2022

Concluzie. S-a îmbunătățit imaginea bibliotecii și a bibliotecarului în comunitate. Serviciile oferite de bibliotecă sunt în continuă perfecționare. Se caută încontinuu metode noi și interesante de atragere și menținere a fidelității utilizatorilor la bibliotecă. Se încurajează activismul civic și participarea la activități de promovare a bibliotecii. S-au implementat forme noi de organizare și desfășurare a activităților culturale, utilizatorii înșiși creează scenariul, inventează decorul și propun numerele artistice pentru activități.

Resurse bibliografice:

1. Raportul de activitate al bibliotecii publice or. Căușeni.
2. Programul de activități culturale pe anii 2014-2016.
3. Pagina de facebook
<https://www.facebook.com/biblioteca.raionala.causeni/>

Recomandat
Inga CERNAT, lector

PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

DETERMINANȚI AI FERICIRII SINTETICE

*Victoria COJOCARU, Facultatea de Psihologie
și Științe ale Educației*

Din perspectiva evoluției, două milioane de ani sunt asemenea unui bliț. Cu toate acestea, în perioada dată, creierul uman aproape și-a triplat masa, pornind de la cele 600 g ale strămoșului nostru, *Homo habilis* (omul îndemânat), și ajungând la cele aproximativ 1.400 g ale omului contemporan.

„Ce are un creier mare încât natura să țină morțiș ca fiecare dintre noi să aibă unul?”, se întreabă Dan Gilbert, psiholog și profesor la Universitatea Harvard, autor al cărții *Stumbling on Happiness*. Într-o conferință din 2004, Dan Gilbert susținea ideea că oamenii vor fi nefericiți dacă nu vor obține ce doresc.

Cercetările în neuroștiințe demonstrează că odată ce creierul își triplează dimensiunea, el capătă și structuri noi. În evoluție, creierul uman a dezvoltat o porțiune nouă: lobul frontal. O anumită parte a acestuia, cortexul prefrontal, îndeplinește – pe lângă funcția de modulare a fricii, a empatiei, a moralității etc.– funcția de simulator de experiențe. O comparație potrivită ar fi cea a piloților aerieni, care exersează în simulatoare de zbor pentru a nu face greșeli reale în avioane. Cortexul prefrontal permite ființei umane să treacă prin diverse experiențe la nivel mental, înainte să le încerce în viața reală.

În viața cotidiană, majoritatea oamenilor tind să se gândească la ce este mai rău, să vizualizeze scenariile dintre cele mai nefaste pentru ei. Cercetări realizate de-a lungul timpului de către economiști și psihologi indică existența unei prejudecăți a impactului, adică o tendință a simulatorului de a exagera impactul hedonic al evenimentelor ce vor urma. Cu alte cuvinte, prejudecata impactului este o eroare a simulatorului de a face omul să creadă că rezultatele sunt mai rele decât sunt ele de fapt. Spre exemplu, pierderea sau câștigarea alegerilor, pierderea sau câștigarea unui partener romantic, trecerea sau ratarea unui examen la facultate etc. au mai puțin impact, mai puțină intensitate și mai puțină durată decât se așteaptă oamenii să aibă.

Dan Gilbert afirmă că oamenii pot sintetiza fericirea. Cu toate acestea, oamenii sunt predispuși să creadă că fericirea e un lucru care poate fi găsit. Oamenii sunt nemulțumiți, fiindcă ei cred că fericirea sintetică nu este de aceeași calitate, ca ceea ce am putea numi fericire naturală. Fericirea naturală este trăită atunci când se obține ceea ce se dorește, iar fericirea sintetică este sentimentul sau starea trăită în procesul realizării a ceva ce nu neapărat este dorit.

Libertatea de a alege, adică abilitatea de a te hotărî și de a te răzgândi este prietenul fericirii naturale, fiindcă îți permite să alegi dintre minunate variante ale viitorului și să o găsești pe cea de care să te bucore cel mai mult. Dar libertatea de a alege este inamicul fericirii sintetice. Avem, așadar, cu toții acest sistem imunitar al psihicului și capacitatea de a sintetiza fericirea, dar unii dintre noi fac acest truc mai bine decât alții.

Pentru a-și susține teoriile, profesorul Dan Gilbert a efectuat un experiment: studenții de la un curs de fotografie de la Harvard, la sfârșitul cursului, au fost rugați să aleagă două cele mai preferate poze făcute de ei și să le printeze. După aceea, li s-a spus că pot păstra doar una dintre ele, iar cealaltă trebuie să fie arhivată de către experimenterii ca dovadă a cursului. Studenții au fost divizați în două subgrupe. Subiecții primei subgrupe au fost rugați să facă alegerea, oferindu-le patru zile posibilitatea să se răzgândească, iar subiecții celeilalte subgrupe au fost rugați să ia decizia finală pe loc, fără posibilitatea de a se răzgândi.

În urma studierii nivelului de satisfacție al studenților față de decizia luată la diferite etape ale experimentului, concluzia a fost următoarea: subiecții subgrupeii a doua au ajuns să fie foarte mulțumiți de decizia luată, iar prima subgrupă a rămas profund nesatisfăcută, chiar și după a IV-a zi în care se puteau răzgândi (Fig.).

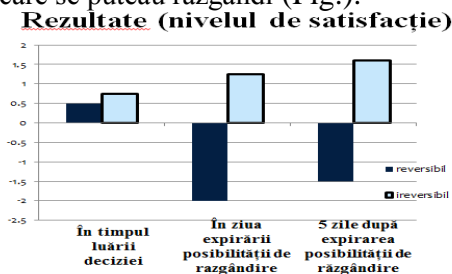

Fig. Nivelul de satisfacție al studenților

Așadar, condiția reversibilă nu stimulează sinteza fericirii, iar sistemul imunitar al psihicului acționează cel mai bine atunci când ne-am înfundat complet, când suntem în capcană.

Concluzia cercetării este că grație fericirii sintetice, putem obține o stare de satisfacție indiferent de ce ni se întâmplă, datorită „încăpătânării” sistemului nostru imunitar psihologic, care ne vrea fericiți cu orice preț.

*Recomandat
Tatiana TURCHINĂ, lector*

ASPECTE DISTINCTIVE ALE MUNCII

*Maria RAILEANU, Facultatea de Psihologie
și Științe ale Educației*

Dintotdeauna, munca a avut rolul fundamental în existența omului și a comunităților sociale. Ea reprezintă condiția naturală permanentă a vieții omenești, fiindcă nimic nu este posibil fără muncă și toate bunurile folosite de omul sunt produsul muncii sale.

În literatura de specialitate, se identifică un spectru larg de definiții, care vin să contureze conceptul de muncă.

Potrivit *Dicționarului explicativ al limbii române*, prin muncă se înțelege:

1) activitate conștientă (specifică omului) îndreptată spre un anumit scop, în procesul căreia omul efectuează, reglementează și controlează prin acțiunea sa schimbul de materii dintre el și natură pentru satisfacerea trebuințelor sale;

2) un efort de a realiza ceva; ocupație, strădanie, îndeletnicire;

3) un folos material, bun agonisit prin lucru; câștig, profit.

V.A. Iadov, în *Dicționarul de sociologie a muncii*, susține că „munca este forma fundamentală a activității omului și baza apariției și funcționării societății”.

Economiștii O. Giarini și P. Liedtke definesc munca ca fiind o „înțelegere între ființele umane și mediul lor înconjurător având ca scop principal autoconservarea”.

Inițial munca era destinată claselor inferioare: sclavilor, colonilor, șerbilor, țăranilor dependenți. Iar acum munca a devenit o valoare predestinată tuturor claselor sociale.

Ea exercită un set de funcții pentru om, precum:

- asigură poziția și prestigiul în societate;
- asigură venitul;
- asigură ocupația;
- asigură contactul social;
- constituie o bună modalitate de a servi societății;
- este interesantă prin ea însăși și aduce bucurii.

Munca, ca activitate specific umană, are următoarele dimensiuni care vin să explice mai aprofundat specificul acestei activități:

1. Dimensiunea teleologică – munca presupune o activitate transformatoare exercitată asupra unui obiect (material sau spiritual), orientată spre un scop, desfășurată conform unui plan;

2. Dimensiunea praxiologică – pentru realizarea acestui plan, omul folosește o serie de unelte elaborate pentru a-i diversifica și amplifica acțiunea transformatoare și algoritmi de operare;

3. Dimensiunea axiologică – omul, procesul și produsul muncii sunt raportate la un sistem de valori determinate istoric;

4. Dimensiunea socială și economică – munca presupune cooperarea și schimbul, anumite modalități de organizare socială și economică, conotația de obligatoriu rezultă din relațiile de muncă;

5. Dimensiunea educativă – acțiunea transformatoare în procesul muncii se exercită atât asupra produsului, cât și a agentului (omului), care dobândește noi abilități și cunoștințe, învață noi roluri, dobândește noi statusuri sociale, învață noi motive, își dezvoltă voința, dobândește autonomie, își dezvoltă și își afirmă personalitatea pe plan social.

Orice proces al muncii este constituit dintr-un șir de elemente, astfel munca are următoarea structură: obiectul muncii, mijloacele procesului de muncă și produsul muncii.

Obiectul muncii – este ceea spre care este orientată muncă, acesta suferă schimbări pentru dobândirea proprietăților utile și satisfacerea în așa fel a nevoilor umane.

Mijloacele muncii – sunt cele cu ajutorul cărora omul influențează obiectul muncii. În mijloace se includ: mașini, mecanisme, instrumente și alte unelte de muncă, dar și clădiri, structuri ce creează condiții necesare pentru utilizarea eficientă a acestor instrumente.

Produsul muncii – produs al naturii, lucru sau alte obiecte, care are proprietăți necesare și adaptate necesităților omului.

În fine, putem conchide că munca este o condiție a existenței omenirii, este unul dintre pilonii principali ai unei vieți sănătoase. De asemenea, munca se înscrie în evantaiul multidimensional al activității umane drept temelie de unde pleacă și se întorc toate funcțiile esențiale ale omenirii.

*Recomandat
Rodica PASCARI, lector*

MODALITĂȚI DE FORMARE A COMPETENȚEI ANTREPRENORIALE LA ELEVI – VIITOARE CADRE DIDACTICE

Ioan ZÎCU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Referindu-ne la competența antreprenorială, avem în vedere **spiritul antreprenorial** ca și o competență transversală, enunțată în sistemul de competențe-cheie, promovat de Uniunea Europeană și integrat în documentul principal de politici în domeniul educației al Republicii Moldova, strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația – 2020” [3]. Aceasta își găsește aplicare largă în toate sferele vieții, precum: cultivarea dezvoltării personale, participarea activă în societate, (re)angajarea în câmpul muncii ca angajat sau liber profesionist, până la inițierea unei afaceri (culturale, sociale sau comerciale)[1,p.6]. Ca și competență, **spiritul antreprenorial** presupune ansamblul de *cunoștințe* (cu referire la oportunitățile desfășurării activității personale și profesionale), *abilități* (de planificare, analiză, comunicare, colaborare etc.) și *atitudini* (inițiativă, perseverență, proactivitate), rezultanta căreia oferă posibilitatea transformării ideilor în acțiuni care generează valoare pentru alte persoane [1, p. 11].

În cadrul cercetării, am analizat două modalități de formare a competenței antreprenoriale la elevi, viitoare cadre didactice:

1) **lecția**, modalitate de formare a competenței antreprenoriale în context formal (în cadrul orarului) prin oferirea sarcinilor didactice integrate și adaptarea metodelor ce contribuie la formarea de atitudini antreprenoriale;

2) **mese rotunde, vizite**, modalități nonformale care au ca scop

întâlniri cu persoane de afaceri, în vederea motivației pentru dezvoltarea unei atitudini pozitive față de antreprenoriat.

Eșantionul cercetării l-au constituit 79 de elevi, viitoare cadre didactice din anul 3 (42 de elevi) și anul 4 (37 de elevi), specialitatea pedagogie preșcolară din Colegiul „Alexei Mateevici”, or. Chișinău. Datele cercetării au fost prelucrate comparativ ca urmare a faptului că elevii anului 3 au studiat aspecte de antreprenoriat atât în cadrul disciplinelor școlare de bază, cât și în cadrul disciplinei obligatorii „Bazele antreprenoriatului”, iar elevii anului 4 și-au format spiritul antreprenorial doar în cadrul disciplinelor școlare de bază.

În urma prelucrării datelor cercetării, concluzionăm următoarele:

- Competența antreprenorială și spiritul de inițiativă reprezintă o competență-cheie, transversală care se formează prin prisma a mai multor discipline.

- Cadrul conceptual al competenței antreprenoriale se constituie din două dimensiuni:

- spiritul antreprenorial definit de trei domenii: *idei și posibilități, resurse și implementare*;
- 15 competențe care împreună constituie elementele constructive ale spiritului antreprenorial [1, p. 11].

- Sarcinile didactice integratoare și metodele corespunzătoare acestora adaptate de către profesor contribuie la formarea competenței antreprenoriale la elevi.

- Educația antreprenorială presupune crearea unui mediu educațional care pune accentul pe solicitarea de la elevi a gândirii critice, a creativității, inițiativei, rezolvarea problemelor din viața reală, evaluarea riscurilor, luarea deciziilor și gestionarea constructivă a sentimentelor [2].

- Beneficiile deținerii competenței antreprenoriale și a spiritului de inițiativă în activitatea profesională sunt apreciate de către elevi, viitoare cadre didactice, drept un avantaj în vederea inițierii propriei afaceri, dezvoltare pe plan personal și profesional.

În acest context, propunem următoarele recomandări pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar:

- ✓ Proiectarea activităților educative prin prisma formării competenței antreprenoriale în cadrul disciplinelor de studiu.

- ✓ Axarea procesului instructiv-educativ pe rezolvarea de către

elevi a sarcinilor didactice integratoare, menite să valorifice cunoștințele, abilitățile, deprinderile și priceperile din cadrul disciplinei în contextul activităților de antreprenariat.

✓ Crearea unui climat educațional pozitiv din punct de vedere afectiv, important în favorizarea exprimării libere a opiniei, stimularea participării proactive în cadrul activităților ce vizează formarea antreprenorială.

✓ Organizarea diferitelor modalități nonformale: mese rotunde, vizite la locuri de muncă, întâlniri cu persoane de afaceri din domeniu, focalizate pe cerințele și nevoile elevilor referitor la dezvoltarea unei atitudini pozitive față de antreprenariat.

Referințe:

1. BACIGALUPO, M., KAMPYLIS, P., PUNIE, Y., VAN den BRANDE, G. Entrecomp: the entrepreneurship competence framework. Luxemburg: Publication Office of the European Union; 2016; EUR 27939 EN; doi:10.2791/593884, 40 p.
2. <http://www.proiectdantes.eu/informative/index.php/competente-antreprenoriale-si-formare>.
3. http://particip.gov.md/public/documente/137/ro_1112_STRATEGIA-EDUCATIA-2020.pdf.

Recomandat

Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.

INFLUENȚA MOTIVAȚIEI ÎNVĂȚĂRII ASUPRA DEZVOLTĂRII INTELECTUALE A MICULUI ȘCOLAR

Maria MANDRIC, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Motivația pentru învățare a reprezentat întotdeauna un subiect important în preocupările specialiștilor din psihologia educației. Astăzi, poate mai mult ca oricând, este necesar să ne îndreptăm atenția asupra acestui fenomen, luând în considerare schimbările majore din societatea modernă, care au un impact considerabil asupra dezvoltării indivizilor.

Cu toate acestea, literatura de specialitate nu ne oferă un răspuns explicit cu referire la influența motivației învățării asupra dezvoltării intelectuale a școlarului mic.

Scopul cercetării date constă în determinarea influenței motivației învățării asupra dezvoltării intelectuale școlarului mic.

Ipoteza cercetării:

– motivația învățării influențează asupra dezvoltării intelectuale la școlarul mic;

– cu cât este mai înaltă motivația învățării, cu atât este mai mare nivelul de dezvoltare intelectuală la școlarul mic;

– cu cât este mai scăzut nivelul motivației învățării, cu atât este mai scăzut nivelul de dezvoltare intelectuală la școlarul mic.

Obiectivele cercetării:

✓ Analiza reperelor teoretice asupra problemei motivației și motivației învățării.

✓ Determinarea structurii sistemului motivațional școlar.

✓ Identificarea factorilor de dezvoltare a motivației învățării și nivelului de dezvoltare intelectuală a școlarului mic.

✓ Determinarea raportului dintre nivelul de dezvoltare intelectuală și nivelul de dezvoltare a motivației învățării la școlarul mic.

✓ Elaborarea concluziilor și recomandărilor.

Baza experimentală a fost constituită din 27 de elevi din clasa a III-a.

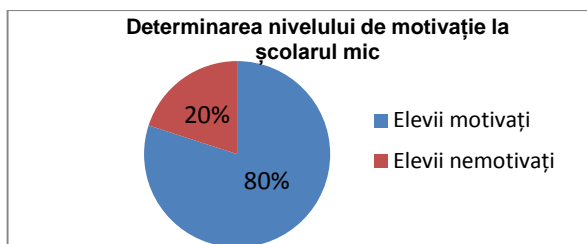
P.Golu și I. Golu conduseră că motivația învățării face parte din conceptul larg de motivație și se definește ca „totalitatea mobilurilor care susțin energetic, activează și direcționează desfășurarea activităților de învățare” [1, p. 353].

D. Sălăvăstru abordează problematica formelor motivației învățării, și anume – motivația intrinsecă și motivația extrinsecă, pe care le definește și le caracterizează.

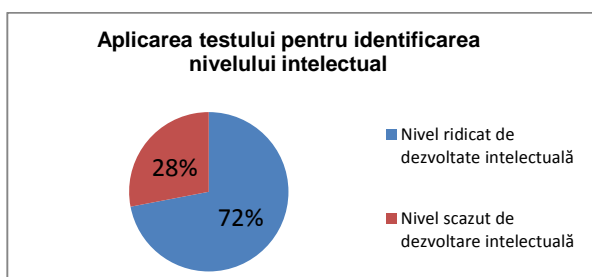
Astfel, „motivația intrinsecă își are sursa în însăși activitatea desfășurată și se satisface prin îndeplinirea acelei activități. Ea îl determină pe individ să participe la o activitate pentru plăcerea și satisfacția pe care aceasta i-o procură, fără a fi constrâns de factori exteriori” [2, p. 84].

Motivația extrinsecă „a cărei sursă se află în exteriorul individului și a activității desfășurate. Angajarea în activitate e văzută ca un mijloc de atingere a unor scopuri, și nu ca un scop în sine” [2, p. 85].

După aplicarea chestionarului, obținem următoarele rezultate:

După aplicarea testului pentru identificare a nivelului intelectual la copiii, s-au obținut următoarele rezultate:

Rezultatele obtinute ne ajută să determinăm influența motivației învățării asupra dezvoltării intelectuale a școlarului mic. Cu cât este mai înaltă motivația învățării, cu atât este mai mare nivelul de dezvoltare intelectuală la școlarul mic. Elevii motivați sunt mai perseverenți și învață mai eficient. Motivația este una dintre cauzele pentru care elevul învață sau nu învață. În același timp însă, motivația poate fi efectul activității de învățare. Cunoașterea rezultatelor activității de învățare (mai ales, când acestea sunt pozitive) susține eforturile ulterioare ale elevului. Din satisfacția inițială de a fi învățat, elevul își va dezvolta motivația de a învăța mai mult. Așadar, relația causală dintre motivație și învățare este una reciprocă. Motivația energizează învățarea, iar învățarea încununată de succes intensifică motivația.

Referințe:

1. GOLU, P., GOLU, I. *Psihologie educațională*. București: Miron, 2003. 572 p.
2. SĂLĂVASTRU, D. *Psihologia educației*. Iași: Polirom, 2004. 279 p.

STUDIUL DE CAZ – DISCIPLINA OPȚIONALĂ „CULTURA BUNEI VECINĂȚĂȚI” ÎN CLASELE PRIMARE

Nina GUȚU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Centrul Educațional „PRO Didactica”, în parteneriat cu Ministerul Educației și „Centrul de Inițiative Educaționale” din Ucraina, au implementat o nouă disciplină, care este deja al treilea an în școlile din Republica Moldova, „Cultura bunei vecinătăți”. Activitatea s-a desfășurat în cadrul proiectului „Educație civică pentru buna înțelegere pe ambele maluri ale Nistrului”, o inițiativă ce are ca scop îmbunătățirea relațiilor și instituirea păcii pe termen lung în Republica Moldova, inclusiv cu regiunile Transnistria și Găgăuzia, prin introducerea unei discipline opționale cu tematică interculturală.

Studiul de caz se va concentra mai mult pe mesajul pedagogic al Caietului elevului pentru clasa a III-a care a fost structurat în 24 de călătorii: cu următoarele tematici: *Ce înseamnă prieten, prietenie și dragoste; Reprezentantii etniilor de lângă noi; Meșteșugurile tradiționale ale locuitorilor din Moldova; Profesioniștii din domeniul protecției mediului; Meseriile părinților noștri; Când și cum învață copiii să muncească; ajutorul la vecini între diferite popoare; Jocurile strămoșilor noștri; Sărbătorile tradiționale ale poporului meu* etc. În cadrul acestei discipline, fiecare elev are posibilitatea să se manifeste, să-și scoată în evidență talentele, își dezvoltă toleranța, relațiile tolerante și a comportamentului tolerant, adică formarea unei culturi a bunei vecinătăți. Le demonstrează elevilor că învățarea, munca și odihna trebuie să provoace prietenie, curiozitate și dorința de a înțelege, a-i înțelege, a fi înțeles; are o capacitate integratoare: cu implicarea competențelor formate la orele de istorie, știință, limbă și literatură, educație tehnologică etc. (elevului i se formează competențe care, la rândul lor, vor fi aplicabile la alte discipline școlare).

La Conferința Globală a ONU privind preîntâmpinarea conflictelor, elaborarea disciplinei „Cultura bunei vecinătăți” și a altor măsuri complexe pentru mărirea nivelului de toleranță la populația Crimeii a fost calificată de către experții internaționali drept una din cele mai eficiente inițiative de acest gen din țările CSI și a fost recomandată pentru răspândire în alte state.

Disciplina „Cultura bunei vecinătăți” este recomandată drept disciplină facultativă în planul de studii al instituțiilor de învățământ primar, în scopul creării condițiilor pentru autodeterminarea elevilor de vârstă școlară mică în pluralitatea culturală a etniilor ce populează Republica Moldova. Ea își propune să contribuie la stabilirea unor canale de comunicare între diferite grupuri dintr-o comunitate, prin dezvoltarea capacităților interculturale și a sentimentului de empatie pentru alte etnii și religii, prin promovarea toleranței; să prevină conflictele, formând o atitudine deschisă spre colaborare și rezolvare pașnică a situațiilor de conflict; să contribuie la schimbarea comportamentului în urma experiențelor de comunicare cu persoane de culturi diferite; să permită persoanelor să conștientizeze propriile stereotipuri și prejudecăți culturale. Aceasta oferă un cadru favorabil dezvoltării la elevi a calităților necesare relaționării corecte cu persoane aparținând altor culturi, demonstrând permisivitate, respect și înțelegerea semnificațiilor culturale diverse. Elevii trebuie să atingă un anumit grad de maturitate culturală, de autonomie valorizatoare, de raportare simpatetică față de alteritate. Educația prin și pentru valori trece ca un fir roșu prin curricula la toate disciplinele școlare, inclusiv prin Curriculumul de educație moral-spirituală, de religie, de dirigenție sau de educație civică.

În concluzie, adăugăm faptul că această disciplină motivează elevul să cunoască ceva nou, încurajează parteneriatul cu părinții, bunici, prezența cărora este bine venită și așteptată. Ei se învață să coopereze între ei, să se ajute reciproc și cu dragoste. Profesorii desfășoară altfel lecția, mai original, unic și în diferite moduri, în cadrul căreia copiii călătoresc, explorează și descoperă, ei sunt interesați, entuziasmați să facă ceva nou, frumos cu propriile puteri (păpuși). Societatea și statul, prin intermediul instituțiilor de învățământ, urmează să ajute copilul să acumuleze cunoștințe nu numai despre propria cultură, ci și despre alte culturi care îl înconjoară; să-l învețe să evalueze corect comportamentul altor oameni, să reacționeze adecvat la tradițiile și obiceiurile lor de familie.

Referințe:

1. BREBEN, S. *Metode interactive de grup: Ghid metodic*. București: Arves, 2002.
2. GORAȘ-POSTICĂ, V. (coord.). *Competența interculturală*, Auxiliar didactic, CE PRO DIDACTICA. Chișinău, 2015
3. <http://prodidactica.md/wp-content/uploads/2016/11/CO-Cultura-bunei->

INFLUENȚA RELAȚIEI PEDAGOGICE INTERPERSONALE (PROFESOR – ELEV) ASUPRA CAPACITĂȚII DE LIDER LA ADOLESCENȚI

Dina SÎRBU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

În context social-politic global, sunt apreciate la nivel înalt abilitățile de conducere, dacă acestea concordă leadership-ului (lideriatului). Astfel, a devenit imperativă formarea de lideri, care să fie empatici, vizionari, și care să-și motiveze angajații. În aceeași ordine de idei, opinăm că pedagogii, prin relația pe care o stabilesc cu elevii, constituie un factor esențial în formarea acestei capacități.

În literatura de specialitate, găsim că relația pedagogică este o „variabilă de relație umană, și reprezintă interacțiunea subiecților pentru atingerea scopurilor educației” [2, p.74]. În aceeași sursă suntem informați că conform „trebuințelor resimțite de parteneri în mediul școlar”, distingem trei tipuri de relație pedagogică:

- *de comunicare*, care are drept fundament competența de comunicare a vorbitorilor.
- *interpersonală*, care presupune prezența relațiilor profesor–elev, elev–elev, profesor–grup școlar, bazându-se pe un sistem de valori și norme.
- *deontică*, manifestată prin unele reguli normative, care se exprimă în interdicții, permisiuni.

Scopul cercetării rezidă în determinarea influenței relației pedagogice interpersonale (profesor–elev) asupra capacității de lider la adolescenți.

Făcând referire la conceptul de *lider*, J.C. Maxwell susține că acesta „acționează în sensul sprijinirii unui grup de a-și atinge obiectivele, folosind la maximum capacitățile, aptitudinile fiecăruia” [1, p.18]. În aceeași ordine de idei, aflăm că *lideriatul* înseamnă „abilitatea de a influența, prin comunicare, pe alții, individual sau ca grup, în îndeplinirea de obiective” [3, p.7].

Pornind de la cele expuse, credem că persoana se poate familiariza

cu aceste deprinderi încă din școală, de la cadrele didactice, dacă se stabilește o relație interpersonală eficientă între profesor și elev. Pentru a constata această premisă, au fost chestionați 58 de subiecți, elevi ai claselor a VIII-IX-a și 20 de profesori din mun. Chișinău. Rezultatele obținute sunt reflectate în continuare.

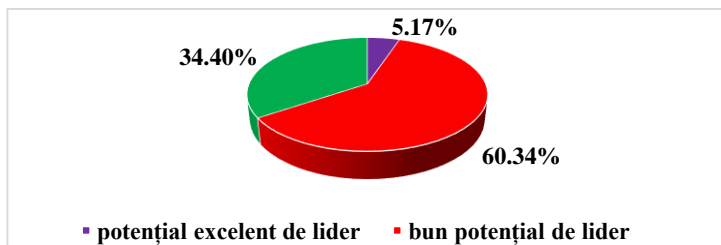

Fig. 1. Rezultatele *Testului de personalitate* aplicat elevilor pentru măsurarea potențialului de conducere (după *Oliver L. Niehouse*)

Observăm că 60,34% de elevi au un bun potențial de lider, fapt ce sugerează că influențele exterioare de natură pozitivă ar sprijini devenirea liderilor. Un randament de 5,17% din elevi au potențial excelent de lider și 34,40% slab potențial de lider.

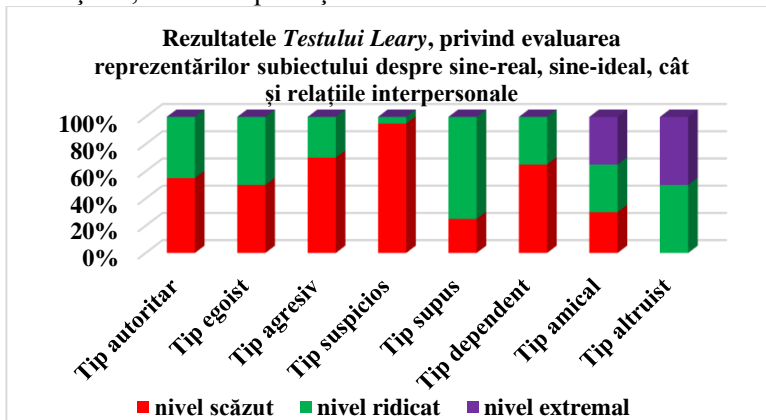

Fig. 2. Rezultatele *Testului Leary*, aplicat profesorilor

Nivelul scăzut reprezintă tipul adaptativ, pozitiv, pe când nivelul extrem se referă la un comportament patologic al profesorului. Observăm faptul că nivelul extrem este prezent doar la tipul amical, ceea de-

termină concluzia că profesorii chestionați sunt în general prietenoși, amabili, altruști. Opinăm că formarea capacității de lider se datorează unei ansamblu de factori, printre care tipul de relație pedagogică interpersonală (profesor–elev). În esență, școala, prin intermediul cadrelor didactice, poate sprijini favorabil această formare și/sau dezvoltare. Acest fapt a fost reflectat și în rezultatele constatative ale experimentului psihopedagogic realizat.

În acest sens, recomandăm:

➤ *Pentru profesori:* Abordarea individuală și diferențiată a fiecărui elev; Crearea de parteneriate educaționale dintre profesor–elev; Organizarea învățării bazată pe problematizare, care ar servi drept reper în identificarea și dezvoltarea potențialului de conducere a elevilor etc.

➤ *Pentru elevi:* Implicarea activă în cadrul activităților instructive-educative; Valorificarea propriului potențial prin participare activă în cadrul activităților organizate etc.

Referințe:

1. MAXWELL, J. C. *Leadership de aur. Lecții învățate într-o viață de lider.* București: Amaltea, 2010.
2. STUPACENCO, L. *Rezistența educației.* Bălți, 2008.
3. VAGU, P., STEGĂROIU, I. *Lideratul de la teorie la practică.* Târgoviște: Biblioteca, 2006.

*Recomandat
Nadejda BUTNARI, asist. univ.*

INFLUENȚA RELAȚIILOR FAMILIALE ASUPRA FORMĂRII PERSONALITĂȚII COPILULUI

Daniela ANTONI, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Familia este valoarea autentică umană, o instituție socială străveche extrem de importantă pentru om din variate perspective [1, p.15]. Ea are o influență primordială asupra personalității individului, întrucât de acest mediu depinde natura informației primită de copil despre viață, societate și ea este cea care îi pune la dispoziție modelele parentale, care vor fi ulterior imitate. Ea este primul factor educativ, care instituie în individ primele scheme de percepție, gândire, imaginație, creativitate, acțiune.

Fiind o realitate socială atât de complexă, familia a devenit inevitabil subiect al cercetărilor inter- și multidisciplinare, între care cele de psihologie socială, sociologie, antropologie, psihoterapie și psihopatologie dețin poziții prioritare. Cercetătorii de azi sunt mai cu seamă preocupați de evoluția familiei pe parcursul istoriei, de modificările care s-au produs în interiorul acestei „celule” a societății, care sunt cauzele acestor schimbări și ce impact au acestea asupra personalității umane. O lucrare, în acest sens, a fost realizată de O. Găgăuz, care ne aduce informații cu privire la familia contemporană. Aceasta aflându-se în tranziție de la tradiționalism spre modernitate. Autoarea I. Mitrofan ne pune la dispoziție lucrarea *Familia-armonie și dezarmonie*. Cercetări asupra funcțiilor familiei și tipologiei acesteia au fost realizate de către I. Filipescu și C. Ciupercă. Autorul A. Ostrobrad, vine în lucrarea sa cu un set de tehnici de profilaxie a comunicării prevăzute pentru familiile aflate în zona conflictului militar din Israel. Cercetările efectuate de către acești specialiști ne-au motivat să studiem acest subiect amplu.

Deși conștientizată ca o instituție importantă a unei societăți, familia se confruntă în prezent cu schimbări esențiale în structura și funcționalitatea sa. Procesul de globalizare a afectat și acest domeniu al vieții, poziționând-o pe aceasta să răspundă provocărilor timpului la nivel de adaptare, coeziune, solidaritate, competență, eficiență în organizarea vieții familiale și educației copiilor.

Schimbările survenite în societate afectează funcționalitatea familiei, dar nemijlocit și personalitatea copilului, care este ca un burete și absoarbe tot ce vede și ia în calcul. Aceste schimbări au avut, într-o mare măsură, un efect negativ asupra valorilor și modelelor tradiționale de viață, inclusiv asupra familiei, relațiilor dintre sexe și a identității sexuale.

Departea de a fi un act reparator la adresa femeii, egalitatea sexelor a sfârșit prin a produce serioase traumatisme identității sexuale a indivizilor, prin feminizarea bărbaților și masculinizarea femeilor. Confuzia de roluri, nu mai oferă un model clar, de la care copilul să poată lua anumite caracteristici, iar promovarea în societate a altor forme alternative îl pot determina în viitor pe acesta să aleagă una din forme [4].

Relațiile existente în familie sunt un model pentru copil care vor favoriza formarea unui anumit comportament. Nu întotdeauna strate-

giile educaționale utilizate de unii părinți duc la crearea unui optim educațional, care să favorizeze dezvoltarea fructuoasă a personalității copilului. Unele strategii pot avea ca efect consecințe negative asupra unor componente ale personalității copilului. Orice dezacorduri și tensiuni în mediul familial vor genera în conștiința copilului îndoieli, reticențe sau reacții neadaptative [3, p.38-39].

Cercetând influența climatului educațional, N. Mitrofan evidențiază o serie de indicatori care influențează comportamentul copilului: modul de raportare interpersonală a părinților (nivelul de apropiere, înțelegere, acordul sau dezacordul în legătură cu diferite probleme), sistemul de atitudini parentale în raport cu diferite norme și valori sociale, modul în care este perceput și considerat copilul, modul de aplicare a recompenselor și sancțiunilor, modul de manifestare a autorității părintești (unitar sau diferențiat), gradul de acceptare a unor comportamente variate ale copiilor [3, p. 39-40].

O altă problemă cu care se confruntă familiile din țările slab dezvoltate sau în curs de dezvoltare este migrația. Migrația influențează stările emoționale din viața familiei, afectând direct dezvoltarea personalității copiilor, sănătatea fizică și psihică. Absența părinților din familie lipsește copilul de atașament, afecțiune, ajutor, îndrumare și condiționează carențe în formarea identității de sine a copilului. Acest fapt se resimte în stabilirea contactelor sociale, dezvoltarea contactelor sociale, dezvoltarea competențelor sociale [2, p. 8-9].

Problemele cu care se confruntă această celulă sunt de diferită natură și cu un indice ridicat de cazuri. Astfel că scăderea natalității, infidelitatea conjugală, maladiile incurabile, abandonul copiilor, proliferarea vagabondajului infantil/copii străzii, creșterea ratei divorțurilor, al procentului de familii dezintegrate și a celor ce nu se isprăvesc cu educația copiilor, generează numeroase interogații pentru cercetare. Cercetătorii sunt interesați să studieze aceste aspecte și să elaboreze unele soluții și mecanisme de prevenire sau combatere a acestor probleme.

Referințe:

1. CUZNEȚOV, L. *Filozofia practică a familiei*. Chișinău, 2013, p.15-16.
2. CHEIANU, A., GRAMA, D. *Necesitățile specifice ale copiilor și vârstnicilor lăsați fără îngrijirea membrilor de familie plecați la muncă peste hotare*. Chișinău: CEP USM, 2011.
3. OLĂRESCU, V. A IX-a conferință internațională științifico-practică a psihologilor „Profilaxia tulburărilor comportamentale la minori: inovații,

provocări și tendințe în educația modernă”, 24-25 mai. Chișinău: S.n., 2013.

4. <http://www.psihohipnoza.ro/efectele-agresivitatii-partenerilor-in-relatiile-de-cuplu/>

Recomandat

Vasile COBÎȘNEANU, dr., conf. univ.

INFLUENȚA VOLUNTARIATULUI ASUPRA DEZVOLTĂRII COMPORAMENTULUI CIVIC LA TINERI

Mihaela JOSAN, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

De mai bine de două decenii, fostele state socialiste din Europa se află în fața unor multiple provocări de ordin social și politic. Poate cea mai puțin vizibilă dintre ele este aceea a comunicării între clasa politică și societatea civilă, subsumându-i acesteia întreg țesutul social, de la individ până la cele mai largi organizații sau instituții sociale.

Competențele civice înzestreză individul pentru a participa în mod activ la viața civilă bazată pe cunoașterea conceptelor și structurilor sociale și politice, și pe angajarea la o participare democratică și activă. În această ordine de idei, ne dăm seama cât este de importantă și necesară formarea competențelor civice la tineri pentru a impulsiona transformările democratice și edificarea cu succes a unei societăți cu adevărat democratice.

Educația civică este unul dintre cele mai complexe deziderate ale educației. Aceasta este determinat, pe de o parte, de faptul că individul este subiect al relațiilor civile de la o vârstă fragilă, pe de altă parte, de variabilele psihologice implicate într-un asemenea proces.

Competențele reprezintă un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, deprinderi (abilități) și atitudini de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală. Acestea trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și trebuie să acționeze ca un fundament în continuare, ca parte a învățării pe parcursul întregii vieți.

Competențele civice nu se transmit, ci se formează prin exersarea sistematică în și prin activitate. Componenta cognitivă este necesară, însă nu și suficientă. Aprecierea rezultatelor după ceea ce știu elevii

despre trăsăturile cetățeanului activ, problemele cu care se confruntă cetățenii, drepturile și responsabilitățile acestora, este insuficientă.

Instituțiile de învățământ sunt niște comunități care pot și trebuie să fie exemple de respect al demnității fiecărui individ, al toleranței și respectului reciproc.

Școala trebuie să se adapteze pentru a face față acestor evoluții prin stimularea socializării politice a elevilor, prin pregătirea pentru învățarea permanentă și prin asigurarea exercitării directe a drepturilor omului și democrației participative.

Participarea la luarea deciziilor în cadrul consiliului școlii, posibilitatea elevilor de a-și exprima opiniile în revista școlii sau implicarea lor în structuri reprezentative ale elevilor sunt văzute ca mijloace prin care elevii și tinerii vin în contact direct cu forme și conținuturi ale practicilor democratice [2].

Educația civică nu se realizează numai în școală și numai în cadrul orelor de Educație civică, dar acestea pot avea un rol decisiv pentru înțelegerea de către elevi a mecanismului democratic și pentru exersarea practicilor democratice, de la comunicarea socială până la participarea la decizia politică [1].

În ultimul timp, se evidențiază și se consideră voluntariatul – o modalitate eficientă care influențează formarea și dezvoltarea competențelor civice și a comportamentului civic ca latură importantă a societății antrenate în procesul de democratizare.

Faptul că tot mai mulți cetățeni se implică în acțiuni de voluntariat și că aprecierea celor care aleg să fie voluntari este tot mai mare, face dovada maturității sociale și culturale a cetățenilor Republicii Moldova.

Practicarea acestuia formează și dezvoltă competențele civice la tânăra generație și reprezintă un imperativ pentru societatea noastră care este antrenată în procesul de transformare democratică. Pentru o democrație tânără și fragilă, așa cum este cea din Republica Moldova, comportamentul civic și politic al noii generații este un element important. În ultimii ani, implicarea civică și politică a tinerilor este în scădere, astfel implicarea tinerilor în activități de voluntariat ar ridica nivelul activismului și ar duce la formarea comportamentului civic [1].

Voluntariatul este recunoscut ca fiind o activitate cu un impact atât asupra persoanei, prin dezvoltare personală, dobândire de experiențe și oportunități de socializare, cât și la nivelul societății prin dezvoltarea

acesteia, ori anume la etapa actuală voluntariatul poate și are toate instrumentele de formare și dezvoltare a competențelor civice, care sunt un imperativ al societății aflate în tranziție [1].

Formarea cetățenilor activi și responsabili, promotori ai valorilor democratice, reprezintă nucleul educației și, totodată, este unul dintre cele mai complexe deziderate ale educației. Pe plan european, educația pentru cetățenie este considerată ca prioritate a reformelor educaționale, or, aceasta dirijează sistemul de învățământ către un set de valori comune, cum ar fi: diversitatea, pluralismul, drepturile omului, justiția, bunăstarea, solidaritatea etc.

Referințe:

1. CARA, A., BACIU, S. *Standarde pentru școala democratică. SIEDO*. Chișinău: Prag-3, 2003.
2. STOICA, C. *Educație și comportament*. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1998.

Recomandat

Margarita BELECCIU, asist. univ.

MANAGEMENTUL PROIECTELOR CA STRATEGIE INSTITUȚIONALĂ PARTICIPATIVĂ

Tatiana COTOMAN, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Experiența ultimilor ani, pe plan național, ne-a demonstrat că managementul proiectelor deține primatul printre oportunitățile actuale de dezvoltare personală și organizațională. Se afirmă că, treptat, performanțele din orice domeniu, inclusiv cel al educației, nu se va mai măsura în funcție de soliditatea organigramei, ci în funcție de capacitatea de adaptare la proiecte și de elaborare și implementare a acestora [1, p.10]. Dar proiectele reprezintă pe lângă o modalitate de supraviețuire a instituțiilor și modalitatea, prin care se poate obține competitivitate la nivel micro- și macroeconomic [2, p. 241]. Proiectele au devenit, astfel, un indicator de calitate în dezvoltarea strategică a unei instituții, o oportunitate majoră pentru obținerea de fonduri suplimentare, un factor de promovare a inovațiilor și a noutăților în instituție [3, p.7].

Inovația cercetării constă în studierea gradului de cunoaștere a ma-

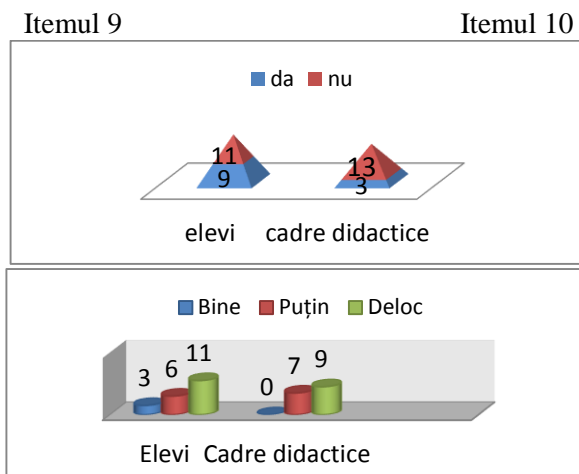
nagementului proiectelor în raionul Criuleni, cât și în cadrul unei instituții de către cadrele didactice, manageri și elevi. Scopul urmărit a constat în demonstrarea că elaborarea și valorificarea proiectelor educaționale sunt o strategie eficientă de dezvoltare instituțională și o modalitate prin care instituția se va adapta contextului în schimbare. Obiectivele cercetării se axează pe: parcurgerea analitică a conceptelor teoretice de bază în managementul proiectelor, incluzând diferite abordări existente în literatura de specialitate; valorificarea teoriei analizate printr-un studiu empiric privind managementul proiectelor educaționale în calitate de strategie instituțională etc. În literatura de specialitate, există o multitudine de abordări cu privire la tipologia proiectelor, însă în elaborarea unui proiect educațional se cere de a respecta unele componente, care alcătuiesc ciclul de viață al proiectelor.

În raionul Criuleni se implementează proiecte de intervenție, precum: Proiectul „Consolidarea capacităților consiliilor de elevi”, Campania de comunicare „Tinerii Ambasadori Europeni”, Amenajarea dendro-floristică a teritoriului adiacent LT Onițcani, Programul Național Novateca. Gradul de implicare în proiecte educaționale nu este la nivel înalt în toate instituțiile, precum și nivelul de cunoaștere a scrierii proiectelor de către cadrele didactice și elevi lasă de dorit. Acest lucru l-am constatat în instituția publică Gimnaziul Corjova, raionul Criuleni, prin aplicarea unui chestionar elaborat în acest sens. Lotul experimental, fiind compus din 36 de persoane (cadre didactice, elevi – (cl.VIII-a, IX-a). Prelucrând răspunsurile obținute la it. 2, unde trebuiau să răspundă dacă instituția a gestionat proiectul finanțat din fonduri extrabugetare, am primit următoarele date: cadrele didactice și manageriale: 5 răspunsuri „da” și 11 „nu”, iar elevii – 20 de răspunsuri „nu”. Rezultă, cât și din răspunsurile primite la it. 6, că administrația instituției date nu se implică activ în proiecte educaționale. Dacă au depus proiecte pentru finanțare din surse externe, doar 3 respondenți au răspuns pozitiv, unul a răspuns „nu”, iar ceilalți nu au răspuns „deloc”. Răspunsurile obținute la it. 9, 10 ce țin de cunoașterea domeniului de către elevi/cadrele didactice ne demonstrează că doar o foarte mică parte din beneficiarii instituției se implică în proiecte.

Remarcăm că niciun cadru didactic nu posedă cunoștințe profunde în domeniul proiectelor de intervenție, pe când în rândul elevilor avem trei persoane. În schimb, este îmbucurător că cei chestionați, fiind în-

trebați dacă vor să participe la ateliere de formare în domeniul managementului proiectelor, 11 cadre didactice și 19 elevi au răspuns „da”, astfel au participat la câte 4 ateliere de instruire, elaborate conform cadrului ERRE, iar finalitatea atinsă au fost 2 proiecte educaționale elaborate.

Rezultatele arată astfel:

Pentru viitor, recomandăm managerilor dezvoltarea unui management al carierei sau lansarea unui traseu profesional suportiv pentru cei care lucrează în proiecte.

Concluzionând, putem afirma că cadrele didactice și elevii sunt deschiși spre a învăța, spre a se autodezvolta, înțeleg avantajele, în perioada actuală a managementului proiectelor, care permite prin identificarea oportunităților existente integrarea schimbărilor organizaționale și personale în proiecte, asigurând un nivel ridicat de dezvoltare într-o societate.

Referințe:

1. BĂRGĂOANU, A. *Managementul proiectelor*. Curs. Iași.
2. GHERGUȚ, Alois, CIOBANU, C. *Elaborarea și managementul proiectelor în serviciile educaționale: Ghid practic*. Iași: Polirom, 2009.
3. GORAȘ-POSTICA, V. *Teoria și metodologia managementului proiectelor educaționale de intervenție*. Chișinău, 2013.

Recomandat
Viorica GORAȘ-POSTICĂ, dr. hab., prof.univ.inter.

PROBLEMATICA MEDIERII CONFLICTELOR ÎN MEDIUL ȘCOLAR

Ala PANTEA, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Oameni trăiesc și muncesc împreună, de aceea este important ca ei să se înțeleagă unii cu alții. În același timp, conflictele reprezintă o realitate cotidiană pentru fiecare om [1, p.6]. Conflictele sunt o parte integrantă și a vieții școlare. În urma unui sondaj efectuat de Societatea Independentă pentru Educație și Drepturile Omului (SIEDO) în 2002 [2, p.6], aproape 70% dintre toți elevii au indicat că au de la 1 la 3 conflicte pe zi, 27% – au indicat că marea majoritate a conflictelor sunt soluționate prin intermediul violenței.

Medierea, din momentul introducerii în țările postsovietice, în soluționarea conflictelor a fost introdusă practic în toate sferile de activitate umană: școală, business, medicină, jurisprudență, dar și în domeniul interetnic.

Medierea este un proces de comunicare și negociere a unor persoane aflate în conflict, care decurge sub coordonarea și cu ajutorul unei alte personae, numită mediator, care a fost instruită să ajute părțile la soluționarea conflictului lor [3, p.4]. Pe parcursul acestui proces, mediatorul ajută părțile să-și identifice problemele, să genereze soluții și, în final, să cadă de acord în privința uneia sau mai multor soluții. Medierea în școală permite să se descopere că poate exista un alt tip de relație, pentru a evita și a nu rămâne în situații de frustrare sau furie [1, pag19]. Mulți ani, profesorii și elevii coexistă, fără a se cunoaște într-adevăr reciproc; în mediere ei se întâlnesc la nivel personal și nu mai sunt așa străini – un profesor și un elev care nu și-au vorbit încăp să comunice. Teama nu-și mai are locul, sentimentele putând fi discutate împreună – știind că agresivitatea poate fi dezamorsată. Relația se schimbă: în locul utilizării autorității – sunt instrumentele medierii – acestea putând fi puse în practică oricând.

În timpul identificării strategiilor de soluționare a conflictelor, poate apărea întrebarea: *Cu ce ar putea contribui tehnicile de rezolvare a conflictelor la îmbunătățirea situației în școli și comunitate?* Cu multe! Pentru început, îl poate face pe elev să se simtă mai bine, atunci când merge la școală. Când învață să-și controleze reacțiile în situații deosebite, nu mai este atât de preocupat

de neînțelegeri, lupta pentru putere.

Pe parcursul cercetării acestei probleme, s-a arătat că tinerii, elevii se confruntă cu numeroase conflicte, pe care de cele mai multe ori fie încearcă să le nege, reprime, camufleze să soluționeze de tipul *câștigător-învins* sau *învins-învins*, această realitate atrăgând după sine o serie de efecte negative, printre care: scăderea implicării în activitate, diminuarea sentimentului de încredere în sine, polarizarea pozițiilor și formarea de coaliții, dileme morale, dificultăți în luarea deciziilor. Astfel, au fost inițiate ateliere de formare de abilități în identificarea thenicilor și strategiilor eficiente de soluționare a conflictelor, în care s-a urmărit în principal formarea de deprinderi, aceștia au conștientizat importanța unei baze teoretice corecte privind conflictul, a unor thenici multiple de soluționare, a unei comunicări eficiente și a recunoașterii efectelor pozitive ale conflictului. S-a relevat importanța soluționării conflictului prin mediere, ajungându-se la concluzia că scopul medierii este deosebit, cei implicați descoperă că pot să-și rezolve majoritatea problemelor interpersonale, fără implicarea adulților și fără a avea neazuri mai mari, creșterea motivației pentru schimbare, creșterea coeziunii unui grup după soluționarea comună a conflictelor, creșterea capacității de adaptare la realitate, oportunitatea de cunoaștere și dezvoltare de deprinderi, dezvoltarea creativității. Aceasta nu înseamnă că soluțiile identificate sunt întotdeauna perfecte, dar că cei implicați au simțit că soluția este dreaptă, rezonabilă și acceptată de ei.

Obiectivele pe care le-am urmărit pe parcursul cercetării problemei medierea conflictului în mediul școlar au fost: asigurarea promovării relațiilor de colaborare dintre elevi, profesori și părinți în spiritul toleranței; rezolvarea unor situații conflictuale între membrii comunității școlare, ajutarea elevilor de a obține o imagine clară despre ei înșiși și despre relațiile interumane; abordarea conflictelor într-un mod constructiv.

Concluzionând, menționăm faptul că introducerea conceptului de „mediere a conflictelor în școală” schimbă situația în școală și ameliorează relațiile elev–elev, elev–profesor, dar și elev–școală. Astfel, medierea în școală, indiferent de gradul de utilizare, dar și implementare, are efecte pozitive la toate etapele vieții școlare. Conceptul îmbunătățește climatul psihologic, relațiile dintre participanți, relațiile dintre profesori și elevi, elevi și părinți, determină instaurarea unor norme democratice școlare. Aceasta completează strategiile de management

școlar, oferind modele noi de reeducare. Ea oferă posibilitatea de a învăța din practică forme de interacțiune și demonstrează oportunitățile de abordare constructivă și nonviolentă a conflictului.

Referințe:

1. CHIRVASIU, F. *Medierea conflictelor în școală*. București: Sfântul Ierarh Nicolae, 2010.
2. ROTARU, V. *Ghid de mediere printre semeni*. Chișinău, 2006.
3. ТЕРЕЩЕНКО, И., ГУСЕВА, А.В., ГУСЕВ, А.И. *Медиация в школе*. Симферополь, 2013.

Recomandat

Viorica GORAȘ-POSTICĂ, dr. hab., prof.univ.inter.

WORKAHOLISMUL – PATOLOGIA SECOLULUI XXI

Cătălina ZOP, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Munca este o necesitate indispensabilă individului în viața sa de zi cu zi, oferindu-i un salariu regulat, un loc în societate, oportunitatea de a forma relații cu ceilalți, oportunitatea de a se dezvolta și de a crea resurse pentru împlinirea altor necesități importante. Pentru unii munca aduce nu doar aspecte pozitive, dar fiind ghidați de forțe externe și interne aceștia încep să formeze o obsesie și să muncească excesiv și compulsiv.

Actualmente, această problemă se transformă nu numai într-un stil de activitate, ci și într-un mod de viață, atât la vârstnici cât și la cei tineri. În goana după un statut social și un nivel de viață ce să le ofere multă comoditate, indivizii își neglijează unele necesități, dedicându-se întru totul muncii și abordând un comportament nu întocmai sanogen. Astfel workaholism-ul este nu numai extrem de răspândit în lumea muncii, dar are efecte considerabile în plan psihoindividual, psihosocial și psihoorganizațional, afectând grav destinul unei persoane și randamentul la locul de muncă.

În Republica Moldova nu au fost conduse multe cercetări pe subiectul dat, însă odată cu crearea necesității individului de a-și menține sănătatea mintală, este absolut necesar focusarea asupra acestui aspect și informarea indivizilor.

Totuși în alte țări acest aspect al patologiei organizaționale este amplu studiat de cercetători cu scopul de a scădea impactul acesteia și

de a asigura echilibrul psihologic interorganizațional.

Într-un studiu, organizat de Ronald J. Burke, Stig Berge Matthisen și Stale Pallesen, a fost demonstrat că nu doar componentele directe ale workaholism-ului, cum ar fi satisfacția în muncă, trăsăturile de personalitate și predispunerea spre anumite adicții contribuie la intensificarea dependenței de muncă, dar și climatul organizațional și atitudinea angajatorului față de angajați.

Într-un studiu executat de Marie Součková, Martin Vaculík și Jakub Procházka a fost demonstrat că un nivel înalt de nervozitate a fost asociat cu un nivel mai înalt de workaholism. La fel, un nivel mai înalt de perfecționism a fost asociat cu o predispunere mai mare de a deveni un workaholic.

Scopul acestei cercetări este de a obține un insight asupra aspectelor generale ale acestei patologii organizaționale, precum și asupra termenului de „workaholism”. Workaholism, din punct de vedere lingvistic, este alcătuit din „work” – muncă, „aholism” – dependență.

Termenul a fost introdus în literatura de specialitate de Wayne Oates în 1971 ca „nevoia incontrollabilă de a munci neîncetat”. Prin anii '70-'80 secolul trecut apare și termenul de „generația workaholică” introdus de Kiechel. În literatura de specialitate, workaholism-ul este definit ca adicție și dependență, astfel însemnând atracția excesivă față de muncă. Pornind de la caracteristicile generale ale adicțiilor, unii autori au desemnat câteva caracteristici ce ar sublinia portretul psihocomportamental al unui workaholic. Printre cele mai importante se numără:

- Obsesia muncii, abuzul sau excesul acesteia.
- Conceperea muncii ca o plăcere fără limite, ca excitantă, stimulare și creație, sau ca fiind apreciată de superiori.
- Deturnarea muncii de la scopul său obiectiv.
- Ruperea echilibrului vieții personale și sociale.

Workaholism-ul are o desfășurare procesuală, se instalează treptat, cu perioade de debut, creștere și accentuare. Astfel, ca proces de dezvoltare, el cuprinde patru etape, de la cogniții și intensificarea numărului de ore lucrate la tulburări somatice.

Mai identificăm și patru stiluri de workaholism începând cu cel bulimic, neliniștit, hiperactiv și terminând cu cel epicurian, fiecare având o serie de caracteristici și manifestări diferite.

În concluzie, bazându-ne pe cercetările anterioare și suportul teore-

tic, putem afirma că workaholism-ul este un concept bidimensional. Workaholism-ul este un concept ce depinde nu doar de trăsăturile de caracter ale individului, dar și de climatul organizațional în care activează individul. Atât climatul organizațional, atitudinea angajatorului, cât și trăsăturile de personalitate joacă un rol decisiv în predispunerea spre a deveni un workaholic.

Bibliografie:

1. AZIZ, S., & ZICKAR, M.J. A cluster analysis investigation of workaholism as a syndrome. In: *Journal of Occupational Health Psychology*, 2006, no.11, p. 52-62.
2. SOUČKOVÁ, M., VACULÍK, M., PROCHÁZKA, J. Personality Traits and Workaholism International Journal of Humanities and Social Science, vol. 4, no. 14, December 2014.
3. SCHIMAZU, A., & SCHAUFELI, W. B. Is Workaholism Good Or Bad For Employee Well-Being? The Distinctiveness of Workaholism and Work Engagement among Japanese Employees. In: *Industrial Health*, 2009, no.47, 495-502.
4. ANDREASSEN, C.S., HETLAND, J., & PALLESEN, S. The relationship between 'workaholism', basic needs satisfaction at work and personality. In: *European Journal of Personality*, 2010, no.24, p.3-17. doi:10.1002/per.737
5. BURKE, R. J. Workaholism in organizations: The role of organizational values. In: *Personnel Review*, 2001, no.30, p.637-645. doi:10.1108/EUM000000005977

*Recomandat
Rodica PASCARI, lector*

SENTIMENTUL SINGURĂȚĂȚII ȘI ADAPTAREA SOCIAL-PSIHOLOGICĂ LA TINERII CONTEMPORANI

Panteleimon SĂCĂREANU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

„Rămas singur, doream să fiu cu alții. Fiind cu alții și nereușind să mă integrez în atmosferă, preferam să rămân singur”. (*Octavian Paler*)

Sentimentul singurătății își face aparența tot mai des în sufletele multora din cei care și-o doresc sau nu. Acest sentiment are capacitatea să difere de la unul la altul sau să își schimbe forma, uneori simțim o singurătate față de alți indivizi, uneori de anumite părți din noi înși-

ne – când anumite dorințe ale noastre sun suprimate și înlocuite cu „trebuie” și „ești obligat”, dar altele de cea a „existenței”/ „singurătatea faptului de a-ți fi propriul părinte” care este localizată între individ și lume, fiind cea mai importantă, din considerentul că se distinge de ambele și interpersonală și intrapersonală, chiar dacă persistă în pofida celei mai satisfăcătoare relații sau autocunoașteri ireproșabile.

Desigur că așa o experiență a vieții nu se întâmplă undeva acolo departe, nici nu aproape, este în noi și nu e nevoie de un stimul extern pentru a o găsi, aceasta este o experiență deosebit.

Totuși acest sentiment al singurătății sau „defamilizarea” cum o numește Heidegger, creează această stare. Ceea ce ne este familiar este o parte din noi, marea parte a existenței noastre este divizată în mai multe bucăți și orientate către anumite persoane sau sunt pierdute din cauza unor piedici care au apărut la începutul unei dezvoltări sănătoase, totuși uneori apare acel moment când o parte din cortină se ridică și este perceput sentimentul. Aceasta ar fi un indicator de a-ți fi „propriul părinte”, rămâne de înțeles ce facem cu această cunoaștere. E. Fromm spune că este sursa primară a angoasei, totodată Heidegger confirmă că este o adevărată putere, este important de adăugat că sentimentul singurătății trebuie înțeles numai raportându-l la dimensiunea interioară și subiectivă, individuală și personală a existenței umane.

Obiectul cercetării: Sentimentul singurătății și adaptarea social-psihologică la tineri.

Scopul cercetării: Identificarea relației dintre sentimentul de singurătate și adaptarea social-psihologică la tineri.

Ipoteza cercetării: Presupunem că nivelul singurătății înalt arată o adoptare social-psihologică defectuoasă.

Obiectivele cercetării: 1. analiza și sinteza literaturii de specialitate cu privire la esența și teoriile explicative ale sentimentului de singurătate; 2. selectarea eșantionului și a metodelor de cercetare; 3. identificarea nivelului sentimentului de singurătate la tineri; 4. identificarea nivelului de adaptare social-psihologică la tineri; 5. determinarea corelației dimensiunilor adaptării social-psihologice și a sentimentului de singurătate la tineri; 6. elaborarea concluziilor și recomandărilor în baza rezultatelor obținute.

Metode teoretice: analiza și sinteza cercetărilor asupra sentimentului singurătății și asupra adaptării social-psihologice, după reprezentanții abordării existențialiste (S. Freud, E. Fromm, A. Maslow).

Metode empirice:

- Metoda de diagnosticare a nivelului subiectiv al simțului singurătății (D. Rassel și M. Ferghison).
- Metoda de diagnosticare a adaptării social-psihologice (K. Rodgers și R. Diamond).

Rezultatele preliminare ale cercetării demonstrează că un nivel înalt al sentimentului de singurătate duce la o adaptare social-psihologică defectuoasă, acceptare de sine scăzută și disconfort emoțional.

*Recomandat
Inga RUSSU, lector*

STRATEGII DE DIMINUARE A COMPORTAMENTULUI ANXIOS LA FEMEI – VICTIME ALE VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Maria CREȚU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Violența în orice formă are un impact negativ asupra întregii omeniri, deoarece „violența naște violență”. Violența domestică este un fenomen actual și răspândit în societatea contemporană. Astăzi violența continuă să terorizeze milioane de femei și copii indiferent de localizarea geografică, origine sau statut socioeconomic. Studiile recente au arătat că violența domestică se manifestă în întreaga lume, are loc în toate grupurile etnice, rasiale, economice și religioase [5 p.16]. În pofida faptului că în întreaga lume se organizează diverse campanii, activități mediatizate, în care sunt implicate atât instituțiile statale, cât și cele nestatale, ce au drept scop *prevenirea și combaterea violenței în familie*, pe plan mondial – 25% din totalul infracțiunilor sunt cele de violență domestică. Doar 5% din atacurile violente asupra femeilor sunt raportate la poliție, iar mai puțin de 1% sunt pedepsite. Peste 90% din agresori sunt bărbați, 82% dintre abuzatori sunt cunoscuți ai victimei, iar 19% sunt chiar rude. În Republica Moldova, conform datelor statistice, 6 din 10 femei s-au confruntat, de la vârsta de 15 ani, cel puțin cu o formă de violență domestică [4].

Ipoteza noastră susține ideea precum că comportamentul anxios la femeii-victime ale violenței în familie poate fi redus, dacă victima par-

curge sau participă la program specializat de intervenție întru diminuarea anxietății. Violența în familie contribuie la sporirea gradului de anxietate la femei, diminuând încrederea în sine, afectând capacitatea acestora de a construi relații de comunicare constructivă. Menționăm că anxietatea este caracterizată ca o frică de a fi în centrul atenției, de a face sau a spune ceva, într-un cuvânt de evitare a situațiilor sociale. Aceasta din urmă ia forma umilirii sau rușinii, cu emoții dureroase, caracteristicile, comportamentele personale fiind percepute ca critică sau respingere [1].

Teoriile de referință care ne-au ghidat în cercetarea dată sunt: *teoriile psihologice* – teoria ciclului violenței, teoria „neputinței învățate”, teoria Sindromului Stockholm, teoria atașamentului traumatic, teoria psihanalitică, teorii cognitiv-comportamentale; *teoriile sociologice* – teoria sistemelor familiale, teoria învățării sociale, teoria resurselor, teoria schimbului și teoria etichetării; *Teoriile feministe* [5].

În cercetarea realizată, abordăm formele și factorii violenței domestice. Analiza literaturii de specialitate a permis identificarea următoarelor forme ale violenței domestice: *violența fizică*, *violența sexuală*, *violența psihologică*, *violența economică*, *violența spirituală* [2, p.15-17]. În același context, facem referință la factorii care condiționează violența domestică, și anume: *factorii economici* determină dependența economică a femeii față de bărbați, la fel și sărăcia este un motiv pentru agresori de a-și descărca furia asupra victimilor [6, p.42]; *factorii culturali* – familia privită ca o sferă privată, aflată sub controlul bărbaților; *factorii juridici* – funcționalitatea inadecvată a legislației existente [3, p.16]; *factorii politici* – subestimarea problemei la nivel național și lipsa voinței politice de a întreprinde pași radicali întru eliminarea violenței domestice și tratarea institutului familiei drept o chestiune privată care se află în afara controlului statului [2, p.24].

În cadrul cercetării, la etapa de constatare, prin aplicarea *Scalei de manifestare a anxietății Taylor*, la 15 femei-victime ale violenței în familie, de la Centrul maternal „*Pro Familia*” din orașul Căușeni, a fost determinat gradul de anxietate al acestora. Apoi, femeile respective au fost incluse în programul specializat de intervenție întru diminuarea anxietății, care conține o serie de activități interactive ce au drept scop consolidarea stimei de sine și a autoaprecierii, a gradului de socializare, comunicare constructivă etc. Pe perioada desfășurării programu-

lui, femeile au fost monitorizate, întru înregistrarea și fixarea momentelor de schimbare atitudinală, cognitivă și comportamentală. Aplicarea programului a demonstrat posibilitatea diminuării anxietății și, respectiv, fortificării rezistenței acestora față de violența în familie.

În scopul prevenirii unor acte de violență, am elaborat un set de recomandări: să refuze întâlnirile cu agresorul, în pofida promisiunilor de a rezolva problemele sau a îndeplini promisiunile anterioare, întrucât asemenea invitații pot constitui capcane pentru noi acte de violență, să urmeze programul de consiliere/intervenție stabilit cu psihologul; să se adreseze organelor de drept sesizând violența în familie; să încerce să stabilească o nouă rețea socială (*familie, prieteni, colegi*).

Referințe:

1. ANDREWS, G., CREAMER, M., CRINO, R., HUNT, C., LAMPE, L., ANDREW, P. *Psihoterapia Tulburărilor Anxioase*. Iași: Polirom, 2007.
2. BODRUG-LUNGU, V., ZMUCILA, L. *Violența domestică: strategii de prevenire și combatere*. Chișinău: CEP USM, 2007. 147 p.
3. BODRUG-LUNGU, V. *Violența prin prisma de Gender*. Chișinău: USM, 2003. 105 p.
4. CHEIANU-ANDREI, D. coord. *Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova*. Chișinău: Bons Offices, 2015, 128 p.
5. RĂDULESCU, M. S. *Sociologia violenței intrafamiliale, victime și agresori în familie*. București: Luminalex, 2001. 350 p.
6. SCHORNSTEIN SHERRI, L. *Violența domestică și asistența medicală*. Chișinău: Epigraf, 2003. 204 p.

Recomandat

Valentina BODRUG-LUNGU, dr. hab., conf. univ.

EVALUAREA FORMATIVĂ ONLINE, PROVOCARE ȘI NECESITATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR

Valeria SPÎNU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

În contextul globalizării și al evoluției tehnologiilor informaționale și de comunicare (TIC), învățarea la distanță a devenit o strategie educațională comună în învățământul superior, astfel devenind prioritară reconsiderarea strategiilor de evaluare. Acest fapt determină din ce în ce mai mult necesitatea utilizării unui tip de evaluare care să prevadă evaluarea atât a rezultatelor învățării, dar mai ales a proceselor pe care le implică. Din perspectiva acestor idei, evaluarea formativă capătă

importantă și necesitate prin faptul că vizează un demers centrat pe învățare și pentru învățare (*assessment for learning*).

Evaluarea formativă reprezintă un proces complex, care are scopul principal de a îmbunătăți învățarea. Aceasta susține învățarea prin acordarea feedback-ului studenților cu privire la stadiul atingerii rezultatelor învățării și este însoțită de ghidarea individualizată a acestora de către profesor. Pentru a defini conceptul de „evaluare formativă” online, prezentăm definiția oferită de către N. Pachler și colaboratorii săi conform cărora *evaluarea formativă online reprezintă procesul iterativ de colectare și analiză a informațiilor cu privire la învățarea studenților, prin utilizarea TIC* [2, p.716].

În opiniile mai multor cercetători, evaluarea formativă online prezintă valențe formative în învățământul universitar.

C. Redecker și O. Johannessen afirmă că evaluarea formativă online contribuie la stimularea motivației de a învăța a studenților, iar oferirea feedback-ului în mod automat susține colaborarea interactivă dintre profesor și studenți [3, p.83]. Integrarea eficientă a evaluării formative în mediul online de învățare oferă o structură corespunzătoare pentru colaborarea dintre student și profesor și favorizează dezvoltarea unei comunități eficiente de învățare. Feedback-ul este esențial în procesul de evaluare formativă, inclusiv în mediul online. În opinia autorilor J.W. Gikandi, D. Morrow și N.E. Davis, feedback-ul eficient permite reglarea învățării de către student, acesta fiind ghidat de către profesor. Feedback-ul devine eficient în procesul de evaluare formativă online, dacă este adecvat, interactiv și oferit la timpul oportun [1, p.2347]. Utilizarea platformelor electronice (Moodle, Caroline, Dokeos, Atutor, AeL etc.) prezintă un dublu rol în procesul de evaluare formativă online: 1) facilitează oferirea feedback-ului în mod automat, prompt și optim în procesele de autoevaluare și evaluare reciprocă;

2) oferă aplicarea unor tehnici noi de evaluare formativă.

Evaluarea formativă online presupune monitorizarea continuă a învățării și colaborarea interactivă dintre profesor și student, acestea fiind două caracteristici esențiale pentru învățarea la distanță.

Eficiența evaluării formative online este determinată de un ansamblu de repere metodologice. În acest sens, prezentăm 10 principii fundamentale de realizare a evaluării formative online, propuse de către J.W. Gikandi [4]:

1. Elaborarea sarcinilor autentice și relevante de evaluare pentru studenți și integrarea lor în procesul de predare-învățare.

2. Încurajarea studenților în propria construire a cunoașterii și solicitarea experiențelor și cunoștințelor anterioare ale acestora în procesul de învățare.

3. Oferirea oportunităților de comunicare și colaborare online între studenți.

4. Furnizarea în procesul de evaluare a feedbackului formativ, atât din partea profesorului, cât și a studenților.

5. Oferirea grilelor și criteriilor de evaluare a sarcinilor propuse.

6. Implicarea studenților în procesul autoevaluare a propriei învățări.

7. Monitorizarea continuă a procesului de învățare și a rezultatelor studenților.

8. Comunicarea scopului și semnificației activităților de învățare și evaluare.

9. Implicarea studenților în elaborarea sarcinilor de evaluare.

10. Activitățile de evaluare trebuie să fie flexibile și să ofere oportunități de reglare a învățării.

11. În baza celor expuse anterior, considerăm că este necesar ca profesorii să recunoască și să înțeleagă valoarea evaluării formative și integrarea acesteia în procesul de învățare a studenților. De asemenea, responsabilitatea revine studentului, care este autonom în procesul de învățare la distanță și conștientizează rolul său în evaluare.

12. În concluzie, susținem ideea că evaluarea formativă online reprezintă un fundament pentru schimbarea culturii de evaluare, care susține diverse nevoi de învățare ale studenților și care răspunde multiplelor cerințe ale învățământului universitar din secolul XXI.

Referințe:

1. GIKANDI, J. W., MORROW, D., DAVIS, N.E. Online formative assessment in higher education: A review of literature. In: *Computers & Education*, 2011, 57, p. 2333-2351.
2. PACHLER, N., DALY, C., MOR, Y., MELLAR, H. Formative e-assessment: Practitioner cases. In: *Computers & Education*, 2010, 54, p. 715-721.
3. REDECKER, C., JOHANNESSEN, O. Changing Assessment Towards a New Assessment Paradigm Using ICT. In: *European Journal of Education*, 2013, 48(1), p. 79-96.

4. GIKANDI, J.W. *Engaging with formative assessment for meaningful online learning*, 2010. <http://www.mirandanet.org.uk/casestudies/255>. (vizitat la 18.03.2017).

Recomandat
Nina BÎRNAZ, dr., conf. univ.

REABILITAREA COPILOR SUPUȘI EXPLOATĂRII SEXUALE

Valentina CIOBANU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Abuzul și exploatarea sexuală comercială a copiilor este una dintre cele mai grave forme de violare a drepturilor copilului, una dintre formele moderne de sclavie. Analiza cazurilor asistate sugerează că din momentul abuzului până în momentul identificării copilului în situația exploativă trec în medie 428 de zile, perioadă în care copiii singuri, sau sub influența abuzatorilor normalizează modelul comportamental sexualizat. Tabloul comportamental confuz, care maschează drama copiilor abuzați/exploați sexual, înaintează frecvent o serie de provocări specialiștilor implicați în procesul de rehabilitare și integrare.

Incidența cazurilor de abuz/exploatare sexuală comercială a copiilor este definită ca număr al cazurilor raportate pentru o anumită durată de timp. Este dificil a estima incidența cazurilor de abuz/exploatare sexuală a copiilor în absența unei baze de date naționale, care ar permite, centralizat, analiza situației reale pe țară. Un alt moment deosebit de neglijabil este că reacțiile copiilor abuzați/exploați sexual trec frecvent neobservate/neînțelese de către adulții responsabili, respectiv, o mare parte dintre acești copii este neglijată.

UNICEF Moldova, în colaborare cu Ministerul Educației și cel al Protecției Sociale, Familiei și Copilului, a desfășurat în anul 2007 studiul „Violența față de copiii din Republica Moldova”. În studiul dat, măsurarea abuzului sexual a cuprins aspectele ce țin de implicarea copiilor în vizionarea de filme pornografice și abuzul sexual fizic. Conform studiului, 1 din 10 (11%) copii au recunoscut că au avut parte de o astfel de experiență. În situația de a fi molestată s-au simțit 9% dintre copii [1].

În ceea ce privește exploatarea sexuală prin internet, în anul 2011

Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” a desfășurat „Studiul privind siguranța copiilor online”. Conform acestui studiu, 7,4% dintre copiii de 15-16 ani au indicat că li s-au făcut propuneri indecente de către persoane străine cu care comunicau pe internet. Copiii de 12 ani –13,4%, iar cei de 16 ani – 29,3% [1].

Impactul abuzului/exploatării sexuale. Cea mai răspândită abordare a efectelor traumatizante ale abuzului sexual este oferită de către Finkelhor. Autorul distinge 4 categorii care implică o serie de efecte comportamentale și psihologice ale abuzului sexual în copilărie [2]:

- sexualizarea traumatizantă – emoții contradictorii cu privire la sexualitate etc.;

- stigmatizarea – sentimentul de vină și de rușine, responsabilitate pentru faptul că a fost abuzat- duce la comportament autodistructiv precum este abuzul de substanțe, automutilare, gesturi sau acțiuni suicidale etc.;

- trădarea – cel mai devastator impact, când persoana care se presupune că trebuie să aibă grijă de copil, devine abuzator. Impactul se manifestă prin furie sau funcționarea la limită (*borderline*);

- neajutorarea – percepția vulnerabilității și victimizării, cât și dorința de a controla frecvent prin identificarea cu agresorul.

Teoria dezvoltării copiilor, dar și teoria traumei complexe, oferă un cadru teoretic pentru înțelegerea modului prin care traficul și exploatarea sexuală îi afectează pe copii. Sunt patru domenii principale de dezvoltare ce pot fi afectate [3]: **Educațional:** din cauza traumei emoționale dezvoltarea intelectuală a copilului stagnează, fapt care va fi reflectat atât în capacitatea copilului de a se implica în sarcinile academice, cât și în motivația școlară diminuată. **Sănătatea fizică:** sporește riscul infecțiilor uro-genitale, diferitor boli cu transmisie sexuală, inclusiv HIV/SIDA, complicațiilor generate de sarcinile premature sau avorturi realizate artizanal etc. **Psihoemoțional:** Manifestă semne de depresie, anxietate, sentimente de disperare, vinovăție, coșmaruri, pierderea încrederii și stimă de sine scăzută, stres post-traumatic. **Probleme comportamentale:** comportamente dezadaptative, antisociale, sexualizate. Unii adolescenți se vor simți în siguranță doar în mediile exploatare.

În reabilitarea psihologică a copiilor-victime ale abuzului/ exploa-

tării sexuale, se recurge la diferite activități, printre care devin obligatorii următoarele:

- Intervenția psihologică în situație de criză (7 pași).
- Planificarea și conducerea evaluării biopsihosociale.
- Stabilirea raportului și a relației de colaborare.
- Identificarea dimensiunilor problemei.
- Exploatarea emoțiilor și sentimentelor.
- Generarea și exploatarea alternativelor.
- Planul de implementare a acțiunilor/Urmarea planului de acțiuni.
- Psihoterapia posttraumatică.
- Suportul social etc.

Referințe:

1. Programul de reabilitare și reintegrare a copiilor supuși exploatării sexuale. Chisinau, 2016.
2. FINKELHOR, et al. Sourcebook on Child Sexual Abuse, 1986.
3. COOK, A., FORD, J., SPINAZZOLA, J. Complex Trauma in Children and Adolescents. In: *Psychiatric Annals*, 2005. p. 390-398

Recomandat

Valentina BODRUG-LUNGU, dr. hab., conf. univ.

STRATEGII DE DIMINUARE A FOBIILOR LA ADOLESCENȚI, PROVOCATE DE VIOLENȚA ÎN FAMILIE

Victoria ROȘCA, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Societatea contemporană luptă cu mai multe probleme, una din problemele majore constituind violența în familie. În cercetare ne-am propus să examinăm o problemă complexă: dezvoltarea fobiilor la adolescenții care provin din familii violente. Reiterând faptul că una din cele mai importante funcții ale familiei este educarea și formarea tinerilor în vederea integrării lor optime în viața și activitatea socială, susținem ideea că în cadrul grupului familial, părinții exercită, direct sau indirect, influențe educațional-formative ale propriilor copii [3].

Violență în familie reprezintă orice act vătămător, fizic sau emoțional care are loc între membrii unei familii. Aceasta poate include un singur episod sau mai multe acte de violență, formând un model de comportament abuziv prin exercitarea controlului. Violența în familie

este un comportament intenționat. Scopul violenței în familie este stabilirea și exercitarea puterii și controlului asupra altei persoane [2].

Într-o familie violentă, copiii cresc într-o atmosferă în care nevoile lor de bază (nevoia de siguranță, de viață ordonată, de dragoste) sunt profund neglijate [3]. Astfel, orice formă de violență asupra copilului poate duce la retard în dezvoltarea fizică, intelectuală, la tulburări de echilibru emoțional și la comportamente antisociale.

Structurarea personalității copilului va suporta efectele abuzului și va fi marcată de o atitudine reticentă în relaționarea socială, de sentimentul de stigmatizare și de imagine de sine negativă [3].

Simptomatologia frecvent descrisă de către copiii-victime ale abuzului este următoarea:

- tulburări de somn și coșmaruri (imagini legate de evenimentul abuzului reapar în timpul somnului sub forma viselor și a coșmarurilor). Tulburările de somn includ: insomniile, incapacitatea de relaxare și odihnă;

- anxietate generalizată;
- hipervigilență, comportament precaut, circumspect, în special dacă se află într-un loc similar cu cel în care s-a produs evenimentul;
- evitarea unor locuri, persoane, obiecte sau alimente care amintesc de momentul evenimentului traumatic [3].

Frica este o emoție importantă a sistemului nostru de autoprotecție și se manifestă în procesul de creștere și dezvoltare încă de la cele mai fragede vârste. Atunci când această frică este intensă și se manifestă în raport cu un obiect sau o situație care nu reprezintă un pericol real, avem un motiv serios de îngrijorare, pentru că în acest caz copiii riscă să ia decizii neadecvate zilnic, care nu-i avantajează din mai multe puncte de vedere, și nu în toate cazurile ei sunt conștienți de acest fapt [4].

În vederea ajutării copiilor de a depăși fobiile, mai ales în perioada critică a adolescenței, menționăm importanța aplicării strategiilor adecvate de diminuare a acestora, prin fortificarea stimei de sine și autoaprecierii, diminuarea timidității și îmbunătățirea managementului emoțiilor, dezvoltarea abilităților de comunicare constructivă, exersarea rolurilor de gen parteneriale, valorificarea modelelor comportamentale pozitive etc. Totodată, având în vizor faptul că climatul conjugal tensionat și conflictual influențează negativ formarea personalității copilului și inserția lui socială, reiterăm importanța lucrului cu fa-

miliile care au generat problema.

Din aceste considerente, am elaborat și realizat programul de consiliere, plecând de la premisa că potențialul formativ al consilierii familiei rezidă în sporirea eficienței personale a copiilor și părinților, armonizarea și consolidarea relațiilor familiale. Printre barierele în lucrul cu familiile problematice menționăm: persistența violenței între soți (majoritatea victimelor constituind femeile), conștientizarea slabă a impactului violenței între parteneri asupra copiilor, axarea partenerilor pe necesitățile proprii și ignorarea problemelor copiilor, necunoașterea de către părinți a specificului problemelor copiilor, în special la vârsta adolescenței etc.

Strategiile de lucru cu părinții s-au axat pe mai multe dimensiuni: lucrul de informare cu referire la aspectele legale/responsabilitățile, dar și protecție în caz de violență în familie; activități de diminuare a agresivității și îmbunătățire a managementului emoțiilor, dezvoltarea abilităților de comunicare nonviolentă între parteneri și între părinți-copii etc.

În același timp, menționăm importanța creării climatului nontolera-nt la nivel de comunitate față de violența în familie.

Referințe:

1. BODRUG-LUNGU, V., ZMUCILA, L. *Violența domestică: strategii de prevenire și combatere*. Chișinău: CEP USM, 2007. 147 p.
2. <http://cdf.md/rom/12ce-este-violenta-in-familie>.
3. <http://www.didactic.ro/revista-electronica/revista-electronica-didactic-ro-issn-aa844-4679-decembrie-2-aa/consecintele-psiho-comportamentale-ale-violentei-domestice-asupra-copilului-inv-camelia-racu-sc-cu-cls-i-iv-nr-4-zimnicea>.
4. <https://ru.scribd.com/doc/252571625/Fobiile-Simple>.

Recomandat

Valentina BODRUG-LUNGU, dr. hab., conf. univ.

INFLUENȚA STRESULUI ASUPRA REUȘITEI ȘCOLARE LA ADOLESCENȚI

Nicolina OUATU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Ne-am propus cercetarea acestui fenomen, deoarece a devenit în ultimul timp, tot mai răspândit. Este unul dintre cei mai actuale și o sursă de îngrijorare destul de justificată, în special pentru

adolescenți, căci are un impact negativ atât asupra sănătății, cât și a reușitei școlare.

Problemele abordate în lucrare se înscriu într-un domeniu vast. Stresul, considerat boala secolului XXI își pune amprenta asupra fiecărui adolescent, formând impedimente reușitei lor școlare. Proiectul de cercetare reprezintă o introducere în tematica stresului – una din „afecțiunile” majore ale societății contemporane cu influență puternică.

Actualitatea temei este dublată de o solidă fundamentare științifică. Vor fi abordate elemente-cheie ale conceptului de stres și reușitei școlare: factorii stresori, reacțiile la stres, strategii de management ale acestuia, dar și indicatori ai reușitei școlare și sfaturi pentru o reușită școlară excelentă.

Problema stresului a fost studiată sub diverse aspecte de către Selye [6], L. Alexandrescu [1], M. Golu [4], I. Dobrescu [3] și alții. În lucrările acestor autori este redată esența stresului, cauzele, simptomele, dar și consecințele acestuia. Iar studii referitoare la reușita școlară au fost efectuate de către M. Jianu [5], I. Bontaș [2], M. Stoica [8] ș.a.

Prin toată diversitatea ei, literatura de specialitate totuși nu oferă o abordare integratoare a fenomenului de stres, cu determinarea clară a stresului și influența sa asupra succesului școlar la adolescenți. Trecerea în revistă a studiilor de specialitate a demonstrat că problema stresului, în psihologie, are un caracter foarte complex, multiaspectual și este studiată insuficient. Noutatea și originalitatea constă în demonstrarea impactului stresului asupra succesului/insuccesului școlar al adolescenților. Lucrarea oferă perspective de înțelegere a modului de influență al acestui aspect, având în vedere că stresul se poate manifesta în diferite moduri, iar simptomele pot fi diferite. De aceea, proiectul de cercetare oferă informația necesară pentru a face față stresului zi de zi și pentru a avea o reușită școlară foarte bună.

Partea practică constă dintr-un demers experimental al cercetării: Aplicarea Chestionarului de identificare a nivelului de stres (Levenstein) pe un eșantion de 32 de studenți ai clasei a X-a din cadrul Colegiului Pedagogic „Alexei Mateevici” din Chișinău. Rezultatele obținute sunt evidențiate în graficul ce urmează. Ele ne-au permis să demonstrăm ipoteza propusă la început: „dacă adolescenții manifestă un nivel ridicat de stres, atunci au un nivel scăzut al reușitei școlare și dacă nivelul de stres la adolescenți este scăzut, atunci aceștia au un nivel ridicat al reușitei școlare”.

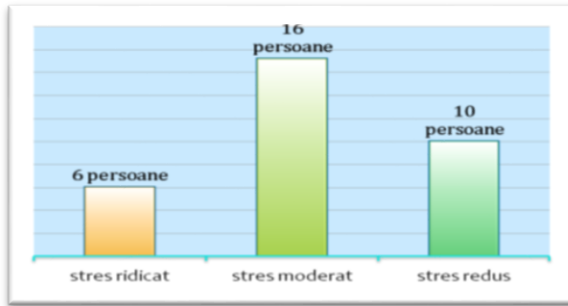

Fig. 1. Rezultatele cercetării în urma aplicării chestionarului

Referințe:

1. ALEXANDRESCU, L. *Stresul psihic. Tratat de sănătate mintală*. Vol. 1. București: Ed. Enciclopedică, 2000.
2. BONTAȘ, I. *Tratat de pedagogie*. București: Ed. ALL, 2008. 174 p.
3. DOBRESCU, I., PETROVAI, D. *Stresul în copilărie și adolescență*.
4. GOLU, M. *Dicționar de psihologie socială*. București: Editura Enciclopedică, 1981.
5. JIGĂU, M. *Factorii reușitei școlare*. București: Ed. Grafoart, 1998.
6. SELYE, H. *Știință și viață*. București: Ed. Politică, 1984.
7. STOICA, M. *Pedagogie și psihologie*. Craiova: Ed. Gheorghe Alexandru, 2008. 279 p.

Recomandat

Maia ȘEVCIUC, dr., conf. univ.

MANIFESTĂRI ALE INTERFERENȚEI CONFLICTUALE DINTRE MUNCĂ ȘI VIAȚA PRIVATĂ LA ANGAJAȚII DIN DOMENIUL DE TELECOMUNICAȚII

Elena VĂRZARU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

În contextul creșterii solicitărilor de la locul de muncă, dar și a necesității de a rezerva timp suficient și vieții personale: familie, prieteni, casă, sport, pasiuni etc., omul contemporan se confruntă cu dilema de a echilibra cât mai eficient cele două domenii esențiale din viața sa. În mod evident, nu e deloc ușor să dea prioritate unui domeniu în defavoarea celuilalt. Fiind o problemă importantă atât pentru organizație, cât și pentru angajat, interesul față de această temă devine o preocupare constantă a studiilor din ultimele două decenii (vezi, de ex., Carlson

și colab., 2000; Golden și Simsek, 2006; Shahzad și colab., 2011; Moon și Roh, 2010; Netemeyer, Boles și McMurrin, 1996; Noor și Maad, 2008; Smith, 2010; St-Amour și colab., 2007; Thompson și colab., 2005) (*apud* Noor, 2004). În prezent, subiectul nu și-a pierdut din actualitate, dimpotrivă, a deschis mai multe direcții de cercetare, interesul nostru pentru a această temă fiind determinat și de faptul că în literatura de specialitate autohtonă interferența muncă-familie și poziționarea individului organizațional în cadrul acestei situații este explorată insuficient.

Conform Greenhaus și Beutell (1985), „conflictul muncă-familie este o formă de conflict inter-rol, în care presiunea exercitată de rolurile legate de muncă și, respectiv, cele legate de viața familială sunt incompatibile din anumite puncte de vedere”. Tot în cadrul acestor mențiuni teoretice, amintim că cercetătorii studiază conflictul muncă-familie din perspectiva a trei forme de manifestare: conflict bazat pe *timp*, conflict bazat pe *tensiune* și conflict bazat pe *comportament* (Greenhaus și Beutell, 1985). În studiul de față, ne-am propus să analizăm experiența angajaților în raport cu solicitările de rol la serviciu și acasă sau în societate. Analizele noastre se bazează pe interviurile realizate cu 15 angajați din cadrul Departamentului Serviciu Reclamații al unei companii locale ce prestează servicii de telecomunicații. Ghidul de interviu semistructurat, utilizat de noi în acest studiu, are la bază o serie de întrebări prin care subiectului i se solicită să descrie și să evalueze experiențe ale unor situații de conflict muncă-familie. Analiza calitativă a acestor narațiuni ne va permite să identificăm felul în care este percepută și trăită experiența conflictului, modul de raportare în situații de „interferență și dilemă de rol”, precum și strategiile adoptate în vederea diminuării conflictului și echilibrării celor două sfere ale vieții, cea profesională și cea privată.

În cele ce urmează, prezentăm câteva constatări preliminare ale studiului nostru. Pentru început, precizăm că activitatea de muncă a angajaților din cadrul acestui departament presupune interacțiunea zilnică cu o categorie de clienți care sunt nemulțumiți de calitatea serviciilor oferite de companie. Prin urmare, munca angajaților din acest departament necesită un echilibru emoțional bun și o capacitate de gestionare a emoțiilor corespunzătoare. În acest sens, este vorba despre un cadru de muncă extrem de solicitat. La care se mai adaugă sarcinile individuale și cele de echipă pe care urmează să le realizeze în

mod obligatoriu fiecare angajat. Astfel că, după 8 ore de muncă, angajații se simt „ca o legumă gata de somn”, așa cum relatează una dintre persoanele participante la studiu. Pe lângă solicitările de la locul de muncă, se menționează și cele care vin dinspre sfera personală a individului: soți, copii, părinți, prieteni etc., pentru care intervievații spun că „nu mai au nici puteri și nici timp”. Din acest punct de vedere, sub presiunea cerințelor de rol, persoanele se simt ca între „ciocan și nicovală”: dacă aleg să dedice mai mult timp realizării profesionale, sunt nevoiți să „sacrifice” timpul care urmau să-l dedice oamenilor dragi și copiilor, „bucurii lumești, care au scop de a ne energiza și entuziasma pentru ceea ce facem”, spun ei. Frustrarea este enormă și dacă aleg să dedice mai mult timp celuilalt rol social și, astfel, să neglijeze dorința de realizare și promovare în domeniul profesional, de ascensiune în carieră. Fapt relatat de unul dintre angajații intervievați: „Anul trecut, am lucrat și de Paști, și de Paștele Blajinilor; mă gândeam că îmi urăsc locul meu de muncă pentru că nu pot fi acasă măcar la una din aceste sărbători. Eram stresată la serviciu, plus și părinții nu priveau cu ochi buni faptul că nu sunt acasă”.

În urma observațiilor efectuate asupra acestui grup de angajați, am constatat că momentele în care nu reușesc să mențină echilibrul dintre solicitările de la locul de muncă și cele din familie îi fac pe unii să sufere, pe alții îi demotivează, iar cei din a treia categorie au impresia că nu sunt buni de nimic, trăind puternice sentimente de ratare și pentru ei restabilirea armoniei între muncă și familie este percepută ca fiind aproape imposibilă. Pornind de la acest fapt, studiul nostru urmează să identifice ce strategii utilizează angajații care totuși reușesc să echilibreze în mod optim aceste solicitări și cum reușesc să găsească resursele necesare în situațiile când, așa cum relatează chiar ei, „bateriile energetice ale organismului cedează”. Nu mai puțin importantă pentru studiul nostru este și percepția angajaților în raport cu suportul social și organizațional în asemenea situații.

Referințe:

1. GREENHAUS, J.H, BEUTELL, N.J. Sources of conflict between work and family roles. În: *The Academy of Management Review*, 1985, vol. 10, no. 1, p. 76-88.
2. DOBRIȚA, O. și colab. Relația conflictului muncă-familie cu satisfacția în muncă, satisfacția maritală și satisfacția privind viața. În: *Revista de Psihologie Aplicată*, 2009, vol. 11, nr. 2, p. 97-102.
3. NOOR, M. Work-family conflict, work- and family- role salience, and

women's well-being. În: *Journal of Social Psychology*, 2004, no. 144(4), p. 389-405.

RAPORTUL DINTRE SINDROMUL BURNOUT ȘI MOTIVAȚIA PROFESIONALĂ LA CADRELE DIDACTICE

Iliric IUTIȘ, Facultatea de Litere

În ultimii ani, tot mai mult, suntem martorii unor evenimente tensionate ce distorsionează într-un fel activitatea noastră profesională de zi cu zi. Prestarea serviciilor de calitate în procesul instructiv-educativ din Republica Moldova este în societatea de astăzi tot mai dificil de realizat. Schimbările în plan politic, economic, social și modificările sistemului educațional conform rigorilor europene generează manifestarea Sindromului Burnout care produce schimbări în viața cadrelor didactice și influențează negativ asupra motivației lor profesionale, minimalizând productivitatea activității lor didactice.

Psihologii au conștientizat treptat faptul că motivația include faza dinamică a comportamentului, asigurând sau nu, alături de alți factori de natură psihologică sau strict material, obiectivă, obținerea succesului, a unei productivități crescute. Motivația profesională și Sindromul Burnout se află într-o interdependență. Pe cât de adevărată este această afirmație urmează să vedem în rândurile ce urmează. Am vrea să elucidăm în ce constau mai exact cei doi termeni.

În studiile lui G. Richelson, Burnout-ul este privit ca fiind o stare de oboseală cronică, de depresie și frustrare generată de dezvoltarea unei cauze, unui mod de viață sau unei relații care eșuează în a produce recompensele așteptate și conduce în final la diminuarea implicării și îndeplinirii muncii [1, p.8].

În anul 1986, C. Maslach identifică trei componente ale sindromului arderii emoționale, și anume: epuizarea emoțională, depersonalizarea, reducerea realizărilor profesionale [apud. 3]. Ceva mai târziu, tot ea, propune utilizarea termenului de „ardere profesională” în loc de „ardere emoțională”, argumentând această modificare prin faptul că arderea emoțională este legată exclusiv de munca de serviciu, numind-o „o eroziune a implicării în muncă” [apud 3, p.190].

În accepțiunea cercetătorului J. Nuttin, motivația este privită ca o

stare internă de necesitate-stare motivațională (trebuiețe, dorințe, porniri) ce mobilizează, dinamizează și direcționează organismul spre un anumit mod de satisfacere [apud 4].

Motivația profesională este privită de către S.Galemba ca proces de corelare a necesităților, aspirațiilor și intereselor personalului din cadrul instituției cu realizarea obiectivelor organizaționale, exercitarea sarcinilor, competențelor și responsabilităților atribuite în cadrul organizației, contribuind astfel la obținerea de performanțe individuale și organizaționale [apud. 4]. Pentru identificarea raportului Sindromului Burnout și motivației profesionale, a fost efectuată cercetarea pe teren, la care au participat 101 de subiecți (cadre didactice) din învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal cu limita de vârstă de la 20 până la 64 de ani. Instituțiile au fost selectate aleatoriu din localitățile rurale și urbane ale Republicii Moldova.

Au fost aplicate un șir de instrumente experimentale. Rezultatele aplicării acestora au demonstrat încă o dată că sfera emoțională este cea mai sensibilă, urmată fiind de depersonalizare ca urmare a suprasolicitării sferei emoționale și comunicative în cazul Sindromului Burnout. În ceea ce privește motivația profesională am putut observa o ușoară nemulțumire a cadrelor didactice de ceea ce li oferă în cadrul instituției, de relațiile cu colegii de serviciu, de interrelaționare, și nu în ultimul rând de salariile oferite.

Pentru a confirma sau, dimpotrivă, a infirma ipoteza de cercetare conform căreia Sindromul Burnout și motivația profesională se află în interconexiune bilaterală inversă la cadrele didactice, nu este suficientă compararea intuitivă a indicilor obținuți: este necesară aplicarea tehnicilor de analiză statistică a datelor. Sindromul Burnout și motivația profesională corelează puternic la cadrele didactice, ceea ce constatăm prin coeficienții de corelație obținuți; Relația pozitivă semnificativă s-a constatat între următoarele componente structurale: depersonalizare și interrelaționarea cu colegii ($r_s = 0,285$ semnificativ la $p \leq 0,01$), depersonalizare și nevoia de dialog și acțiune colectivă ($r_s = 0,270$ semnificativ la $p \leq 0,01$).

Nivelul înalt al Sindromului Burnout indică asupra intenției motivației profesionale a cadrelor didactice scăzute, în special legătura semnificativă inversă între: nemulțumirea de sine și importanța profesiei ($r_s = -0,287$ semnificativ la $p \leq 0,01$), nemulțumirea de sine și nevoia de dialog și acțiune colectivă ($r_s = -0,318$ semnificativ la $p \leq 0,01$).

Referințe:

1. FREUDENBERGER, H. J. Staff Burn-out. In: *Journal of Social Issues*, 1974. no. 30 (1), p. 159-165.
2. GORINCIOI, V. *Studiul Sindromului Arderii Emoționale la cadrele didactice universitare din perspectiva de gen*. Chișinău, 2015.
3. GOLU, M. *Bazele psihologiei generale*. București: Ed. Universitară, 2002.
4. ZLATE, M. *Tratat de psihologia organizațional-managerială*. Iași: Polirom, 2007. 688 p.
5. ANTOCI, D., IUTIȘ, I. Manifestarea sindromului burnout la cadrele didactice. În: *Materiale Conferinței științifico-practice internaționale „Știință, Educație, Cultură”* din 4 februarie 2016. Vol.1, p.343-345.

Recomandat

Diana ANTOCI, dr., conf. univ., UST

STRATEGII DE MOTIVARE A PERSONALULUI DIDACTIC PENTRU ACTIVITATEA DE CALITATE ÎN INSTITUȚIILE EDUCAȚIONALE EXTRAȘCOLARE

Ala ȚURCANU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Mulți manageri consideră că se poate realiza o creștere a productivității în urma investițiilor în sisteme informaționale, roboți, sau modernizarea proceselor de lucru. Cu toate acestea, directorul de personal al firmei engleze *Cadbury Schweppes*, Adrian Gozzard, susține cu claritate: „În companie există o singură resursă: oamenii și conducerea acestor oameni ... diferența dintre mediocritate și excelență este rezultat al motivației (acestor oameni). Motivația este liantul ce leagă loialtă obiectivele și strategiile organizației ...”. Managerii dispun de numeroase strategii de motivare a angajaților, de implicare a acestora în activitatea profesională, rezultatul fiind atât creșterea satisfacțiilor personale, cât și creșterea productivității [1, p.78]. În general, o combinație a acestor strategii conduce la obținerea celor mai bune rezultate.

Lucrarea noastră propune un studiu privind motivarea personalului din învățământ pornind de la o inventariere a principalelor tipologii motivaționale. Se urmărește în paralel selectarea motivelor aplicabile în domeniul propus pentru analiză, referindu-ne la motivele care determină alegerea locului de muncă și la motivele care determină continuitatea în domeniu și obținerea performanțelor. Motivarea este acțiunea

de a motiva pe altcineva, de a oferi un motiv pentru realizarea unei acțiuni; motivația reprezintă totalitatea mobilurilor care-i determină pe oameni să facă anumite lucruri, să aleagă din mai multe variante un anumit comportament. Este nevoie de cunoașterea nevoilor oamenilor care muncesc în organizație pentru a determina influența satisfacerii acestor nevoi asupra antrenării angajaților la realizarea obiectivelor propuse, însă nu trebuie confundați termenii „nevoie” și „motivație” [2, p.54]. Cunoscuta teorie a lui Maslow despre piramida nevoilor a suferit în timp unele interpretări și completări, dar un fapt vizibil este concentrarea în piramidă a două tipuri de nevoi, acestea fiind corespundentele a două tipuri de motive: intrinseci (nevoia de apartenență; nevoia de stimă și recunoaștere; nevoia de autorealizare) și extrinseci (nevoi fiziologice; nevoi legate de securitate) [3, p.37].

Managerii trebuie să identifice nevoile cele mai importante ale angajaților și să conștientizeze că acestea se pot schimba în timp. Soluțiile pentru satisfacerea tuturor categoriilor de nevoi sunt simple și numeroase, însă resursele financiare alocate învățământului sunt insuficiente.

Strategiile de motivare aplicate, selectiv și contextual, de manageri, în instituția pe care o reprezentăm – Școala de muzică „E. Doga” din Chișinău sunt: încurajarea cadrelor didactice pentru a participa la concursuri cu elevii în vederea demonstrării faptului că există cadre foarte bine pregătite; informarea permanentă și sprijin pentru dezvoltarea carierei; susținerea cu materiale didactice a cadrelor în curs de perfecționare – recomandări și discuții apreciative la inspecțiile curente și speciale; participarea la schimburi de experiență și disponibilitatea (anual) de a pregăti activități demonstrative în cadrul cercurilor pedagogice; folosirea repetată a expresiilor de încurajare și motivare de genul: *și la noi se poate, să încercăm, este mai greu, dar reușim împreună*; explicarea tuturor deciziilor în consiliile profesionale și acceptarea de propuneri și opinii personale; prezentarea unor succese în prezența membrilor autorităților locale sau din afara localității etc.

Oricum, succesul nu este garantat – unele cadre didactice în urma acumulării experienței realizării unor proiecte (facilitarea participării la diverse seminarii și activități la nivel național de către școală) au decis să folosească informațiile acumulate profesând la alte unități de învățământ. La nivelul organizației școlare, managerul nu se poate mulțumi cu o bază materială și teoretică bine pusă la punct referitor la motivații, acesta are nevoie de experiență și discernământ, tărie de ca-

racter și înțelepciune, deoarece personalitatea umană este complexă. Rareori managerul va reuși să soluționeze probleme la nivel de grup, fără a fi considerat incorect sau subiectiv. În această situație, este obligat să depășească „reacția” pentru a construi un viitor organizației pe care o conduce. În învățământ, nu din cauza salariilor, ci având în vedere caracterul vocațional al profesiei și de ce nu, importanța pentru societate, considerăm ca importante și motivatoare următoarele condiții, care au caracter, inclusiv strategic: posibilitatea de avansare; recunoașterea publică a meritelor; traininguri de dezvoltare profesională; informare; afiliere; identificare cu organizația și altele.

Desigur, societatea contemporană nu asigură necesarul spiritual pentru ca angajații din învățământ să simtă dorința de a continua – a se vedea știrile denigratoare, superficialitatea caracteristică unor tineri, neîncrederea părinților în cadrele didactice, culpabilizarea cadrelor pentru problemele de comportament ale elevilor, promisiunile nerespectate la nivel superior de politici publice și executive etc.

Referințe:

1. AVRAM, E., COOPER, C.L. *Psihologie organizațional-managerială. Tendințe actuale*. Iași: Polirom, 2008.
2. BOGATHY, Z. *Negocierea în organizații*. Timișoara: Eurostampa, 1999.
3. PITARIU, H. *Managementul resurselor umane*. București: ALL, 1994.

Recomandat

Viorica GORAȘ-POSTICĂ, dr. hab., prof.univ.inter.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЛИЧНОСТИ ПРЕСТУПНИКА–РЕЦИДИВИСТА

Ольга ЧАЙКОВСКАЯ

факультет психологии и педагогических наук

В современном мире проблема преступности становится все более злободневной, возрастает число преступлений, а вместе с этим и количество заключенных в пенитенциарных учреждениях. В связи с этим **актуальность** нашего исследования обусловлена высоким уровнем преступности в нашей стране. Согласно данным статистики, с 2008 по 2016 год преступность в Молдове выросла на 53,9%; за прошлый год совершено на 5,4% преступлений больше, чем годом ранее. Число осужденных в прошлом году превысило 10 тыс., то есть каждый день в

республике осуждают 27 человек. Подобные данные указывают на актуальность проблемы преступности в нестабильных социально-экономических условиях нашей страны. Особый интерес, по нашему мнению, представляет группа преступников-рецидивистов, так как их преступное поведение является устойчивым, а значит, может быть вызвано личностными особенностями, а не только внешними обстоятельствами.

Таким образом, **целью нашей** работы стало изучение психологических особенностей личности преступников-рецидивистов и преступников, отбывающих наказание впервые.

В качестве **гипотезы исследования** нами было выдвинуто два предположения:

1) существуют различия в личностных особенностях и склонности к невротизации и психопатизации преступников, осужденных впервые, и преступников-рецидивистов;

2) личность преступника-рецидивиста отличается наличием дисгармоничных черт характера с преобладанием тенденций к невротизации и психопатизации.

Для проверки нашей гипотезы были использованы **методики**:

1) опросник «Мини-мульти», адаптированный на русский язык Ф. Б. Березиным и М. П. Мирошниковым;

2) опросник «Уровень невротизации и психопатизации», предназначенный для диагностики личностных черт невротического и психопатического уровней, авторы И.Б. Ласко и Б.И. Тонконогий.

Выборку составили 39 мужчин, отбывающих наказание за преступления против собственности, связанные с хищением чужого имущества (статьи 186, 187, 188, 190). Из них 24 человека являются преступниками-рецидивистами и 15 человек осуждены впервые. Возраст респондентов составлял от 19 до 50 лет.

Исследование особенностей личности преступников. Исходя из анализа результатов по опроснику «Мини-мульти», можно заметить, что у преступников-рецидивистов наиболее высокие результаты, близкие к патологичным, были получены по следующим шкалам: «истерия» (M=9,04), «психопатии» (M=8,5), «шизоидность» (M=8,8). Интерпретируя полученные в ходе исследования результаты, можно сказать, что высокие баллы по шкале истерии могут быть связаны с желанием самоутвердиться, продемонстрировать свое я, быть в центре внимания. Высокие результаты по шкале психопатии можно объяснить импульсивностью,

агрессивностью, несдержанностью, что подтверждают и данные зарубежных исследователей. У преступников, отбывающих наказание впервые, результаты диагностики указывают на более сглаженный характер личностных черт. Однако статистический анализ разницы изучаемых черт у данных двух групп испытуемых не выявил значимых различий.

Исследование уровня невротизации и психопатизации преступников. По результатам исследования невротизации было установлено, что в группе респондентов преступников-рецидивистов высокий уровень невротизации не был отмечен, средний уровень обнаружился у 25% выборки, низкий – у 75% респондентов. В группе преступников, отбывающих наказание впервые, результаты несколько иные: высокий уровень установлен у 13,3% респондентов, низкий – у 86,7%. Средний уровень не был отмечен.

Результаты исследования психопатизации позволяют сделать вывод о том, что у преступников наблюдается склонность к психопатизации. Согласно полученным данным, высокий уровень психопатизации наблюдался у 25% преступников-рецидивистов и 26,7% преступников, наказанных впервые. Средние показатели по шкале выявлены у 33,3% рецидивистов и 26,7% – у лиц осужденных впервые; низкий уровень психопатизации наблюдался у 41,7% и 46,7% соответственно.

Статистический анализ с помощью непараметрического метода U-критерия Манна-Уитни показал, что значимые различия наблюдаются только по шкале невротизации (при $p \leq 0,05$), по остальным шкалам значимых различий не установлено. Таким образом, преступники, впервые отбывающие наказание, отличаются бóльшим уровнем невротизации, чем преступники-рецидивисты.

Проведенное исследование позволяет нам сделать **вывод** о том, что личность преступника-рецидивиста отличается склонностью к психопатизации с выраженными истерическими, психопатическими и шизоидными чертами. При этом личность преступника, отбывающего наказание впервые, отличается повышенным уровнем невротизации.

ПРЕДСТАВЛЕНИЕ О РОДИТЕЛЬСТВЕ КАК ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ РЕПРОДУКТИВНЫХ УСТАНОВОК

Ирина ТОЛМАЧ, факультет психологии и педагогических наук

На протяжении веков положение женщины в обществе и её социальная роль всегда связывались с материнством. Если раньше основными ценностными предпочтениями женщин были рождение и воспитание детей, то на сегодняшний день это становится второстепенным. Постепенно возрастает число женщин, в жизни которых естественная репродуктивная функция не является доминирующей. Подтверждением тому является спад рождаемости в Республике Молдова. Доктор хабилитат медицинских наук Фрипту В.[1] подчеркивает тот факт, что в 80-х годах рождалось примерно 100 тысяч детей в год, однако в настоящее время количество новорожденных сократилось в три раза. Существуют различные факторы, которые оказывают отрицательное влияние на рождаемость. Одним из таких факторов является генофобия. Генофобия – страх, связанный с рождением детей [2]. Боязнь рождения детей, в той или иной степени, свойственна практически всем женщинам. Генофобия – это патологический страх рождения детей, не поддающийся полному логическому объяснению.

Другим детерминирующим фактором является представление о материнстве. Оно формируется, начиная с первых дней жизни в диадической системе «мать-дочь». В случае формирования искаженного представления о материнстве, потенциальные матери начинают ориентироваться только на негативные стороны детско-родительских отношений. Таким образом целью нашего исследования стало изучение влияния представления о материнстве на репродуктивные установки у девушек и молодых женщин.

Для реализации поставленной цели были использованы следующие диагностические методики: ролевой опросник деторождения РОД, М.Родштейна и модифицированный вариант опросника ADOR Э. Матейчика и П. Ржичана. В нашем исследовании приняли участие 83 девушки и молодые женщины в возрасте 16-40 лет. В исследовании принимали участие как замужние, так и незамужние, молодые женщины, небеременные и без детей.

В ходе проведенного исследования нами были получены сле-

дующие результаты. У 5% испытуемых проявляется отрицательный уровень репродуктивных установок (генофобия и репродуктивная пассивность). Это означает, что они испытывают страх, связанный с рождением детей, а также бездействуют или противодействуют (контрацепция, аборты и др.) рождению детей. По результатам опросника у 11% респондентов наблюдается средний уровень метрического индекса репродуктивных установок; при этом у 84% испытуемых – высокий уровень репродуктивных установок. Полученные данные свидетельствуют о том, что представления и настроения большинства респондентов отражают готовность и предрасположенность к реализации репродуктивного поведения (рождению детей). Между тем, несмотря на высокие результаты испытуемых в нашем исследовании, в Молдове наблюдается всё же тенденция снижения рождаемости.

Родительская семья является одним из самых важных и первостепенных условий для формирования материнства. Материнская модель поведения, культура родительства, стиль воспитания, родительские установки, стратегии – все эти факторы влияют на формирование психологической готовности к материнству, в том числе и на репродуктивные установки.

По результатам исследования методики ADOR, большинство респондентов – 58%, считают, что позитивный интерес матерей по отношению к ним был явно выраженным. Положительный интерес к дочери со стороны матери основывается на психологической помощи и принятии. В то же время 25% респондентов отметили высокий уровень враждебности. Враждебность матерей описывается как подозрительное отношение к семейной среде и дистанция по отношению к ее членам (в частности, к детям). 53% испытуемых оценили своих матерей директивными. Описывая директивность своих матерей, девушки отмечали жесткий контроль с их стороны, тенденцию к легкому применению своей власти, основанной на амбициях и неприветствовании при этом собственного мнения дочери. 40% респондентов отметили, что матери предоставляли им автономность. Автономность проявлялась в самостоятельности и в возможности субъекта действовать на основании собственных принципов. Кроме того, большинство респондентов (52%) отметили высокий уровень непоследовательности у своих матерей. Под непоследовательностью понималась

резкая смена стиля, приемов общения, представляющих собой переход от очень строгого к либеральному и наоборот, от психологического принятия дочери к эмоциональному ее отвержению.

Психологическая готовность к материнству является одним из самых важных составляющих в структуре личности молодых женщин. Многие психологи посвятили свои исследования изучению феномена готовности к материнству. Однако в научной литературе уделяется мало внимания такому важному компоненту, как репродуктивная установка в дородовой период.

Результаты нашего исследования могут быть использованы для дальнейшей работы в данном направлении, в частности – для выявления корреляции между представлением о родительстве и уровнем репродуктивных установок.

Библиография:

1. ВЛЭДИЧЕСКУ, Н. ФРИПТУ, В., ГЫЛКА, В. *Молдову ожидает демографический кризис*. <http://www.pan.md/news/Moldovu-oidaet-demograficheskiy-krizis/51728> [просмотрено 26.01.2015]
2. РОДШТЕЙН, М.Н. *Гендерно-ролевая идентичность как фактор репродуктивной установки женщин*. /Дисс... канд. психол. наук. Самара: РКГ, 2006. 170 с.

ОСОБЕННОСТИ «ОБРАЗА Я» ПОДРОСТКОВ С ОПТИМИСТИЧЕСКОЙ ОРИЕНТАЦИЕЙ ЛИЧНОСТИ

Ольга ТРЯНИНА, факультет психологии и педагогических наук

Актуальность данного исследования объяснима тем, что подростки представляют уникальную демографическую группу, имеющую свои специфические особенности «образа Я», обусловленные быстроменяющимся их физическим, психологическим и социальным развитием. Формирование позитивного «образа Я», т.е. целостной, относительно динамичной системы положительных когнитивных и эмоционально-оценочных представлений подростка о себе и адекватных им способов построения поведения, существенно влияет на личность подростка. Напротив, формирование негативного «образа Я» может привести к деформации личности. Одной из тенденций развития современной психологии является возрастающий интерес к позитивным аспектам челове-

ческого бытия: самоактуализации и самореализации, личностному росту, счастью, оптимизму.

С точки зрения теории диспозиционного оптимизма М.Ф. Шеера и Ч.С. Карвера, оптимизм отражает обобщенные положительные ожидания индивида, которые можно в большей или меньшей степени распространить на всю его жизнь. Пессимизм же является противоположным оптимизму и отражает отрицательные обобщенные ожидания индивида относительно будущего. Проведя ряд исследований, К. Муздыбаев пришел к выводу, что пессимиста отличает внутренний дискомфорт, выражающийся в подавленном настроении, в неудовлетворенности качеством своей жизни, в ощущении себя несчастливым, тогда как для оптимиста характерна внутренняя гармония, бодрость, ощущение счастья, удовлетворенность различными сторонами жизни.

Цель исследования: изучить особенности «образа Я» подростков с оптимистической ориентацией личности.

Гипотеза исследования: было предположено, что подростки с оптимистической ориентацией личности отличаются более высокой самооценкой, их представления о себе носят более позитивный характер.

Исследуемую выборку составили 50 учеников 9-х классов лицея имени Н.В. Гоголя.

Для достижения цели и проверки выдвинутой гипотезы нами были использованы следующие методы исследования: 1) Тест диспозиционного оптимизма Шеера и Карвера в адаптации Гордеевой, Сычева и Осина; 2) Исследование самооценки по методике Дембо-Рубинштейн в модификации А.М. Прихожан; 3) Тест Куна «Кто Я?»; 4) Методика «Автопортрет».

С помощью Теста диспозиционного оптимизма нами были получены следующие результаты: высокий уровень оптимизма – 21,5%; средний уровень оптимизма с тенденцией к высокому – 25,4%; средний уровень оптимизма с тенденцией к низкому – 23,5%; низкий уровень оптимизма – 29,4%.

Результаты диагностики самооценки личности как компонента «образа Я» показали следующее: высокой самооценкой обладают 14,5% исследованных подростков, средней – 47,3% подростков, низкой самооценкой – 28,2% подростков.

Средние показатели самооценки оптимистов – 87,6, в отличие

от пессимистов, средний показатель самооценки которых составил 47,5. Таким образом, можно констатировать, что оптимисты отличаются более высокими показателями самооценки личности, чем пессимисты. Анализ представлений о себе по результатам теста «Кто Я?» у подростков с оптимистической и пессимистической направленностью личности позволяет констатировать, что оптимистичные подростки чаще используют более позитивные характеристики себя, такие как примерный ученик\ученица, умный, сообразительный, любознательный, старательный (интеллектуальные качества); хороший друг (подруга), дружелюбный(ая), общительный(ая) – (социальный статус в группе); люблю петь, танцевать, гитарист, баскетболист (увлечения); любимый(ая) сын (дочь) – семейные отношения. Пессимистические подростки указали следующие характеристики себя: парень\девушка с проблемами, человек, стремящийся разобраться со своими проблемами, неуверенный(ая), стеснительный(ая), одинокий человек, индивид, ученик/ца, которые не любят своих одноклассников, человек, который делает все в последнюю минуту, ленивый и пр.

В рисунках оптимистически ориентированных подростков преобладали яркие краски, пропорциональные, расположенные в центре и сбалансированные по цветовой гамме автопортреты, что говорит о их адекватной самооценке и позитивном настрое. В рисунках пессимистов чаще встречались темные тона, интенсивная штриховка, сцены самоунижения, что свидетельствует о повышенной тревожности, страхах, недовольстве собой, эмоциональной незрелости и проявлениях инфантилизма.

Подростки с оптимистической направленностью личности отличаются более высокой самооценкой, их восприятие самих себя окрашено позитивом, у них больше положительных характеристик своего «Я» в отличие от пессимистически настроенных подростков.

Библиография:

1. ИЛЬИН, Е.И. *Психология надежды: оптимизм и пессимизм*. СПб: «Питер», 2015.
2. МУЗДЫБАЕВ, К. *Оптимизм и пессимизм личности. Социология культуры*. Москва, 2003.

RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

DREPTUL TINERILOR LA PARTICIPARE ÎN PROCESUL DECIZIONAL

*Cristina BOTAN, Facultatea de Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative*

Participarea tinerilor

Participarea presupune ca tinerii să fie informați, părerea lor să conteze în rezultatul final, iar tinerii să se organizeze singuri și să decidă cum vor să fie implicați în luarea deciziilor.

Reglementarea participării tinerilor în procesul decizional, reglementare în cadrul legal al R. Moldova – Legea nr. 239 din 13.11.2008 privind transparența în procesul decizional, art.7 lit. e) obligațiile autorităților – consultarea opiniei tuturor părților interesate de examinarea proiectelor de decizii, conform prezentei legi:

- *audiere publică;*
- *dezbateri publică;*
- *consultare online.*

Legea cu privire la tineret, art. 15 Consiliile locale ale tinerilor lit. c) să înainteze propuneri către autoritățile publice locale în toate domeniile care îi vizează pe tineri; lit. d) să participe la elaborarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea programelor și activităților de tineret la nivel local; lit. h) să intervină pentru a atenționa autoritățile, precum și ceilalți tineri asupra calității anumitor servicii sau pentru a propune îmbunătățirea acestora; lit. e) să participe la structurile reprezentative de consultare la nivel local pe principii de paritate.

Tinerii evaluează participarea

Cum apreciați implicarea tinerilor în Proiecte de participare?

- 42,2% – foarte eficientă;
- 32,4 % – eficientă;
- 7,9% – mediu;
- 0,9 % – puțin eficientă;
- 1,6 % – nș/nr.

Dificultățile care le întâlnesc tinerii la participarea în procesul decizional:

- tinerii nu sunt pregătiți să comunice cu APL;
- lipsa specialiștilor de tineret la nivel local;
- lipsa centrelor de tineret;
- tinerii nu știu cum corect să-și formuleze problemele;
- tinerii nu-și cunosc drepturile privind posibilitatea de a se implica în procesul decizional.

Programe și inițiative pentru stimularea participării tinerilor:

- ❖ Programul anual de Granturi, lansat de MTS;
- ❖ Fondul pentru Tineri;
- ❖ Capitala Națională a tineretului;
- ❖ Programul Național de asistență pentru consolidarea și dezvoltarea Consiliilor Locale ale Tinerilor etc.

Consiliul Raional al Tinerilor – instrument actual ce asigură exercitarea dreptului tinerilor de a participa în procesul decizional. CRT este o structură de reprezentare și de împuternicire a tinerilor care are drept misiune asigurarea comunicării dintre tineri și APL.

Consiliul Raional al Tinerilor – instrument actual ce asigură exercitarea dreptului tinerilor de a participa în procesul decizional. CRT este o structură de reprezentare și de împuternicire a tinerilor care are drept misiune asigurarea comunicării dintre tineri și APL.

*Recomandat
Natalia POPOV, lector*

ROLUL ONU ÎN VEDEREA ASIGURĂRII PĂCII: ACȚIUNI ȘI REZULTATE

*Sveatoslav BEGLIȚA, Facultatea de Relații Internaționale Științe
Politice și Administrative*

...noi deseori auzim vorbindu-se că Organizația Națiunilor Unite a avut succes aici, sau a eșuat acolo. Ce vrem să spunem prin aceasta? Ne referim oare la scopurile Cartei ONU? Acestea prezintă expresiile idealurilor universale împărțite, care nu pot eșua, noi suntem cei ce deseori le eșuăm. Sau poate ne gândim la insituțiile ONU? Ele sunt mijloacele noastre. Noi ne arătăm cu ele. Noi le utilizăm. De aceea este responsabilitatea noastră de a corecta toate eșecurile din utilizarea lor.

Dog Hammar skjold

Pornind de la aceste spuse, putem înțelege adevărata importanță care a fost atinsă de ONU, necesitatea acestei organizații și modul nostru de percepție a ei. Este greșit să credem de fiecare dată când câștigăm sau pierdem că anume organizația este motivul de glorie sau eșec, întrucât aceasta servește doar o singură tribună de discuții și reglementări, adevăratele dictări sunt efectuate de factorul uman. Oamenii sunt cei ce creează strategii și gândesc la diferite aspecte, sunt cei ce caută să realizeze politicile organizației, conducându-se de anumite scopuri. Astfel, în acest paragraf, vom analiza etapele de evoluție prin care a trecut Organizația Națiunilor Unite în ceea ce ține de menținerea păcii în lume, precum și necesitățile de ajustare și perfecționare în fața cărora se poziționează aceasta în momentul actual, precum și misiunile de pacificare ONU.

Astăzi există îngrijorări că operațiunile ONU nu vor mai putea face față deplină pentru a devasta toate conflictele, și anume, aceasta datorându-se trend-ului persistent de mutație a tipurilor și metodelor aparente în cadrul conflictelor. Lărgirea violenței extremiste, prezența unor conflicte asimetrice ce se întind la nivel regional și internațional, creșterea aspirațiilor populației la schimbări fac prezentă presiunea asupra guvernelor și întregului sistem internațional de a asigura securitate. De aceea este necesar ca operațiunile ONU să fie în continuă diversificare a metodelor, materialelor, strategiilor, partenerilor ce sunt utilizați în procesul de soluționare a conflictelor, care vor fi adaptate la diferite circumstanțe și vor asigura creșterea eficacității lor.

Patru schimbări esențiale trebuie să fie cuprinse în proiectarea viitoare și executare a operațiunilor de pace, dacă se dorește a se face un progres real și dacă operațiunile de pace ONU vor să realizeze potențialul său la cel mai înalt nivel și cu cel mai bun rezultat în teren, acestea sunt: rolul politicii trebuie să crească, operațiunile ONU trebuie să fie mai flexibile, un parteneriat mai strâns între pace și securitate, accentul Secretariatului ONU trebuie să fie mai focusat.

În primul rând, factorul politic trebuie să fie implicat în conducerea proiectării și implementării operațiunilor de pace. Prin această schimbare se subînțelege că ultimele operațiuni de pacificare nu au fost axate prin utilizarea forței militare și tehnice, dar prin căutarea unor soluții politice. Însă soluția politică ar trebui mereu să ghideze în planificarea și derularea operațiunilor de pace, anume prin negocierile de rang politic se poate soluționa diferendul, fără a recurge la orice tip de agresiune.

O a doua schimbare esențială de a fi realizată este că întregul spectru al operațiunilor ONU trebuie să fie folosit mai flexibil pentru a putea răspunde la necesitățile schimbătoare ale terenului de activitate. ONU are o grupare unică a tipurilor de operațiuni care pot fi redactate la o situație specifică pentru a oferi un răspuns specific și benefic. Astfel trebuie să se lupte pentru generarea și implementarea rapidă a misiunilor la diferite contexte. ONU ar trebui să încorporeze în termenul de „Operațiuni de Pacificare” întregul spectru de răspunsuri aparente și investite pentru consolidarea păcii, la fel efectuarea de analize, strategii și planificări, care toate împreună vor conduce la proiectarea de succes a diferitelor misiuni.

A treia schimbare ar fi un parteneriat mai puternic și strâns de pace și securitate pentru viitor. La acest capitol, vorbim despre necesitatea de existență a unui parteneriat mai profund la nivel global-regional de pace și securitate, pentru a face față crizelor și provocărilor de viitor. Scopurile comune și soluțiile trebuie să fie stabilite prin consultare și colaborare la nivel internațional. Sistemul ONU este axat pe respectul și responsabilitatea reciprocă a națiunilor, însă se observă o deficiență în egalitatea tuturor statelor, aici vorbim de marile puteri și statele sărace.

A patra schimbare presupune că Secretariatul ONU trebuie să devină mai focusat în domeniu, precum și operațiunile ONU să fie

centrate pe oameni. Astfel se presupune că conducerea organizației trebuie să participe în misiuni, să fie prezent în teren pentru a vedea necesitățile oamenilor, victimelor, pentru a depista probleme direct de la sursă și pentru a promova soluții clare și veridice în cadrul adunărilor generale ale ONU.

Adițional putem menționa că a crescut nivelul omuciderii, abuzului efectuat asupra civililor în cadrul conflictelor armate. Violența sexuală rămâne a fi o tactică a războiului modern. Femei și fete devin subiecte ale violării în masă, sunt forțate în sclavie sexuală și în căsnicie impusă. Bărbați și băieți sunt forțați să lupte sau să fie de față la executare. Pornind de la aceste date triste, trebuie să menționăm că ONU este în proces continuu de a găsi unele noi abordări necesare de a fi incluse în operațiunile sale de pacificare, astfel cele mai importante le vom analiza în continuare.

Una dintre abordări, care rămâne a fi considerată în cadrul raportului ONU printre cele mai importante, este că prevenirea conflictelor și medierea trebuie aduse înapoi pe prim-plan. Prevenirea conflictelor armate este probabil cea mai mare responsabilitate a comunității internaționale în care încă nu s-a investit suficient.

O altă abordare înaintată este că protecția civililor este o obligare definitivă a ONU, dar așteptările și capacitățile trebuie convenite ulterior. Au fost efectuate progrese semnificative în ceea ce ține de normele și cadrul legal de protecție a civililor. Protecția civililor trebuie să fie o responsabilitate atât națională, cât și a operațiunilor de pacificare, adică la nivel internațional.

Altă abordare propusă este necesitatea de o claritate în utilizarea forței și a rolului operațiunilor ONU în conducerea conflictelor armate. Unele misiuni sunt menite să oprească focul și confruntările directe armate, să stabilească acorduri de pace, altele operează în mediul unde nu este pace ce trebuie menținută. Acolo unde sunt prezente conflicte mai de amploare și armate, de obicei este prezentă necesitatea ca misunile să lupte pentru stabilirea prezenței lor, în special dacă acestea sunt orientate de a fi imparțiale, acuzând ambele părți ale conflictului.

O altă abordare necesară a fi luată în calcul este necesitatea vigilenței politice în susținerea păcii. Această abordare presupune faptul că procesul de pacificare nu se rezumă odată cu semnarea

acordului de pace, sau stopării conflictului, întrucât cum arată practica de obicei cea mai dificilă perioadă este anume cea de după conflict.

Lupta împotriva abuzului din partea misionarilor pacificatori. De zece ani ONU tot luptă cu abuzul și exploatarea sexuală din partea personalului ONU și pacificatorilor din diferite țări transmiși în misiuni, care conduc la scăderea din imagine a organizației. De aceea este important și benefic ca justiția să nu permită astfel de criminalități și încălcări ale drepturilor omului.

Este necesar a stabili o direcție clară și un scop comun. ONU trebuie să elaboreze strategii real de a fi implementate, care să fie axate pe factori obiectivi, precum diferite analize, planuri. Numărul conflictelor este în creștere, provocările devin din ce în ce mai grele, astfel numărul acestora depășește numărul personalului, de aceea este necesar creșterea vitezei, capacității și performanțelor personalului neinformați. La fel, ajustarea sistemului financiar în menținerea păcii. Bugetul pentru unele misiuni de pacificare sunt finanțate cu sume foarte mari, în timp ce altele supraviețuiesc din greu.

Putem menționa fără dubii că rolul ONU este unul extrem de important pe segmentul menținerii păcii în lumea contemporană. Este imposibil ca pacea să persiste fără a fi monitorizată, deoarece interesele geostrategice ale diferiților actori internaționali sunt mult prea mari.

Referințe:

1. Uniting our strengths for peace – politics, partnership and people. Report of the High-Level Independent Panel on United Nations Peace Operations, 2015, p. 15.

*Recomandat
Cristina MORARI, lector*

CONFLICTUL DIN ESTUL UCRAINEI ȘI REPERCUSIUNILE LUI ASUPRA REPUBLICII MOLDOVA

*Cătălin MOROI, Facultatea de Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative*

Conflictul armat din estul Ucrainei reprezintă operațiunile militare ce au loc pe teritoriile regiunilor Donețk și Luhansk ale Ucrainei, care au început în aprilie 2014.

Consiliul Europei, NATO, Uniunea Europeană, Ucraina, SUA și un șir de alte state învinuiesc Federația Rusă de implicare în conflict, în principal de utilizarea forțelor armatei regulate care luptă de partea separatiștilor. Data începutului conflictului se consideră a fi 7 aprilie 2014, când președintele interimar Oleksandr Turcinov a anunțat că împotriva adversarilor puterii vor fi luate măsuri antiteroriste. Pe 5 septembrie a fost semnat Protocolul de la Minsk între Federația Rusă, republicile separatiste, și Guvernul de la Kiev, restabilind pacea în regiune. Pe 11 februarie a fost semnat un nou armistițiu care cerea retragerea armamentului greu din regiune. La 28 aprilie, în Luhansk a fost anunțată crearea „Republicii Populare Luhansk”. La 11 mai în regiunile Donețk și Luhansk au avut loc câte un referendum privind soarta lor. Conform spuselor organizatorilor, prezența la vot a fost de 75% în ambele regiuni, dintre care pentru independența Donețkului au votat 89%, iar pentru cea Luhanskului – 96%. La 5 septembrie, în urma negocierilor din orașul Minsk, s-a ajuns la un acord de încetare a focului. După intrarea în vigoare a armistițiului în mod repetat ambele părți s-au acuzat reciproc de încălcarea lui.

Agravarea situației în zonele de conflict din Ucraina este unul din subiectele de actualitate, care preocupă opinia publică internațională. O asemenea stare de lucruri ar trebui să îngrijoreze și Republica Moldova, din mai multe puncte de vedere, astfel mai jos am identificat câteva din posibilele efecte asupra țării noastre.

În primul rând, zonele de instabilitate au capacitatea de a se extinde rapid, efectele generate fiind de natură să pună în pericol pacea și securitatea pe suprafețe de sute și chiar mii de kilometri.

În al doilea rând, o posibilă destabilizare a situației de la frontieră având în vedere că există o regiune controlată de un regim separatist (cea transnistriană).

În al treilea rând, nu trebuie trecută cu vederea nici opinia că tensionarea situației din Ucraina ar putea constitui drept imbold pentru tot felul de intenții secesioniste pe teritoriul controlat de autoritățile constituționale ale Republicii Moldova (ex. UTA Găgăuzia).

În al patrulea rând, cred că avem toate motivele să presupunem că tensionarea situației din Ucraina deteriorează climatul în care au loc negocierile privind reglementarea problemei transnistriene.

Dat fiind cele spuse, considerăm că trebuie să urmărim cu mare atenție evoluția situației din Ucraina, dar și eforturile depuse de partenerii occidentali în vederea detensionării ei. Mai mult decât atât, se impune formularea unei poziții ferme a Chișinăului în raport cu evenimentele din Ucraina și reiterarea poziției noastre principale în favoarea unității teritoriale a statului vecin și în favoarea soluționării conflictelor apărute în ultimii ani exclusiv pe cale pașnică.

De rând cu aceasta, e necesar ca organele competente ale Republicii Moldova să acționeze cu anticipare, pentru a preveni apariția unor elemente distructive similare pe teritoriul Republicii Moldova. Cu alte cuvinte, trebuie să fim solidari cu Ucraina, dar, totodată, să dăm dovadă în plan intern de vigilență și fermitate în acțiuni, ca să evităm unele consecințe nefaste pentru țara noastră.

*Recomandat
Natalia PUTINA, dr., lector*

ANALIZA CONFLICTULUI TRANSNISTRIAN DUPĂ MODELUL LUI GALTUNG

*Carina STAVINSCHI, Facultatea Relații Internaționale, Științe
Politice și Administrative*

Problematica conflictului transnistrian examinată după modelul lui Galtung, este de o actualitate deosebită nu doar pe plan național, ci și regional, chiar internațional, pornind de la faptul că în formatul 5+2 sunt implicate și SUA, și UE, și Rusia. În acest context, Johan Galtung este unul dintre cei mai importanți fondatori ai domeniului ce ține de analiza și soluționarea conflictelor. Acesta a fondat în 1959, în Oslo, Institutul pentru Cercetarea Păcii (*Peace Reserch Institute*).

În cercetarea curentă vom aborda conflictul transnistrian prin prisma mecanismelor de soluționare a conflictelor înaintate în modelul

lui Galtung. Designul minicercetării noastre este unul descriptiv, cu utilizarea datelor de acces public. Vom raporta teoria lui Galtung atât la R. Moldova, cât și la Transnistria.

J.Galtung consideră că violența provine mai degrabă dintr-un conflict netransformat sau dintr-o relație problematică decât de la un actor problematic, o persoană, un stat, o națiune. Pornind de la conceptele de conflict, violență și pace, Galtung interpretează grafic fiecare concept prin intermediul unor triunghiuri:

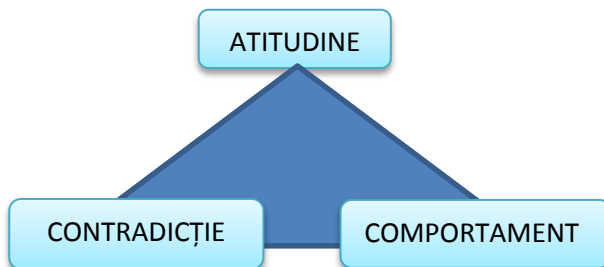

Fig. 1. Conflictul

1. Conflictul: *atitudine, contradicție, comportament* (acesta din urmă este singurul element vizibil). Galtung constată că conflictul este un proces dinamic și elementele sale se influențează reciproc. Soluția lui constă în deescaladarea comportamentului conflictual și în schimbarea atitudinii privind transformarea intereselor divergente.

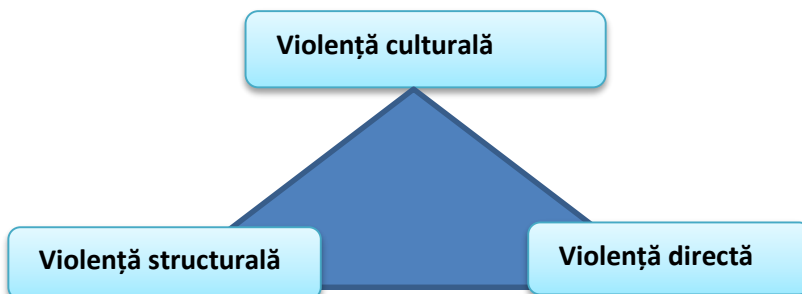

Fig.2. Violența

2. Violența: *violență culturală, violență structurală, violență directă*. Conform autorului, violența culturală și structurală conduc nemijlocit la violența directă. Distribuția inegală a puterii este violența structurală. Toate trei tipuri de violență interacționează între ele, chiar

dacă cea „directă” este un eveniment, „structurală” un proces, iar „culturală” permanentă. Pentru a elimina violența, schimbarea ar trebui să fie prezentă în toate cele trei direcții, pentru că de altfel chiar și o schimbare majoră a uneia nu va înseamnă și a celorlalte două.

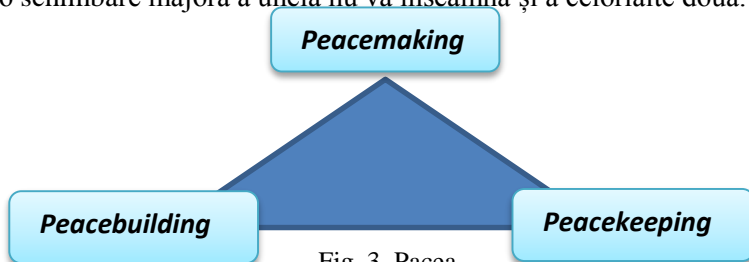

Fig. 3. Pacea

3. **Pacea:** peacemaking, peacebuilding, peacekeeping. Aceste concepte înseamnă: a. *peacekeeping* – menținerea păcii, pentru garantarea și monitorizarea încetării focului de către forțe imparțiale și neutre; b. *peacemaking* – înfăptuirea păcii, aceasta implică negocierea pentru a soluționa cauzele apariției conflictului; c. *peacebuilding* – construcția păcii, ceea ce presupune o investiție de timp mai îndelungată pentru a obține unele rezultate. J. Galtung consideră că peacebuilding este stabilirea unei păci pozitive sustenabile, adică înlăturarea violenței culturale și structurale, prin transformarea violenței structurale.

Corelarea modelului conflictual al lui Galtung cu situația din Republica Moldova:

violența culturală – ea nu există, fiindcă convingerile oamenilor din Republica Moldova în ceea ce privește Transnistria corespund opiniei – că aceasta este parte componentă a Republicii Moldova;

violența structurală – la soluționarea conflictului, R. Moldova nu pune bariere. Ea dorește să fie mai atractivă pentru oamenii din regiune, în același timp integrând regiunea în spațiul legal;

violența directă – este exclusă de la escaladarea conflictului.

Corelarea modelului conflictual al lui Galtung cu situația din Transnistria:

violența culturală – există, deoarece în regiune nu sunt condiții pentru ca vorbitorii de ucraineană și română să-și poată vorbi limba, nu există manuale, cursuri de limba română, nu activează școli, colegii și universități în limba română.

violența structurală – regiunea separatistă pune piedici la soluționarea conflictului, toate documentele circulă în limba rusă, toți funcționarii din regiune vorbesc rusa și foarte puțini româna ori ucraineana, posturile publice de tv, radio, și alte surse media sunt în rusă, moneda oficială este rubla transnistriană.

violența directă – ea nu există, dar sunt frecvente provocări: în anul 2016 GOTR (Grupul operativ al trupelor ruse) împreună cu armata transnistriană au făcut nenumărate exerciții militare comune.

Concluzie. Violență structurală, culturală ori comportamentală dintre Republica Moldova și regiunea transnistriană nu există, fapt care nu s-ar putea afirma și în relația inversă, adică dintre regiunea respectivă și R.Moldova. Dar lipsa violenței din partea liderilor politici din Moldova nu este suficient pentru a rezolva conflictul transnistrian. Este nevoie ca guvernarea R.Moldova nu doar să lichideze barierele pentru rezolvarea conflictului, dar și să depună mai mult efort spre a-și atinge scopul final.

Recomandat

Victor SACA, dr. hab., prof. univ.

LE DISCOURS JURIDIQUE FRANÇAIS ET LE DISCOURS JURIDIQUE ANGLAIS

*Călin CAZACU, Facultatea Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative*

De nos jours, il faudrait remarquer que le discours juridique semble ne pas connaître des frontières, il constitue un mélange entre les jargons spécifiques, les formules archaïques et figées qui donnent une manière codifiée au domaine. Sincèrement dire, le français et l'anglais sont des frères jumeaux dans le domaine juridique, car le français permet d'exprimer un phénomène avec une précision maximale et l'anglais assure le bien entendu du contenu au large audience. En effet, en France comme en Angleterre certains termes prennent une acception particulière dans la langue du droit. Enfin, la présence de termes français contribue dans une certaine mesure à rapprocher ces deux langues de spécialité. Ce sont les magistrats anglais qui sont concis et synthétiques comme leurs confrères français, ils se montrent

fort prolixes et ne craignent pas de faire preuve d'humour et de recourir à une langue imagée Aussi, je voudrais remarquer le fait que pour pouvoir comprendre un discours juridiques, il n'est pas suffisant d'être amateur ou étudier un peu le domaine, les spécialistes apprennent la jurilinguistique, née dans le dernier tiers du XXe siècle. *Les fonctions de la linguistique juridique sont diverses*: contribuer à définir les termes juridiques et participer au processus de normalisation de la terminologie juridique. Contribuer à l'amélioration de la qualité, de la lisibilité et de la compréhension des textes juridiques, contribuer à la traduction juridique et préparer des expertises juridiques linguistiques.

La culture juridique française implique toujours la connaissance des formes qui soutiennent le fond dans les grandes catégories de discours: loi, texte réglementaire, décision de justice, acte conventionnel. Elle permet également de comprendre les modalités de la communication juridique, plus complexe que celle du schéma traditionnel dans lequel un auteur émet un message à un destinataire par un certain canal. Comme le rappelle G. Cornu dans sa linguistique juridique, en droit français, la loi est un acte collégial de deux volontés et la décision de justice comporte plusieurs messages emboîtés malgré son apparence de monologue. Si on parle de la terminologie juridique française, il faut remarquer qu'elle donne des indications au traducteur mais ne résout pas les problèmes à sa place. Le discours juridique français constitue un mélange des termes qui peuvent exactement interpréter une situation, de présenter l'opposition ou l'énumération, aux français ne manquent pas les termes: licite/ illicite, cumul/non cumul, demandeur/défendeur, mandant/mandataire, etc. Même les juristes anglais utilisent les termes français. La présence des termes français est moins surprenante en discours anglo-saxonne qu'il n'y paraît à première vue si l'on se souvient qu'à partir de la conquête normande de 1066 le français fut la langue utilisée dans les cours royales de justice. Cette langue évolua peu à peu au contact du peuple qui parlait saxon et des ecclésiastiques qui utilisaient le latin.

Le discours juridique anglais: À la différence des jugements français, les jugements anglais loin d'être synthétiques sont au contraire fort prolixes. Ils préfèrent d'être écoutés et ils cooptent pour avoir un bon dialog, ils sont prêts à s'exprimer pendant toute la

ournée. La raison en est la prise en compte des opinions minoritaires ainsi que la nécessité pour le juge de *common law* de se référer aux précédents et de justifier l'élaboration de la règle de droit. Pour le juge anglais, le moi n'est pas haïssable; son implication est manifesté comme en témoigne l'emploi constant du pronom personnel de la première personne *I*: *I then ask myself... / I digress for a moment to point out that...* Nombreux sont les concepts propres au droit anglais, qu'il s'agisse de *l'equity* ou des *trusts*. Deux autres termes associés respectivement au droit des contrats et à celui de la propriété méritent que l'on s'attarde sur leur signification et sur leur portée. Il s'agit de *consideration* et de *estate*. Le droit anglais reconnaît les marchés dûment conclus et non les simples promesses. La langue des juges anglais est souvent métaphorique; L'emploi de tournures métaphoriques par les juges anglais est trop constant pour être entièrement anodin. Le langage métaphorique n'est pas seulement ornemental ; il est indissociable d'un certain type de raisonnement juridique.

L'influence du français: ce n'est qu'en 1362, que le *Statute of Pleading* a prononcé l'interdiction du français comme langue des tribunaux et du Parlement. La dénomination de cette langue, qui n'était pas le français général, est *Law French*. La raison invoquée pour cette suppression était que le français n'était plus utilisé que par les juristes. En conséquence personne, et en particulier les justiciables, ne comprenait ni la loi ni les jugements.

Conclusion. Le droit, élément essentiel de la vie sociale, ne saurait donc être envisagé sans la langue qui le transmet et qui en permet la pratique: contrairement au scientifique dont le travail consiste en grande partie à expérimenter, contrairement au sportif qui doit s'entraîner physiquement, et l'on pourrait ainsi multiplier les exemples, le travail du juriste ne consiste pratiquement qu'à lire, écrire, parler, écouter: « pour rendre justice, il faut parler, témoigner, argumenter, prouver, écouter et décider. » (Garapon 1997: 19), toutes les actes que seul le langage permet.

References:

1. CORNU, G. *La linguistique juridique*. Paris: Éditions Montchrestien, 1990.
2. DIDIER, E. *Langues et langages du droit*. Montréal: Wilson & Lafleur, 1990.

3. SOLAN, L. *The Language of Judges*. Chicago : The University of Chicago Press, 1993.
4. TOUSSIGNANT, C. 1990. *La linguistique en cour de justice*. Québec : Presses de l'Université du Québec, 1990.
5. *Cours du droit communautaire*. Université d'Etat du Moldavie Faculté des Relations Internationales Sciences Politiques et Administratives 2017 tenu par Peter Krustlicz PhD en droit communautaire.

*Recomandat
Maria COTLĂU, dr., conf.univ.*

LES CARACTÉRISTIQUES DE LA LANGUE FRANÇAISE DANS QUELQUES PAYS FRANCOPHONES

*Daniela RAȚĂ, Facultatea Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative*

L'introduction. Généralités de la Francophonie

Au XXIe siècle, les langues sont devenues un instrument très important dans tous les domaines. La communication est la clé du succès et seulement l'approfondissement de l'étude des langues étrangères est le plus forte atout. Le français est une des langues les plus parlées dans le monde. Le français est parlée sur les cinq continents, c'est pourquoi les couleurs du drapeau de la Francophonie représentent les 5 continents. Son statut de langue mondiale est également renforcé par le fait qu'une quarantaine de pays l'utilisent à l'ONU dans leurs relations internationales.

Le terme de francophonie (avec une minuscule initiale) est l'ensemble des peuples ou des groupes de locuteurs qui utilisent partiellement ou entièrement la langue française dans leur vie quotidienne ou leurs communications. Le terme Francophonie (avec une capitale initiale) désigne plutôt l'ensemble des gouvernements, pays ou instances officielles qui ont en commun l'usage du français dans leurs travaux ou leurs échanges [1]. Cependant, il est important de remarquer que le mouvement francophone a donné naissance à l'Organisation internationale de la Francophonie (OIF) qui a pour principales missions de promouvoir la diversité culturelle et la solidarité.

La francophonie, avant-hier symbole du colonialisme, hier du libéralisme, apparaît aujourd'hui comme un espace linguistique de dialogue des cultures et de coopération.

Le Statut de la langue française au Sénégal

Le Sénégal est un pays unique dans le monde francophone. Le français sert comme langue officiel du pays et le pays fait partie de la francophonie. Dans ce sens-là, le Sénégal ressemble à plusieurs autres pays de l'Afrique francophone. Mais il y a deux choses qui distinguent le statut du français au Sénégal de celui dans d'autres pays similaires. La France était installée au Sénégal pendant plus de temps que dans les autres pays. St. Louis, une ville au nord du Sénégal, servait comme capitale de l'AOF pendant l'époque coloniale, et les habitants africains de quatre villes au Sénégal (St. Louis, Dakar, Gorée, et Rufisque) avaient le droit à la citoyenneté française. Donc, les gens Sénégalais avaient plus de contact avec les Français. Ça se voit dans l'emprunt du français aux langues nationales: c'était du wolof que le français a le plus pris. L'autre grande différence entre le Sénégal et les autres pays est la présence du wolof. Le Sénégal a plusieurs ethnies. Les langues de six de ces ethnies sont reconnues comme des langues nationales: ce sont le wolof, le diola, le sereer, le peulh, le manding, et le soninké. Mais, parmi ces langues, le wolof a un statut spécial non-officiel. Le wolof sert comme la lingua franca du Sénégal, ce qui a des influences importantes sur le développement du statut du français [2].

Le français en Suisse

La Suisse a officiellement quatre langues nationales: l'allemand, le français, l'italien et le romanche. En Suisse, on constate qu'il n'y a pas de coïncidence entre langues et divisions politiques. En effet, si quatre cantons sont unilingues francophones (Genève, Vaud, Neuchâtel et Jura), trois sont officiellement bilingues (le Valais, francophone aux deux tiers; Fribourg, en grande partie francophone; Berne, en très grande partie germanophone) [3, p.3]. Les particularités lexicales du français de Suisse peuvent être appréhendées avec que celle des régions de France et à la Belgique; on notera seulement qu'en Suisse, les langues du substrat dialectal sont les patois d'oïl pour le Jura et francoprovençaux pour le reste de la Suisse [3, p.9].

En conclusion, je pense que le multilinguisme est un phénomène positif. La propagation de la langue française, de la francophonie et

des organisations qui dirige ce processus contribue au développement dans divers domaines dans les pays sous-développés ou les pays émergentes. Je crois que l'érosion des cultures nationales ne doit pas devenir une conséquence du multiculturalisme et de langues étrangères.

Références:

1. LECLERC, J. *Qu'est-ce que la Francophonie ?*. In: *L'aménagement linguistique dans le monde*. [Accédé 20.02.2017] Disponible: <http://www.axl.cefano.ulaval.ca/francophonie.htm>
2. LEAR, M. Le Statut de la langue française au Sénégal: l'histoire et l'actualité. In: *Le Français dans le monde francophone*. [Accédé 20.02.2017] Disponible: <http://faculty.georgetown.edu/kokorap/spring99/francophoneworld/MlearMidterm.html#Conclusion>
3. THIBAUT, A. Semaine 4: le français en Suisse romande. In: *Francophonie et variété des français*. [Accédé 20.02.2017] Disponible: <http://andre.thibault.pagesperso-orange.fr/FrancophLicenceSemaine4.pdf>

Recomandat

Maria COTLĂU, dr., conf. univ.

TERORISMUL ISLAMIC CA PERICOL DE SECURITATE ÎN SPAȚIUL EUROPEAN: REPERCUSIUNI PENTRU REPUBLICA MOLDOVA

*Arcadie CONDURACHI, Facultatea de Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative*

Începând cu perioada care marchează sfârșitul secolului XX și începutul secolului XXI, terorismul capătă un caracter preponderent internațional, clandestin, ceea ce îl transformă într-un fenomen mai dinamic și mai periculos. În momentul actual, terorismul cunoaște cea mai mare expansiune a sa în termeni de proliferare, iar fenomenul devine cu atât mai amenințător din simplul motiv că energia acestuia este alimentată în mod constant și stabil de elemente fundamentaliste ale uneia din cele mai răspândite religii ale lumii – islamul.

Pentru a putea înțelege principalele direcții de activitate ale terorismului islamic în prezent, ne vom axa preponderent pe cercetarea a câtorva puncte de referință:

1. Evoluția terorismului islamic în Europa din perioada anilor 1990 până în prezent.

2. Studiarea fenomenului „Statul Islamic” și impactul acestuia asupra securității europene.

3. Identificarea pericolului terorist în Republica Moldova. Ipoteze și probabilități.

1. Până la ascensiunea rapidă a prezenței Statului Islamic pe continentul european la finele anului 2014, principala sursă de amenințare care dispunea de capacitatea umană și financiară necesară organizării și direcționării unor atacuri teroriste era al-Qaeda. După ce în anul 1996, Osama Bin Laden a declarat război Occidentului, al-Qaeda și-a răspândit rapid activitățile sale în Europa, inițial vizând radicalizarea și recrutarea potențialilor afiliați, care ulterior urmau să creeze celule teroriste pe teritoriul Europei. Activitatea acestor celule era facilitată, din punct de vedere logistic, de „Centrul pentru Cultură Islamică de la Milano” [2]. Drept centre de recrutare servesc diverse moschei din Europa, în care sunt infiltrați afiliați ai al-Qaedei. În aceeași ordine de idei, organizații ca Statul Islamic fac uz de metode similare. Per general, scopul este alegerea unor persoane susceptibile radicalizării, în urma cărui proces acestea sunt organizate în celule teroriste. Participarea acestor celule a fost esențială organizării celor mai semnificative atentate în Europa, cum ar fi cele de la Madrid – 2004, Londra – 2005, și Paris – 2015 [2]. În fond, majoritatea atacurilor planificate su comise de al-Qaeda au fost organizate în proporție de 100% în grup, fiind direcționate la nivel central, cu o rată de succes de 17%, restul 83% fiind dejucate [1].

2. În anul 2004, pe baza fostei al-Qaeda în Irak, se formează Statul Islamic din Irak și Levant (n.r. ISIL, fiind redenumit în ISIS, apoi în SI), în prezent conșcut drept cea mai periculoasă organizație teroristă. Cercetările demonstrează că în perioada 2010-2015 au fost înregistrate 69 [1] de atentate terosite, 30 dintre care se atribuie Statului Islamic. În virtutea modalităților de organizare a atentatelor teroriste de Statul Islamic, putem enunța următoarele tipuri de atacuri: planificate și direcționate de liderii organizației; planificate de celule, apoi aprobate, după necesitate, la nivel central; organizate în mod sporadic de simpatizanți. Datele demonstrează că în ultimii ani, atentatele nedirecționate, comise de simpatizanți, sunt în continuă creștere. Astfel, dacă în perioada anilor 1994-2000, atacurile erau organizate exclusiv în grupuri direcționate, atunci între 2001-2007 și

2008-2013, ponderea atentatelor comise de simpatizanți preia o cotă de 15% și, respectiv, 40% [3]. Motivele care stau în spatele creșterii acestei cifre sunt cât se poate de obiective: atacurile planificate de simpatizanți au o rată de succes de 70%, aceștia fiind mai greu detectați de autorități; nu necesită finanțare; cauzează divizare socială în societățile afectate. Cu toate acestea, Statul Islamic își permite să organizeze, periodic, atacuri de amploare. Disponând de largi resurse financiare. Potrivit unor date din anul 2015, veniturile Statului Islamic din vânzările de petrol constituiau \$2 mil./zi, iar veniturile din recompense pentru ostatici – \$20 mil./an [5].

O responsabilitate aparte în organizarea atacurilor în cauză o au așa-numiții „luptători străini” (*n.r.* din engleză: „foreign fighters” – persoane care aleg să-și părăsească țara pentru a lupta de partea organizațiilor teroriste). Din numărul total de 30 000, 5 000 [3] dintre aceștia provin din Europa Occidentală. Potrivit datelor, din cele 69 de atentate comise, 16 dintre acestea au fost organizate cu participarea cel puțin a unui „luptător străin”.

Cu siguranță, organizarea atentatelor teroriste cu ajutorul acestor simpatizanți este implicit imposibilă fără promovarea unei campanii de radicalizare a segmentelor vulnerabile ale populației. În acest scop, Statul Islamic folosește diverse surse propagandistice, difuzate preponderent în limbile engleză și franceză, printre care se numără: videoclipuri propagandistice publicate pe internet; materiale tipărite; declarații ale liderilor organizației și ale militanților; reviste de propagandă online, cea mai cunoscută fiind revista „Dabiq”, cu 15 ediții publicate, urmată de „Rumiyah” [4] (*n.r.* din limba arabă – „Roma”), cu 5 ediții publicate. În urma unei analize de conținut a tuturor numerelor accesibile, am identificat că există 4-5 mențiuni/publicație pentru „Europa”, și 0-1 pentru „America”, fapt care demonstrează intențiile organizației.

3. Luând în considerare importanța relativ scăzută a Republicii Moldova pentru organizațiile teroriste, dar și trendul general de organizare a atentatelor nedirecționate, cu participarea simpatizanților, putem enunța că în viitorul apropiat nu există motive de a considera un atac iminent de scară largă asupra statului nostru. Cu toate acestea, având în calcul potențialul pericol de radicalizare a populației neintegrate, am putea prevedea un scenariu în care unele persoane s-ar

putea simpatiza cu ideile radicale ale organizațiilor teroriste ca Statul Islamic, motiv pentru care autoritățile competente trebuie să fie vigilente în fața unor asemenea procese.

Referințe:

1. HEGGHAMMER, T., NESSER, P. Assessing the Islamic State's Commitment to Attacking the West. În: *Perspectives on Terrorism*, 9(4), 1-17, 2015. <http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php/pot/article/view/440> (vizitat 15.02.2017)
2. SINCOX, R. Al-Qaeda Still Threatens Europe: How the U.S. Can – and Should – Help. În: *The Heritage Foundation*, 2016. <http://www.heritage.org/terrorism/report/al-qaeda-still-threatens-europe-how-the-us-can-and-should-help> (vizitat 11.02.2017).
3. Soufan Group. Foreign Fighters. În: *TSG Foreign Fighters Report*, 2015. http://soufangroup.com/wpcontent/uploads/2015/12/TSG_ForeignFighterUpdate3.pdf (vizitat 23.02.2017).
4. The Clarion Project. The Islamic State's (ISIS, ISIL) Magazine, 2014. <http://www.clarionproject.org/news/islamic-state-isis-isil-propaganda-magazine-dabiq> (vizitat 20.02.2017).
5. The Economist. Where Islamic State gets its money, 2015. <http://www.economist.com/blogs/economist-explains/2015/01/economist-explains> (vizitat 18.02.2017).

Recomandat

Cristina EJOV, dr., conf. univ.

ROLUL MASS-MEDIEI ÎN FORMAREA IMAGINII STATULUI ÎN RELAȚIILE INTERNAȚIONALE

*Raisa TOFAN, Facultatea de Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative*

Trăim într-un secol plin de stereotipuri și subiectivitate, fapt care determină statele să investească în promovarea propriilor imagini ca exponenți ai gloriei și recunoașterii internaționale. Necesitatea constituirii unei imagini de țară coerentă și atractivă a impus statele să realizeze diverse politici de promovare națională peste hotare, acțiuni imposibil de realizat fără suportul mass-mediei.

Printre primii cercetători care s-au preocupat de efectele mass-mediei și capacitatea ei de a influența oamenii și a crea modele și

imagini în mințile lor este Walter Lippmann. Cunoscut pentru lucrarea sa, *Public Opinion*, acesta a explicat mecanismul comunicării publice. Lippmann afirmă că înțelegerea mesajelor de către receptori se efectuează prin așa-numitul proces de „construire de imagini” în mințile oamenilor [1].

Modul de formare a unei imagini în mințile indivizilor are la bază trei etape: scanarea selectivă, procesarea activă și integrarea prin reflecție [2]. Parcurgerea acestor etape în mintea individului determină crearea unei imagini complete sau mai puțin complete despre un anumit stat.

Abordarea negativă sau pozitivă a unui stat în mass-media condiționează atitudinile publicului față de acel stat. Astfel, studiile au demonstrat că odată cu creșterea tratării negative a unui stat în presă, rezultatul a fost mai multe atitudini negative din partea publicului larg față de acel stat [3]. Odată cu revoluția tehnico-științifică și dezvoltarea mijloacelor de comunicare, propaganda și manipularea au început să fie utilizate de către state ca mijloace mai puțin etice de promovare a imaginii proprii sau distrugere a imaginii altor state în politica externă. În acest context, este mult mai ușor de prevenit distrugerea imaginii naționale decât reabilitarea.

La examinarea influenței mass-mediei asupra formării imaginii statului sunt luate în considerare două dimensiuni:

1. Vizibilitatea (gradul total de acoperire a unui stat în mass-media altui stat).

Aceasta poate fi vizibil sau mai puțin vizibil, în funcție de numărul de știri produse referitoare la statul respectiv.

2. Valența (portretizarea favorabilă sau nefavorabilă a unui stat în mass-media altei țări).

Valența poate fi pozitivă, negativă, uneori poate lipsi cu desăvârșire, acest fapt determinând indiferența față de stat [4].

Conform cercetătorilor John McNelly și Fausto Izcaray, posturile internaționale de știri existente proiectează o vedere asupra lumii caracterizată de:

- Disproporționalitate (statele Lumii a treia sunt slab mediatizate în raport cu statele dezvoltate);
- Distorsiune (statele Lumii a treia sunt reprezentate negativ, ca eșecuri) [5].

În acest context, cercetătorii Galtung și Ruge au avut dreptate în 1965, când au afirmat următoarele: „caracteristicile economice, sociale, politice și geografice ale națiunilor determină natura și cantitatea acoperirii pe care o primește o țară în mass-media altei țări”. Deci, dacă o țară are aceste caracteristici, este atractivă de la sine. Dacă nu le are, aceasta va fi menționată de presă numai în situații extreme și emoționante: crize politice, războaie, răsturnări de guverne, cataclisme, etc.

Deși statele mari și puternice capătă aproape întreaga acoperire în mass-media internațională, este observabil faptul că anumite state mai puțin importante sunt pe larg prezentate în media. Acest fenomen derivă din faptul că aceste state sunt ori „puncte problematice” pe arena internațională (Siria, Irak, Coreea de Nord), ori fiindcă au un trecut istoric impresionant (Grecia, Turcia, Egipt), sau pentru că aceste state sunt actori importanți, dar puțin plăcuți pentru mediul internațional (Federația Rusă, China).

Astfel, mai rămân cca 160 de state aproape ignorate de presă. Acest lucru se întâmplă din variate motive: aceste state sunt chiar marginale (sunt puțin cunoscute), dețin puține personalități celebre, sunt blestemate de smerenia lor, se află într-o regiune de state mult mai atractive etc. [6].

Este extrem de dificil pentru un guvern să producă un impact cu adevărat măsurabil pentru imaginea statului prin intermediul mass-mediei. Astfel, cercetătorul Simon Anholt propune construirea de către state a unor Centre Naționale Media, care ar facilita comunicarea dintre mass-media națională și cea internațională.

Așadar, mass-media are o influență preponderentă în formarea imaginii unui stat, pozitivă sau negativă, completă sau incompletă, fapt care îi determină acțiunile în mediul internațional.

Referințe:

1. LIPPMANN, W. *Public Opinion*. New York, Harcourt, Brace and Company, 1922. 427 p.; POP, D. *Introducere în teoria media*. Cluj-Napoca, Dacia, 2002. 354 p.
1. GONȚA, A. Mass-media ca instrument de imagine de țară. În: *Studia Universitatis: Științe sociale*, 2008, nr.4, p. 212-221.
2. ZHANG, C., MEADOWS, C. *International Coverage, Foreign Policy, and National Image: Exploring the Complexities of Media Coverage*,

- Public Opinion, and Presidential Agenda. In: *International Journal of Communication*, 2012, no. 6, 2012, p. 76-95.
3. MCNELLY, J., IZCARAY, F. International News Exposure and Images of Nations. In: *Journalism and mass-communication Quarterly*, 1986, vol. 63, no. 3. p. 546-560.
 4. ANHOLT, S. The media and national image. In: *Place Branding and Public Diplomacy*, 2009, vol. 5, no. 3, 2009. p. 169-179.

Recomandat
Cristina MORARI, lector

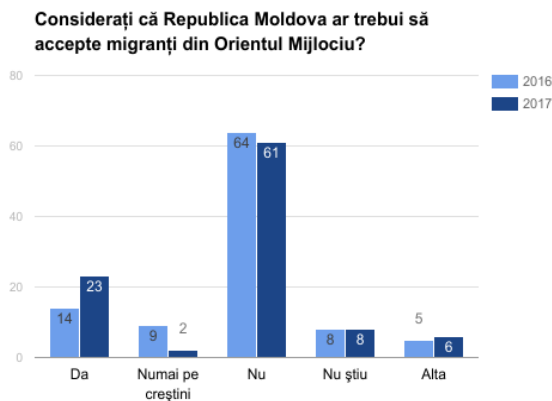
FLUXUL DE MIGRAȚIE DIN ORIENTUL MIJLOCIU PE CONTINENTUL EUROPEAN

*Cristina VORONEANU, Facultatea Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative*

Fluxul migraționist din Orientul Mijlociu reprezintă o provocare pentru Uniunea Europeană, creând disensiuni în cadrul comunității europene. Atacurile de la Paris și Bruxelles, precum și iregularitățile săvârșite de către imigranți în Europa, alimentează neîncrederea și frica cetățenilor europeni cu privire la refugiații din Orientul Mijlociu.

Fenomenul migrației internaționale generează prin complexitatea sa o multitudine de provocări la adresa tuturor aspectelor securității. Prezenta lucrare se bazează pe cercetarea dimensiunii sociale a fenomenului migraționist din Orientul Mijlociu spre Uniunea Europeană. Dimensiunea socială a fost cercetată prin intermediul unui studiu comparativ sub aspect cronologic și regional. Datele au fost colectate printr-un sondaj de opinie realizat la distanță de un an, respectiv februarie 2016 și februarie 2017, a câte 100 de respondenți în fiecare an. În februarie 2017 sondajul a fost extins să cuprindă și cetățenii și/sau rezidenții Uniunii Europene de unde s-au colectat 50 de răspunsuri. Profilul respondenților din Republica Moldova și Uniunea Europeană a fost similar. Preponderent, respondenții erau tineri de până la 30 de ani, cu studii superioare și implicați activ în societate. În februarie 2016, rata tinerilor care au participat la sondaj era cu 20% mai mică, diferență care a influențat rezultatele sondajului din anul curent. Spre deosebire de respondenții chestionați în 2016,

participanții la sondajul din 2017 au o atitudine mai pozitivă cu privire la migrații. Dacă anul precedent 45% au declarat că migrații din Orientul Mijlociu le inspiră neîncredere și preferă să îi evite și doar 19% că au o atitudine pozitivă față de aceștia, în februarie 2017, doar 24 la sută au declarat că migrații le inspiră neîncredere și 26% că sunt dispuși să ajute refugiații și solicitanții de azil din Orientul Mijlociu. Discrepanța atestată nu este efectul unei schimbări de atitudine în cadrul populației, ci după cum indică sondajul realizat, este determinată de vârstă respondenților. Populația mai înaintată în vârstă, deși la fel ca și tinerii chestionați dispune de studii superioare, este implicată în societate și are acces la diferite surse de informare, este mai reticentă cu privire la migrații din Orientul Mijlociu. Această diferență de atitudine ar indica că tinerii sunt mai deschiși către posibilitatea integrării migraților în societatea europeană și a statului lor de reședință, însă rezultatele sondajului indică contrariul. În pofida faptului că respondenții tineri chestionați în februarie 2017 se declară ca având o atitudine pozitivă față de migrații, atunci când sunt chestionați cu privire la încadrarea migraților în viața socio-politică și economică a Uniunii Europene și nemijlocit a Republicii

Moldova, respondenții manifestă aceeași atitudine ca persoanele chestionate anul trecut.

Dintre cei 100 de respondenți chestionați în februarie 2017, 33% au afirmat că nu sunt dispuși să accepte ca migrații să se stabilească

în Uniunea Europeană și 61% nu doresc migranți din Orientul Mijlociu în statul lor. Dintre respondenții rezidenți și/sau cetățeni ai Uniunii Europene, 70% s-au declarat dispuși să accepte ca migranții să se stabilească în Uniunea Europeană și 68% sunt dispuși să primească migranții în statul lor de reședință.

Sondajele realizate reflectă că atitudinea populației din Republica Moldova cu privire la migranții din Orientul Mijlociu este mai negativă în comparație cu a respondenților stabiliți în Uniunea Europeană care dispun de același statut social și nivel de educație. Diferența de atitudine constituie o urmare a eforturilor întreprinse de Uniunea Europeană pentru a disemina informație ce abordează pozitiv migranții din Orientul Mijlociu și prezența unui număr mai mare de respondenți stabiliți în țările Uniunii care au avut contact direct cu migranții. Studiul relevă că respondenții ce au avut contact direct cu migranții au o atitudine mai favorabilă față de aceștia.

În pofida faptului că populația tânără și înalt educată are o atitudine mai pozitivă față de migranți, xenofobismul și extremismul sunt în ascensiune pe continentul european, pentru că respondenții sondajului constituie doar o parte dintre adulții cu drept de vot din Uniunea Europeană și Republica Moldova. În cazul în care printre persoanele bine informate există multiple insecurități cu privire la migranți, celelalte segmente ale populației, precum poate fi anticipat, au o atitudine cu mult mai negativă. În acest mod, aspectul social al securității dictează retorica politică, vectorii de dezvoltare și politica de securitate a statelor europene, riscând să declanșeze conflicte majore între statele Uniunii Europene. Pentru a combate efectele negative pe care atitudinea ostilă a populației le poate genera, se recomandă încadrarea populației în procesul de adoptare a deciziilor prin dezbateri publice și implicarea opoziției în dezvoltarea politicilor migraționiste, astfel încât în acest mod să fie reprezentanți votanții săi și să își asume responsabilitatea, de rând cu guvernarea, cu privire la politica statului. Implicarea opoziției și a populației va permite minimalizarea riscului utilizării insecurităților din societate cu privire la migranți în calitate de factor de influență electoral.

*Recomandat
Cristina EJOV, dr., conf. univ.*

FENOMENUL MIGRAȚIEI MUSULMANE ȘI TERORISMUL INTERNAȚIONAL: ASPECTELE INTERACȚIUNII

*Daniela RAȚĂ, Facultatea Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative*

În secolul XXI, dominat de procesul globalizării și de transformările ce au loc în cadrul sistemului de relații internaționale, omenirea este supusă unor încercări dure, precum fenomenele migrației globale, terorismul internațional, crima organizată ș.a. O analiză profundă a particularităților acestor fenomene actuale și persistente ne oferă posibilitatea de a identifica interacțiunea și interdependența dintre ele.

Actualitatea cercetării este reprezentată de faptul că anume migrația musulmană și terorismul internațional sunt fenomenele care zguduie societatea internațională la moment. Interdependența dintre acestea două se explică prin valurile de migranți și atacurile teroriste care concomitent au cuprins teritoriul european. Potrivit unui studiu realizat în anul 2016 de către Comisia Europeană, cetățenii a 34 de țări europene consideră că cele mai acute probleme sunt terorismul și migrația [1].

Migrația reprezintă una din tendințele globale ale contemporaneității. Valurile migratoare sunt cele care se răspândesc nu doar în unele state, dar și în regiuni separate. Aceasta ne dovedește faptul că în momentul actual există migrația globală și migrația globală necontrolată. La moment sunt identificate trei rute de migrație ilegală musulmană spre Europa: ruta est-mediteraneană, ruta vest-mediteraneană și ruta central-mediteraneană. Potrivit studiilor statistice FRONTEX, în luna ianuarie a anului curent, numărul migranților rutei central-mediteraneene a scăzut cu 16% față de anul precedent și cu 46% față de decembrie 2016. Preponderent acești migranți sunt din Libia sau Nigeria. Referitor la ruta est-mediteraneană, numărul migranților în luna ianuarie 2017 a scăzut cu 19% față de decembrie 2016, aceștia provenind din Siria și Palestina [2].

La moment, migrația este cauzată de situația instabilă din țară, conflictele confesionale și etnice. În acest sens, teroarea este folosită ca metodă de destabilizare constantă sau de soluționare a problemelor? Astfel, putem constata că terorismul este un factor al migrației forțate.

Pe de altă parte, migrația globală necontrolată reprezintă „supra hrănitore”, prin intermediul cărora puterile extremiste influențează oamenii rămași fără adăpost, oamenii chinuți, încercând să obțină radicalizarea acestora. Deci este cert faptul că printre valurile de migranți, se pot afla și agenți teroriști care, așa-numiții „bombe cu efect încetinit”, care pot „explodea” în orice moment [3, p.210].

Potrivit Coranului (4, p.100), a emigra în numele lui Allah, a merge și a răspândi Islamul într-o altă țară este un act extrem de meritoriu. În consecință, fluxul migrator musulman masiv ar putea ascunde, sub forma unei crize a refugiaților, o formă mascată de ducere a jihadului. În luna februarie 2015, o sursă a Statului Islamic, din Siria, a confirmat, sub protecția anonimului, faptul că Statul Islamic intenționează să se folosească de criza refugiaților, pentru a constitui cel de-al cincilea pilon de luptători musulmani, chiar pe teritoriul statelor occidentale, iar urmările nu s-au lăsat mult timp așteptate. Astfel, în urma atentatelor teroriste de la Paris, din 13 noiembrie 2015, o serie de probe criminalistice ridicate de la locul atacurilor indică posibila implicare a unor indivizi conexați rutei de migrație ilegală est-mediteraneene. Urmarea verificărilor efectuate de autoritățile din Grecia și Serbia, s-a stabilit că pașaportul sirian eliberat pe numele Ahmed Almuhamed, găsit lângă rămășițele teroristului sinucigaș de la Stade de France ar fi urmat această rută de migrație [4].

Înșiși reprezentanții acestei religii spun că cei care neagă legătura islamului cu terorismul, se înșală. Hocine Drouiche este un tânăr imam care a trăit în Siria, apoi și-a luat doctoratul în teologie islamică la Marsilia. El afirmă într-un interviu: „*Nu putem să ne ascundem și să continuăm să spunem că terorismul nu are nicio legătură cu religia noastră. Dacă societățile europene vor deschide ușa extremismului, va fi extrem de greu să o reînchidă*” [5].

Concluzionând, putem constata că interacțiunea dintre migrația musulmană și terorism, primordial se caracterizează prin cauzele care generează procesul migraționist și vulnerabilitatea acestor persoane față de grupările teroriste/extremiste. De aceea strategiile de combatere a terorismului trebuie să vizeze inclusiv fenomenul migrației globale și cel al migrației ilegale și necontrolate, deoarece fluxurile de migranți vor reprezenta în continuare puntea de trecere dintr-o zonă în alta a „minelor cu efect încetinit”.

Referințe:

1. Studiu. Migrația și terorismul, cele mai mari probleme ale UE, în opinia europenilor din 34 de țări. [Accesat 25.02.2017] Disponibil: http://www.realitatea.md/studiu-migra-ia-i-terorismul-cele-mai-mari-probleme-ale-ue-in-opinia-europenilor-din-34-de-ari_43050.html
2. FRONTEX. Drop in arrivals to the eu on three main migratory routes in January. [Accesat 25.02.2017] Disponibil: <http://frontex.europa.eu/news/drop-in-arrivals-to-the-eu-on-three-main-migratory-routes-in-january-qNS6lJ>
3. СЕРЕБРОВА, А. Глобальная неконтролируемая миграция и международный терроризм: проблема взаимовлияния. В: *Демографические риски XXI века*. Минск, 2016, с.219-210
4. NEDIANU, L. Terorismul și migrația ilegală. În: *Geopolitica*, nr. 62 (4/2015). [Accesat 25.02.2017] Disponibil: <http://www.intellnews.ro/analiza-terorismul-si-migratia-ilegala/#>
5. BRÂNDUȘA, Ș. *Terorismul vine la pachet cu islamul. Problema pornește din Coran*. [Accesat 25.02.2017] Disponibil: <http://www.activenews.ro/externe/Un-imam-din-Franta-isi-pune-musulmanii-in-cap-Terorismul-vine-la-pachet-cu-islamul.-Problema-porneste-din-Coran-140567>

Recomandat

Cristina EJOV, dr., conf. univ.

NÉOLOGISMES ET EXPRESSIONS CONNOTÉES POLITIQUEMENT

*Denis PĂUN, Facultatea de Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative*

Comme dans la langue française en général, le vocabulaire politique évolue de façon constante et voit régulièrement apparaître de nouvelles expressions et des néologismes. Parfois, ces expressions nouvelles et néologismes politiques peuvent aussi être le fait d'une communication politique active, ayant un but de publicité médiatique ou de propagande. Les idées politiques sont parfois diffusées grâce à ces expressions nouvelles et néologismes destinés à être diffusés par les médias.

Les expressions nouvelles ou les néologismes traversent parfois les frontières. Il peut arriver que certains mots reviennent dans leur

langue d'origine, après être passés dans d'autres langues. C'est le cas par exemple du terme gouvernance [1, p. 140-141] (d'origine grecque et latine), qui existait en ancien français. Ce terme est fréquemment employé dans le contexte de la mondialisation.

L'expression *War on Terror* [2, p.28-29], inventée par George W. Bush après les attentats du 11 septembre 2001 de New York fut reprise sous le vocable Guerre contre le terrorisme en France. *L'Axe du Mal* (Axis of Evil) est aussi une célèbre expression. Beaucoup de spécialistes s'appêtent à dire que le discours politique est "une langue à part", remplie des figures de style [3, p.127-137], jeux de mots, métaphores et néologismes qui la rendent souvent incompréhensible pour un public non avisé. Constantin de Chanay et Turbide [2, p. 30-31], spécialistes dans le domaine de la communication et le discours conflictuel, indiquent en fait qu'un discours politique est tout discours qui s'inscrit dans un type d'activité de communication dont la conjonction du cadre spatio-temporel, des statuts et des rôles des acteurs, des finalités et des actions produit des effets politiques possibles. Comme toute langue en général, le vocabulaire politique évolue considérablement d'une époque à l'autre, d'une administration politique à l'autre et traverse même les frontières, surtout dans les circonstances actuelles de la mondialisation et du multiculturalisme quand on voit apparaître de nouvelles expressions.

Une catégorie importante de néologismes est représentée par les noms axiologisés par suffixation. Par exemple, la néologie sémantique crée une acception nouvelle pour un mot existant. Elle crée une nouvelle association entre un signifiant existant. C'est-à-dire les néologismes sont créés par la fusion entre deux ou plus de mots présentés comme amalgamés, sous une forme des néologismes. Les exemples analysés, néologismes dérivés du nom président Sarkozy[5], tels que *sarkozyste* (partisan de Sarkozy), *sarkozysme* (politique de Sarkozy) nous ont montré que même si leurs définitions ne sont pas très précises, elles s'avèrent une productivité derivative et sont employés dans le discours médiatique et politique. Une autre cas est *Merkozy*: surnom donné par la presse pour nommer le duo formé par Angela Merkel et Nicolas Sarkozy. Avec la venue à l'Élysée de François Hollande, un autre terme est inventé: *Merkhollande*.

Les néologismes relatifs à une personne fonctionnent souvent comme indices de l'idéologie et reflètent ainsi une vision du monde

propre. Dans la plupart des cas, par contre, un néologisme forgé à partir d'un nom d'homme politique n'est pas créé par l'homme politique lui-même, mais par les médias, en raison d'efficacité. De plus, de telles créations se font souvent à la suite d'événements non prévus, comme par exemple le néologisme *boekestijntje* [6, p.11-138] (une déclaration irréfléchie, suivie d'excuses), qui a été créée à propos de plusieurs de tels incidents autour du député danois – Arend Jan Boekestijn.

En conclusion, je peux affirmer que tous les mots de la langue ont d'abord été des néologismes. C'est ensuite la popularité de l'expression qui lui permet d'obtenir un statut officiel, et entrer dans les dictionnaires ou les encyclopédies. Les néologismes sont parfois neutres, soit politiquement connotés et destinés à transmettre une idée. Les expressions nouvelles et les néologismes traversent parfois les barrières des langues, et peuvent ainsi se répandre à une échelle transnationale.

Références:

1. ALAMAN, E. Considération sur les néologismes et les expressions connotées politiquement, L'interculturalité et l'herméneutique à travers la linguistique, la littérature, la traduction et la communication. In: *La Francopolyphonie*, vol. 2, no. 10. Chişinău, ULIM, 2015. 306 p.
2. JANSSEN, S. *La traduction des néologismes des discours et polémiques politiques*. Utrecht, 2014. 63 p.
3. TROGNON, A. et LARRUE, J. *Pragmatique du discours politique*. Paris, 1994. 183 p.
4. WECKSTEEN, C. La traduction des connotations culturelles: entre préservation de l'Étranger et acclimatation » Plume. In: *Revue d'AILLF*, 2008, no.4, p.63.
5. Le Monde, article intitulé «OPA Merkozy» (21.06.2016). Consulté le 20.02.2017.

*Recomandat
Maria COTLĂU, dr., conf. univ.*

IMPACTUL e-GVERNARII ÎN ASIGURAREA TRANSPARENȚEI ȘI ACCESULUI LA INFORMAȚIE ÎN PROCESUL DE ADMINISTRARE PUBLICĂ

*Eudochia SEDNEV, Facultatea de Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative*

Transformarea Guvernării în contextul creării unui sistem administrativ bazat pe cunoaștere, aspecte practice și teoretice ale dezvoltării personalului sau modernizarea administrației publice este un proces primordial în contextul integrării europene.

Transformarea Guvernării este cea mai importantă reformă în asigurarea unui act de guvernare eficient și transparent asigurând eliminarea procedurilor birocratice, îmbunătățirea accesului la informație și combaterea corupției.

Guvernarea electronică reprezintă modalitatea de aplicare și utilizare a tehnologiilor informaționale și de comunicații în scopul de a asigura accesul la informație și de a presta servicii publice în regim interactiv.

Prin acest act de guvernare interactiv, se contribuie la armonizarea relațiilor între cetățeni și autoritățile publice, în baza respectului reciproc și a colaborării interesate între stat și cetățeni. Cetățeanul unui stat vrea să fie mobil, să aibă confort în relația cu administrația statului, să știe cine este acesta și să fie deservit ca un client care își plătește facturile față de furnizorul său de servicii (e-Services) [1].

E-Serviciile (e-Services) sunt servicii publice oferite cetățenilor de către autorități prin intermediul mijloacelor electronice. Acestea sunt contra plată sau gratuite și pot fi comandate la distanță, rapid, simplu și comod. Obiectivul general al Guvernului Republicii Moldova este formulat astfel: „Până în 2020 Guvernul va deveni mai transparent, mai performant și mai receptiv, datorită investițiilor inteligente în TI și utilizării masive a acestora în sectorul public” [2]. Obiectivul respectiv a fost asumat în cadrul strategiei de e-Transformare.

Relația administrație publică–cetățeni a fost întotdeauna una destul de controversată, ambele părți având destul de multe lucruri de reproșat una celeilalte. Lipsa de profesionalism a funcționarilor, birocrăția excesivă, corupția care domnește peste tot dar oficial nu

există, mersul lent al procedurilor administrative, lipsa de profesionalism în relațiile cu publicul, aglomerația, confuziile sau erorile angajaților, lipsa de informare în rândul publicului sunt, problemele care intervin în această relație administrație–administrați.

Transparența trebuie să devină o componentă esențială a instituțiilor publice, ea este mai curând o prevedere a legii, distanța dintre gradul actual de transparență al instituțiilor și obiectivele fixate prin lege fiind destul de însemnată. Lipsa transparenței „decizionale, alături de alte carențe ale activității de reglementare, conduce la încrederea scăzută a societății în forța și importanța actelor normative.

Transparența privește acțiuni care au în vedere: informarea din oficiu a persoanelor asupra intereselor de ordin public care urmează să fie dezbătute de autoritățile administrației publice centrale sau locale, precum și asupra proiectelor de acte normative; consultarea cetățenilor și a asociațiilor legal constituite, la inițiativa autorităților publice, în procesul de elaborare a proiectelor de acte normative; participarea activă a cetățenilor la luarea deciziilor administrative și în procesul de elaborare a proiectelor de acte normative.

Centrul e-Guvernare propune următoarele instrumente de punere în aplicare a transparenței decizionale și liberul acces la informația de interes public, și anume platformele: Msign, MPass, e-Trafic, servicii.gov.md, MPay, e-Stare civilă, e-Factura, e-Achiziții Publice, e-CNAM, e-Licențiere.

Accesul liber la datele guvernamentale cu caracter public reprezintă o inițiativă inovatoare în cadrul guvernelor, societății civile și comunităților de tehnologii informaționale și de comunicații (TIC) din întreaga lume. În această ordine de idei, vine și lansarea portalului „Guvern către cetățeni” (G2C): implementarea inițiativei „Accesul la datele guvernamentale cu caracter public”; lansarea portalului WWW.DATE.GOV.MD.

În concluzie, putem afirma că cercetarea impactului e-Guvernării în asigurarea transparenței și accesului la informație în procesul de administrare publică” demonstrează că e-Guvernarea, în sensul corect al cuvântului, aduce beneficii întregii țări, deoarece implementarea e-Guvernării are un impact major asupra vieții sociale și politice a statului, dar și asupra vieții economice. E-Guvernarea impune informatizarea atât a agențiilor, cât și a beneficiarilor, și dobândirea de

noi cunoștințe profesionale atât de funcționarii publici, medici, juriști, profesori, cât și de către beneficiari; dar cele mai mari beneficii sunt serviciile de calitate pentru populația țării, care elimină birocrăția și, mai mult ca atât, oferă transparență, încredere, precum și implicarea cetățenilor în actul de guvernare.

Referințe:

1. Hotărârea nr.733 din 28.06.2006 cu privire la Concepția Guvernării electronice, Capitolul 1. Obiectivele și principiile guvernării electronice.
2. Revista Administrarea Publică, nr.2, 2012, Impactul e-Guvernării asupra vieții sociale, politice și economice a statului, p.99.
3. Hotărârea nr.710 din 20.09.2011 cu privire la aprobarea Programului strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e-Transformare), 3.OBIECTIVE GENERALE ȘI SPECIFICE, art.17.
4. Revista Administrarea Publică, nr.2, 2012, Impactul e-Guvernării asupra vieții sociale, politice și economice a statului, p.99.

Recomandat

Carolina MACOVEȚCHI, dr., lector

**ВЛИЯНИЕ УКРАИНСКОГО КРИЗИСА НА ПРОЦЕСС
УРЕГУЛИРОВАНИЯ ПРИДНЕСТРОВСКОГО
КОНФЛИКТА**

*Игорь ШОПИН, факультет международных отношений,
политических и административных наук*

После смены власти на Украине в 2014 году и последующих событий, риторика и геополитические императивы представителей украинской политической элиты значительно изменились в сторону Евроатлантической интеграции. Влияние данных событий на процесс урегулирования Приднестровского конфликта обозначило необходимость пересмотра существующей стратегии по урегулированию в пользу обеспечения безопасности в регионе и предотвращения возможной эскалации конфликта.

«Украинский кризис» и его последствия стали поводом для рассуждений о возможных сценариях возобновления «замороженных конфликтов» на постсоветском пространстве. Украинскими властями рассматривается и тиражируется также сценарий вторжения российских войск на Украину со стороны ПМР.

Кардинальная смена внешнеполитического курса значительно повлияла как на политические, так и на экономические отношения между Украиной и непризнанной ПМР, что выразилось в усилении приграничного контроля и временного запрета на въезд автомобилей с приднестровскими номерами на территорию Украины [2, с.4]. Радикальная позиция Киева по отношению к пророссийскому Приднестровью повлечет за собой череду возможных поводов для эскалации конфликта, который будет разворачиваться на молдо-украинской границе [5, с.229].

По заявлениям представителей непризнанной ПМР, с 2006 года украинская сторона в переговорном процессе по урегулированию Приднестровского конфликта проявляет себя неоднозначно, о чем свидетельствуют меры по установлению экономической блокады Приднестровья, предпринятые в одностороннем порядке [4, с.21]. По состоянию на 2016 год, доля экспорта приднестровских товаров на Украину составила около 10% [1, с.5], что опровергает часть доводов в пользу блокады ПМР со стороны украинских властей. Тем не менее, запрет на транспортировку грузов для российского миротворческого контингента в Приднестровье через территорию Украины привел к усугублению отношений между Киевом и Тирасполем, что является скорее отражением кризиса в отношениях Украины и Российской Федерации. В данном контексте, негативные последствия для поддержания безопасности в регионе отразятся не только на взаимоотношениях непризнанной ПМР и Республики Молдова, но также и на обеспечении национальной безопасности Украины, учитывая жесткую антироссийскую риторику и наличие контингента армии РФ в Приднестровье.

Позиция Кишинева в связи с политическими изменениями на Украине приобрела более радикальный характер, учитывая аннексию Крымского полуострова и конфликт на Юго-Востоке Украины. Однако через Республику Молдова осуществляется экспорт приднестровских товаров на территорию Европейского Союза, доля которого составляет около 45% от общего экспорта ПМР [1, с.6-7]. При этом в политическом урегулировании Приднестровского конфликта не предпринимаются какие-либо положительные меры, и на данном этапе риторика молдавской сто-

роны основывается на главном требовании о выводе российских войск с территории Приднестровья. Существующий уровень экономической кооперации двух берегов Днестра и неопределенность в рамках переговорного процесса по политическому урегулированию конфликта, а также политические трансформации на Украине, могут привести к еще большей стагнации и возможной дестабилизации обстановки в регионе, где разворачивается еще один, на сей раз активный конфликт с прямым и косвенным участием региональных акторов [3].

В связи с этим существующие вызовы безопасности актуальны как для Приднестровья и Республики Молдова, так и для Украины. «Украинский кризис» ознаменовал новый этап в развитии переговорного процесса по урегулированию конфликта в Приднестровье, где особое место занимают негативные политические и экономические последствия. Учитывая все вышеизложенное, приводится ряд рекомендаций, суть которых сводится к интенсификации участия всех сторонних акторов в переговорном процессе для обеспечения конструктивных условий урегулирования конфликта и предотвращения его возможной «разморозки»:

- Выработка новой стратегии урегулирования Приднестровского конфликта с учетом нынешней экономической ситуации и общей политической обстановки в регионе;
- Прагматичная позиция Республики Молдова в переговорном процессе независимо от политики официального Киева, но при его непосредственном участии;
- Усиленный контроль со стороны ОБСЕ и ЕС за молдо-украинской границей и вооружениями на данных территориях, учитывая эскалацию конфликта на Донбассе.

В заключение следует отметить, что приведенные рекомендации не являются прямым руководством к действию по урегулированию Приднестровского конфликта и лишь призваны устранить негативные последствия «Украинского кризиса» для Приднестровского урегулирования. Конструктивизм и прагматизм при активизации переговорного формата «5+2» должны быть решающими аргументами при рассмотрении шагов для урегулирования данного конфликта во избежание возобновления конфликта по грузино-осетинскому сценарию.

Библиография:

1. BERBECA, V. *Perspectivetele soluționării conflictului Transnistrean în contextul schimbărilor regionale*. Discussion Papers. IDIS “Viitorul”. 2016. 46 p.
2. HARZL, B. *Keeping the Transnistrian conflict on the radar of the EU*. ÖGfE Policy Brief. 24’2016. 6 p.
3. NIKOLYAN, L. Transnistria and Ukraine: Allies or Foes? In: *New Eastern Europe Magazine*. 03 September, 2014. Source: www.neweasterneurope.eu/interviews/1313-transnistria-and-ukraine-allies-or-foes (Visited: 25.02.2017)
4. *Блокада Приднестровья: Выживание вместо развития. Весь путь меж двух огней*. Аналитическая записка. МИД ПМР. 2014 г. 56 с.
5. ХАРИТОНОВА, Н. И. Новые вызовы безопасности в Приднестровье в контексте кризиса на Украине 2014 года. В: *Государственное управление. Электронный вестник*. 2015. №48, с.223-246.

Рекомендовано

Кристина ЕЖОВА, докт., конф. унив.

SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

EFECTELE PUBLICITĂȚII TELEVIZATE ASUPRA COPIILOR

Luminița PASTUH, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Trăim într-o societate unde publicitatea are o influență foarte mare asupra populației și, în special, asupra copiilor. Industria de publicitate cheltuie anual milioane de dolari în scopul vânzării de produse, imagini și stiluri de viață unui public-țintă, alcătuit într-o proporție destul de mare din copii. Nu este de mirare că cei mici sunt niște consumatori ce manifestă un interes major atât față de produse, cât și față de mesajele pe care publicitatea le furnizează, având în vedere că aceasta face apel la sloganuri atractive, precum și o serie de celebrități mult îndrăgite în rândul copiilor.

Astăzi publicitatea joacă un rol important în societate și tinde să influențeze mințile copiilor, în special. Copiii sunt principalul grup-țintă pentru publicitate. Publicitatea încearcă să satisfacă nevoile unui consumator din ce în ce mai pretențios, ea trebuind să se reinventeze tot timpul pentru a menține activ interesul acestuia. În literatura de specialitate, **publicitatea este definită drept un proces prin care se realizează plasarea de reclame în media, în schimbul unor costuri prestabilite, având rol persuasiv în scopul modificării atitudinii receptorilor, în sensul achiziționării unor produse sau servicii.**

Mesajele la copii trebuie să fie transmise într-o manieră diferită. Spre exemplu, bunurile sunt special împachetate pentru a atrage atenția generației tinere, or, copiii în ziua de azi sunt mult mai specifici în ceea ce privește nevoile și necesitățile lor. Publicitatea influențează mințile copiilor prin aceea că formează nevoia de a deține acel produs căruia i se face publicitate. Imaginile publicitare din reviste sau de la televizor creează dorința impulsivă de cumpărare. Părinții care nu pot să se descurce cu problemele ridicate sau cu temperamentul furios au tendința să cedeze cerințelor copiilor lor. Copiii sunt cei mai ardenti consumatori de publicitate, deoarece sunt și mari consumatori de televiziune. Odată cu înaintarea în vârstă, scade și dorința de a urmări reclamele la televizor. Părinții, în schimb, evită publicitatea din cauza efectului de saturație.

Cei care își asumă toată responsabilitatea față de copii sunt părinți, dar din păcate trăim într-o societate unde părinții sunt în permanență ocupați la serviciu sau alte activități și le rămâne mai puțin timp pentru copii din acest motiv și avem un număr atât de mare de copii dependenți de televizor și toate produsele care apar zilnic viu colorate și prezentate de idoli lor care îi determină să le procure și părinții nu fac altceva decât să le cumpere, ca să repare absența din viața copilului lor.

Cipsurile, bomboanele sau jleurile colorate sunt doar câteva dintre produsele alimentare pe care copiii le aleg chiar în fața televizorului. Cei mici sunt bombardați zilnic de reclame care-i îndeamnă să mănânce alimente nesănătoase și ei, fiind încă inconștienți de consecințe, devin consumatorii acestor produse. Impactul televiziunii asupra copiilor beneficiază de o mare atenție în ultimul timp. Cercetările efectuate în acest domeniu au dus la concluzia ca aceștia privesc reclamele de televiziune, ca pe o emisiune oarecare și ca urmare nu reacționează critic la mesajele transmise de acestea, lucru care îi face extrem de vulnerabili. Cercetările făcute au arătat faptul că mulți copii își fac din personajele feminine și masculine care apar în reclame niște standarde de frumusețe pe care încearcă apoi să le atingă cu orice preț și prin orice metode, lucru care nu poate decât să le facă rău.

În concluzie, vom constata că „orice comunicare este o încercare de a influența” și acest lucru îl resimțim la tot pasul, indiferent de direcția în care întoarcem privirea. **Copiii reprezintă viitorul nostru, și de aceea este important să protejăm valorile adevărate pentru a le transmite mai departe, implicit ar trebui să urmărim respectarea normelor cu privire la publicitatea pentru copii.** Noi suntem cei care trebuie să punem baza copiilor și pentru a nu avea o societate bolnavă de publicitate, ar trebui cu cea mai mare atenție să explicăm copiilor ce-i bine și ce-i rău. Copilul trebuie să cunoască limitele celor permise, iar părinții să facă față tuturor cerințelor.

Bibliografie:

1. MUCCHIELLI, A. *Arta de a influența*. Iași: Polirom, 2002.
2. MARK TUNGATE. ADLAND. *Istoria universală a publicității*. București: Humanitas, 2012.

*Recomandat
Oxana ISAC, dr., conf. univ.*

BIBLIOTECA PUBLICĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA: ADAPTARE LA NOILE REALITĂȚI

Valentina POPA, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Biblioteca publică este o organizație constituită, susținută și finanțată de comunitate, fie de către autoritățile locale, regionale sau naționale, ori prin alte forme de organizare comunitară. Ea oferă acces spre cunoaștere, informație sau opere ale creației prin intermediul unui șir de resurse și servicii și este în mod egal disponibilă tuturor membrilor comunității, indiferent de rasă, naționalitate, vârstă, gen, confesiune, limbă, capacități fizice sau mintale, statut economic, de muncă sau de studii [1]. Scopurile primordiale ale bibliotecii publice sunt furnizarea resurselor și serviciilor în vederea satisfacerii necesităților de educație, informare, dezvoltare personală, inclusiv – delectare și recreere a indivizilor și grupurilor sociale. Un principiu fundamental, ce guvernează misiunea și totodată activitatea bibliotecii publice contemporane, este asigurarea accesului în mod egal a tuturor cetățenilor la informație culturală și cunoaștere. Având în vedere acest principiu, ***biblioteca trebuie să se mențină mereu în actualitate, să conceapă și să dezvolte mereu servicii noi***, capabile să satisfacă cerințele și nevoile utilizatorilor de toate categoriile, în mod egal. Dezvoltarea bibliotecilor din Republica Moldova în cadrul *Programului Novateca* [2], transformarea lor și schimbările produse în contextul acestei transformări, percepția serviciilor noi de către populație sunt doar câteva teme interesante și actuale pentru a fi cercetate.

În scopul analizei procesului de adaptare a bibliotecii publice din Republica Moldova la noile realități sociale, s-a aplicat o metodologie complexă de cercetare: metoda anchetei pe bază de chestionar, interviul și analiza documentelor. Eșantionul cercetării cantitative a constituit 218 beneficiari ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” (49,5% – femei și 50,5% – bărbați; 56,9% – din mediul urban și 43,1% – din mediul rural). Culegerea datelor a avut loc în perioada decembrie 2016-ianuarie 2017. În cadrul cercetării calitative, au fost intervievați 9 specialiști din domeniu, colaboratori ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Rezultatele obținute demonstrează că biblioteca publică din Repub-

lica Moldova a reușit să evolueze și să se adapteze schimbărilor care s-au produs în lumea informațională datorită Programului Novateca. Conform datelor statistice, au fost renovate 1.041 de biblioteci din 754 de localități, au fost donate bibliotecilor și conectate la internet 2.719 de calculatoare, au fost instruiți în domeniul tehnologiilor informaționale 69.034 de vizitatori, au fost implementate 674 de servicii moderne. Printre **serviciile noi** care au apărut în bibliotecile publice se numără: „*Biblio-DEKO*”, „*Teatru de păpuși Bibliocii*”, „*Să ne cunoaștem orașul*”, „*3Doodler Summer*”, „*Atenție la traffic*”, „*Cum să ne prelungim viața activă în pofida vârstei înaintate*”, „*Clubul femeilor însărcinate*”, „*Incluziune digitală*”, „*Cartea electronică*” și altele. Printre programele de promovare a bibliotecilor publice menționăm: „*Novateca în biblioteca mea*”, „*Parteneri.Voluntari*”, „*Prin noi mai puternici spiritual*”, „*Modern vis-à-vis de contemporan*” etc.

Studiul cantitativ a demonstrat că pentru 35,8% de respondenți biblioteca este importantă, pentru 26,6 % – destul de importantă, pentru 5,5% – deloc importantă. Majoritatea dintre respondenți (54,1%) nu este informată referitor la serviciile noi implementate în bibliotecă, restul (45,9%) sunt la curent că la Biblioteca Centrală au apărut următoarele servicii: lecții de instruire la calculator (13,8%), sală de calculatoare și WI-FI (16,5%), serviciul *Magia cuvântului* (15,6%). Printre cele mai populare servicii au fost menționate: sala de calculatoare/instruire – 23,9%, sala de limbă engleză – 21,2%, participarea la activitățile bibliotecii – 20,2%.

Prima și cea mai importantă sarcină a unei biblioteci este de a *evalua necesitățile de dezvoltare a utilizatorilor pentru a cunoaște de la ei personal ce vor, atât fiecare dintre ei, cât și apropiații lor de la bibliotecă, iar în baza analizei necesităților de dezvoltare a serviciilor de bibliotecă – ce i-ar motiva s-o frecventeze în continuare*. Cercetarea calitativă a evidențiat faptul că Biblioteca Centrală a reușit să devină o bibliotecă modernă datorită dezvoltării tuturor componentelor sale: spațiul și mobilierul, colecțiile, tehnologiile informaționale, utilizatorii, serviciile moderne, parteneriatele, bibliotecarii. Anume dezvoltarea continuă a acestor 7 componente conduce la adaptarea bibliotecilor publice din Republica Moldova la noile realități.

În concluzie, menționăm că biblioteca publică din Republica Moldova se adaptează cu succes la noile realități, se schimbă și se dez-

voltă în scopul îmbunătățirii vieții sociale a oamenilor. Totodată, propunem ca: 1) biblioteca trebuie cât mai mult să se ocupe cu cercetarea nevoilor și cerințelor utilizatorilor și nonutilizatorilor; 2) să fie create servicii noi de bibliotecă și, totodată, promovate eficient cele existente, pentru a atrage și a păstra mai mulți utilizatori; 3) să se dezvolte continuu bibliotecarii/bibliotecile prin implementarea de diferite programe/proiecte.

Referințe:

1. *IFLA/UNESCO Guidelines for development: the Public Library Service.* [Accesat 9.03.2017] Disponibil: <http://www.ifla.org/VII/s8/proj/publ97.pdf>
2. *Despre Novateca.* [Accesat 9.03.2017] Disponibil: <http://novateca.md/ro/program-overview>

Recomandat

Oleg BULGARU, dr., conf. univ.

IMPACTUL MIGRAȚIEI PESTE HOTARE ASUPRA LOCALITĂȚII DE BAȘTINĂ

Doina MAGALEAS, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Migrația a devenit actualmente un fenomen extrem de complicat și divers sub aspectul scopurilor urmărite, destinațiilor și al structurii populației implicate în acest proces. Astfel, alături de migrația pentru muncă, care rămâne cea mai răspândită formă, au apărut și alte forme noi, precum migrația la studii, migrația pentru afaceri etc. De asemenea, de rând cu migrația legală, s-a dezvoltat migrația ilegală, numită și nedocumentată sau iregulară, care, în afară de perturbările create de migranți pe piața de muncă a țării-gazdă, contribuie la creșterea criminalității prin implicarea în infracțiuni ce țin de traficul de ființe umane, droguri, violență etc. [1, p.44-45].

Referitor la Republica Moldova, plecarea în masă peste hotare a moldovenilor a început în 1998 și a continuat cu o intensitate sporită până în 2007. Pe parcursul ultimilor ani, s-a mărit numărul moldovenilor plecați pentru a munci în afara țării. Oficial, la 30 octombrie 2016 în străinătate se aflau 805 509 de moldoveni [2]. Moldovenii își părăsesc patria din cauza lipsei locurilor de muncă și a unei perspective de

viitor, iar în ultimii ani și din cauza unui mediu social nefavorabil. Emigranții lasă în urmă sate pustii, bătrâni bolnavi și neputincioși, copii lipsiți de dragoste părintească și de educație, o țară împovărată de mizerie și sărăcie, sperând să găsească în străinătate o viață mai bună. În contextul celor expuse, prezintă interes impactul migrației asupra localităților de baștină ale emigranților, fiecare caz în parte având aspectele sale pozitive și/sau negative concrete.

În scopul cunoașterii impactului migrației peste hotare asupra s. Sofia, r-nul Drochia, s-a aplicat o metodologie complexă de cercetare: analiza documentelor, analiza datelor statistice, interviul (au fost intervievați 3 copii ai căror părinți sunt plecați peste hotare, 3 bătrâni rămași singuri, primarul localității și 2 profesori ai copiilor ai căror părinți sunt plecați peste hotare). În calitate de suport teoretico-metodologic al cercetării a servit *teoria factorilor push-pull* [3].

În s. Sofia, r-nul Drochia sunt 4.823 de locuitori, dintre care circa 10% sunt copii și 23% sunt bătrâni. În jur de 870 de oameni sunt plecați peste hotare, cei mai mulți – în Rusia, Italia, Cehia și Polonia. Perioada aflării peste hotare este de la 3 luni la maximum 5 ani. Rezultatele obținute demonstrează că cei mai afectați de fenomenul migrației sunt copiii și bătrânii rămași fără îngrijire și ajutor. Circa 50 de copii sunt rămași fără unul sau ambii părinți și aproximativ 75 de bătrâni sunt rămași singuri. Cauzele plecării peste hotare sunt diferite: lipsa locurilor de muncă, resurse financiare insuficiente pentru un trai cât de cât decent etc.

Copiii ai căror părinți sunt plecați peste hotare se comportă diferit: unii, rămași în grija bunelor sau altor rude, – destul de bine, pe când ceilalți sunt mai dezordonați. Dar oricum, și unii, și alții sunt triști și pesimiști, nu sunt plini de viață ca și copiii ai căror părinți sunt acasă. „*Aș vrea foarte mult să nu mai plece părinții mei peste hotare, deoarece mă simt singur fără ei*”, ne spune Mihai, iar Mihaela înțelege scopul plecării părinților peste hotare: „*Nu sunt de acord cu plecarea lor peste hotare, dar știu că ei au plecat de dragul meu*”. Cu toate că acești copii simt foarte mult lipsa părinților, oricum ei înțeleg că aceștia au plecat pentru a le oferi un viitor cât mai bun.

Bătrânii rămași singuri se descurcă destul de greu, cauzele fiind atât bătrânețea, cât și lipsa de bani. „*Nu am destule resurse, mă strădui să cumpăr și eu ce-i mai ieftin...*”, ne spune moș Ion. Chiar și bătrânii ajutați financiar de către copiii plecați se simt singuri și neajuto-

rați. Mătușa Maria, de exemplu, se bucură enorm când copiii vin acasă, dar și se întristează când aceștia pleacă: „*Desigur că mă bucur tare când îi văd că vin, dar când se duc, nu am cuvinte ce durere mare îmi provoacă în suflet, dar asta îi viața, aici ei nu au ce face, de aceea sunt nevoiți să plece*”.

Persoanele plecate peste hotare, într-o oarecare măsură, contribuie la dezvoltarea comunității, remitențele fiind investite în educarea copiilor, construcții și reparații ale locuințelor, dar și în deschiderea unor afaceri. „*Banii trimiși îi investesc în studiile copiilor săi, în construcția și reparația locuinței proprii, unii deschid câte o afacere*”, afirmă primarul satului. Însă migrația sătenilor peste hotare are și consecințe negative, cum ar fi disoluția familiilor sau, cum s-a exprimat primarul, „*...goana după bani distruge foarte multe familii...*”, plecarea personalului calificat din localitate, satul rămânând fără specialiști în diferite domenii etc.

În concluzie, se poate spune că cei mai afectați de fenomenul migrației sunt copiii și bătrânii, ei confruntându-se cu numeroase probleme care îi fac să se simtă neajutorați. În pofida migrației unei părți a populației peste hotare, locuitorii s. Sofia au mai multe oportunități, comparativ cu locuitorii altor sate, pe motiv că în localitate există o gară feroviară, astfel oamenii se pot deplasa în orașele din apropiere (Bălți, Drochia) pentru a munci evitând plecarea peste hotare.

Referințe:

1. BULGARU, M. *Asistența Socială în contextul globalizării*. Chișinău: CEP USM, 2012.
2. MAEIE a publicat datele oficiale despre numărul de cetățeni moldoveni aflați peste hotare. [Accesat 9.03.2017] Disponibil: http://www.noi.md/md/news_id/89997.
3. CONSTANTINESCU, M. *Teorii ale migrației internaționale*. [Accesat 10.03.2017]. Disponibil: <http://bp-soroca.md/pdf/teorii%20ale%20migrației%20internation.pdf>.

*Recomandat
Oleg BULGARU, dr., conf. univ.*

ASISTENȚA PARENTALĂ PROFESIONISTĂ: MOTIVAȚII ȘI IMPACT

Ana BURUIAN, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

În societatea modernă, au devenit actuale problemele sociale ale copiilor orfani și cei rămași fără îngrijire părintească, în acest sens, Republica Moldova nefiind o excepție. Conform datelor MMPSF, în anul 2015 au fost luați la evidență 4.172 de copii rămași fără îngrijire părintească. Aproape fiecare al treilea copil are vârsta de 11-15 ani (29,2%), iar 71,3% sunt copii din mediul rural.

Cel mai des acestor copii li s-au aplicat forme de protecție familială, asistența parentală profesionistă fiind un serviciu care ține de actualitate. APP este un serviciu social specializat, care oferă copiilor îngrijire familială substitutivă în familia unui asistent parental profesionist. Pe parcursul a 8 ani (2007-2015), numărul copiilor plasați în APP a crescut de la 41 la 645, iar al persoanelor prestatoare de acest serviciu a crescut de la 42 la 370 de unități.

Raionul Ungheni poate servi drept exemplu în implementarea serviciului de APP, care a fost implementat din 2003, iar acum „s-a atins o limită considerată la început a fi media necesarului de asistenți parentali profesioniști în relație cu problemele și nevoile din acest domeniu”, susțin specialiștii intervievați (6 specialiști: Șef serviciu APP raionul Ungheni, asistent social comunitar, psiholog, profesor, polițist de sector, medic de familie). Dacă în anul 2003 erau doar șase copii în familia a trei APP, atunci în 2016 erau 73 de copii plasați în 36 de familii de APP. În anul 2015 au fost reintegrați în familia biologică 19 copii, iar în adopție au fost plasați 5 copii, date care relevă eficacitatea și dezvoltarea acestei forme de protecție în r-nul Ungheni. Totuși, la nivel național, se observă o criză de APP.

Conform specialiștilor intervievați, motivele persoanelor de a deveni APP presupun o combinație dintre partea financiară și cea morală, iar din interviurile realizate cu APP, stabilim patru motive de bază ale acestora: **motive economice:** „Fiind APP, ai salariu, ai poliță de asigurare, ai concediu, ai și un pic de ajutor pe lângă casă”; **motive afective:** „soțul și copiii sunt peste hotare, iar eu aveam nevoie să ofer grija mea cuiva”; **motive altruiste:** „Nu are rost să trăim, dacă nu știm a oferi grija noastră celor neputincioși”; **motive psihosocia-**

le: „Mă simțeam izolată, fiind casnică mai bine de 10 ani, acum...particip activ la viața din sat”.

Analiza documentară a dosarelor APP a scos în evidență portretul psihosocial al acestora: sexul feminin, mediul rural, studii medii incomplete, vârstă postadultă, dragoste față de copii, starea de sănătate favorabilă, sindromul „*cuibul gol*”, credința că va face față nevoilor copiilor, neintegrați oficial în câmpul muncii o perioadă îndelungată, reticenți față de copiii cu dizabilități sau CES. Totodată, în activitatea practică, APP se confruntă cu o serie de dileme cristalizate prin prisma salarizării neadecvate muncii, a așteptărilor față de copii și realitatea cu care se confruntă, a atașamentului care se formează între copil și APP și ulterior trauma generată de despărțire etc.

Efectele plasamentului în APP asupra dezvoltării psihosociale a copilului sunt diferite în funcție de perioada și frecvența plasamentelor, experiența de viață a copilului, starea lui de sănătate, pregătirea specialistului etc.

În concluzie, putem menționa că APP reprezintă unul din cele mai solicitate forme familiale de protecție a copilului, care previne instituționalizarea – ca avantaj major și răspunde temporar interesului superior al copilului.

Avantajele plasamentului familial pot fi sintetizate în următoarele:

- prevenirea instituționalizării – ca avantaj major;
- posibilitatea de a oferi copilului mediu familial provizoriu, când acesta nu poate trăi în familia sa biologică și nici nu poate beneficia de o familie adoptivă;

- menținerea legăturii copilului cu familia de origine;

- integrarea și reintegrarea lor socială.

Dificultățile plasamentului familial constau în:

- coexistența a două familii responsabile de soarta aceluiași copil și posibila rivalitate dintre ele, a unor dorințe conflictuale referitor la anumite decizii legate de copil;

- selectarea familiilor pentru copiii cu probleme emoționale grave;

- modificarea mentalității populației cu privire la plasamentul familial profesionist și dezvoltarea unei practici sociale conform legislației actuale.

Pornind de la aceasta, recomandăm:

- Organizarea unor campanii de promovare a serviciului APP.

- Crearea unor instrumente cu referire la tematicile necesare a fi abordate în cadrul formării inițiale și continue a APP.
- Monitorizarea adecvată a motivațiilor solicitantului la postul de asistent parental profesionist, precum și a activităților desfășurate de asistenții parentali profesioniști.
- Desfășurarea activităților educative care să implice APP și copiii din plasament în vederea consolidării relațiilor armonioase.

Bibliografie:

1. GRIGORAȘ, S., RÎJÎCOVA, S., MĂMĂLIGĂ D. *Dezvoltarea serviciilor sociale destinate copilului și familiei*. Chișinău, 2007.
2. SMITH, C. *Adopție și plasament familial. Cum și de ce?* București, 1993.
3. CHEIANU-ANDREI, D., RUSSU, I. *Psihosociologia relației copil-profesionist în domeniul social*. Chișinău, 2015.

*Recomandat
Aliona ONOFREI, dr., conf. univ.*

SPECIFICUL INTEGRĂRII REFUGIAȚILOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Doina CRĂCIUN, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Datele statistice denotă că în anul 2015 în Republica Moldova 276 de persoane aveau statutul de solicitanți de azil (*la prima cerere*), în creștere față de anul 2010 de 3 ori, ponderea cea mai mare (44,6%) reprezentând-o cetățenii Ucrainei, urmați de cei din Siria, Irak și Afganistan. La finele anului 2015, în Moldova trăiau **144 de persoane care dețineau statutul de refugiat**.

Datele respective și problemele cu care aceștia se confruntă au determinat interesul pentru cercetarea problemelor refugiaților, în scopul **evidențierii modalităților de integrare socială a refugiaților în Republica Moldova (în baza studiului din cadrul Centrului de Caritate pentru Refugiați)**. În acest sens, au fost realizate 7 interviuri cu refugiați și 4 interviuri cu experții din domeniu (*director ONG, coordonator de proiect, consilier în angajare, asistenți sociali, reprezentanți ai ONG*). Metodele utilizate au fost selectate în urma determinării teoriilor de referință, printre care **teoria sistemică** (care face referire la importanța implicării mai multor actori în procesul de integrare socială a refugiaților), **teoriile psihanalitice** (care sunt centrate pe posi-

bilitățile refugiaților de a optimiza eforturile proprii în schimbarea situației apărute la nivel individual și social), **teoria participării** (care subliniază că pentru a-și schimba situația spre bine, refugiații trebuie să se implice cât mai mult în activitățile referitoare la propriile lor vieți și la propria bunăstare).

Determinarea conceptuală a termenului de refugiat este destul de vastă și chiar incompletă. Astfel, conform Convenției ONU privind Statutul refugiaților (Geneva, 1951), termenul de refugiat se aplică *oricărei persoane în urma unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniei politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește să se pună sub protecția acestei țări sau care, neavând nicio cetățenie și găsimdu-se în afara țării în care își avea reședința obișnuită, ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă.*

Integrarea socială a refugiaților este un proces de participare activă a acestora la viața economică, socială și culturală a societății statului dat, iar pentru realizarea acestui lucru, este necesară derularea de programe de integrare (activități specifice de orientare culturală, consiliere și învățare a limbii de stat) și facilitarea accesului la o serie de drepturi economice și sociale: dreptul la un loc de muncă, dreptul la educație, dreptul la asistență medicală și asistență socială și dreptul la o locuință.

Am analizat în cadrul cercetării modalitățile de respectare a drepturilor respective, iar în articolul dat ne vom referi la dreptul de a beneficia de locuință. Astfel, conform Legii nr.270 „Privind azilul în Republica Moldova” din 18.12.2008, solicitanții de azil au dreptul de a fi cazați în centrul de cazare temporară. Cu suportul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR), familiile de refugiați care au mulți copii primesc lunar o indemnizație pentru chirie pentru o perioadă determinată, iar câteva familii refugiate primesc o dată la 5 ani posibilitatea de a locui într-o casă renovată în satul Mereni, Anenii Noi. În același timp, expertul interviewat, directorul Centrului de Caritate pentru Refugiați, Djavid Ahmad Packnehad afirmă că *„refugiații care au copii pot locui pentru o perioadă de 5 ani în casa din Mereni, care este destinată pentru refugiații care au copii. Casa este în așa mod construită, încât acolo să locuiască patru familii, fiecare având*

câte două camere, iar intrarea este separată, așa încât ei locuiesc ca vecini” (I_E_3). Refugiata Zohra (40 de ani, Siria), care s-a refugiat în Republica Moldova 5 ani în urmă, a constatat: „La început îmi era frică pentru că nu aveam mobilă, cum era să merg acolo, la podea era să dorm?! Acolo nu era frigider, nici pat, nimic, doar pereți, totul era gol... Am scris cerere că vrem să locuim acolo și să ne ofere ajutor. Ne-au spus (UNHCR) că ne pot da frigider, canapea și o mașină de spălat... noi să cumpărăm restul” (I_R_2). În schimb, refugiatul Fani-ruz (35 de ani, Irak) afirmă: „Închiriem apartamentul nostru și noi nu avem nevoie să trăim la TAC, e foarte bine, avem ce ne trebuie” (I_R_1). Alt mod de abordare am găsit la refugiatul din țara vecină, Ivan (60 de ani, Ucraina): „Am fugit de război și aici am găsit o casă, un adăpost (TAC). Aici trăim, aici dormim, nu avem în altă parte unde să ne ducem. Am o cameră unde locuiesc singur, bucătăria și baia sunt folosite în comun” (I_R_3).

Integrarea refugiaților este un proces care necesită sprijin și din partea țării-gazdă, a oamenilor cu care aceștia interacționează. Cercetarea efectuată a scos la iveală faptul că refugiații întâmpină dificultăți de adaptare în societatea noastră, începând cu găsirea unui loc de muncă și până la dificultățile de comunicare cu localnicii. Aceste constatări confirmă că refugiații reprezintă o categorie de beneficiari ai asistenței sociale, care activează în parteneriat cu organizațiile neguvernamentale.

Bibliografie:

1. BULGARU, M. *Asistența socială a persoanelor refugiate*. Chișinău: CEP USM, 2005.
2. Raport analitic „Profilul Migrațional Extins al Republicii Moldova 2010-2015”. Disponibil http://mai.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport-analitic-pme_2010-2015_ed._2016.pdf. Consultat la 20.01.2017.

*Recomandat
Stela MILICENCO, dr., conf. univ.*

COPIII AFECTAȚI DE MALADIILE ONCOLOGICE – POTENȚIALI BENEFICIARI AI ASISTENȚEI SOCIALE

Tatiana ȘUȘU, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Maladiile canceroase reprezintă o problemă stringentă de ordin medical, dar și social, care afectează în mare măsură și copiii. În Republica Moldova, pe parcursul anilor 2006-2014, rata morbidității prin afecțiuni tumorale la copii a crescut de la 11,2 la 10 mii locuitori în anul 2006, la 17,9 în anul 2014, pentru anul 2015 estimându-se 1.128 de cazuri, dintre care 504 – cazuri noi. Mortalitatea din această cauză în rândul copiilor pe parcursul anilor 2009-2015 este într-o descreștere neuniformă, în anul 2015 fiind de 42 de cazuri și confirmând faptul că există șanse mari la supraviețuire. O consecință nefastă a bolii însă o constituie dizabilitatea: pe parcursul anilor 2006-2014, rata copiilor cu dizabilitate primară, căpătată în urma afecțiunilor tumorale, raportată la 10 mii de locuitori, tinde să crească în ritm rapid de la 16,5 în anul 2007 la 19,0 în 2014. Suplimentar, copiii diagnosticați cu cancer au un șir de dezavantaje, printre care: nesatisfacerea nevoilor fizice și psihosociale ce-i pune în situația să nu aibă parte de o viață ca a celorlalți copii; confruntarea cu un viitor nesigur; experiența tristă de a cunoaște frica morții etc. În acest sens, tratarea acestor copii ca beneficiari ai asistenței sociale este de o importanță majoră în sprijinul lor psihosocial.

În scopul identificării efectelor maladiilor oncologice asupra dezvoltării psihosociale a copiilor, în vederea argumentării necesității asistenței sociale a acestora pe tot parcursul tumoral, a fost folosită metoda interviului sociologic (au fost realizate interviuri cu medici, pedagogi, psihologi și cu părinți ai copiilor bolnavi de cancer) și observația ca tehnică adiacentă (autorul fiind voluntar la Asociația Little People Republica Moldova).

Rezultatele obținute au demonstrat că boala oncologică are un impact profund atât fizic, cât și psihologic și social asupra dezvoltării copilului pe întreg parcursul tumoral [1]. Maladia provoacă efecte negative somatice imediate, de lungă durată și tardive, acestea suplinindu-se de distresul emoțional al copilului pe fondul lipsei de suport social. Astfel, *„chimioterapia are multe efecte... căderea părului, oboseala,*

ce trebuie să mănânce, are voie sau nu... Când ne-a spus și de infertilitate, că posibil să o afecteze... Ne-am gândit că mereu o să-și amintească de asta, are doar 16 ani” [părinte]. Impactul asupra stării fizice se răsfrânge și asupra stării psihologice a copilului: *„Cât sunt în spital, tratamentul își face efectul lui: oboseala, greața, pierderea poftei de mâncare, durerea îl fac pe copil să treacă printr-o depresie care crește zi de zi”* [psiholog]. Situația în care se găsește copilul bolnav de cancer *„...este o situație de criză, care poate să se mențină și după ieșirea din spital...”*, dar care are un impact mai profund în faza de îngrijire paliativă: *„...nu mai zic de cazul în care nu mai are vreo șansă...”* [medic].

Cancerul la copil presupune și schimbări în viața de familie (modificarea structurii familiei, relațiile dintre membrii familiei, situația financiară etc.) [2]. Astfel, perioada îndelungată în care unul dintre părinți are grijă de copil în spital poate conduce la schimbări în exercitarea rolurilor în familie: *„Soțul face tot ceea ce făceam eu când eram acasă...”* [părinte]. Are loc răcirea relațiilor între membrii familiei: *„De când suntem în spital nu mai este ca înainte, nu comunicăm des dar și când vorbim e numai despre cancer...”* [părinte], la înrăutățirea drastică a situației financiare a familiei: *„Boala costă scump...”* [părinte].

Astfel, cancerul la copil are efecte atât asupra familiei, cât și asupra copilului. Din păcate, realitatea din Republica Moldova demonstrează că, în prezent, abordarea copiilor și a tinerilor bolnavi de cancer este una pur medicală, asistența socială bazându-se doar pe susținerea financiară a familiilor și pe unele activități în faza terminală a parcursului tumoral, în care aspectul socio-medical este combinat cu cel de sprijin financiar.

Tratarea copilului ca beneficiar al asistenței sociale și oferirea de suport și sprijin familiei ar conduce la îmbunătățirea condițiilor în care se dezvoltă copilul și ar minimiza efectele negative ale bolii și tratamentului. Pentru aceasta este necesar: 1) de a oferi informații despre boală, tratament, sănătate și servicii disponibile; 2) de a sprijini familia și copilul bolnav pe parcursul tratamentului (programe de sprijin de la egal la egal, consiliere individuală sau de familie); 3) de a asista familia în vederea schimbării comportamentelor pentru a minimaliza

impactul bolii; 4) de a oferi sprijin instrumental, ajutor în gestionarea problemelor de familie, de școală, precum și cauzate de întreruperile de muncă; 5) de a organiza asistența financiară.

În urma analizei practicii internaționale și a efectelor bolii, se recomandă: de a dezvolta și implementa un mecanism de cooperare între instituțiile medicale, societatea civilă și serviciile de asistență socială ce vor asigura soluționarea problemelor complexe ale copiilor bolnavi cu cancer și familiilor lor; de a completa echipele multidisciplinare din instituțiile de îngrijire paliativă și tratament al bolilor tumorale existente cu specialiștii necesari, inclusiv – cu asistenți sociali care ar asigura managementul de caz; de a adopta o lege națională care să reglementeze protecția socială a copiilor bolnavi de cancer în conformitate cu drepturile prevăzute de Standardele Europene de îngrijire a copiilor bolnavi de cancer.

Referințe:

1. CLARKE, S., MITCHELL, W., SLOPER P. *Care and Support Needs of Children and Young People with Cancer and Leukaemia and Their Families*. New York: CLIC 2027, 2004.
2. TAMAKI, H. The Impact of Childhood Cancer on Family Functioning: A Review. In: *Graduate Student Journal of Psychology*, vol. 15, Columbia University, 2014.

Recomandat
Oleg BULGARU, dr., conf. univ.

**ROLUL SERVICIULUI DE PROBAȚIUNE
ÎN REINTEGRAREA SOCIALĂ A MINORILOR
ÎN CONFLICT CU LEGEA**

Nicoleta BOȚAN, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Multitudinea de probleme sociale, economice și politice au afectat negativ generațiile în creștere. Șomajul, sărăcia și plecarea la muncă peste hotare a părinților a agravat mult situația copiilor, care, rămânând nesupravegheați și fără un model familial constructiv, ajung să își petreacă timpul în stradă, să experimenteze „libertatea” de care dispun până la situații care pun în pericol viața și integritatea lor, dar și a altor

persoane. Unii minori se lasă ușor seduși de modele inadecvate, resimt ca un lucru penibil menținerea dependenței de familie în urma prelungirii școlarizării, iar atunci când integrează mai greu interdicțiile sociale pot provoca rupturi cu familia, școala etc. Chiar dacă, în anul 2016, la evidența Birourilor de Probațiune de pe teritoriul Republicii Moldova s-au aflat 122 de minori, cu 172 mai puțini față de anul 2015, situația ramîne alarmantă, deoarece se mențin infracțiunile: contra vieții și sănătății persoanei (*art.145-163 C.P.*), contra familiei și altor minori (*art.201-209 C.P.*) infracțiuni privind viața sexuală (*art.171-175 C.P.*), inclusiv contra sănătății publice și conviețuirii sociale (*art.211 - 222 C.P.*). Situația care există în momentul de față cu privire la delincvența juvenilă reflectă starea de „sănătate” a societății contemporane moldovenești. Actualmente este necesară o reacție socială individualizată în cazurile minorilor în conflict cu legea, care ar include revizuirea măsurilor de prevenire a recidivei și aplicarea pedepsei alternative la detenție. În acest context, după cum menționa A. Smith „probațiunea este o dimensiune a domeniului îngrijirii corecționale, care este un serviciu legal, social și personal, operând în interiorul cadrului judiciar și constând în investigare și supraveghere, făcute în scopul protejării societății, prevenirii delincvenței și infracționalității și a reabilitării personalității infractorului” [1, p.94].

Partea empirică a cercetării „*Rolul serviciului de probațiune în re-integrarea socială a minorilor în conflict cu legea*” s-a bazat pe un studiu de caz instituțional realizat cu Liubovi Bodeaca, șef Birou Probațiune sector Centru, Chișinău, pe ghidul de interviu semistructurat aplicat consilierilor de probațiune din fiecare sector al or. Chișinău, pe ghidul de interviu semistructurat, aplicat la 20 studenți de la Facultatea Sociologie și Asistență Socială.

Opiniile consilierilor de probațiune privitor la factorii ce au contribuit la săvârșirea infracțiunilor de către minori rămân a fi: *dificultățile de relaționare, venitul redus al familiei, familia dezorganizată, nivelul redus de afecțiune și grijă din partea părinților, violența în familie, supravegherea defectuoasă a părinților, inclusiv a lipsei de disciplină, abuzul de alcool sau substanțe psihotrope, sărăcia, lipsa de reacție a organelor de drept, cât și cercul de prieteni cu comportament antisocial.*

Un aspect important, specificat de către consilierii de probațiune, reprezintă lacunele serviciului de probațiune, în mod special: „...*intervenție parțială, în echipa multidisciplinară, pentru prevenirea cazurilor de delincvență juvenilă...*”; „*lipsa specialiștilor calificați în domeniul psihologiei, asistenței sociale, care ar lucra cu persoanele condamnate privind reintegrarea în societate*”. Pe de altă parte, viitorii profesioniști ai Facultății de Sociologie și Asistență Socială sunt cointeresați să lucreze cu minorii în conflict cu legea. Ei au manifestat interes față de procesul de reintegrare socială a minorilor în conflict cu legea, propunând în cadrul interviewării acțiunile prioritare pe care le-ar interprinde: „*Sensibilizarea populației cu privire la această categorie de beneficiari... prezentarea avantajelor procesului reintegrării sociale prin mass-media*”; „...*consilierea minorilor, modificarea actelor normative..*”; „... *susținerea copiilor aflați în conflict cu legea prin acordarea serviciilor asistențiale, psihologice necesare, pentru a se simți utili în cadrul societății* ”.

În concluzie, putem afirma că probațiunea reprezintă multiple avantaje pentru Republica Moldova. Astfel, spre eficientizarea serviciului de probațiune, propunem următoarele recomandări: *modificarea și completarea actelor normative interne cu referire la asistența socială și consilierea subiecților de probațiune, evaluarea riscului de recidivă, organizarea centrelor de consiliere psihologică la nivel de comunitate atât pentru minorii aflați în dificultate, cât și pentru părinții acestora, cenzurarea programelor televizate și a emisiunilor radio ce conțin violență, agresivitate, blocarea site-lor din Internet cu caracter agresiv etc.*

Referințe:

1. PAȘCA, M.D. *Infractorul minor și reintegrarea sa în comunitate*. București: Ardealul, 2005.

*Recomandat
Angela MIRON, magistru, lector*

DIVORȚUL: CONSECINȚE ASUPRA DEZVOLTĂRII COPILULUI DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ

Alina STANCIU, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Cercetarea problemelor generate de divorțuri **este actuală**, întrucât Republica Moldova a devenit unul din lideri în Europa în ceea ce privește numărul de divorțuri la 1.000 de locuitori. Conform statisticilor naționale, circa jumătate din căsătorii se încheie cu divorț. Spre exemplu, în anul 2015, în Moldova, la 100 de căsătorii reveneau cca 44 de divorțuri, comparativ cu anul 1980, când această cifră era doar de 24 de divorțuri la 100 de căsătorii.

Scopul studiului constă în evidențierea consecințelor divorțului asupra dezvoltării copilului de vârstă școlară. Pentru realizarea scopului propus, au fost utilizate în calitate de **metode praxiologice**: *interviul individual aprofundat* (au fost realizate patru interviuri cu specialiștii din raionul Leova, trei – cu părinți divorțați, și cinci – cu copii din familii divorțate); *tehnica „scrisoare către tatăl meu”*, aplicată la doi copii de vârstă școlară în scopul cunoașterii problemelor cu care aceștia se confruntă și a atitudinii lor față de părintele plecat în urma divorțului.

Din punct de vedere juridic, divorțul reprezintă o procedură de desfacere a căsătoriei în mod legal, atunci când continuarea acesteia a devenit imposibilă din motive temeinice, pentru cel care cere desfacerea. Cauzele divorțului invocate de specialiștii intervievați sunt multiple: *„...cele mai multe divorțuri în raionul nostru (Leova – A.S.) se produc din cauza geloziei, incompatibilității, infidelității sau abuzului în familie. În ultima perioadă avem și cazuri când familiile divorțează din cauza banilor, neînțelegerii cu socrii sau a migrației unuia din parteneri”*.

Multe studii demonstrează că cu cele mai grave „sechele” în urma divorțului rămân totuși copiii. Ei sunt cei mai afectați de ruptura respectivă, suferă cel mai mult, iar în comportamentul și gândirea lor au loc transformări profunde. Specialiștii intervievați cu privire la consecințele divorțului asupra copiilor de vârstă școlară au menționat că *„...în general, divorțul afectează foarte mult latura psihologico-emoțională a fiecărui copil, copiii cu părinți divorțați sunt destul de*

anxioși, sfioși, nu vor să comunice, sunt mereu supărați, nu răspund la întrebările adresate, alții sunt destul de năzbătioși, agresivi în comunicarea cu mama, neascultători”.

De asemenea și părinții evidențiază un șir de efecte negative ale divorțului asupra dezvoltării copiilor. Printre acestea ei au scos în lumină următoarele: „...copiii mă întrebă aproape permanent dacă din cauza lor a plecat tatăl; „...fetița mea mă acuză destul de des că sunt rea și că era mai bine când tatăl ei era acasă; „...după câteva luni de la divorț, copilul meu a început să se urineze în pat” etc.

În ochii copiilor, divorțul apare în mai multe ipostaze. Astfel, unii copii se simt vinovați de producerea divorțului, susținând că „...știu că tata nu mai este cu noi din vina mea, am fost neascultător și obraznic când era el acasă”. Alții, dimpotrivă, își învinovătesc mama de faptul că tata nu mai este cu ei, susținând că „...dacă mama nu se certa așa de rău cu tata și nu-i spunea să plece de acasă, tata acum era cu noi acasă”. O parte din copii spun că nu se simt bine că tatăl nu mai este cu ei și nu se simt egali cu copiii din familiile complete, afirmând că „...uneori nu vreau să merg la școală, ...pe prietenii mei îi aduc tații lor cu mașina, dar pe mine mă aduce numai bunica, că mama e la lucru. Vreau și eu să mă aducă tata la școală cu mașina noastră”. Relația copiilor cu părintele plecat, dar și cu membrii familiei extinse au de suferit în urma divorțului, unii copii menționând că „...înainte ca tata să plece mă jucam cu el cu mașinile, construim împreună, dar acum ne vedem foarte rar și nu avem timp de joacă”, „...nu-mi place că de când a plecat tata nici cu bunicii nu mă văd”.

În concluzie, putem spune că separarea copilului de unul din părinți, în urma divorțului, produce o traumă profundă, cu consecințe grave pentru dezvoltarea și sănătatea copiilor. Pornind de la multitudinea factorilor ce condiționează divorțul, considerăm că prevenirea acestui fenomen ar fi eficientă prin intervenția activă:

- *la nivelul familiei* – prin măsuri de protecție socială a familiei, consiliere predivorț a copiilor, servicii asistențiale și psihologice post-divorț pentru părinte și copil;

- *la nivelul școlii* – prin elaborarea unor programe de sprijin al copiilor cu părinți divorțați, implicarea copiilor din familiile divorțate în activități extrașcolare;

- *la nivelul comunității* – prin colaborarea dintre Administrația pu-

blică locală și Administrația publică centrală în vederea creării serviciilor de sprijin pentru copiii din familiile divorțate, colaborarea dintre specialiști în vederea monitorizării schimbărilor survenite în comportamentul copiilor după divorț, implicarea mai activă a asistentului social, psihologului în lucrul cu copiii din familiile divorțate;

• *la nivelul național* – prin dezvoltarea și promovarea serviciului de mediere pre- și postdivorț în cazul partenerilor care sunt conflictuali.

Bibliografie:

1. BĂRAN-PESCARU, A. *Familia azi. O perspectivă sociopedagogică*. București: Aramis, 2004.
2. BULGARU, M., CHISTRUGA, I. *Familia tânără: aspecte ale adaptării la societatea în schimbare*. Chișinău: CE USM, 2015.
3. MĂRGINEANU, L., FOCȘA, T. Consecințele psihosociale ale divorțului asupra copilului. În: *Promovarea drepturilor omului în contextul integrării europene: teorie și practică*. Conferința științifică teoretico-practică internațională. Chișinău, 2013.

Recomandat

Maria BULGARU, dr. hab., prof. univ.

**ROLUL EDUCAȚIEI SEXUALE COMPREHENSIVE
ÎN FORMAREA ATITUDINII RESPONSABILE A
TINERILOR FAȚĂ DE SĂNĂTATEA
SEXUAL-REPRODUCTIVĂ**

Maria BANTEA, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

În Republica Moldova, la fel ca și în alte țări, se conturează existența unor condiții care sporesc riscurile comportamentului sexual-reproductiv al adolescenților și tinerilor, cei care reprezintă viitorul societății. Astfel, conform Studiului sănătatea și dezvoltarea adolescenților, anual, aproximativ 70 de bebeluși sunt aduși pe lume de mame cu vârsta mai mică de 15 ani, iar vârsta medie la care adolescenții au prima relație sexuală este de 15,6 ani [1]. În același timp, problema infertilității în Republica Moldova este una gravă, depășind la acest indicator Ucraina, Belarus, Federația Rusă, Armenia, România [2]. Una dintre principalele cauze care a generat asemenea situație este neinformarea tinerilor în domeniul sănătății sexual-reproductive. Deși Legea

nr.138 privind sănătatea reproducerii din 15.06.2012 prevede dreptul adolescenților la educație sexuală, precum și caracterul obligatoriu de desfășurare a ei în instituțiile de învățământ, până în prezent educația sexuală lipsește din curricula instituțiilor, realizându-se în mare parte fragmentar.

În această ordine de idei, ne-am propus să *investigăm opinia tinerilor, precum și a specialiștilor, referitor la rolul și importanța educației sexuale comprehensive în formarea atitudinii responsabile a tinerilor față de sănătatea sexual-reproductivă.*

În calitate de metode praxiologice pentru realizarea studiului dat au fost aplicate: metoda anchetei sociologice în bază de chestionar (pe un eșantion de 1.100 de respondenți, grupul-țintă constituindu-l tinerii cu vârsta cuprinsă între 15-24 de ani) și interviul semistructurat, cu specialiști în domeniu.

Conceptul-cheie cu care s-a operat în studiu a fost cel de **educație sexuală comprehensivă**, înțeleasă ca *educația adecvată vârstei, care are drept scop informarea și dezvoltarea la tineri a abilităților de înțelegere și asumare a responsabilităților cu privire la relații, sexualitate, sănătatea sexual-reproductivă etc.* [3].

Tinerii au fost chestionați în vara anului 2016, în cadrul Campaniei „Eu am nevoie de educație sexuală”, organizată de Rețeaua de Tineri educatori „DE LA EGAL LA EGAL” Y-PEER Moldova. În calitate de angajat și membru, am participat la toate etapele studiului.

În urma analizării răspunsurilor, am constatat că aproape fiecare tânăr intervievat (91%) consideră că are nevoie de educație sexuală, ea oferindu-le *cunoștințe despre sexualitate, sănătatea reproductivă, emoțională și psihologică, cât și despre relațiile sexuale*, mai mult de jumătate (61%) din ei considerând că acestea sunt și beneficiile ei. Totodată, menționăm că 1/3 din tineri au accentuat faptul că *educația sexuală nu are beneficii sau chiar încurajează sexul*, ceea ce, în opinia noastră, nu corespunde realității. Dimpotrivă, doar neinformarea sau informarea incorectă poate încuraja sexul. Printre cele mai frecvente argumente aduse de tineri referitor la necesitatea educației sexuale, menționăm: „pentru că vreau să știu cum să-mi formez o familie și să am copii sănătoși”, „pentru a preveni infecțiile cu transmitere sexuală și sarcinile nedorite”, „pentru a-mi cunoaște bine corpul”.

Pornind de la necesitatea educației sexuale declarată de către tineri, am realizat un ghid de interviu cu 6 specialiști (psiholog, medic gine-

colog, asistent social, profesor, reprezentant ONG și un părinte) pentru a afla CINE? CÂND? UNDE? și CUM? trebuie să se implice în informarea tinerilor despre sănătatea sexual-reproductivă. Astfel, în opinia specialiștilor, principalele subiecte care trebuie incluse și discutate în cadrul educației sexuale comprehensive vizează: probleme de stabilire a relațiilor, de cunoaștere a corpului și a schimbărilor ce se petrec în interior, precum și a riscurilor neinformării în domeniul sănătății sexual-reproductive. Acestea vor avea ca beneficii: „formarea relațiilor sănătoase cu cei din jur” (S 3), „amânarea debutului vieții sexuale” (S 1,S 3), „reducerea numărului de ITS” (S 2,S_4), „sarcini nedorite, avorturi” (S 6), „abandon al copiilor” (S 1).

Momentul potrivit pentru informarea tinerilor despre sănătatea sexual-reproductivă este diferit. Astfel, aceasta trebuie să intervină: „încă înainte de naștere” (S 1), „de la naștere” (S 3), „din grădiniță” (S-4), „până în perioada adolescenței” (S 2,S 6), „atunci când dau întrebări” (S 5). Care însă nu ar fi momentul de intervenție, toți specialiștii au împărtășit ideea că informația trebuie prezentată în conformitate cu vârsta și etapa de dezvoltare a individului. Totodată, aceasta trebuie să înceapă din familie și să continue în școală – instituția care trebuie să-și asume întreaga responsabilitate, din moment ce unii părinți se jenează să discute asemenea subiecte cu copiii lor, alții nu sunt pregătiți pentru aceasta, iar unii, în general, lipsesc (sunt plecați peste hotare).

În concluzie menționăm că tinerii au nevoie de educație sexuală comprehensivă, dorindu-și să fie informați în domeniul sănătății sexual-reproductive și având ferma convingere că prin cunoștințele veridice obținute vor fi capabili să ia decizii informate și responsabile cu privire la sănătatea și viața sexual-reproductivă, precum și relațiile cu cei din jur. Având în vedere aceasta, recomandăm:

- de a include în planul instituțiilor de învățământ, la toate nivelele, o disciplină obligatorie, curriculumul căreia să cuprindă aspecte psihosociale și medicale ale sănătății sexuale și reproductive;
- conținutul disciplinei să fie structurat în corespundere cu vârsta.

Referințe:

1. *Sănătatea și dezvoltarea adolescenților*. Chișinău: Asociația Sănătate pentru Tineri, 2012.
2. *Analiza situației populației în Republica Moldova*. Chișinău: UNFPA, 2016, p.122.

3. *Standarts for Sexuality Education in Europe*. Biroul regional al OMS, 2010.

*Recomandat
Valentina MOVILA, lector*

ЦЕННОСТИ МОЛОДОЙ СЕМЬИ: УСТАНОВКИ НА СОЗДАНИЕ СЕМЬИ У МОЛДАВАН И ГАГАУЗОВ

Оксана САРАНДИ, факультет социологии и социальной работы

Актуальность исследования обусловлена ролью, выполняемой молодой семьей в социальном институте семьи, а также тем, что она определяет демографическое будущее. Как известно, большинство детей рожают молодые матери в возрасте до 30-35 лет. В молодых семьях начинается формирование будущего поколения, отношения детей к различным сторонам жизни. **Цель исследования** – выявление специфики создания современных семей у гагаузов и молдаван, проживающих в Молдове, на основе результатов, полученных **методами** социологического опроса и интервью.

Согласно *Закону Республики Молдова о молодёжи (№ 279 от 11.02.1999)*, молодая семья – это супружеская пара, состоящая в зарегистрированном браке, при условии, что оба супруга не достигли 30-летнего возраста, а также неполная семья, имеющая детей, в которой родитель не достиг 30-летнего возраста. В проекте *Закона АТО ГАГАУЗИЯ об охране семьи, материнства, отцовства и детства на территории автономии* говорится, что молодая семья – это семья, в которой возраст каждого из супругов либо одного из родителей в неполной семье с детьми не превышает 35 лет. Различие в формулировках влияет, конечно, на проведение исследований, на классификацию опрашиваемых семей и пр.

Данные *Естественного движения народонаселения Молдовы в 2014 году* говорят о том, что на территории гагаузской автономии было заключено 1209 браков, из которых максимум пришёлся на возраст брачующихся от 24 до 29 лет. Из общего числа (940)

мужчин почти половина, то есть 389, или 41%, никогда не состояли в браке. Возраст вступления в брак для женщин несколько ниже – из 941 женщины, ранее не состоявшей в браке, в интервале 20-24 года замуж вышли 482, или 51% от всех брачующихся женщин.

По Молдове средний показатель большинства женатых мужчин равен аналогичному показателю в автономии и составляет 40% от общего числа вступивших в брак. Из той же возрастной группы (20-24 года) в среднем по Молдове в брак вступили 40% женщин, тогда как в Гагаузии этот показатель на 10% больше. Это обусловлено рядом факторов.

- *География и традиции.* Как отмечает Н. Дарадур [1], население Гагаузии преимущественно сельское, а село остаётся хранителем патриархальных ценностей, поэтому возраст вступающих в брак в сельской местности несколько ниже.

- *Естественное продолжение жизненного сценария.* Молодые люди, проживающие на территории автономии, независимо от национальности, решают вступать в брак ради продолжения рода и потому что «все так делают».

- *Беременность.* Ввиду устойчивых религиозных взглядов, молодёжь Гагаузской автономии часто отказывается от аборта в пользу создания семьи и сохранения жизни ребёнка.

- *Любовь.* Романтические чувства лидируют среди причин заключения браков: 100% опрошенных, состоящих в браке, причиной бракосочетания указали любовь.

Семья была определена респондентами как «самое главное в жизни», «проявление любви к родным и забота о них», «работа над собой», «правильная ячейка общества», «будущее», «всё». Несмотря на то, что молодое поколение говорило о желании вступления в брак, статистика показывает, что число браков снижается. Если в 2010-м свои отношения узаконили свыше 26 тысяч пар, то в 2016 их было чуть более 22 тысяч. Характерный для Западной Европы тип отсроченного вступления в брак отмечается и на территории Молдовы, где тип брака больше не соответствует восточно-европейскому типу с ранним вступлением в брак. Это обусловлено рядом причин: *затруднительное социально-экономическое положение в стране и нехватка средств для выполне-*

ния всех обрядностей, связанных с заключением брака; *миграция; распространение конкубината* [2]. Согласно С. Куроглу [3], несмотря на то, что патриархальные ценности в обществе гагаузов преобладают, совместное проживание до заключения брака с официального одобрения родителей практикуется весьма часто. Отличие от молдавского предсвадебного совместного проживания состоит именно в том, что конкубинат стал частью брачных обрядов гагаузов.

Сравнительный анализ позволяет отметить, что разница в семейно-брачном поведении среди молодежи Молдовы в целом и Гагаузской автономии в частности небольшая, однако на территории автономии, в среде гагаузов, патриархальные традиции остаются более сильными. Следует также отметить, что в результате миграции менталитет молодежи становится более близким урбанистическому типу мышления. Перенимая опыт стран, в которых она бывает, молодежь постепенно стирает границы между сельским и городским типом жизни.

Библиография:

1. ДАРАДУР, Н.А. *Ретроспектива и эволюция семьи и рождаемости у гагаузов Молдовы XIX – начала XXI века в контексте демографических тенденций современности*. Chişinău: Garomont-Studio SRL, 2011.
2. BULGARU, M., CHISTRUGA, I. *Familia tânără: aspecte ale adaptării la societatea în schimbare*. Chişinău: CEP USM, 2015.
3. КУРОГЛУ, С.С. *Семейная обрядность гагаузов в XIX – нач. XX вв.* Кишинев: Штиинца, 1980.

*Рекомендовано
Мария БУЛГАРУ, докт. хаб., проф. унив.*

ȘTIINȚE ECONOMICE

ABILITATEA CARE TRANSFORMĂ EȘECUL ÎN SUCCES

Ulizana OROZOVA, Facultatea Științe Economice

Orice afacere pornește de la o simplă nevoie sau o dorință înflăcărată a fondatorului, însă majoritatea dintre aceștia falimentează în doar câțiva ani de activitate sau stagnează după ce ajung la un anumit nivel al succesului. Din punct de vedere statistic, s-a constatat că trei din cinci afaceri timp de 5 ani de activitate falimentează, adică 60% din 100% din toate întreprinderile în scurt timp falimentează, iar acest lucru ne-a trezit curiozitatea să cercetăm care sunt motivele eșecurilor cu care se confruntă afacerile moderne.

■ succes ■ faliment

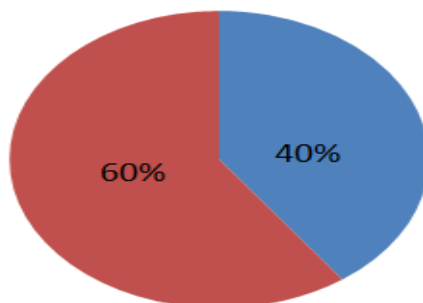

Fig. Raportul dintre succes și faliment al afacerilor din RM

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică.

Specialistul în domeniu Tony Robbin susține că un lider de succes trebuie să posede abilități și atribute ca: creativitate, viziune, flexibilitate, gândire „laterală”, Tony Robbins menționează că *viziunea* este cea mai importantă abilitate pe care trebuie să o posede un lider de succes, iar fără o viziune bine stabilită, afacerea va fi un eșec garantat. Mulți lideri, pe parcurs, își pierd puterea de a conduce tocmai pentru că își pierd viziunea.

S-a constatat că 95% din deciziile unei companii pot fi luate și de un absolvent cu cunoștințe în domeniu, dar liderii nu sunt plătiți pentru acest gen de decizii, ci pentru cele 5%. Aceste 5% sunt deciziile dificile care îi deosebesc pe liderii cu viziune de liderii simpli. Totuși, care este definiția viziunii? Iar pentru a răspunde la această întrebare, încercă să te gândești ce anume îți spune această imagine? (Imaginea unui măr). Un măr – da, e un produs alimentar și conține vitamine importante pentru organismul uman, însă un om cu viziune va vedea în acest măr deja un pom plin cu roade frumoase.

Viziunea unei organizații reprezintă o stare proiectată a viitorului și care configurează o posibilă dezvoltare a organizației respective, ce are drept pârgă o gândire creativă, realistă și capabilă să evalueze pe termen lung șansele de dezvoltare ale organizației.

Pentru a realiza importanța acestui atribut în viața fiecărui lider, e bine să privim la biografia persoanelor care au ținut deja succesul la un anumit nivel și care au confruntat eșecul datorită viziunii bine stabilite pe care o purtau în inima lor. Un exemplu bine cunoscut este Steve Jobs – geniul tehnologiei care a menționat că: „Tot ce vezi în jurul tău nu a fost construit de oameni mai inteligenți decât tine, ci de oamni cu VIZIUNE”. Acest geniu al tehnologiei a experimentat un eșec foarte drastic, a fost concediat chiar de propria firmă pe care o crease. Mai târziu l-au reîntors, deoarece firma realizase că au înlăturat omul cu viziune, cel care direcționa, iar eșecul nu i-a furat aceasta. La reîntoarcere a condus firma Apple astfel încât să devină numărul 1 în lume ca profit în industria IT.

Un alt exemplu care demonstrează importanța viziunii este Soichiro Honda. Business-ul său acum e în valoare de miliarde de dolari, dar a avut unul din cele mai încercate start-up-uri. Honda a fost mai întâi rejectat de compania Toyota Motor, unde dorea să se angajeze ca inginer. Însă viziunea sa nu i-a permis să cedeze și a dat naștere unei noi companii care astăzi îi poartă numele.

Lista cu oamenii care au transformat eșecul în succes ar putea continua, pentru că viziunea e cea care aduce rod dacă se investește în ea, indiferent de cădere. *„În afacerea mea, cei mai diferiți sunt oamenii cu viziuni”* (Antonio M. Reid).

„Acolo unde nu este nici o viziune, nu există și nici speranță” (George Washington Carver). *„Nu există o forță mai mare care să*

conducă o firmă către excelență, către succes pe termen mediu și lung, decât o viziune a viitorului” (Nanus Burt).

Referințe:

1. <http://www.soter.ro/>.
2. <http://www.solver-consulting.ro/>.
3. <http://drconsultants.ro/social-media-in-romania>.

*Recomandat
Tatiana ZUBCU, lector*

EDUCAȚIA FINANCIARĂ – PRIORITATE ÎN NOUL MODEL DE BUSINESS BANCAR

Florentina JOMIR, Facultatea de Științe Economice

Atunci când ne referim la efectele educației financiare asupra unei persoane, unei singure unități în particular, constatăm accentuarea economiilor acesteia, eficientizarea consumului de bunuri, dobândirea unei anumite capacități, putere de convingere și de negociere etc. Dacă acceptăm viziunea privind faptul că educația financiară contribuie la bunăstarea fiecărui individ în parte, atunci nu putem să negăm beneficiile pe care le-ar aduce aceasta sistemului financiar în ansamblu. Existența unui sistem financiar stabil este una dintre repercusiunile multiplelor încercări de reconfigurare a modelelor de business bancar. Pe lângă aceasta, respectivul echilibru mai poate fi desăvârșit prin fortificarea relațiilor dintre agenții bancari și clienții cu un nivel sporit de educație financiară.

Importanța acestei teme constă într-o perspectivă dublă. În primul rând, ne putem referi la analiza conceptului de „educație financiară”, iar în al doilea rând – la cel de business bancar.

Educația financiară este o noțiune plurivalentă, adică aceasta nu se referă numai la nivel individual, dar și la nivel de sistem bancar, macroeconomic și internațional. Deși suntem într-o eră în care accesul la informație nu mai prezintă un impediment, analfabetismul financiar persistă în masă. Conform unui studiu efectuat de Banca Mondială, compania Gallup și Universitatea George Washington în 2015, numai o treime din populația de pe glob posedă cunoștințe fundamentale financiare [1]. Implementarea programelor de educație financiară ar putea avea consecințe favorabile. Studiul desfășurat de The Telegraph

reflectă faptul că analfabetismul financiar costă Marea Britanie circa 4,2 mld. euro anual. O mai bună pregătire financiară ar reduce cu 1,8 mld. euro prețul pentru subvenționarea pensiilor persoanelor care nu au economisit destul, volumul ajutorului pentru șomaj s-ar diminua cu 600 mil. de lire, iar riscul de a rămâne fără loc de muncă s-ar reduce cu 10% [2]. În acest context, băncile din întreaga lume (Deutsche Bank, Banca Centrală a Olandei, Banca Transilvania, Moldindconbank etc.) au considerat favorabilă punerea în practică a proiectelor de educație financiară.

Pe de cealaltă parte, dacă analizăm conceptul de business bancar, observăm că implementarea noilor modele a avut rezultate pozitive. Criza din 2007 a deteriorat semnificativ reputația sectorului bancar la nivel mondial. Sondaje, precum cele efectuate de Edelman Trust Barometer, conclud că industria serviciilor bancare este sectorul cu cel mai mic procent de încredere din partea populației. Totuși încercările de a reconfigura modelele de business bancar au înregistrat rezultate evidente. Între anii 2011-2014, circa 700 mil. de adulți au devenit posesori de conturi bancare, susține Global Findex [3]. Noile modele de business bancar sunt cele care îmbină tacticile tradiționale cu cele noi, echivalând revoluția digitală cu un cadru oportun de dezvoltare a serviciilor bancare. Reformarea businessului bancar este esențială în condițiile actuale de instabilitate. În luna octombrie 2016, la întâlnirea anuală a Fondului Monetar Internațional și reprezentanții Băncii Mondiale desfășurată la Lima, au fost prezentate avertismente privind o nouă criză globală. Astfel, se consideră că o prudență sporită din partea băncilor este imperativă în aceste momente.

Acordurile internaționale de reconfigurare a modelelor de business: G20, Basel, CRD IV, Cadrul de Supraveghere al Băncii Centrale Europene, IFRS 9, au indicat numeroase obiective cumulate sub deviza „Stabilitate macrofinanciară, deasupra celei microfinanciare”. Aceste acorduri au adus numeroase inovații în lumea bancară, cum ar fi: in-bail capital, tehnologizarea, reglementarea singulară. Totuși, odată cu toate aceste inovații, s-au manifestat și multiple riscuri, cum ar fi: inadaptația și securitatea.

Produsele și serviciile bancare au avut de suferit de pe urma noilor reglementări și a revoluției digitale. Statisticile arată că accesarea serviciilor bancare prin intermediul internetului a luat amploare în

ultimii ani, depășind toate celelalte canale de acces, mai puțin bancomatele [4]. Ca răspuns la acest fenomen, numeroase bănci au decis să-și reducă numărul de unități fizice. Un exemplu ar fi Nordea, cea mai mare bancă scandinavă, care a exclus circa 45% din filiale. Internetul nu prezintă beneficii doar pentru clienți, fiind un mod rapid și simplu de accesare a serviciilor bancare, ci și pentru bănci. Costul lunar pentru întreținerea serviciilor de e-banking este sub 350 \$, pe când serviciile tradiționale necesită o investiție de cel puțin 4.700 \$ [5]. Un singur dezavantaj al utilizării internetului pe scară largă ar fi lipsa securității. Acest lucru poate fi confirmat de atacurile cibernetice asupra Tesco Bank (2016) și Lloyds Bank (2017).

Generalizând cele menționate, putem concluziona că sistemul bancar a suferit, și continuă să sufere mari schimbări, demonstrându-ne faptul că se caută încontinuu formula pentru crearea unui model de business bancar cât mai aproape de perfecțiune. În ceea ce privește educația financiară, fie de pe poziția de profesor, de cercetător științific, de bancher, de observator avizat al realităților din jurul nostru, și de ce nu, de pe poziția de client bancar sau simplu cetățean, nu trebuie să rămânem indiferenți la fenomenele și procesele care pot să ne afecteze.

Referințe:

1. S&P GLOBAL FINLIT SURVEY, Gallup, Washington DC, 2015 (<http://gflec.org/initiatives/sp-global-finlit-survey/>).
2. COOPER, R. Financial illiteracy 'costs UK £3.4bn a year' (<http://www.telegraph.co.uk/finance/personalfinance/9742773/Financial-illiteracy-costs-UK-3.4bn-a-year.html>).
3. DEMIRGUC-KUNT, A., KLAPPER, L., SINGER, D., OUDHEUSDEN, P. The Global Findex Database 2014: Measuring Financial Inclusion around the World.
4. BLACK, N.J., LOCKETT, A., WINKLHOFER, H. and MCKECHINIE, S. Modelling Consumer choice of distribution channels: an illustration from financial services. In: *The International Journal of Bank Marketing*, Vol 4, 2002.
5. DURISIN, M. Here's Why Online Banks Are Better Than Traditional Banks, 2013 (<http://www.businessinsider.com/online-bank-vs-traditional-banks-2013-5>).

*Recomandat
Mihai GÂRLEA, dr., conf. univ.*

FORMAREA ABILITĂȚILOR PROFESIONALE TIC PENTRU INTEGRAREA PE PIAȚA MUNCII

Cristian AIRINI, Facultatea Științe Economice

*Trebuie să încerci neconținut să urci foarte sus,
dacă vrei să poți să vezi foarte departe.*

Constantin Brâncuși

Să fii un tânăr specialist, în ziua de azi, este mult mai greu ca oricând înainte. Locul educației în societate este în mare măsură determinat de impactul asupra dezvoltării oamenilor, experiența lor, aptitudinile, posibilitățile de dezvoltare a calității profesionale și personale.

Deși în procesul de angajare a personalului, organizațiile se orientează spre persoanele tinere (51,9%), însă anume acestea se confruntă cu cele mai mari dificultăți la angajarea în câmpul muncii din cauza lipsei de experiență. În momentul angajării, tinerii absolvenți se confruntă cu situații pentru care nu au fost pregătiți în timpul facultății, confirmat de 43,5%, acest procent fiind întrecut doar de lipsa devotamentului față de muncă – 52,2%. Conform Fig.1, șansele unui tânăr specialist de a se angaja în câmpul muncii sunt minime. Este foarte util ca studenții în general tineri să nu exagereze cu așteptările lor financiare. În prezent, când piața muncitorilor a devenit piața angajatorilor, și numărul posturilor vacante s-a redus, tinerii sunt nevoiți să-și evolueze mult mai adecvat abilitățile profesionale.

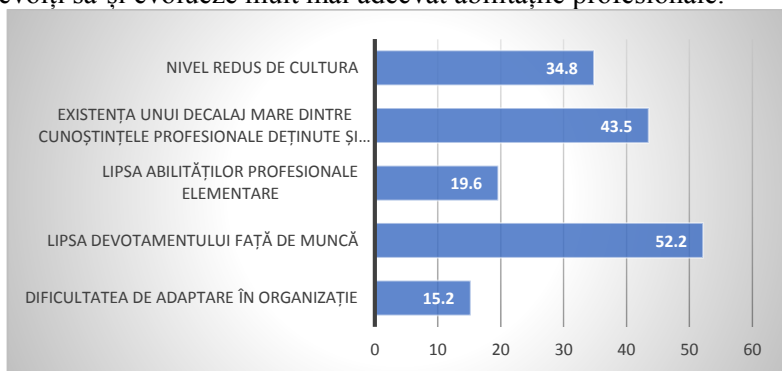

Fig. 1. Deficiența tinerilor angajați

Sursa: http://www.expert-grup.org/old/library_upld/d79.pdf

Republica Moldova a realizat progrese importante în implementarea tehnologiilor societății informaționale, cota contribuției sectorului TIC la PIB, practic, a atins în ultimii ani nivelul de cca 8-10% (Fig. 2); fiecare al doilea cetățean este utilizator de Internet, mai mult de jumătate din gospodăriile casnice au cel puțin un calculator, majoritatea gospodăriilor casnice conectate au acces la Internet în bandă largă, țara fiind plasată după viteza de acces la Internet printre primele 20 în lume, este implementat pașaportul biometric, sistemul e-Declarații, harta digitală, țara a aderat la inițiativa „Date Governamentale Deschise”, este în desfășurare proiectul „e-Transformare a guvernării” etc.

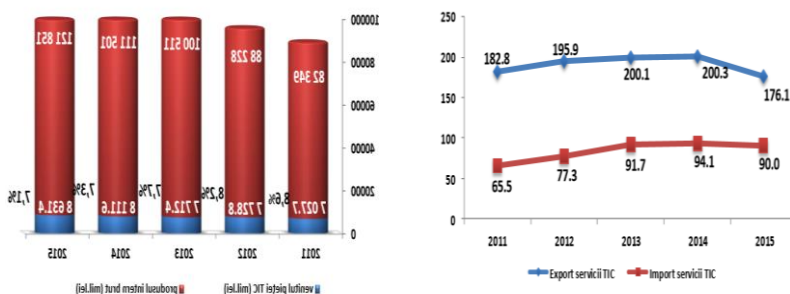

Fig. 2. Ponderea sectorului TIC în volumul PIB în dinamică (%)
 Notă: În venitul pieței TIC este inclus și exportul serviciilor de informatică și informaționale.

Sursa: Banca Națională a Moldovei. Biroul Național de Statistică și ANRCETI, 2016.

În Republica Moldova sunt utilizate cu succes platformele MOODLE, ILIAS, Caroline, Net School Pro, Logicampus, SAKAI etc. (în colegii, universități). Au fost stabilite servere pentru gestionarea programelor educaționale în mediul MOODLE și alocat câte un portal special. Sistemul MOODLE ASEM, aflat la adresa, <https://vle.ase.md/cms/index.php/ro/>, înscrie 284 de cursuri. În cadrul USM, sistemul MOODLE poate fi găsit la adresa, <http://moodle.usm.md/moodle/> și înscrie 404 cursuri finalizate, 462 de cursuri incomplete conform ultimului raport de activitate din noiembrie 2016.

Dintre portalurile românești populare în Moldova, putem numi LINK Academy – care oferă studenților diplome și certificate la cel

mai înalt nivel de calitate educațională, fiind recunoscute în întreaga lume după metoda clasică de studii și studii online. Programele se derulează pe parcursul unui an de zile și oferă formare profesională în următoarele domenii: Programming, Administration, Desing & Multimedia, IT Business. În scopul formării abilităților profesionale și majorării gradului de atracție a întreprinderilor față de persoana sa ca specialist, propunem câteva recomandări:

- ✓ Căutarea posibilităților de angajare în câmpul muncii chiar în anii de facultate. Acesta va oferi posibilitatea cunoașterii proceselor fie tehnologice, fie de cercetare sau a proceselor de management.

- ✓ Efectuarea practicii tehnologice sau de producție la întreprinderi cu renume și potențial economic. Această practică trebuie efectuată cât mai sârguincios și de asimilat la maximum posibil experiența conducătorului de practică, precum și a echipei în cadrul căreia lucrează.

- ✓ Participarea activă la expozițiile specializate, ce reprezintă o cale de cunoaștere a elaborărilor de ultimă oră și îmbogățirea cu noi idei.

- ✓ Aplicarea la diferite proiecte ce țin de domeniul studiat. Este posibil de a obține diferite burse pentru specializări, cât și plecarea în instituții din Europa și însușirea experienței acestora.

Concluzie: Republica Moldova va deveni o țară cu o societate informațională avansată, în care utilizarea facilităților tehnologiei informației și comunicațiilor, accesul extins la infrastructura TIC modernă, conținutul digital bogat și serviciile informaționale performanțe vor conduce la competitivitatea economică, o bună guvernare și, implicit, la creșterea bunăstării populației.

Tehnologia informațională a devenit o parte componentă de bază la nivelurile sistemului educațional. Utilizarea calculatorului, Internetului creează condiții necesare pentru a obține abilități și competențe cerute pe piața muncii, iar platforma MOODLE și altele se bucură de succes și a căpătat o implementare vastă în mai multe institutii din țară. Astfel trebuie de remarcat faptul că adoptarea unui nou cod de învățământ superior va încuraja utilizarea tehnologiilor TIC în educație și formarea unui cadru de reglementare complet pentru educația la distanță. Eficiența și eficacitatea competențelor este mai presus ca orice într-un stat care dorește modernizarea, dorește creșterea nivelului potențial al economiei, dorește un viitor mai bun. Republica Moldova se află într-un punct critic în ceea ce privește modernizarea și europeanizarea societății. Tehnologia este mijlocul cel care ne poate salva, și

îndrepta societatea noastră spre bunăstare, spre un nivel mai ridicat care ar rezolva un set întreg de probleme cu care se confruntă țara.

Referințe:

1. Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale „Moldova digitală 2020”.
2. Biroul Național de Statistică și ANRCETI 2016.
3. Cartea Albă a politicilor sectorului IT din Moldova.

Recomandat

Valentina TÎRȘU, lector

ROLUL FEMEILOR ÎN TEHNOLOGII INFORMAȚIONALE

Irina OREHOVA, Ecaterina ROTARU, Facultatea Științe Economice

Domeniul tehnologiilor informaționale a devenit unul dintre cele mai dinamice sectoare ale economiei naționale a Republicii Moldova, importanța acestuia fiind percepută în ultimii zece ani. Această dezvoltare tehnologică oferă posibilitate populației de a dispune de diverse oportunități rămânând a fi un domeniu fertil de angajare, indiferent de vârstă și sex. Participarea și implicarea femeilor în viața politică, economică, socială și culturală reprezintă un fenomen pozitiv pentru toate țările lumii. Întrucât toate aceste domenii de activitate sunt strâns legate de tehnologii informaționale datorită digitalizării, ne convingem că, de rând cu bărbații, femeile pot contribui la promovarea noilor idei, implementarea noilor proiecte pentru dezvoltarea informațională, economică și, nu în ultimul rând, socială, astfel aportul lor în domeniul tehnologiilor informaționale ar servi o nouă premisă în obținerea unor profituri economice considerabile.

Având în vedere interesul manifestat în societate față de tema abordată, menționăm că referitor la problema actuală au fost adoptate mai multe legi și au fost elaborate diferite proiecte, și anume: Rezoluția Parlamentului European referitor la egalitatea de gen și capacitatea femeilor în era digitală (18.02.2016), comunicarea Comisiei Europene intitulată „O strategie privind piața unică digitală pentru Europa” (6.05.2015), Codul european al celor mai bune practici privind femeile și TIC etc. Analizând sursele informaționale menționate mai sus, am proiectat și am cercetat trei cazuri economice, bazate pe date statistice de la Eurostat și Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Primul caz elaborat se referă la evidența descriptivă privind diferențele de gen ce țin de formarea în sectorul TIC și angajarea în domeniul TIC în Europa și RM. Astfel, am constatat că numărul femeilor care au obținut studii superioare în domeniul „Științe, Matematică, Tehnologii Informaționale și Inginerie” este mai mic de 3,5 ori comparativ cu numărul bărbaților [1]. Dacă puține femei aleg să obțină studii superioare în acest domeniu, atunci și mai puține dintre acestea rămân să activeze în sectorul TIC după finalizarea facultății. Așadar, în anul 2015, în Europa, femeile angajate în sectorul TIC constituiau doar 17,6% din totalul persoanelor care au absolvit facultatea în acest domeniu, adică 429.800 de persoane, iar restul – 82,4% sunt reprezentate de bărbați [2]. Datele sus-menționate marchează decalajul major în ceea ce privește activitatea femeilor în IT.

Al doilea caz economic este dedicat diferențelor salariale dintre bărbați și femei. În anul 2015, în țările Uniunii Europene, diferența dintre salariul unei femei față de salariul unui bărbat a fost de 40%, iar în sectorul TIC această diferență este cu mult mai mică – doar de 17% [3]. Fapt care ar trebui să determine femeile de a se încadra în domeniul tehnologiilor informaționale și de a beneficia de avantajele salariale din acest sector.

Însă, în Republica Moldova, sectorul tehnologiilor informaționale prezintă o diferență salarială mai semnificativă. Conform datelor Biroului Național de Statistică (Tab.), în anul 2015 disparitatea salarială de gen pe totalul activităților desfășurate a constituit 13,2%, iar în sectorul TIC acest indicator este de două ori mai mare și constituie 27,5%. Astfel, în anul 2015 în Republica Moldova câștigul salarial mediu lunar în sectorul informațiilor și comunicațiilor al femeilor a constituit 7,829,4 lei, iar al bărbaților – 10800,6 lei [4].

Tabel

Disparitatea salarială de gen în RM
pe activități economice și ani (în %)

	2013	2014	2015
Activități economice – total	11,6	12,4	13,2
Informații și comunicații	21,2	23	27,5

Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Al treilea caz cercetat se referă la numărul femeilor de afaceri în sectorul TIC, care este mult mai mic decât în alte sectoare. De

exemplu, în Uniunea Europeană el constituie doar 19,2% comparativ cu 53,89% în celelalte domenii de activitate [5], iar, în Republica Moldova, numărul femeilor la conducerea unei întreprinderi IT este de trei ori mai mic comparativ cu cel al bărbaților.

Analizând cazurile sus-menționate, putem afirma că încadrarea unui număr mai mare de femei în sectorul TIC ar stimula o piață în care se preconizează o lipsă de forță de muncă și în care participarea egală a femeilor ar conduce la un câștig de aproximativ 9 mld. euro pentru PIB-ul UE în fiecare an [6]. Luând în considerație faptul că RM a realizat progrese importante în implementarea tehnologiilor informaționale, cota contribuției sectorului TIC la PIB a atins în ultimii ani 8%, iar exportul serviciilor IT constituie 2,3% din exportul RM, date pe care nu le înregistrează nicio altă țară din regiune. Astfel, concluzionăm că implicarea femeilor în sectorul dat ar duce la corespunderea cerințelor mediului internațional actual, ceea ce ar accelera viteza de dezvoltare a societății informaționale în RM și ar contribui la dezvoltarea economiei și societății în ansamblu.

Referințe:

1. Eurostat (Labour Force Survey, 2015).
2. Eurostat, Employed persons with ICT education by sex (Last update: 21.12.2016).
3. Eurostat, Diferența câștigurilor globale, 2015.
4. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. Câștigul salarial mediu lunar pe sexe, 2015
5. Femeile active în sectorul ITC (Women active in the ICT sector) – Agenda digitală, Comisia Europeană, 2013.

*Recomandat
Valentina TÎRȘU, lector*

MEDIUL DE AFACERI INOVAȚIONAL

Iulia MORGUN, Facultatea Științe Economice

În prezent, dezvoltarea economică are loc prin prisma unui proces al schimbărilor calitative, ca urmare a inovării.

Obiectivele inovării reprezintă rezultatul activității inovative.

Principalele obiective urmărite:

- Extinderea gamei de bunuri sau servicii.
- Înlocuirea produselor sau proceselor vechi.
- Intrarea pe noi piețe.
- Creșterea cotei de piață.

Capacitatea inovațională este o determinant-cheie a competitivității economice a națiunilor. Inovația – motorul progresului economic și bunăstării – reprezintă, în același timp, instrumentul de soluționare a problemelor actuale globale din domeniul mediului și sănătății.

În vederea susținerii procesului inovațional în Republica Moldova, au fost create trei parcuri științifico-tehnologice și opt incubatoare de inovare, activitatea cărora este reglementată de Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic (AITT). Toate acestea au rolul de a susține dezvoltarea întreprinderilor, astfel încât să poată ajunge la un nivel de stabilitate și autonomie care să le permită părăsirea Incubatorului și funcționarea pe cont propriu, cu șanse crescute de a face față mediului concurențial și de a supraviețui pe termen lung.

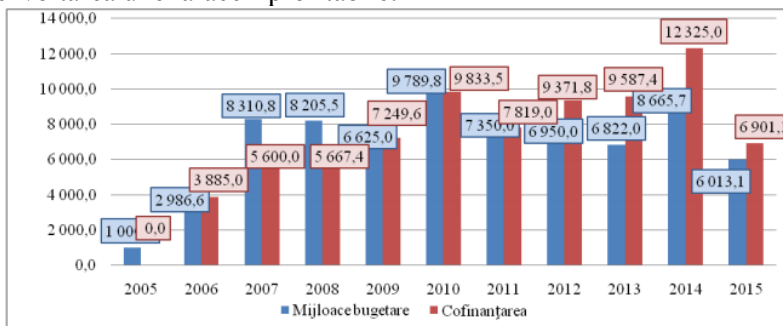
Servicii oferite de acestea:

- Organizarea seminarelor pentru întreprinderile private.
- Elaborarea planurilor de afaceri și a studiilor de fezabilitate pentru investiții.
- Oferirea de traininguri și suport.
- Instruirea în domeniul dezvoltării afacerilor.

Principalele surse de finanțare a IMM-urilor:

În Republica Moldova se resimte lipsa cooperării dintre mediul de cercetare și business, această colaborare fiind imposibilă fără utilizarea de noi instrumente, precum: business angels, acceleratoare, fond venture, voucher inovational și altele. În multe cazuri, banii atrași de către start-up-uri vin de la business angels, care sunt investitori ce dispun de experiență și de resurse financiare personale

semnificative, sau de la acceleratoare care oferă suport în inițierea și dezvoltarea unei afaceri profitabile.

Dinamica finanțării proiectelor de transfer tehnologic, în anii 2005-2015, mii lei. Sursa AITT.

Obiectivele stabilite în domeniul inovării:

OBIECTIVUL A. Crearea condițiilor și a unui mediu economic favorabil inovării.

OBIECTIVUL B. Formarea capitalului uman educat și creativ, capabil să inoveze.

OBIECTIVUL C. Dezvoltarea unui mediu de cercetare deschis, performant și atractiv.

OBIECTIVUL D. Dezvoltarea companiilor cu o flexibilitate tehnologică înaltă.

Rezultatele obținute de Republica Moldova în domeniul inovației

Întreprinderi care au introdus un produs sau un serviciu nou pe una dintre piețe

	Bunuri noi sau semnificativ îmbunătățite	Servicii noi sau semnificativ îmbunătățite	Total
Noi pentru piața locală	17.1%	26.6%	22.9%
Noi pentru piața națională	18.0%	16.4%	17.3%
Noi pentru piața internațională	5.1%	4.3%	4.7%
General	16.0%	21.1%	18.7%

Sursa: Ghid pentru evaluarea impactului inovării și transferului tehnologic în plan economic și social.

Rolul inovației în viața economico-socială constă în introducerea noului și varietății în activitatea umană. În absența proceselor inovaționale, economia ar intra într-un „stadiu staționar”, caracterizat

de o creștere economică modestă. Ca urmare, inovarea este crucială pentru dezvoltarea economică.

Republica Moldova are nevoie de o creștere inteligentă bazată pe o cooperare permanentă între mediul economic și cel al științei, construit și consolidat prin strategii și politici chibzuite.

Referințe:

1. PERSPECTIVELE INFRASTRUCTURII INOVAȚIONALE. Roman CHIRCA. Director general, Agenția pentru Inovare și Transfer Tehnologic Victoria POPOVICI. Doinița ULINICI.
2. Ghid pentru evaluarea impactului inovării și transferului tehnologic în plan economic și social.
3. DIACONU, M. *Inovația tehnologică: concept, proces, tipologie și implicații în economie.*
4. Strategia națională în domeniul inovării pentru anii 2012-2020.
5. aitt.md
6. statistica.md

*Recomandat
Mihaela BALMUȘ-ANDONE, lector*

ORGANIZAREA ȘI EVOLUȚIA ACTIVITĂȚII ORGANIZAȚIILOR NONGUVERNAMENTALE PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA

Minodora CÎȘLARIU-PRIPA, Facultatea Științe Economice

Organizațiile nonguvernamentale sunt formațiuni benevole, de sine stătătoare, constituite prin libera manifestare a voinței cetățenilor asociați pe baza comunității de interese profesionale și/sau de altă natură, în vederea realizării în comun a drepturilor civile, economice, sociale și culturale, care nu au drept scop obținerea profitului. Se spune că ONG-urile pot acoperi anumite nevoi ale comunității, mai bine și mai ieftin decât o poate face sectorul public.

Ipoteza de bază a studiului este că organizațiile neguvernamentale cunosc o evoluție ascendentă în Republica Moldova și dincolo de unele probleme inerente tranziției cu care se confruntă sectorul, dezvoltarea lor de mai departe va reprezenta un barometru pentru dezvoltarea întregii societăți.

Actualmente, în Republica Moldova se numără cca 10.222 ONG-uri înregistrate la Ministerul Justiției, ceea ce constituie 1% din numărul total de întreprinderi înregistrate cu diferite forme organizatorico-juridice. Acestea activează în diverse domenii: servicii sociale – 63,6%, tineret – 50%, dezvoltare comunitară – 40,9%, educație – 27,3%, cultură – 13,6%, mediu și religie – câte 9,1%, politici publice, filantropie, integrare europeană și politică externă, antreprenoriat ș.a. Dar cele mai multe organizații sunt situate în zona de centru a țării – 66%, la nord activează 23%, iar în zona de sud – 11% din totalul ONG-urilor.

Perioada instituirii organizațiilor necomerciale începe cu proclamarea suveranității și independenței Republicii Moldova și durează până la adoptarea Legii privind Asociațiile obștești, în anul 1996, urmează adoptarea Legii cu privire la fundații (1999), precum și elaborarea Codului de etică al ONG-urilor (2008). ONG-urile respectă anumite cerințe ale Codului civil, precum și Indicațiile metodice privind particularitățile contabilității în organizațiile necomerciale.

Totodată, au fost înființate și primele organizații neguvernamentale autohtone la inițiativa unor tineri intelectuali moldoveni, cum este cazul Mișcării Ecologice din Moldova sau al Fundației „Viitorul”, înregistrată în iunie 1993, care devine ulterior Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”. Un rol însemnat în dezvoltarea societății civile moldovenești l-au avut crearea, în 1995, a Centrului Național de Asistență și Informare a ONG-urilor din Moldova CONTACT, susținerea programului USAID „Consolidarea societății civile în Moldova”, Proiectul PNUD „Dezvoltarea durabilității financiare a organizațiilor societății civile în Republica Moldova” sau „Programul de susținere a organizațiilor umbrelor și rețelelor de organizații ale societății civile” al Fundației Est-Europene.

În anul 2008, este adoptat primul document strategic de dezvoltare a societății civile și anume Strategia de Dezvoltare a societății civile pe anii 2009-2011, după care în septembrie 2012 Parlamentul adoptă Strategia de Dezvoltare a societății civile pentru perioada 2012-2015 și Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei. Conform raportării din 2015, doar 30 la sută din cele planificate în Planul de acțiuni au fost realizate.

Sustenabilitatea financiară este principala problemă a sectorului asociativ din Republica Moldova, cel puțin asta arată Indexul USAID

în fiecare număr anual. Statul acordă unele facilități fiscale, dar nu asistă (financiar) masiv sectorul asociativ. Asociațiile obștești și fundațiile cu statut de utilitate publică sunt scutite de impozitul pe venit, în timp ce Comisia de Certificare de pe lângă Ministerul de Justiție se ocupă de certificarea organizațiilor neguvernamentale de utilitate publică și le eliberează certificatul de stat. Nici asociațiile obștești și nici fundațiile nu beneficiază de facilități referitoare la TVA și, cu mici excepții reglementate de lege, nu beneficiază de alte facilități fiscale. Legislația Republicii Moldova permite desfășurarea activității economice de către și în cadrul organizațiilor neguvernamentale, doar dacă această activitate corespunde scopurilor statutare ale organizației, în caz contrar, indică necesitatea creării agenților economici de către ONG-uri.

Totuși, studiile realizate în cadrul societății civile arată că legislația cu privire la finanțarea sectorului asociativ: „...nu încurajează filantropia și sponsorizarea de către agenții economici”. Din 2017, conform noii legi, contribuabilii, persoane juridice și fizice, au posibilitatea să direcționeze doar 2% din impozitul pe venit către o entitate nonprofit.

ONG-urile pot să obțină venituri din vânzarea bunurilor sau prestarea anumitor servicii, atât timp cât acest gen de activitate este stipulat în statut. În 2015 pe lângă granturile externe (83%), surse importante de venit pentru ONG-uri au devenit și banii din bugetul public, donațiile, veniturile din activitatea economică și cotizațiile de membru. Astfel veniturile ONG-urilor, în total pe anul 2015, constituie cca 188,5 mil. lei.

Totodată, societatea rămâne a fi neinformată cu privire la ONG-uri și rolul lor în societate, iar numai 24,2% din populație are încredere în acestea, în timp ce 14% din populație se implică activ în voluntariat. Angajamentul propriu și implicarea fiecărui cetățean în activitatea sectorului nonprofit poate genera soluționarea în timp a celor mai mari probleme sociale din țară: nivelul de trai scăzut, sărăcia, poluarea mediului, corupția, discriminarea, educația și bunăstarea întregului stat moldav.

Ar fi eficientă stabilirea unor platforme de dialog care să reunească partenerii externi de dezvoltare, autoritățile publice, mediul de afaceri și ONG-urile, precum și implicarea cetățenilor în procesul decizional,

astfel urmărindu-se dezvoltarea sectorului nonprofit și a societății civile în ansamblu.

Referințe:

1. Codul fiscal al Republicii Moldova.
2. Indexul sustenabilității organizațiilor societății civile 2015, Republica Moldova, iunie 2016.
3. Biroul Național de Statistică.
4. www.civic.md

*Recomandat
Cristina DOLGHI, dr., conf. univ.*

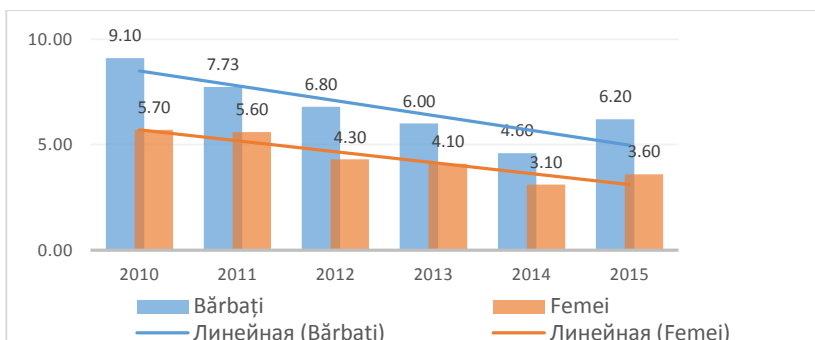
ANALIZA STATISTICĂ A SUBUTILIZĂRII RESURSELOR DE MUNCĂ ÎN RM

Ana SADOVOI, Marina ȘTIRBU, Facultatea Științe Economice

Subutilizarea resurselor de muncă este o parte componentă a forței de muncă, unul dintre cele mai importante elemente din ansamblul factorilor de producție ce influențează direct asupra economiei unei țări și vizualizează discrepanțele dintre oferta de muncă și cererea de muncă, care exprimă o nevoie de ocupare nesatisfăcută în rândul populației. Până în prezent, subutilizarea resurselor de muncă nu a fost analizată într-atât de detaliat, de aceea ne-am propus să o cercetăm în funcție de indicatorii de sex și medii, astfel aducând la cunoștință evoluția acestora în anii 2010-2015 în Republica Moldova.

Scopul principal al acestei lucrări este cercetarea subutilizării resurselor de muncă și a indicatorilor acesteia. Obiectivele constau în prezentarea clară și estimarea: Ratei șomajului; Ratei compusă a sub-ocupării în raport cu timpul și șomajului; Ratei compuse a șomajului și a forței de muncă potențiale.

I. Nivelul ratei șomajului și evoluția acestuia – reprezintă unul din barometrele în funcție de care se iau anumite măsuri de protecție socială sau decizii de politică economică. Evoluția ratei șomajului pe sexe poate fi observată în Graficul 1.

Graficul 1. Evoluția indicatorului – Rata șomajului privind subutilizarea forței de muncă pe sexe și medii.

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică.

În perioada 2010-2014 rata șomajului se micșorează, iar în anul 2015 se înregistrează o ușoară tendință de creștere față de anul 2014. Tendința de descreștere a ratei șomajului se atestă în rândul femeilor, comparativ cu bărbații cu 2,6 p.p.

II. Rata compusă a subutilizării în raport cu timpul și șomajul (Tab.) – reprezintă persoanele ocupate, care în decursul perioadei de referință au dorit să lucreze ore suplimentare sau care ar fi disponibili să lucreze pentru o anumită perioadă de timp. Majorarea ratei compuse a subutilizării, în raport cu timpul și șomajul, per total cu doar 0,4 p.p, este influențată pozitiv de evoluția ratei compuse cu 0,8 p.p, în cazul bărbaților și de majorarea cu 1,7 p.p, a acestui indicator în mediul urban. În cazul femeilor, indicatorul descrește în perioada 2014-2015 micșorându-se cu 1 p.p.

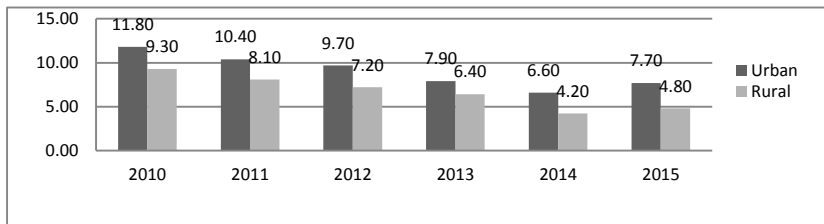
Tabel

Evoluția ratei compuse a subocupării în raport cu timpul și șomajul în funcție de sex

Anul	Rata compusă a subocupării în raport cu timpul și șomajul		
	Total	Bărbați	Femei
2014	10,40	11,70	9,00
2015	10,80	13,50	8,00

Sursa: Elaborat de autor în baza calculelor efectuate asupra datelor publicate de BNS din Moldova.

III. Rata compusă a șomajului și a forței de muncă potențiale – măsoară șomajul potențial, calculul său impunându-se în special pentru cazul țărilor în care subocuparea vizibilă are dimensiuni apreciabile.

Graficul 2. Evoluția ratei compuse a șomajului și a forței de muncă potențiale pe medii (%).

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică din Moldova.

Dacă studiem evoluția celui de al treilea indicator în funcție de medii, acest indicator crește cu doar 0,6 p.p. spre deosebire de mediul rural, unde în anul 2015 acesta crește cu aproximativ 1 p.p. față de anul 2014.

Concluzii. Observăm că în Republica Moldova s-a înregistrat o subutilizare a forței de muncă, ceea ce presupune că există o nevoie de forță de muncă din partea populației, pe care angajatorii nu o pot satisface. Analiza indicatorilor în funcție de sexe relevă faptul că subutilizarea forței de muncă afectează într-o măsură mai mare bărbații decât femeile. Măsuri de combatere a șomajului sunt: organizarea cursurilor de recalificare și reconversie profesională, facilități acordate de către stat pentru crearea de noi locuri de muncă, exploatarea unor domenii noi capabile să ofere locuri de muncă (gestionarea deșeurilor și a pădurilor, conservarea mediului, cercetare-dezvoltare).

Referințe:

1. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5437> [vizitat 03.02.2017,17:20]
2. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5208> [vizitat 03.02.2017, 17:45]
3. http://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/meetings-and-events/international-conference-of-labour-statisticians/19/WCMS_230304/lang--en/index.html [vizitat la 06.02.2017, 18:35]

Recomandat
Lilia SAVA, dr., conf.univ.

ROLUL PIETEI INFORMAȚIONALE ÎN ECONOMIA CONTEMPORANĂ

Adriana HROPOTINSCHI, Facultatea Științe Economice

Ritmul rapid al dezvoltării pieței informaționale a determinat apariția noii economii, digitală, care tinde să se globalizeze la nivel mondial. Din punct de vedere teoretic, piața informațională reunește tranzacțiile care au ca obiect bunuri și servicii informaționale. Pe plan internațional, se înregistrează extinderea rapidă a comerțului electronic, crescând ponderea bunurilor informaționale.

Economia informațională este un termen general care se referă la o economie cu un sector semnificativ de activități și industrii bazate pe informație fiind strâns legată cu tehnologiile informaționale și de comunicație (TIC), stimulând progresul economic, și anume, informarea calitativă a agenților economici despre dorințele și necesitățile clienților, precum și reputația furnizorilor duc la maximizarea profiturilor în urma creșterii productivității ce face posibilă competitivitatea la nivel microeconomic; înzestrarea cu informație nouă și efectivă, entitatea se poate adapta mai rapid la schimbările mediului economic.

Implementarea pieței informaționale în economie se realizează printr-o serie de pârgșii, una dintre care este internetul. Din acest punct de vedere, Republica Moldova, conform unui clasament mondial în anul 2015, ocupă locul 66 din 167 de țări la capitolul conectivitate la internet și locul șase în lume după viteza de încărcare a datelor de 40,61 Mbps, potrivit studiului Netindex. Aceste poziții denotă oportunitățile de care ar putea beneficia Republica Moldova.

Respectiv, utilizarea internetului, în sens general, de către agenții economici, în total pe tipuri de activități economice este în creștere semnificativă, deoarece în anul 2013 numărul persoanelor juridice care utilizează frecvent internetul în scopuri de afaceri a constituit 123 292 de persoane, pe când în anul 2014, numărul a crescut până la 141 590 de persoane.

Agenții economici utilizează internetul în scopuri de afaceri, își creează și publicitate oficială prin intermediul paginii web a entității sale. Numărul persoanelor juridice care dispun de pagina web sunt prezentate în următorul Tabel:

Persoane juridice, care dispun de pagina web,
pe domenii de activități economice, anii 2013-2015

Activități economice	2013	2014	2015
Agricultură, silvicultură și pescuit	24	21	55
Industria prelucrătoare	284	293	327
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	420	207	617
Transport și depozitare	74	69	83
Activități de cazare și alimentație publică	38	44	44
Informații și comunicații	121	125	182

Sursa: Biroul Național de Statistică din Republica Moldova.

Deci numărul cel mai mare de deținere a paginilor web îl dețin domeniile de industrie prelucrătoare și comerțul cu ridicata și amănuntul, dar cel din urmă are un număr mai mare de site-uri web, deoarece utilizează și rețelele de socializare și paginile oficiale, în special industria textilă. Observăm că anul 2014, în cazul comerțului cu ridicata și amănuntul, este în cădere, practic îndoită, comparativ cu anul 2014, dar se recuperează întreg în anul 2015. Industria prelucrătoare este în stabilă creștere pe parcursul acestor 3 ani, în deținerea paginilor web cu scop comercial.

În sens teritorial, există un număr mare de agenți economici, care posedă un computer personal.

Municipiul Chișinău deține numărul de persoane juridice cel mai mare, care dispun de computere personale în scopuri comerciale, numărul mediu de persoane este 3 946 de persoane, numărul cel mai mare de persoane este în anul 2015, întrucât dezvoltarea tehnologică a devenit mai intensivă.

Economia informațională este o latură destul de importantă în viața economică a Republicii Moldova. Aceasta formează nivelul de calitate, nivelul de tehnologizare în cadrul organizației producătoare. Nivelul de informare a agenților economici permite inițiere și dezvoltarea unor noi domenii de activitate în cadrul pieței naționale. Aceasta stimulează dezvoltarea continuă a activităților economice, care trebuie să fie supuse unei competitivități adecvate.

Infrastructura informațională din Republica Moldova, nu este dezvoltată, serviciile oferite prin intermediul tehnologiilor informațio-

nale, (e-Learning, e-Banking, e-Money) sunt utilizate de o parte minimă din populație. Din acest punct de vedere, recomandăm crearea unei structuri sau organizații aparte, care ar putea ajuta agenții economici în dezvoltarea economiei, oferindu-le informații actuale cu privire la noile posibilități sau schimbări pe piața informațională; motivarea agenților economici cu privire la implementarea noilor tehnologii de sistematizare și colectare electronică a datelor; școlarizare și organizarea seminariilor, trainingurilor de instruire a agenților economici privind utilizarea bunurilor pieței informaționale în domeniul economic și promovării culturii utilizării sistemelor informaționale în domeniul economic.

Referințe:

1. BADĂR, I. Suportul inovațional al dezvoltării economice. În: *Conferința Internațională științifico-practică „Problemele teoretice și practice ale economiei proprietății intelectuale”*, 24-25 noiembrie. Chișinău 2004.
2. BAJENESCU, T. *Internetul, societatea informațională și societatea cunoașterii. Aspecte tehnice, economice, politice și sociale*. București: Ed. Matrixrom, 2006.
3. HÎNCU, R. *Economia informațională: aspecte manageriale și investiționale*. Chișinău: Ed.ASEM, 2002.
4. http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_20%20TEH_TEH010/TEH010200reg.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802.
5. http://statbank.statistica.md/pxweb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_20%20TEH_TEH010/TEH010300.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4fecc26003802

Recomandat
Margareta BRADU, lector

PREȚUL SI POLITICA DE FORMARE A PREȚURILOR PE PIAȚA FARMACEUTICĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA

Romina BERNIC, Facultatea Științe Economice

Prețul reprezintă un important instrument de măsurare economică, fiind cea mai complexă și mai elocventă expresie a consumului de factori de producție. Cu ajutorul lor se dirijează cererea, oferta, veniturile (salariu, profit, rentă, dobânda), consumul și investițiile.

Determinarea prețului este o operațiune extrem de delicată, ce se realizează în funcție de trei elemente esențiale, și anume: (costuri; cerere; concurență), fiecare dintre acestea acționând în mod diferit asupra procesului de stabilire efectivă a prețului, în funcție de obiectivele urmărite.

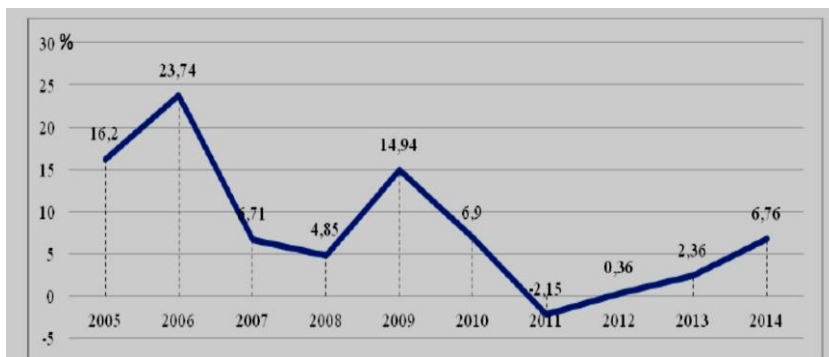
Asupra prețului influențează două categorii de factori, și anume factorii interni (obiective organizaționale și de marketing, obiective de preț, strategia de marketing, costurile) și factorii externi (cererea estimată, competiția, percepția cumpărătorului, alți factori de mediu).

Piața produselor farmaceutice prezintă anumite elemente specifice, în comparație cu piețele pentru alte bunuri și servicii, care limitează aplicarea deplină a mecanismelor economiei de piață bazate pe interacțiunea liberă dintre cerere și ofertă. Această realitate impune supravegherea atentă din partea autorităților statului a modului de funcționare a pieței și asigurarea unor intervenții prompte în situația în care sunt identificate cazuri de concurență neloială care favorizează unul sau mai mulți factori de pe piață în detrimentul celorlalți participanți.

Reglementarea prețurilor pentru medicamente prezintă unul dintre cele mai complexe și dificile procese din domeniul activității farmaceutice. Reglementarea excesivă și lipsa mecanismelor pe deplin funcționale creează distorsiuni pe piața farmaceutică, care duc la monopolizarea acestui sector pe segmentul importului de produse farmaceutice, și generează un mediu concurențial slab pe segmentul de comercializare cu amănuntul.

În formarea lanțului valoric al prețului la medicamente participă următorii actori, aceștia sunt: producătorii locali, importatori/distributori cu ridicata și distribuitori cu amănuntul. Examinată din pers-

pectiva cifrei de afaceri, piața medicamentelor este deținută într-o pondere de 53% de distribuitori cu ridicata a medicamentelor, urmați de distribuitorii cu amănuntul care reprezintă aproximativ 40% din total. Producătorilor autohtoni de medicamente le revin doar 7% din total.

Graficul 1. Evoluția prețurilor la medicamente în Republica Moldova în anii 2005-2014.

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Biroului Național de Statistică

Astfel observăm că, pe parcursul a zece ani, prețurile au scăzut doar în 2011 (-2,15%), fapt condiționat de înregistrarea prețurilor de producător, ca bază pentru stabilirea prețurilor de achiziție și a celor cu ridicata și cu amănuntul ale medicamentelor.

Un indicator important ce caracterizează accesibilitatea economică constituie dinamica grupurilor de prețuri pentru medicamentele livrate pe parcursul anului pe piața farmaceutică. Graficul prezentat arată două tendințe:

- 1) scăderea permanentă a cotei grupului de medicamente ieftine;
- 2) creșterea permanentă a cotei grupului medicamentelor scumpe, cu prețuri mari și foarte mari pentru o unitate de ambalaj.

Unul dintre factorii principali ai accesibilității economice reduse pentru medicamente este creșterea prețurilor.

Domeniul farmaceutic din Republica Moldova se află în continuă îmbunătățire și în cea mai mare parte prevede rezolvarea problemelor existente:

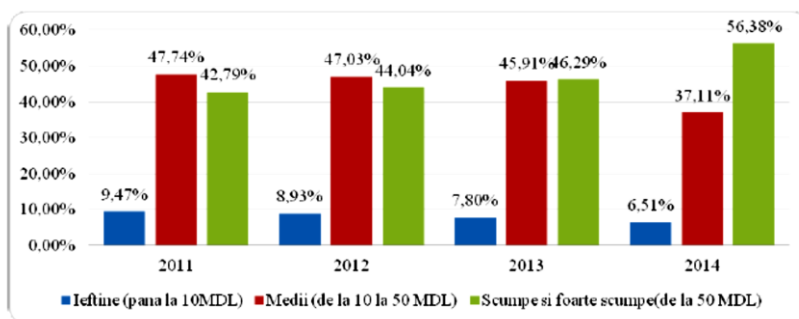
- O problemă majoră pe piața farmaceutică este înregistrarea situațiilor de lipsă periodică și nejustificată a unor medicamente de

necesitate vitală din rețeaua de distribuție chiar și pe o perioadă de 3 luni.

- Un alt aspect negativ ține de majorarea prețului la medicamentul lipsă. Dată fiind cererea mare, pe piață pot apărea majorări artificiale ale prețurilor.

- Este de menționat faptul că majoritatea farmaciilor în Republica Moldova sunt amplasate în orașele mari și centrele raionale, iar în numeroase localități rurale din țară acestea practic lipsesc.

- Atât în Uniunea Europeană, cât și în Republica Moldova se atestă o creștere alarmantă a numărului de medicamente contrafăcute în ceea ce privește originea, istoricul (termenul) sau sursa acestora.

Graficul 2. Accesibilitatea economică

Sursa: Elaborat de autorin baza datelor Biroului Național de Statistică.

Și pentru diminuarea acestor puncte slabe propunem: formarea unui grup de lucru la inițiativa Ministerului Sănătății care să se ocupe de clasificarea medicamentelor după metoda de analiză VEN (vital, essential, nonessential) propusă de Organizația Mondială a Sănătății, crearea unei rezerve de stat cu medicamente de necesitate vitală, amplasarea în proporții egale a farmaciilor pe teritoriul țării.

Referințe:

1. Legea nr.1456 adoptată în anul 1993 cu privire la activitatea farmaceutică în Republica Moldova.
2. Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 1352-XV din 03.10.2002 cu privire la aprobarea Politicii de Stat în domeniul medicamentului.
3. NAGLE, T. *The Strategy and Tactics of Pricing, Englewood Cliffs.* New Jersey: Prentice-Hall Inc., 1997.

4. OLTEANU, V. *Marketingul serviciilor – teorie și practică*. București: Uranus, 1999.
5. Dare de seamă anuală despre activitatea Agenției Medicamentului în anul 2011.
6. Anuarul statistic al Republicii Moldova.

*Recomandat
Margareta BRADU, lector*

FRANCHISE SYSTEM

Corina NECULA, Facultatea Științe Economice

Do you want to work for yourself but not by yourself? If yes, than this topic is for you, if no-also is for you, because I hope it will convince you why franchise is a good way to start a business.

According to timeliness and importance this topic is very actual at this moment. Because to start a franchise is one of the three way to open a business, we as future business people must know this system, how it works, which are the benefits and the problems with this kind of starting a business, and which franchises are actual worldwide. At the international level this system brings a lot of benefits in my project there is mentioned about the USA which the most successfully implement franchising and has a lot of benefits.

The scope of this study is to announce the role of the franchise system in the economy and to guide how to chose and start the most suitable franchise for people from our country, because we are at very beginning of development of this system even if in the Republic of Moldova it appears in 1997 legally, there are 20 years since them but the franchise system in our country is very poor, and I hope in the future there would be more teen people who will open a kind of this business.

The object of the study is the franchise system at the international level, I analized how it works at the national level and I will present a table and a graph which will show how this system works at the international level and how it works in our country. Also I analized the benefits and the problem with this system which I will present in the following lines.

There are two groups involved in a franchise, the franchisor (the person or company leasing the rights to the business name and system) and the franchisee (the person who purchases it). The payments in franchise system are: the up-front entry fee, the royalty fees, it is usually 6% or 7% from the annual sales, and advertising funds which can be 1% or 2% also from revenue.

According to the International Franchise Association franchising in the USA there are 780.000 of franchise establishments, 8.9 million direct jobs created by the franchise system, \$890 billion output for the US economy and 3% GDP, in comparison with our country were at the ACEPI, there were only 41 of franchising contracts, of which 7 were canceled, and 17 contracts expired.

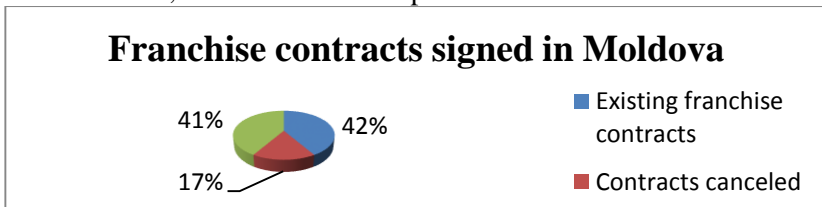

Fig. Franchise contracts signed since 1997 until now in the Republic of Moldova
Source: Author Corina Necula.

Below you can see a table where there is a list with the largest franchises in the world in 2015.

Table

The largest franchise chain

No	Name of brand	Field	Startup cost	Locations
1.	7-Eleven	Convenience stores	\$40.500-\$775.300	56.439
2.	Subway	Sandwiches	\$84.300-\$258.300	41.916
3.	Mc Donald's	Fast food	\$995.900-\$1.842.700	36.368
4.	Great Clips	Hair salons	\$109.000-\$203.000	3.694
5.	Hampton Inns & Suites	Midprice hotels	\$3.716.000-\$15.148.800	2.019

Source: Author Corina Necula.

Here you can notice that there are good numbers apparently but not all this brands become successful in a right way and here we have on

the second place Subway. There was a lot of problems in the beginning with their franchise system and if you would want to open such a franchise I will not suggest you, because there are some traps in the franchise contract which brings them more benefits as franchisor. Here I want to touch the subject with benefits and problems in franchising. Benefits are that it is a proven Business Model and you as a franchisee should not risk a lot with your money, and also second brand recognition which is benefic for franchisor and for franchisee. On the other hand there are problems with this system is that there are big costs to open a kind of this business. Another problem is that there is lack of flexibility and you as franchisee can not manage the franchise as you want you should as franchisor wants.

To conclude I want to say that the young generation of the Republic of Moldova must start to develop this system, how the International Franchise Association show this can lead to a development in national economy and to creation of new jobs, which now is an actual problem in our country. I recommend young people to open such a business because for the beginning you reduce the risk of failure in comparison with startups and you learn how to manage a business right from someone else's experience.

References:

1. entrepreneur.com
2. LEGEA REPUBLICII MOLDOVA cu privire la franchising nr.1335-XIII din 01.10.97. În: Monitorul Oficial al R.Moldova, nr.82-83 din 11.12.1997.
3. antreprenor.su
4. franchising.com
5. BURROW, J.L., KLEINDL, B., KENNETH E. Everard. Business principles and management, 2006.

*Recomandat
Andrei MULIC, dr., lector*

Cuprins

DREPT

<i>Cristina CHIHAI</i>	
Încălcarea legislației privind organizarea și desfășurarea jocurilor de noroc – propunere de lege ferenda	3
<i>Corina ȘIMAN</i>	
Convergența dreptului de azil cu instituția protecției diplomatice	5
<i>Serghei PÂNTEA</i>	
Efectele nulităților în procesul penal	8
<i>Serghei PÂNTEA</i>	
Latura obiectivă a componenței de infracțiune prevăzute de art. 328 CP Republica Moldova	10
<i>Maxim MACOVEI</i>	
Natura juridică a opțiunii	12
<i>Maria PÎSLARUC</i>	
Monitorizarea salarițiilor la locul de muncă – ingerință în viața privată sau garanție a angajatorului?	15
<i>Ion MIHALAȘ</i>	
Vârsta – condiție a răspunderii penale. aspecte comparative cu legislația altor state	18
<i>Nicoleta LUPU</i>	
Mediul virtual – un spațiu al „legitimării” pentru ademenirea minorului în scopuri sexuale	20
<i>Iulia VARTIC</i>	
Utilitarismul cesiunii de creanță	23
<i>Alina GAJA</i>	
Apărarea vieții intrauterine prin norme juridico-penale: absurditate sau necesitate?	26
<i>Vlad BERCU, Pavel DIGORI</i>	
Conotații juridico-penale privind piramidele financiare	29
<i>Cristian ONICA</i>	
Independența judecătorilor vs pronunțarea unei hotărâri contrare legii	32

<i>Nicolae COȘLEȚ</i>	
Aspecte definiții ale principiului egalității suverane a statelor	35
<i>Anișoara FURTUNĂ</i>	
Mama surogat – subiect al infracțiunii de pruncucidere	37
<i>Diana CUCIUC</i>	
Mecanismul comportamentului criminal	40
<i>Diana CRUCICHEVICI</i>	
Aspecte legale privind biomedicina în contextul dreptului internațional	43
<i>Daniel ȚURCAN</i>	
Articolul 116 Statutul Judecătorilor	45

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

<i>Vera PLEȘCA</i>	
Televiziunea publică: starea actuală și tendințe de dezvoltare	49
<i>Finodora MARCU</i>	
Audit informațional: „Tucano Coffee”	51
<i>Victor GULCA</i>	
Ziarul <i>Moldova Suverană</i>: Modalități de abordare a realității	53
<i>Cristina PRISACARI</i>	
Rolul radioului în promovarea personalităților cultural- istorice	56
<i>Mirela PANFILOV</i>	
Fotografia publicitară ca element al comunicării vizuale	58
<i>Carina ZATIC</i>	
Discurs politic – particularități și practici	60
<i>Daniela Osipova</i>	
Rolul new mediei în societatea contemporană: informare vs manipulare	63
<i>Victoria SÎNICA</i>	
Tehnici de persuadare în publicitatea comercială	66

<i>Daniela BEJAN</i>	
Comunicarea verbală, nonverbală și paraverbală – componente ale imaginii jurnalistului de televiziune	68
<i>Natalia POPUȘOI</i>	
Servicii inovatoare în bibliotecă publică raională Căușeni	71

PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

<i>Victoria COJOCARU</i>	
Determinanți ai fericirii sintetice	74
<i>Maria RAILEANU</i>	
Aspecte distinctive ale muncii	76
<i>Ioan ZÎCU</i>	
Modalități de formare a competenței antreprenoriale la elevi –viitoare cadre didactice	78
<i>Maria MANDRIC</i>	
Influența motivației învățării asupra dezvoltării intelectuale a micului școlar	80
<i>Nina GUȚU</i>	
Studiu de caz – disciplină opțională „Cultura buneii vecinătăți” în clasele primare	83
<i>Dina SÎRBU</i>	
Influența relației pedagogice interpersonale (profesor – elev) asupra capacității de lider la adolescenți	85
<i>Daniela ANTONI</i>	
Influența relațiilor familiale asupra formării personalității copilului	87
<i>Mihaela JOSAN</i>	
Influența voluntariatului asupra dezvoltării comportamentului civic la tineri	90
<i>Tatiana COTOMAN</i>	
Managementul proiectelor ca strategie instituțională participativă	92
<i>Ala PANTEA</i>	
Problematica medierii conflictelor în mediul școlar	95

<i>Cătălina ZOP</i>	
Workaholismul – patologia secolului XXI	97
<i>Panteleimon SĂCĂREANU</i>	
Sentimentul singurătății și adaptarea social-psihologică la tinerii contemporani	99
<i>Maria CREȚU</i>	
Strategii de diminuare a comportamentului anxios la femei – victime ale violenței în familie	101
<i>Valeria SPÎNU</i>	
Evaluarea formativă online, provocare și necesitate în învățământul universitar	103
<i>Valentina CIOBANU</i>	
Reabilitarea copiilor supuși exploatării sexuale	106
<i>Victoria ROȘCA</i>	
Strategii de diminuare a fobiilor la adolescenți, provocate de violența în familie	108
<i>Nicolina OUATU</i>	
Influența stresului asupra reușitei școlare la adolescenți	110
<i>Elena VĂRZARU</i>	
Manifestări ale interferenței conflictuale dintre muncă și viața privată la angajații din domeniul de telecomunicații	112
<i>Iiric IUTIȘ, Facultatea de Litere</i>	
Raportul dintre sindromul burnout și motivația profesională la cadrele didactice	115
<i>Ala ȚURCANU</i>	
Strategii de motivare a personalului didactic pentru activitatea de calitate în instituțiile educaționale extrașcolare	117
<i>Ольга ЧАЙКОВСКАЯ</i>	
Психологические особенности личности Преступника-рецидивиста	119
<i>Ирина ТОЛМАЧ</i>	
Представление о родителстве как фактор формирования репродуктивных установок	122
<i>Ольга ТРЯНИНА</i>	
Особенности «образа я» подростков с оптимистичес кой ориентацией личности	124

**RELAȚII INTERNAȚIONALE,
ȘTIINȚE POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE**

<i>Cristina BOTAN</i>	
Dreptul tinerilor la participare în procesul decizional	127
<i>Sveatoslav BEGLIȚA</i>	
Rolul ONU în vederea asigurării păcii: acțiuni și rezultate	129
<i>Cătălin MOROI</i>	
Conflictul din estul ucrainei și repercusiunile lui asupra Republicii Moldova	133
<i>Carina STAVINSCHI</i>	
Analiza conflictului transnistrean după modelul lui galtung	134
<i>Călin CAZACU</i>	
Le discours juridiques francais et le discours juridiques anglais	137
<i>Daniela RAȚA</i>	
Les caracteristiques de la langue française dans quelques pays francophones	140
<i>Arcadie CONDURACHI</i>	
Terorismul islamic ca pericol de securitate în spațiul european: repercusiuni pentru Republica Moldova	142
<i>Raisa TOFAN</i>	
Rolul mass-mediei în formarea imaginii statului în relațiile internaționale	145
<i>Cristina VORONEANU</i>	
Fluxul de migrație din orientul mijlociu pe continentul european	148
<i>Daniela RAȚĂ</i>	
Fenomenul migrației musulmane și terorismul internațional: aspectele interacțiunii	151
<i>Denis PĂUN</i>	
Néologismes et expressions connotées politiquement	153

<i>Eudochia SEDNEV</i>	
Impactul e-governării în asigurarea transparenței și accesului la informație în procesul de administrare publică	156
<i>Игорь ШОПИН</i>	
Влияние украинского кризиса на процесс урегулирования приднестровского конфликта	158

SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

<i>Luminița PASTUH</i>	
Efectele publicității televizate asupra copiilor	162
<i>Valentina POPA</i>	
Biblioteca publică din Republica Moldova: Adaptare la noile realități	164
<i>Doina MAGALEAS</i>	
Impactul migrației peste hotare asupra localității de baștină	166
<i>Ana BURUIAN</i>	
Asistența parentală profesionistă: motivații și impact	169
<i>Doina CRĂCIUN</i>	
Specificul integrării refugiaților în Republica Moldova	171
<i>Tatiana ȘUȘU</i>	
Copiii afectați de maladiile oncologice – potențiali beneficiari ai asistenței sociale	174
<i>Nicoleta BOȚAN</i>	
Rolul serviciului de probațiune în reintegrarea socială a minorilor în conflict cu legea	176
<i>Alina STANCIU</i>	
Divorțul: consecințe asupra dezvoltării copilului de vârstă școlară	179
<i>Maria BANTEA</i>	
Rolul educației sexuale comprehensive în formarea atitudinii responsabile a tinerilor față de sănătatea sexual-reproductivă	181

<i>Оксана САРАНДИ</i>	
Ценности молодой семьи: установки на создание семьи у молдаван и гагаузов	184

ȘTIINȚE ECONOMICE

<i>Ulizana OROZOVA</i>	
Abilitatea care transformă eșecul în succes	187
<i>Florentina JOMIR</i>	
Educația financiară – prioritate în noul model de business bancar	189
<i>Cristian AIRINI</i>	
Formarea abilităților profesionale TIC pentru integrarea pe piața muncii	192
<i>Irina OREHOVA, Ecaterina ROTARU</i>	
Rolul femeilor în tehnologii informaționale	195
<i>Iulia MORGUN</i>	
Mediul de afaceri inovațional	198
<i>Minodora CÎȘLARIU-PRIPA</i>	
Organizarea și evoluția activității organizațiilor nonguvernamentale pe teritoriul Republicii Moldova	200
<i>Ana SADOVOI, Marina ȘTIRBU</i>	
Analiza statistică a subutilizării resurselor de muncă în RM	203
<i>Adriana HROPOTINSCHI</i>	
Rolul pieței informaționale în economia contemporană	206
<i>Romina BERNIC</i>	
Prețul și politica de formare a prețurilor pe piața farmaceutică din Republica Moldova	209
<i>Corina NECULA</i>	
Franchise system	212

**Sesiune națională
de comunicări științifice studențești**

4-5 mai 2017

Rezumatele comunicărilor

**Științe sociale
Științe juridice și economice**

*Redactori: Antonina Dembițchi
Valentina Mladina*

*Procesare computerizată: Tatiana Bulimaga
Ana Baltag
Marianna Savva*

*Semnat pentru tipar 07.04.2017
Format 60x84 1/16
Coli de tipar 13,9 Coli editoriale 13,3
Comanda 225. Tirajul 110 ex.*

*Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009*